AHMED
GÜNBAY
YILDIZ

Yanık Buğdaylar

4.Baskı

TÜRDAV BASIM YAYIM LTD. ŞTİ.

YANIK BUĞDAYLAR

AHMED GÜNBAY YILDIZ

TÜRDAV
1975

Ahmet Günbay Yıldız

1941 yılında Tokat'ın Reşadiye kazasına bağlı Kızılcaören köyünde doğdu. Annesi Saniye Hanım, babası Haydar Beydir. Öğrenimine köyünde başladı ve on yaşına kadar orada sürdürdü. Daha sonra babasının işi dolayısıyla Ankara'ya yerleşen ailenin bir ferdi olarak, Hüseyin Güllüoğlu Ortaokulu ve Yeni Mahalle Lisesi'nde öğrenimine devam etti. Bu arada edebiyata ilgi duydu ve şiirler yazdı. İlk zamanlarda şiir bir tutku haline gelmişken, zamanla edebiyatın diğer dallarına da ilgi duymaya başladı. Hikâyeleri ve makaleleri muhtelif dergi ve gazetelerde yayınlandı.

Ahmed Günbay Yıldız, asıl yükselişini romanla yaptı, romanda karar kıldı. "Çiçekler Susayınca", "Yanık Buğdaylar" ve "Figan" romanları muhtelif gazetelerde tefrika edildi ve daha sonra kitap haline getirildi. Bunu diğer romanları takip etti. Yazar, eserlerinde Türk toplumunun her kesimini ele aldı ve işledi. İyi ve kötü yönleri ile insan ve toplum arasındaki etkileşimin ötesindeki sebepleri tespit ederek gözler önüne serdi. Ayrıca çözüme yönelik ipuçları da verdi. Evli ve dört çocuk babasıdır.

Yayımlanmış eserleri:

Çiçekler Susayınca
Yanık Buğdaylar
Boşluk
Sitem
Figan
Benim Çiçeklerim Ateşte Açar
Aynada Batan Güneş
Dallar Meyveye Durdu
Bir Dünya Yıkıldı
Üç Deniz Ötesi
Sevdalar Sözde Kaldı
Sahibini Arayan Mektuplar
Hayata Dair Notlar (deneme)
Gün Solar Akşamın Mateminden
Afedersin Hayat
Gelirim (şiir)
Sokağa Açılan Kapı Gurbeti
Ben Yaşadım
Sular Durulursa
Ekinler Yeşerdikçe
Mavi Gözyaşı
Azat Kuşları
Gönül Yarası
Aşka Uyanmak
Bahçemde Hazan (şiir)
Al Yüreğim Senin Olsun (şiir)
Ülkemin Açmayan Çiçekleri
Siyah Güller
Hülyalar Hüzün Açtı (şiir)
Güneşe Matem Düştü
Leyl Işıkları
Yürekte Büyümek

Büyük Zelzele

Yeryüzü elek gibi elenirken kararan gökler dünyaya gözyaşları gönderiyordu...

Semalar, simsiyah bulutlardan yas elbisesini giyinmiş o direksiz çatı, çökecekmiş gibi çatırdıyordu... Yıkılan enkazlardan ateşler yükselirken yarılan topraklar, acı çığlıklara mezarlar kazıyordu... İnsanoğlunu, ana şefkati ile yıkayan ırmak, o geçtiği yerlere hayat veren mavi su, şimdi, kan ve çamurla karışmış, irin akıyordu... Kurşun gibi hışırtısı, öfke dolu gürültüsü, hırçın hırçın başını taşlara vuruşu, gökleri delen "İmdat" seslerine galebe çalıyordu...

Her sallantı, binaları yerle yeksan ederken ağaçlar inleyerek secdeye kapanıp toprağı öpüyordu... Gazap tablosunun seyircileri, dehşet doluydu. Ayrı ayrı gönüllere mimar olan düşünceler, artık aynı potada eriyordu.

İnsanı kendisine köle yapan nefis, dünyevi arzulara demirden perdeler çekiyordu... Darda kalan bütün insan, mânâya susamıştı...

Beşerin gücünü aşan çırpınışlar tek kurtarıcıyı arıyordu...

Sergilenen manzara bunun en canlı misaliydi...

Yaratıcısını unutan kitle, maddeye tapan varlık, ilâhi kanuniyete isyan eden insanoğlu. Şimdi en içten yakarışlarla en büyük olana, gönülden teslimiyet gösteriyordu... İnsanoğlu acze düşmüştü... Titreyen eller, tozlara dumanlara ve korkuya, çare için, göz çukurlarına kapak oldu...

Artık cehennem bir muhal olamazdı... Kaynayan dünya kazanı Cehennemin en bariz örneğini veriyordu...

Her canlı, varlığını beden çukurlarında yitirirken diller:

— Allah Allah diye dönmeye başladı...

İnsanoğlu, en dar günlerinde ellerini Mevlâsına açardı ya, işte öyle...

Koskoca kasaba bir anda yerle yeksan olmuş, insan gücünden vücut bulan manzara, yerini korkunç harabelere terk etmişti... Sadece yerleşme bölgesinin dışında bulunan bir bina, boşlukta kalan numunelik eşyadan farksızdı...

Can kaybının fazla oluşu o gün kasabada pazar kuruluşundan ileri geliyordu... Köylüler, kentliler pazarcılık yapanlar, katırcılar ve alışveriş için gelenler...

Sanki halk uzaktan yakından kara gün için buraya toplanmıştı...

Canlı cansız, bütün mahlûkat siyaha boyanmış, beyaz denilen renk bir anda son bulmuştu... Hanlara ve kapılara bağlanan hayvanlar can acısıyla iplerini koparmışlar, meydanlıkta koşuyor, bağırışıyor, acı acı meleşerek önlerine geleni çiğneyip kurtuluş arıyorlardı.

Ortalıktan tozlar ve dumanlar perde perde çekilirken insanoğlu az da olsa, etrafını seçebiliyordu. Sağ kalanlar, yaralıların, enkazlar altında ses verenlerin imdatlarına koştu...

Bazılarının elleri, ayakları bağlanmışcasına hareketsiz kalmasına rağmen, çoktan kasıtlı bir bekleyişe başlamıştı...

Dehşetle, gözleri yumduran sahne sükuta varınca, insanlar yeniden ölümsüzlüğünü hatırlamıştı. Madde yeniden zayıf imanlı gönüllerde biraz öncesini gerçeklerin ötesine itmeye güç kazanmıştı... Duygular ve vicdanlar anında az önceki hallerine intikal etmişti...

Çokları kurtarabileceği kazazedeye, eski bir kinini hatırlayarak, "İmdat" seslerine arka döndü... Çoğu enkaz altında yanmakta olan canlara aldırış bile etmeden, iş yerlerini talana başlamıştı... Yeşildere köyünden gelen Katırcı Çivi Salih'le Mavişlerden Çil Rasim, zorlu soygun yaparlarken Sinan çok

canlar kurtardı... Zaman zaman arkadaşlannın suratına iğrenerek tükürdü Sinan.

— Salih, Rasim... Siz Allah'tan korkmaz, kuldan utanmaz mısınız?.. Bırakın dünya malını, can kurtarın caaaan... diye bağırarak gökleri yırttı...

Sinan son olarak kazanın en zengin kuyumcusunu kurtarırken Salih'le Rasim, altunları heybelerine doldurmakla meşguldü... Sinan, kuyumcunun kollarından çekip zorla dışarı çıkartabildi. Gözleri iyiden iyiye dönmüştü... Yüzünden oluk oluk terler boşalırken rıefesi göğüs kefesini zorlamaya başladı...

Yerlere eğilip iri bir odun parçasına sarıldı. Herkesin kendi sesini zor duyduğu bu mahşer gününde, acı acı bağırmaya başlamıştı.

— Bırakın onları, bırakın diyorum...

Rasim'le Salih kuyumcunun işini bitirmiş, bir başka soygun yerine koşuyorlardı. Ancak Sinan'ın elindeki sopa ikinci soyguna fırsat vermedi... Salih'le Rasim'i çoktan yere sermişti bile... Sinan onlarla da fazla oyalanmadı... Hemen önündeki enkazdan ses geliyordu:

— İmdat! Hiç kimse yok mu? Allah rızası için kurtarın... Allah rızası için..

Sinan, elindeki sopayı lanetleyerek yere fırlatıp enkaza koştu... Elleri, ayakları yana yana, bir delikanlıyı açığa çıkardı... Sinan artık tükenmişti... Daha fazla tahammül gösteremeden aklını attı... Bundan böyle "DELİ SİNAN" diye çağırılacaktı... Deli Sinan...

* * *

Kaza, çetin bir mücadele verirken merkez köylerde can kaybı olmamıştı... Yeşildere köyünde de zelzeleden on dakika önce Abdülkadir'in bir oğlu oldu...

Yerlerin sarsıntısı geçtikten sonra, diller, bir başka türlü dönmeye başlamıştı...

— Abdülkadir'in uğursuz bir oğlu oldu...

— Uğursuz...

Kimse o dünyadan habersiz yavru için "Uğursuz" diye söylenmekten hicab etmiyordu... Abdülkadir, kulağına gelen fısıltılara aldırış bile etmemişti...

Kapılarının önüne muntazam bir çadır yaptı ve çocuklarını içine soktu.

Şimdilik işi bitmişti... Hatice kadını ve yeni doğan oğlunu yatağa yatırıp kendisi büyük oğlu Murat'la yatağın ucuna oturdu... Elini cebine sokup sigara paketini ve çakmağını çıkardı. Murat hep babasını seyrederken baba, derin hülyalara gömülmüştü... Daldı, daldı, daldı...

Bu dalış, Hatice kadının hassas bir sesi ile son buldu:

— Abdülkadir, dedi. Seni çok yordum.

Abdülkadir uzatmalı bir bakıştan sonra konuştu:

— Yorulmak mı, konuştuğun şeye bak... Allah Ümmeti Muhammed'le, bizleri de korusun... Yorgunluk dediğinden ne çıkar...

Murat, babasının dizleri dibine gömülmüş gibi otururken, tehlike anında kabuğuna çekilen ihtiyar bir kaplumbağayı andırıyordu. Son sarsıntıyı da gerilerde bıraktılar...

Abdülkadir, ellerini açıp hep dua etti... Murat ve Hatice kadın:

— Amin, diye mırıldandılar...

Korkulu anlar yaşatan zaman, bir iki gün içinde yerini küçük sarsıntılara bırakarak gitti... Elbette bu gidiş insanların son endişesi olamazdı...

Hatıralar çeşitli şekillerde anlatılırken her yüzde bir matem izi, her gözde yaşlı bakışlar kaldı... Lâkin zaman denilen mefhum yine zamanla, en büyük kederlerin ve hatta en büyük sevinçlerin ciddiyetini azaltıp en kısa vakitlerde acı tatlı her şeyin üzerine mazi denilen çizgisini çekerdi. İşte bu da tıpkı öyle oldu...

Zelzele çok fakirleri zenginleştirdi, çok zenginleri fakirleştir-

di; çok ocakları dumansız, çok çocukları babasız ve anasız bıraktı. Çok gençleri nişanlısız, çok gelinleri dul koyup gitti... Bu içler acısı facianın arkasından, dillerde sadece ağıtlar kaldı...

Viran kalmış şu beldenin dağları
Şikâyetim kimden kime ne diyem
Komada geliyor kalan sağları
Şikâyetim kimden kime ne diyem

Kazada kalmadı dikili bir taş
Köyleri sormayın döker kanlı yaş
Memleket geçirdi zorlu bir savaş
Şikâyetim kimden kime ne diyem

Diller, hep böyle acı acı dönerken olay beyinlerin şeridine "Büyük zelzele" olarak yazıldı. Ondan önce ya da sonra doğan çocukların adları "Büyük hareketten sonra" yahut önce, diye hesaplanmaya başlandı.

Abdülkadir'in yeni doğan oğlunun yaşı da öyle... "Büyük hareketten hemen önce" diye konuşuldu...

* * *

Topraklar üzerine bembeyaz çarşaflarını çekerken ağaçlar da kardan elbiselerini giyinmişti... Artık evlerin damları, çekemeyecekleri yüklerin altında eziliyordu...

Her hane, damların üzerindeki karları küreklerle kürüdüler... Her kapının önünde kardan tepeler vardı. Öte yandan da hayvanları suya indirebilmek için çeşmeye gidecek yolların açılışı yoğunluk kazandı, lâkin yine de kar şiddetinden hiç bir şey kaybetmeden yağdı.

Koyunların, güçlükle açılan kar yolundan suya gidişleri... Ağılların önüne kurulan ağaç oluklardan yem yeyişleri görmeye değerdi... Hele yüzü buz tutmuş, üzerleri lapa lapa karlarla örtülü derelerin sihirli çağlayışları başka bir âlemdi.

Kışın aynı şiddetle devam edişi, evlerdeki mevcut odunu tüketmişti. Yolların karlarla kaplı oluşundan ormana gidilemedi. Az da olsa bu sene orman kıyımına ara verilmişti.

Erkekler köy odalarında, kadınlar evlerde imece ile vakit geçiriyordu... Ne zaman iki kişi karşılaşsa selâmdan sonra...

— Bu yıl kış zorlu oldu ağa!

— Zorlu oldu ya...

Dünyada hiç bir şey baki değildi. Karlar da zamanla, pırıl pırıl ışınlarıyla gözleri kamaştıran taptaze bahar güneşlerinin ardından, dereleri yataklarına dar getirten azgın bir selle birlikte göçüp gitti... O zorlu kışın ardından menekşeler, lâleler, sümbüller filizlendi.

Yeşildere deyip de geçmemek lâzım. Allah'ın, lütfunu esirgemeden yarattığı bu topraklar, gözlerden kıskanılacak güzelliklere sahiptir.

Yerleşme bölgesinin güney kesimine ikibin metre mesafede, rengârenk ormanlık göze çarpar. Daha fazla, çam ve gürgen ağaçlarının teşekkül ettiği ormanlıkta, yaban eriği, yaban kirazı, ahlat ve armut ağaçlarına rastlamak mümkündür.

Köyün diğer kesimlerinde meşelikler, su kenarlarında kızıl ağaçlar, söğüt ve kavak ağaçları sıralıdır... Yol boyları kızamık ve gülburnu ağaçları ile kırmızıya boyanır...

Ormanlık araziden çıkan Yeşildere suyu, köyü ikiye bölerek geçer. Köy ismini bu dereden alır. Sultanderesi ve Tilkideresi'nin arasında kalan yerleşme bölgesi, yemyeşil bir arazi ile gözlere tabiatın en canlı manzarasını sunar. Sultanderesi ve Tilkideresi, köyün üç kilometre kadar uzağında, aynı paralelde üç çağlayan meydana getirerek yollarına devam ederler. Tabii her çağlayanın dibinde bir su değirmenine rastlamadan geçmek mümkün olamaz.

* * *

Tatlı bir güneşin tesirinden toprak hevenk hevenk terliyordu.

Hacı İsmail ve Pir Dede karşılıklı oturdukları taşların üzerinde güneşle toprağın muhabbetini kıskanırcasına seyre dalmışlardı.

Toprağın buhar buhar kokuşu, derelerin bahar bestesi ile çağlayışı, gönüllere ferahlık şerbeti sunuyordu. Son günlerde nemini kaybetmemiş toprağın üzerinde çıplak bir ayağın izleri dikkati çekti. Yine değnekten atının üzerindeydi. Gömleğinin kolu yarıya kadar sökük, koştukça havada mendil gibi sallanıyordu... Hayata küskün bir zavallı... Saçları tel tel dağınık bir adamdı... Uzun boylu oluşu kadar heybetli, çıplak ayakları bileklerine kadar çamurlanmıştı. Bu adam daha ömrünün kırkında bulunan bir zelzele kazazedesi idi. Dillerin deli diye döndüğü bir zavallı.. Pir Dede ile Hacı İsmail'i birlikte görünce hızını kesti, bir an, suçlu suçlu durakladı... Gözlerinden derin bir mahcubiyet boşalıyor gibiydi... Karşılarında durup çivilenmiş gibi bekledi... Gözleri uzatmalı bir ıstırabın pırıltılarını sağıyordu.

Hacı İsmail ile Pir Dede, Deli Sinan'ı üzgün görünce yanlarına çağırdılar...

Hergün bindiği değnekten atının üzerinde etrafa neşe saçan Deli Sinan, bugün başka bir âlemi yaşıyordu. İçinden iplik iplik sökülmeye başlayan derdi, göz pınarlanndan akıtmaya başlamıştı... Bir yandan Hacı İsmail ile Pir Dede'nin yüzüne baktı, öte yandan öksüz bir çocuk gibi boynunu büküp ağladı...

Pir Dede ve Hacı İsmail, birbirlerinden ayrılmayan bütün gibiydi. Her ikisinin de sözleri civar köylere dahi geçebilen elli-ellibeş yaşlarında, beldenin en hatırı sayılır iki adamı... Yeşildere köyünde ve yörede her türlü haksızlığın ve her çeşit davanın ilk mahkemesi olmuşlardı.

Islak bakışların sükutunu ilk önce Pir Dede bozdu:

— Hayır ola Sinan, neden böyle mahcup durursun?.. Ağlıyorsun da... Yoksa kötülük eden mi oldu?..

Hacı İsmail yerinden doğrulup Sinan'ın yanına geldi... Dağınık saçlarını elleri ile düzeltirken, Sinan himayeye muhtaç bir çocuk

hareketi ile yeniden doluktu...

— Hadi söyle be Sinan!.. denildikçe dudaklarını gevdi:

— Sus be Sinan, sen çocuk musun? Öyle her şeye çocuklar ağlarlar...

Pir Dede sorusunu tekrarladı:

— Hadi bakalım söyle şunu, bak bizi de üzdün işte...

Çamur lekeli kolunu gözlerine mendil yapıp yaşlarını sildi, hırsından bakışları alev alevdi:

— Onlar pis hırsızlar, değil mi Pir Dede? Onların ikisi de pis hırsız... diye hıçkırınca, Pir Dede ve Hacı İsmail şaşırmıştı.

Pir Dede merakla bir soru tazeledi...

— Sinan, o pis hırsız dediklerin kim?

— Hareket hırsızları Pir Dede, yanan adamlara aldırış etmeden, kasaları talan etti onlar, kasaları... Ben de, ben de hep yüzlerine tükürdüm...

Eski heyecanı az da olsa geçmişe benziyordu... Olduğu yerde garip garip durdu... Bu duruş acı bir manzara arzetmekteydi. Masum kıpırdanışla, suçlu çocuklar gibi konuştu:

— Ama çok can kurtardım Pir Dede. Vallaha kurtardım... Onlar pis hırsızlar değil mi Pir Dede? Pis hırsız onlar...

Hacı İsmail, Pir dede'ye bakıp tatsız tatsız gülümsedi.

— Yine zelzeleyi hatırladı zavallı.

Pir Dede:

— Yiğit adamdı doğrusu, kolay mı sanırsın Hacı İsmail, karısı, çocuğunu alıp kocaya gitti? Bu zavallı onun bunun avucuna bakar oldu... O günden bugüne ezberledi artık... Kolay kolay unutamaz.

İkisi de acındılar...

Deli Sinan iç dünyasına dalıp mırıldandı:

— Onları da yakmalı. Hem de diri diri ateşe atıp acımadan yakmalı acımadan...

Pir Dede bu sözlere dikkat kesilmişti... Daha yeni yeni Sinan'ın eskiyi hatırlamış olmadığına kanaat getiriyordu...

Sinan'ın dikkatini kendisine çekmek için bir soru yöneltti:

— Söyle bakalım Koca Sinan, o yakılacak hırsızlar kim?

Sinan önce baygın baygın baktı... Sonra hayret edercesine söylendi:

— Kim ha? Demek siz bilmiyorsunuz?

Gökleri yırtarcasına acı acı bir kahkaha savurdu... Şey dedi, kekeledi... Biraz rahatlar gibi oldu ve ilave etti:

— Doğru, nereden bileceksiniz... Yanlarında değildiniz ya, dedi. Dudak büktü ve yeniden garip bir havaya bürünüp sustu...

İçinde bulunduğu merak Pir Dede'yi biraz daha ciddileştiriyordu...

— Sinan, diye seslendi. Kim olduklarını söylememek için yemin mi ettin? O zelzele zenginleri de kim. Söyle bakalım.

— Ye, yemin memin filan etmedim vallaha Pir Dede. İstersen söylerim tabii...

— İstiyorum canım. Söylesene.

— Çivi Salih'le Çil Rasim'i diyom işte...

Hacı İsmail ve Pir Dede birbirlerine bakışıp dudak büktüler... Sonra da Pir Dede ilâve etti:

— Ne olmuş onlara?

— Ne mi olmuş? Siz hiç bir şey bilmiyorsunuz işte... Hâlâ güneşin alnına, taşın üzerine oturup durun... Çivi Salih'in günlerdir yaptırmaya uğraştığı bina ne oldu biliyor musunuz?

— Yooooo...

— Bakkal açtı, bakkal, hemi de kocaman bir bakkal...

— İyi ya herkes ihtiyacı olanı alır, ne var bunda?

— Ya Çil Rasim, o ne açtı biliyonuz mu?

— Yooo... Nerden bilelim?

— Orta obadaki yaptırdığı yapı var ya?

— Var...

Sinan'ın gözleri yeniden ışıldadı... Çarçabuk değnek atına bindi... Haykırışları göklerde yankılaşırken bir fırtına gibi esip koşmaya başladı:

— Kahvehane açtı kahvehane... Onlar hareket zenginleri harekeeeet...

Pir Dede damaklarını birbirine kenetlercesine sıkıştırdı... Hacı İsmail, elindeki ucu demirli bastonunu üç defa yere çaktı...

* * *

Köy halkı açılan bakkalı hoşnutlukla kabullenirken köyün ileri gelenleri kahveyi protesto etti... Çil Rasim, bunun kolayını da çabucak bulunca, kimsenin diyeceği kalmamıştı...

— Burası sadece çay satılan köy odası olacak ağalar... Size iyilik denilen şey yaramaz mı? Üçyüz elli evli Yeşildere'de bir çayevi olursa kötü mü olur?..

Birkaç cümlenin yerinde sıralanışı, her şeyi halletmeye kâfi gelmişti... Ancak, sonuç başlangıçtaki sözlerin tam tersine hizmet etti... Birkaç gün sonra iskambil kağıdı, derken tavla, alışkanlık haline getirildi...

Oyunlar, önce zaman geçirmek için, sonra birer kilo üzümüne, birer kilo lokumuna sonra rakısına oynanmaya başladı...

Kumara dönüş fazla gecikmemişti.

Gençlik hoşlandı... Köyün ileri gelenleri söz dinletemez hale geldi...

— Ayıptır dediler... Günahtır dediler... Dediler ama yasak edilen her şey, kanların kaynadığı ve etrafin toz pembe göründüğü çağlarda özlem olurdu... Her yasağın, sonunda beyinleri yıkayan zehirli bir ilaç ve ruhu kemiren bir kurt olabileceğini nereden bileceklerdi... Hiç çekinmeden en çok sevip saydıkları insanları bu yasaklara tercih etmekten hicab etmediler... Bunların daha da acısı, gençlere "yapmayın" diyenler bu işi yapar olunca ortalık süt liman oldu...

Halk iyice uyuşmuştu. Şuursuzluğu kadar basit bir miskinliğe teslimiyyet göstermişti. Böylece güç işler, erkeklerin üzerinden sıyrılıp kadınların omuzlarına yüklendi... Erkekler o miskinhanenin, değişmez bekçileri ve kumarbazları olurken, kadınlar çile

dolu bir nöbeti göz yaşları ile devraldılar... Burkulan dillerde beddualaların her türlüsü döndü... Gözü yaşlı kadınlar sırtlarında çocuklarla tarlaya giderlerken köye kötü tohum ekenleri bildi... Bildi de onları hep nefretle anar oldu.

— Bakkal iyi iyi emme... Üstelik her aradığın şey de var... Var ya... Çok pahalı çok. Şeherdekilerden bile pahalı... Güç mü yeter ona gardaş?

— Peşin olursa az pahası var... Veresi mi alacaksın? Yirmi beşlikler elliye... Ellilikler bi gaymaya... Nasıl adalettir. Nasıl satarlar, nasıl da yerler, bilinmez.

— Korkmayın alın, alın diyo... Ekinleri kaldır. Çivi Salih'in evine götür, yine de borcunu karşılamaz... Vallaha karşılamaz Pir Dede...

— İyi kötü çerçi vardı. Onu da kapattılar... Bir okka şeker için kasabaya gidilmez ya... Söylesene Pir Dede, eskiden böyle şeylere fırsat vermezdiniz... Şimdi taştan ses çıkar da sizden çıkmaz oldu...

Pir Dede'nin, gözlerinden iri iri yaşlar düştü... Mıstık'ın suratına acı bir tebessümle baktı:

Mıstık aynı zamanda köyün bekçisiydi... Ailesi doğum üzerine öldüğünde, adını Garip koyduğu bir oğlu ile birlikte yalnız kalmıştı... O yörede Mıstık'ın üzerine ney çalan söylenemezdi... Herkes onu Neyci Mıstık diye bilir öyle de tanırdı...

Pir Dede, derinden bir "Of” çekti... Bu "Of” ki içinden ciğerlerini söküp acı bir burkuluşla ağzına getirmişti.

— Doğru, dedi... Evvelden biz bakardık böyle şeylere... Biz bakardık ama, şimdi bilek kuvveti ile söz dinletmek bizden geçti Mıstık, geçti. Akıl dersen, ona kimsenin ihtiyacı kalmadı. Eskiden böyle miydi? Bak iki kişi üçyüz elli haneli köyü bozdu... Şimdi ikiyüz kişi olsa zor değişir, zor... Diye acındı ve derin bir nefesle güç konuştu:

— Çok kötü yerimizden vurdular Mıstık... Tehlikeyi zamanında göremedik. Şimdi dövün dövünebildiğin kadar... Neye ya-

rar. Duman bacayı saralı çok olmuş çok.

* * *

Yeşildereli kadınlar huzursuz, Yeşildereli kadınlar yorgun, Yeşildereli kadınlar erkeklerine küskün, Yeşildereli kadınlar suskun...

Yeşildereli kadınlar yarınlarından kuşkulu, Yeşildere yarınların bilinmeyen çilelerine gebe, her gözde keder izi, her yüz kara bir burs... Ekilen acı tohumlar mahsul verdi... İyi âdetler unutuldukça kötü örnekler pazar buldu... Herkes yenilik denilen adetlere ayak uydurdu, her kafa akıntıya kürek çekti... Olan oldu, unutulan unutuldu ve Yeşildere'nin üzerinden böylece iki koca yıl geçti... Buğdaylar kızgın güneşin altında yanıp kavrulurken erkekler kahvehane de kumar başında...

İki yıldır Yeşildere köyünde verim yok... Buğdaylar en çok bire iki, bire üç vermeye başladı... Halk, Eğilmezlerin bakkala gırtlağa kadar borçlu. Artık Eğilmezler köyde, yörede en kuvvetli... Ne demişlerse oldu... Ekinler bire üç verdi, Eğilmezler bire üç aldı...

Borçlar ödenmez, karınlar doymaz olunca, sılanın yolları gurbete köprü oldu... Geçim sıkıntısı omuzlanna çökünce, ayrılık bestesi gençlerin boğazlannda kör kör düğümler atmaya başladı. Boğazlanna ham armut gibi tıkanan sözlerle, geride kalanlara veda ettiler...

Yeşildere, Yeşildere olalı böylesine bir değişiklik söz konusu edilmez.

Zaman, eski hatır sahipleri ile Eğilmezler'in yerlerini değiştirdi. Orman Eğilmezler'in korusu, Orman Eğilmezler'in ticaret yeri oldu...

Sürüler düzüp hizmetkârlar tuttular... Zenginleştikçe zenginleşti, zalimleştikçe de zalimleştiler... Baskıları halkı kısa zamanda usandırdı... Usandırdı da ne yapıldı?.. Bir yiğit çıkıp yüzlerine karşı bir söz mü diyebildi? Eğilmezler'den bir laf edilse, duyanlar kulak tıkadı. İçleıinden birisi çıkıp "nedir bu?" dese lâf hazırdı...

— İte dalaşmaktansa çalıyı dolaşmak daha iyi...

Sinirlerin gergin bulunduğu toplumlarda, mertlik denen nesne iflasa mecbur kalırdı... İçten içe kaynaşmalar çoğalır vesvese artardı... Yeşildere'de de aynen öyle oldu... Sadece fertler kendilerini müdafaasız bilenişe, içten kızışmaya terkettiler...

Büyük Zelzele'nin üçüncü seneye intikalinde, Yeşildere'de amansız bir kış daha başlamıştı... Kazaya giden yollar kapandı, köyün her tarafla tamamen denilecek kadar irtibatı kesildi... Halk, evlerinde uzun bir bekleyişe başlamıştı. Kimsenin ambarında erzak, lambasında yakacak gaz kalmamıştı... Lambalarda yakacak kalmadı ama, Çivi Salih, geçmiş senelerin tecrübesini bu yıl çok iyi değerlendirdi...

Daha kış gelmeden stok ettiği gazın litresini üç kat fazlasına satmaya başladı. Evet köyde gaz sıkıntısı başladı ve bizim hikâye yumağının ucu beraberinde sökülmeye başladı.

* * *

Kara bulutlar...

Masmavi gökyüzü, yeryüzüne çarşaf seren sütbeyazı karlara nisbetle kapkara bulutlardan kışlık elbisesini giyinmişti.

Kapı önlerinde köpeklerin uluyuşlan, sanki bu sıkıntılı havayı biraz daha karartıyor ve insan ruhuna bir bıkkınlık, bir huzursuzluk sindiriyordu...

Halkın, evlerden evlere geçebilmek için açtığı izler, tabak tabak dondu. Süt beyazı kar tabakaları, karanlıkta yol tayinini az da olsa kolaylaştırabiliyordu...

Ayşe Bacı elinde bir gaz şişesi ile bakkala geliyordu. Çivi Salih dükkanı kapatma hazırlıkları yaparken yetişti... Dükkanın önünde bir an duraklayıp açık kapısından çekimser hareketle içeri baktı... Halasının oğlu Uzun Bekir'i orada görünce dünyalar onun olmuştu... Hemen arkasından da çıplak ayağı ile karların üzerine basa basa Deli Sinan gelmişti. Vakit geçirmeden içeri girdi... Uzun Bekir, Ayşe Bacı'yı görünce elindeki sigarayı son defa çekip ayağının altına itti... İzmaritin üzerine basarak ezdi... Önce dalgın dalgın Ayşe'nin elindeki şişeye baktı ve:

— Hayrola dayım kızı, geç vakitte buralarda işin ne?

Ayşe mahcup bir kıpırdanışla başını önüne eğdi... Soğuktan üşümüşlüğün titreyişi ile cevap verdi:

— Evde gaz yok, halam oğlu... Çocuklar karanlıkta uyumaz oldular... Uzun Bekir, hemen Ayşe'nin elindeki şişeyi alıp Çivi Salih'e uzattı:

— Salih Emmi, şu şişeye gaz doldur...

Salih bir an kararsız durakladıktan sonra isteksiz bir hareketle şişeye uzandı:

— Kapatayım diyordum ama ver bakalım...

Gaz tenekesinin başına geçip şişeyi ağzına kadar doldurduktan sonra Ayşe'ye uzattı...

— Al bakalım tam kilo...

— Sağol Salih Emmi, parasını da al.

Çivi Salih Ayşe'nin avucuna bıraktığı bozuk paralara surat asıp yeniden saydı:

— Bu para az be kızım, sen yarım kilo gaz parası vermişsin.

Ayşe arkasına dönüp şaşkın şaşkın baktı...

— Tamam, dedi. Daha yedi gün önce de aynı paraya almıştım...

Bu sözler Çivi Salih'e hakaret sayılırdı... Hırsından dişlerini sıkıp keskin keskin baktı...

— Beri baksana sen... Dul kadın başına beni yalancı mı edeceksin?..

Ayşe pişman olmuştu... Korkudan sinirleri boşanıp zangır zangır titredi...

— Bağırma Salih Emmi, ben sana yalancı demedim ki... Elindeki şişeyi ürkek bir kıpırdanışla geriye uzatırken dükkanın içi hazin bir sesle doldu:

— Al bari, yarısını geri boşalt... Başka param yok, olsa hepsini alırdım.

Uzun Bekir, öfke doluydu. Ayşe'nin, Çivi Salih'e uzattığı şişeyi geriye itti... Deli Sinan da pineklediği yerde iki damla gözyaşı

akıttı... Dişlerini acı acı sıkıp Çivi Salih'e baktı... İki el parmaklarını birbirine kenetleyip kırarcasına sıkıştırdı... Uzun Bekir derin bir nefes alıp vermekle öfkesini yenmeye çalıştı... Elini cebine sokup para aradı ve Çivi Salih'e uzattı:

— Al şu paranı Salih Emmi... Beş paralık gaz için laf ettin...

Salih, kaşlarını çatıp suratını astı... Önüne uzatılan parayı alıp kasaya atarken öfkesi geçmemişti. Uzun Bekir'e manâlı manâlı baktı:

— Alışveriş bu, bedava verecek değildim ya... Gücü yeten alır yakar, yetmeyen de karanlıkta oturur...

Uzun Bekir içini çekti... Dayısı kızına baktı:

— Sen git, dedi. Dayımın kızı, geç oldu bekleme...

Ayşe, pişman adımlarını dışarıya sürüklerken, Deli Sinan Ayşe'nin arkasından boynunu bükerek baktı... Beklenmedik anda taştı:

— Katırcı Salih, Hareket zengini, pis hırsız, pis hırsız!... Diye ortalığı yırtarcasına haykırdı.

Çivi Salih dişlerini sıkarken avurtları birbirine geçiyordu:

— Git lan zırdeli, dar vakit bir de seninle mi uğraşalım?

Sinan, Silah'in suratına iğrenerek baktıktan sonra bir top tükürük fırlattı. Sonra da yıldırım gibi akarak dükkanı terkedip kaçtı...

Salih eliyle yüzündeki tükürüğü silerken öfkesini Uzun Bekir'den aldı:

— Ne dinelip durursun len, çık da kapatalım!..

— Satın almaya niyetli değilim Salih Emmi, çıkarız elbet...

— Ne o, çok mu kızdın Uzun Dekir?

— Kızsam bile ne değiştirir Salih Emmi? Şu gazı daha düne kadar yarı fiyatına satardın, fakir fukaraya bu kadar zulüm iyiye varmaz. Biraz da elini vicdanına koy, Allah yaptıklarımızı görüp biliyor. Hem kat kat fazlasına satıp hem de olmayacak şeyler söyleyip kalb kırar oldun... Geçen gün de Abdulkadir kızmış. Eğer böyle giderse sanırım sonuç iyiye gitmez...

Uzun Bekir'in sözleri Çivi Salih'i incitti... Rengi kızıllaştı, öfkesi başından düğümlendi...

— Aklınca beni tehdit mi edersin Uzun Bekir? Bu köyde Eğilmezler'in lafının üzerine laf edecek yiğit de mi vardı? Len tam altı tane çakal beslerim, kafamı attırırsan Allah yarattı demem, köpek gibi boğdururum seni, anlıyor musun köpek gibi...

Uzun Bekir'in gururu zedelendi:

— Bana bak Katırcı Salih. Acı sirke küpüne zarar verir... Senin altı köpeğine karşı analar aslanlar doğurdu... Sen gene de o köpeklere iyi yal ver...

Bakkalın kapısını hırsla çekip öfkeli adımlarla dükkandan ayrıldı... Yol tükenmez olmuştu. Cebinden sigara çıkartıp yaktı... Abdulkadirlerin kapısının önünden geçerken, pencereden süzülen zayıf ışıklara bakıp durakladı. Kapıya yaklaşıp sıkı sıkı, üç defa vurdu...

Kapıyı Abdulkadir açmıştı. Bekir'i görünce sevindi...

— Gel bakalım Bekir, içeri gir...

Adımını hazırlamadan evvel sigarasını dudaklanna götürüp derin derin çekti ve kararsız bir tavırla sordu:

— İçerisi müsayit mi?..

— Buyur gardaş müsayit...

— Yatmadınız ya?

— Yok be gardaş.

İkisi de alev alev yanan ocağın başına oturdular... Abdülkadir'in küçük oğlu Mehmed daha ikibuçuk yaşına girmişti... Hemence koştu babasının kucağına oturdu... Abdulkadir'le Bekir konuştukça, baygın baygın dinledi... Bekir peş peşe sigara yaktı... Abdulkadir dayanamayıp sordu:

— Senin bir sıkıntın mı var?

Bekir hırsından dudaklarını geve geve mınldandı:

— Çok, çok eski bir sıkıntı bu Abdulkadir, çok eski...

Abdulkadir'in kucağında oturan Mehmed'e bakıp ilâve etti:

— Tam Mehmed'in doğduğu günden başlar. Onunla yaşıt bir

sıkıntı bu.

— Mehmed'le mi yaşıt? Hiç bir şey anlamadım... Yoksa Mehmed'e sen de mi uğursuz dersin?

Mehmed kendi ismi söylendikçe tebessüm edip yüzlerine baktı... Uzun Bekir devam etti:

— Yok be gardaş o nasıl söz. Eğilmezler'den bahsederim...

— Pahalılık mı?

— Pahalılık...

— Hepsi bu kadar mı?

Bekir'in içi ezildi. Daha fazlasına tahammül edemiyordu:

— Kapatsak rahatlarım. Başka şeyler konuşsak daha iyi, dedi... Abdulkadir de rıza gösterdi:

— İyi ya, dedi. Dediğin gibi olsun, kapatalım...

— İçim...

— Anlıyorum Bekir...

İkisi de böylece sustu. Yüzleri keder çizgileri ile karmakarışıktı. Sükut bozulmayınca, Bekir kalktı...

* * *

Çivi Salih öfkesini yenememişti... Adımını içeri atar atmaz çocuklarını başına topladı. Kinle dişlerini sıktı. Uzun Bekir'den bahsetti. Hepsi suratlarını ekşiterek dinlediler.

Uzun Bekir, büyük oğlu Budak Hasan'ın en yakın arkadaşı sayılırdı... Babası anlattıkça barut fıçısı gibi dolup taştı. Budak Hasan'ın küçüğü olan Kerim, daha fazla sabredememişti.

— O iti bir güzel dövmeli, dedi.

Deli Şakir Kerim'den yana düşündü:

— Hemen, hemen şimdi gidip evinden çıkaralım. Çıkaralım da eşşek sudan gelinceye kadar çalalım...

Budak Hasan konuşmadı... Hep onun ağzından çıkacak bir çift söz beklendi... Keçi Selim manâlı konuştu:

— Söylesene Hasan Ağa, arkadaşına kıyamaz mısın?

Hasan, Keçi Selim'e sert sert baktı, alt dudağını dişlerinin arasına terkedip gevdi gevdi. Nedense bir türlü sükût bozulmu-

yordu... Sarı Osman'la Çot Rıza daha küçüktü. Hep konuşulanları dinlediler.

Çivi Salih, uzatmalı bir düşüncenin ardından çocukların fikirlerine karşı koydu.

— Yok yok, dedi. Acele işe şeytan karışır. Burnunuz kanasın istemem. Her iş geç olmalı, ama izi kalmadan halledilebilmeli... Anlıyor musunuz? İzi kalmadan.

Budak Hasan'ın gözleri hep babasını gözetledi. Son duyduğu sözle beraber kafasını önüne eğdi...

Baba dahil hiç kimse Budak Hasan'ın ne düşündüğünü bilmiyordu... O hep geç karar verirdi, sonunda da onun dediği yapılırdı....

Havayı Et Kokusu Sardı

Yerler süt beyazı karlarla kaplı ve lekesiz masmavi bir gökyüzü mevcuttu... Her ikisini de seyrettikçe insan ruhuna huzur pırıltıları dökülüyordu... Güneş karların üzerine ılık ılık tebessümlerini gönderirken, karlar o muhabbetli pırıltıların cazibesinden zevkle eriyordu... Bu az buluşup birbirlerine tez doyan iki sevgiliden kar, her zaman güneşe teslimiyet gösterip, yerinde ıslaklık bırakarak sırra kadem olurdu... İşte bugün de son randevularından birisi olması muhtemeldi...

Allah böylesine bir sergiyi dünya denilen sahnede Pazarlarken, Yeşildere'deki kahvehane tıklım tıklım doluydu...

Bugün Deli Sinan da kahveye gelmişti. Giriş kapısına yakın ücra bir köşede, köhne bir masaya dirseğini dayamış, kara kara düşünmekteydi... Aklını atmış olmasına rağmen normal düşünebildiği anlar da olurdu... Ancak bu hali çok kısa bir zamanda eski hali ile yer değiştirmekte gecikmezdi... Kulağına gelen sözler ilgisini çekmişti. Gayri ihtiyari dikkat kesildi. Sesin sahiplerini tanıyınca sinirinden nefesi anormalleşti. Konuşulanları sinsi sinsi dinliyordu...

Kulağına gelen sesler Çivi Salih'le Çil Rasim'in seslerinin tam kendisiydi... Son günlerde kendisi ile hiç konuşmamalarına içleniyor, öfkeleniyor ve kendisini onlara karşı büyük bir bilenişe terkediyordu. Ne olsa ikisi de eski arkadaşlarıydı... Ama her şeyden evvel onlara olan hırsı, affedilmeyen kini sadece kendisi ile ilgilenmeyişleri değildi... Ne zaman zelzeleyi hatırlasa, yüzünde çizgiler ekşileşir, dudakları acı acı burkulurdu... Dehşet yuvasına dönen gözler hep onlara baktı...

Çil Rasim, Çivi Salih'e anlatıyordu:

— Ne kahvehanede ne de evde gaz kalmadı ağa...

Salih elindeki çayı yudumladıktan sonra konuştu:

— Bakkalda yer yok diye gaz tenekelerini samanlığa koydum... Zaten fazla da bir şey kalmadı. Birazdan gidelim de ne kadar lazımsa al...

— Aman ağa, hemen gidip alalım bari, akşama kalırsak sıkıntılı olur...

— Canım hele sabret de çayımız bitsin...

Deli Sinan, orada daha fazla duramadı. Çivi Salih'le Çil Rasim'e kindar kindar bakıp kahveden ayrıldı... İyice sakalı uzamış, saçları yine dağınıktı. Ayakları çıplak çamurdan bir deri ile örtülüydü... Her ayağını kaldırıp yere bastıkça, eriyen karlara sert şamarlar indirerek yürüdü... Az sonra da hızla koşmaya başladı... Hafif bir rüzgârın önünde aktıkça, gömleğinin yırtık kolu havada mendil gibi sallanıyordu...

Bu gidişi Çivi Salih'in samanlığının önüne varıncaya kadar değişmemişti. Yorgunluğunu giderebilmek için samanlığın önünde durakladı, derin bir nefes aldı. Biraz rahatladığını akıl edince etrafını kolaçan etti...

Deli deli bakışları kapının zincirine takılmıştı... Kendi kendisine sinirlenip kilidine hırsla asıldı. İç gıcıklayın bir sesle zerzeyi koparmıştı...

Kendisine has bakışlar, yeniden etrafı taradı... Heyecan, gözbebeklerini daha da oynak, bakışlarını daha da mânâsız bir hüviyete sokmuştu... Şeytani bir düşünüşün arkasından kapıyı açıp içeri daldı... İlk işi samanların altına saklanan gaz tenekelerini aramak olmuştu. Pek fazla uğraşmadan buldu. Sevinmişti. Tenekelere bilinmeyen bir heyecanla baktı...

Cebinden bir çakı çıkartıp ağzını açtı... Bakışları hoyrat, elleri titrekti... Bıçağın açık ağzını tenekenin üst kapağına dikip avucunun içiyle bıçağın sapına sertçe vurdu... Tenekeyi delmeyi başarmıştı... Birkaç yerinden geniş yaralar açtıktan sonra otların

üzerine, samanlığın etrafına yer yer dökmeye başladı... Sonra elinde teneke ile birlikte kapıya yaklaştı. O heyecan yuvası gözler etrafta birşeyler aradı... Kimselere raslamayınca dışarı çıktı...

Samanlığın, köyün dışında oluşu işine yaramıştı... Beraberinde çıkardığı gazı samanlığın etrafında gezindirerek döktü.

Samanlık ağaçtan yapılmıştı... Yerde bulduğu paçavrayı gaza batırıp çıkardı. Bir sopanın ucuna bağladı... Akıllıca bir düşünüşle yeniden samanlığın açık kapısına yaklaştı, elindeki boş tenekeyi hışımla içeri fırlattı... Şimdilik işi bitmişti...

Kilidini kırmış olduğu kapıyı açık bırakmıştı... Samanlığın ononbeş metre uzağında bulunan büyük ceviz ağacına baktı... Etrafını gözetleyip koştu... Ağacın kalın gövdesini kendisine siper yapmıştı... O dehşet saçan gözler, samanlığı seyre koyuldu.

Pek fazla beklemedi... Çivi Salihle Çil Rasim'in birlikte gelişini görünce sevinçten uçuyordu. Şuursuz bakışları alevlenmeye başlamıştı. Aynı sevinçle olduğu yerde bekledi...

Çivi Salih samanlığın kapısına gelince aptallaşmıştı... Kararsız hareketlerle kafasını kapıdan içeri sokup bir şey aradı... Kimseleri bulamayınca, gözleri kapının sökük zerzesinde kaldı. Hırsı, başında düğümlenmişti. Yeniden samanlığa bakıp, içeriyi kolaçan etti. Ortalıkta duran boş teneke ona birşeyler anlatmışa benziyordu... Her şeyi anlamış gibi yanında dikilen arkadaşı Çil Rasim'e baktı... Dişlerini sıktı, yumruklarını sıktı, sağ ayağının ökçesi yerleri eşeledi... Ve kin dolu bir cümleyi fırlattı:

— Bu senin yanına kalmaz...

Çil Rasim meraklandı:

— Kimden bahsedersin ağa?

— Bekir'den.

— Bekir’den mi?

— Eğilmezler'e karşı bu haltı ancak o yer...

— Neden yapsın bunu?

— Akşam az da olsa hırlaştık...

— Yani bir teneke gazı dökmekle, samanlığın zerzesini söküp

atmakla, senden intikam mı almış olacak...

— Öyle değil Rasim, akşam bir kilo gaz yüzünden atıştık. Demek ki sen bir kilo gaz için bir yığın lâf ettin. Al bir teneke gazdan ol da konuştuğuna değsin... Anlıyorsun değil mi?

Çil Rasim meseleyi küçümseyerek güldü:

— Üzüldüğün şeye de bak ağa, bir teneke gaz koskoca Eğilmezleri fakir mi eder?

Hırs dolu nefes alışı, seyre değerdi... Kasılarak konuştu:

— Beni fakir etmez, etmez ya, Eğilmezler'in kapısı açılıp kol sallayarak da içeri girilmez... Beni üzen gaz değil, o itin cesareti... Bu bize meydan okumaktır Rasim...

Az sonra ikisi de samanlığa girdiler... Salih bir türlü bu hareketin yapılışını hazmedememişti... Samanlığın ortasına atılan boş tenekenin baş ucunda dikilip, bol bol mütalâa yürütmeye başladılar...

* * *

Deli Sinan sevinçliydi... Onların ikisinin birden içeri girdiğini görür görmez, değnekten atının üzerine binip, dört nala koştu... Samanlığın arka tarafından yaklaşıp değneğin ucundaki gazlı çaputu ateşledi... Alevli çaputu saman birikintilerinin üzerine tuta tuta gezdirdi... Ateşin her değdiği yerden alevler yükselirken, Sinan eline iri bir taş alıp koştu... Samanlığın açık kapısının önüne kadar aynı hızla gelmişti... İçeri baktı, Çivi Salih'le Çil Rasim gaz tenekelerinin başında koyu bir muhabbete dalmıştı... Samanlığın arkasına dayalı açık kapısını süratle çekip zerzeyi kasaya çaktı... Kapının kapanışı içeride büyük bir endişe uyandırmıştı... İkisi birden, tabancalarına sarıldı... Lüzumsuz bir müdafaa olmuştu. Ortalıkta hiç kimse görünmedi... Yüzlerinden ecel teri sokulurken... Samanlığın yanışını müjdeleyen haberci dumanları, içeriye hücum etmeye başlamıştı.

Can korkusu, ikisini de telâşa düşürmüştü... Kapıya koşuştular ama, alevler geçit vermez bir kale olmuştu... Samanlık nokta nokta ateş püskürüyordu... Kapı hangi tarafa düşer?

Nereden girmişlerdi? Bu bir meçhul oldu. Kesif bir alev otları ve samanları çoktan sarmıştı bile... Gözlerinden yaşlar getiren dumanlar ateşten önce yollarını şaşırtıp boğmaya başlamıştı...

Önce acı acı sesler yükseldi ve sonra alevleri gizleyen masmavi bir duman, göklere merdivenler kurdu... Çok geçmeden acı çığlıkları duyanlar, köyün ortasında. Dellallar çağırdı... Köy halkı samanlığın etrafını sanki mahşer yerine çevirmişti... Çivi Salih'in oğulları dahil, yangına kimse sokulamıyordu... Her göz, çaresizliği yudum yudum içerken, kızgın alevlerden geri geri kaçanlar vardı...

Havayı ağır bir et kokusu sarmıştı... Sinan, karşıda bulunan ceviz ağacının başında iri bir dala oturmuş etrafını seyrediyordu... Yangının başucunda duranlardan çığlıklar yükselirken, Sinan hiç de üzgün değildi... O, bu feryatlara ve matem havasına zafer tebessümleri gönderiyordu... Gözlerinde, yıllardır hayal ettiği arzuya kavuşmuşluğun sevinç ifadeleri kaynaşıyordu...

Halk, yanan samanlığın gözlerden silinişini seyrederken, Çivi Salih ve Çil Rasim kimbilir uçuşan küllerin kurduğu öbeklerden hangisinin içinde külleşmişti?..

Halk biraz evvel yükselen acı çığlıkların kim olduğunu araştırırken, Çivi Salih'le, Çil Rasim'in biraz evvel samanlıktan yana geçtiğini anlatanlar oluyordu...

Herkesin bu mahşeri kalabalığa katılışı, Çil Rasim'le Çivi Salih'in ortalarda görünmeyişi, tahminleri doğruladı...

Eğilmezlerin büyük oğlu Budak Hasan, başına toplanan gardaşlarına, sabırla beklemelerini söyledi.

Şayet yanan babası ise, yakan Bekir'di... Mutlaka o da ölecekti... Hem de en kısa zamanda, babasından daha da kötü şartlar altında... Bakışları düşüncelerinin tercümanı oluyordu... Her bakan göze bunları anlattı...

Kardeşleri Budak Hasan'ı dinleyip sükut içinde beklemeye başladılar.

Tespit edilen noksanlar, küllerin başında toplandıkça merak-

lar büyüdü, gözler Eğilmezlerin üzerinde baygınlaşmaya başladı. Kalabalıkta bulunmayan dört kişi hesaplandı... Uzun Bekir, Deli Sinan, Çivi Salih ve Çil Rasim. Bunların dışında her isim mevcuttu...

Herkes Eğilmezlerin ıstırabını sahi ya da yalandan paylaşıyor gibiydi... Eğilmezler kederli, Eğilmezler öfkeli, Eğilmezlerin yediden yetmişe gözleri yaşlı... Eğilmezler bu kez eğildiler... Çil Rasim'in oğlu Köse Çetin ile birlikte... Köse Çetin'in ve Eğilmezlerin göz yaşları hep sessiz sessiz aktı...

Budak Hasan dişlerini acı acı sıkıp havaya baktı... Bölük bölük kargalar uçuşuyordu... Kargalar göklerde döne döne gittiler... Onların da telaşı büyüktü. Bağrıştılar birbirlerine karıştılar... Amansız kavgalar oldu... Göklerden yeryüzüne acayip sesler indi.

Kalabalıkta tecrübeli bir ihtiyarın sesi duyuldu:

— Onlar da et kokusuna döneliyorlar.

Bir tanesi cevap verdi:

— Doğru, dedi. Hep aynı yerlerde uçuşuyorlar...

Kargalar ne zaman tepesinde uçuşsa, Budak Hasan uğursuzluk sayardı... Yine aynı şeyi düşünerek baktı... Gökyüzündeki kavga da büyümüştü. Acayip sesler çoğaldı az sonra da kalabalığın ortasına (pat) diye bir karga düştü... Yaralıydı. Bir iki debelendi ve öldü...

İnsanlar yeryüzünde matem tutarlarken kargalar da göklerden kan akıttılar.

Budak Hasan Kerim'e baktı... Yüzü kül rengini almıştı... Ağabeyisine bir şeyler söylemek için hazırlandı, beceremedi... Boğazına ham bir armut tıkanmışçasına, düşündüklerini yuttu... Diğer kardeşleri hep onların gözlerine bakıyordu...

* * *

Eğilmezlerin hanesinden figanlar yükselmeye başlamıştı... Çivi Salih'in karısı dizlerine vura vura ağladı:

— Yiğidim, adaletli yiğidim... Bundan böyle Yeşildere yıkılır yiğidim. Namlı yiğidim... Sen varken kurt, kuzuyu yiyemezdi yiği-

dim... Artık Yeşildere ıssız... Halk öksüz kaldı yiğidim...

Herkesi hislendiren bu feryad, kapının önünden geçmekte olan Pir dede'yi bıyık altından güldürmüştü... Sadece:

— Adalet, diye mırıldanıp yoluna devam etti...

Çivi Salih'le Çil Rasim'in yanma olayı, dillerde şekiller çizdi... Köyde herkes aynı şeyi söylüyordu...

— Uzun Bekir yakmış...

— Yaşatmazlar...

— Kendisine etti...

— Akşam dükkanda kavga etmişler...

— Uzun Bekir inatçıdır, pek dalaşmaya gelmezdi.

Evlerde kadınlar, köşe başlarında çocuklar, kahvede erkekler hep aynı şeyi konuştular.

Bir oldu bittinin sonucu, suç kesinlikle Uzun Bekir'in üzerinde kalıp gitmişti... Geç yatışı moralinin bozukluğu, günün ilerlemiş vaktine kadar yatışına sebep oluyordu.

Karısının anlattıklarını duyar duymaz, şaka yapıyor diye güldü... Ciddiyetine aldırmıyordu bile. Akşam onlarla dalaştığını anlatmıştı... Devamı olarak yorumladı:

— Bırak be kadın, başka adını anacak kimseyi bulamadın mı?

Üzerini giyinmeye başladı...

Mıstık jandarmalarla birlikte kapıya dayandığında henüz yeni giyinmiş oluyordu... Aldırış etmediği sözlere, kapının vuruşu ile inanmaya başladı...

Yüzünde endişe, gözlerinde heyecan kümeleri kaynaşırken karısına baktı ve:

— Kapıyı vuranlar da kim? dedi.

Kadın perdeyi aralayıp dışarıya baktığında korkmuştu:

— Hıhhhh, diye sıçradı, Bekir'e baktı... Ayakta zor duruyordu... Duvara sırtını dayayıp ölü bir sesle mırıldandı:

— Jandarmalar...

— Jandarmalar mı? Ne işleri var bizimle?

Bekir, jandarmaların kapısına gelişlerine mânâ veremediği için böyle konuşmuştu... Bir an oturduğu yerde kaldı, cebinden tabakasını çıkarıp kalın bir sigara sardı. Hem düşünmeye hem içmeye başladı. Kapı çalındıkça, endişeli bir bekleyiş başlamıştı. Karısı boynunu bükerek kocasına baktı... Bekir de mahzun mahzun karısını gözlüyordu...

Mıstık'ın gür sesi duyuldu:

— Bekir dışarı çık, jandarmalar seni bekliyor... Etrafı sardılar, bizi boş yere bekletme...

İkisi birden dışardan gelen sese dikkat kesildi... Kadın derin derin göğüs çekti. Uzun Bekir de sigarasını ciğerlerine kadar indirdi... Hırs ve aniden verilen haber, onu buram buram terletmişti... Teslim olmaktan başka çare olmadığını düşünüp yerinden doğrulurken:

— Günahsız bir suçun cezası Bekir'e ödetilecek, diye acındı...

Ayakları irade dışı bir yürüyüşle kapıdan yana sürüklendi... Kadını arkasından gözyaşları dökerken, Bekir geride bıraktığını düşünüyordu...

Az sonra bileklerine kelepçeler takılacaktı... Rengi kaçık, kanı çekilmiş, dudaklarının arasından jandarmalara fısıldadı:

— Ben ne yaptım ki?..

Samanlığın etrafını saran mahşeri kalabalık, şimdi Uzun Bekir'lerin kapısının önünde halkalanmıştı... Çivi Salih'in Kerim, ellerini pantolonunun kemerinden yavaş yavaş tabancasının kabzasına götürdü. Fırsat aradı. Uzun Bekir'in işini daha şimdiden bitirmek kararındaydı... Kerim tam aklının erdiğini yapacakken Budak Hasan, öfke dolu gözleri ile "Olmaz" işaretini vaktinde verdi... Deli Şakir, Budak Hasan'a itirazlı itirazlı baktı. Hasan'ın kulağının dibine kadar sokuldu:

— Anam dul kaldı, onun karısı da dul kalacak, dedi...

Budak Hasan kardeşine duyurabilecek şekilde homurdandı:

— Olmaz şimdi...

Budak Hasan'ın dediği aynen oldu... Bekir'i vurmak için hazır-

lanan eller, öfke ile geri çekiliyordu. Uzun Bekir her şeyin farkında idi... Budak Hasan'la birbirlerine bozuk sinirlerle bakıştılar... Halkta derin bir sükut, Yeşildere'de yas vardı... Uzun Bekir, bir başçavuşla dört jandarma erinin arasında garip bakışlarla yürüyüp giderken, gözleri en yakın arkadaşını buldu. Sükut yeniden bozuluyordu:

— Abdulkadir, buraların emaneti boynuna... Evvel Allah sonra sana emanet ola...

Abdulkadir ağlamamak için kendisini zor tuttu.

— Emanetin başım üstüne Bekir... Sen hiç meraklanma...

Eğilmezler'in bakışları ateş püskürürken, Uzun Bekir hem yürüdü, hem de:

— Allah'ım, Allah'ım, Allah'ım, diye bu haksız tutuklanışını, Yaratan'a şikâyet etti...

Jandarmalar yürüdüler, aralarında Uzun Bekir ve arkalarından bir sürü kalabalık onları uğurladı... Sanki köyün semaları bile boğucu bir sessizliğin kollarına terkedilmiş gibiydi... Samanlığın kül yığınlarının yanından geçerlerken Uzun Bekir irkilerek baktı...

Deli Sinan, Uzun Bekir'in jandarmalarla beraber gittiğini görünce, bulunduğu daldan sarkıp çıplak ayaklarının üzerine küt diye düştü... Kısmen dökük saçları rüzgarın önünde dalgalandıkça, değnekten atının üzerinde yıldırım gibi koşup jandarmalara sokuldu... Heyecanlı bir ses, uzatmalı sessizliği ihlâl etti:

İri iri gözler Bekir'e düşman düşman baktı ve:

— Bekir,nereye gidiyorsun? Bileklerin neden bağlı?..

Bekir gırtlağına kadar doluydu. Kelepçeler kollarına takıldığından beri yanına sokulan ilk adam Sinan oluyordu... İçinde ukte olan sözler gözlerini doldurdu ve Sinan'a karşılık verdi:

— Ben Çivi Salih'le Çil Rasim'i yakmışım Sinan... Yapar mıyım dersin?..

Deli Sinan'ı jandarmalar da tanırlardı... Yörede gezmediği yer, konuşmadığı adam az bulunurdu.

Ağzından salyaları döküle döküle bağırdı:

— Onları ben yaktım, beeeen...

Sakinleşti, dişlerini sıka sıka devam etti:

— Hep imdat diye bağırdılar... Tıpkı zelzelede yananlar gibi... Onlar bağırdıkça hiç acımadım Bekir, hiç acımadım... Hep güldüm sevindim işte... Niye biliyor musun? Onlar da zelzelede yananlara öyle yapmışlardı...

Kalabalığın arasından sesler geldi:

— Yine zelzeleyi hatırladı...

Sinan kalabalığa dönüp sert sert baktı ve homurdandı:

— Ne zaman doğru söylesem zelzeleyi hatırladı, deyip geçerler...

Jandarma Çavuşu Sinan'ı azarladı ve itekledi:

— Çekil git buradan Sinan... Aklı başında bir adam olsaydın, bu palavra ile tam otuz yıl giyerdin...

Sinan acı acı yutkundu. Başçavuşa garip garip hitap etti:

— Sen, Bekir mi yaktı dersin?

Ellerini gözlerine götürüp bir çocuk gibi sızlanmaya başladı:

— Bana inanmadınız işte, onları ben yaktım diyorum ben, diye ağlamaya başladı...

Budak Hasan'ın öfkesi büyümüştü... Sinan'ın kolundan tutup kalabalığın dışına sürüklerken, kızdı:

— Git oradan deli soytarı.. Yapsaydın sen de korkardın... Tıpkı Bekir gibi...

Bekir, Budak Hasan'a kinle bakarken, kalabalığın arasından gökleri yırtarcasına bir feryat koptu:

— Onlan ben yaktım, ben yaktım... Beeen...

Ve çamurlaşan karların üzerinden şimşek gibi akıp gitti...

* * *

Uzun Bekir'in hapse giderken Abdulkadir'e olan emanet sözü, Eğilmezlerle Abdulkadir'in arasını açtı. Köyde bütün gözler, Abdulkadir'in üzerine çevrildi... Geceler sabaha bağlanınca uykulu gözler dünyaya merakla açıldı... Kim kiminle karşılaşsa aynı

sorular soruldu:

— Ne var ne yok?

— Ortalık yatıştı mı?

— Kolay kolay yatışmaz. Allah sonunu hayırlı eyleye...

— Herkes huzursuzluk içinde... Köyde bir ses yükselse tamam diyoruz, mutlaka bir hadise, var...

— Üstelik Abdulkadir'in kardeşi Recep de Eğilmezler'i desteklermiş...

— Olur mu öyle şey?..

— Can korkusu, insana her şeyi yaptırır...

— Ne günlere kaldık?..

* * *

Köyde havaların gittikçe yumuşaması beklenirken daha da gerginleşti... Abdulkadir Uzun Bekir'in Allah emaneti bıraktığı ailesini, gözünden geri etmedi... Ona gelebilecek her türlü fenalığa göğüs gerip şahsiyetini ortaya koydu... Bu hal Eğilmezler'i çileden çıkarmaya yetmiş de artmıştı. Vesveseler çoğaldı. Her iki tarafa da asılsız laflar taşındı... Zaman hadiseleri öyle bir kapta yoğurdu ki mesele ölüm dirim meselesi oldu... Abdulkadir'in küçük kardeşi Recep Abdulkadir'e son ikazlarından birisini daha yaptı:

— Ağam, gel sen bu işten vazgeç... Hem Uzun Bekir'in namusunu korumak sana mı düşer?.. Bu halin, seni hergün ölüme biraz daha yaklaştırdığını bilmiyor musun?..

Abdulkadir öfkelendi... Recep'e sert sert baktı:

— Son günlerde ölüm seni çok korkutur oldu... Duyarım ki Eğilmezlerle arandan su sızmaz olmuş...

— Eğilmezler kuvvetli, yaşamak isteyen bir insan canının kıymetini bilmeli...

— Şerefinle yaşa...

— Ağa...

— Yapacağın hiç bir iş sonunda vicdan azabı olmamalı. Allah rızası için iş gör...

Recep Abdulkadir'in sözlerini önemsemedi...

— Senin dediğin zamanlar çoktan geçti. O eskidendi... diye bağırdı...

Abdulkadir sinirlendi, dudaklarını gevdi, kardeşine acıyarak baktı:

— Eskiden var olan şeyler şimdi de mümkündür, dedi. Ölürsen de iyi olarak yad edilmelisin... Bu, insanın arkasında bırakabileceği en şerefli hayat madalyasıdır...

— Ağam bırak şimdi bu hikayeleri... Elin kadını yüzünden...

Abdulkadir bağırdı:

— Bir kuş bir çalıya sığınır...

— Öyle ise...

— Defol buradan, yoksa...

* * *

Emine, babasız, anasız, hatta çocuksuz bir kadındı... Yas tuttu, kabuğuna çekildi, günü, ancak evin küçük penceresinden seyredebildi...

Hatice kadın gelince rahatlar, ondan haberler sorardı... Bugün yine gelmişti. Daha adımını eşikten içeri atar atmaz mahkemeyi sordu... Gözleri dolu dolu olmuştu:

— Hatice Bacı, mahkeme ne gün, belli olmuş mu?

Hatice Kadın:

— Bugün, dedi... Mahkeme bugün... Abdulkadir Bekir'e hiç bir şey yapamazlar diyo... Allah doğruların yardımcısıdır diyo, daha da bir şey demiyo... Deli Sinan ben yaktım der de kimse kulak asmaz, dedi... Sabah erkenden kalkıp Deli Sinan'ı bulmuş. Alıp kazaya gitti... Olur ya belki dinlerler. Dinlerler de inanırlar diyo... Eğilmezler akşam haber göndermiş... Her şeye burnunu sokmaya devam ederse, Murat'la Mehmet babasız, Hatice Kadın dul kalır derlermiş...

Emine:

— Hınzırlar, diye kızdı...

Sonra içindekileri döktü:

— Jandarmalar kapıya dayandığında, yataktan yeni kalkmıştı... İftiranın böylesi...

— Üzülme kız, belki de Hükümet Deli Sinan'ın sözlerine inanır da Bekir akşama gelir...

Emine nasıl da sevinmişti:

— Olur mu dersin Hatice Bacı? Sahi olur mu dersin?.. Yüce Rabbim Bekir'i kurtarır da benim de yüzüme güler mi dersin?

— Allah'tan ümit kesilir mi Emine? Olur ya, hem neden olmasın?..

Emine'nin gönlünde yepyeni bir dünya kurulmuştu, hep konuşmak istedi:

— Mahkeme çoktan başlamıştır, değil mi?.. Kurtulursa Abdulkadir Ağamla birlikte gelir... İnşaallah gelir Hatice Bacı, inşallah. Korkudan gün giren deliklerden bile bakamaz oldum Hatice Bacı. Gelir de beni bu korkulardan kurtarır mı dersin? Desene Hatice Bacı, de ki yüreğim ferahlasın.

— Gönlünü ferah tut sen Emine, mahkeme çoktan kurulmuştur bile, belki de... Abdülkadir'le birlikte köyün içine kara dağ gibi girerler... Girerler de Eğilmezler'in yüreğinin yağı cız diye erir... Bekir Allah'ına yakın bir yiğitti. Allah onu korur...

Mahkeme

Hakim:

— Anlat bakalım Bekir, bak bütün deliller aleyhine sen ne dersin?..

Bekir dimdikti:

— Hepsi de asılsız ve iftira Hakim Bey... Yemin ederim ki hiç bir şeyden haberim yok... Jandarmalar kapıma dikilende, ben daha urbalarımı yeni giyiniyordum...

— Akşam münakaşa etmişsiniz, sabah da...

— Evet akşam münakaşa ettik ama, sabah olanlardan hiç bir haberim yok.

Hâkim sakin sakin konuştu:

— Mert bir delikanlıya benzersin. Hadi bakalım Bekir, işin uzayanı iyi sayılmaz, nasıl yapmışsan söyle de hakkında hayırlı olsun...

Bekir, belki de kendisini bildi bileli yalana tenezzül etmemiş bir insandı... Hâkimin yumuşak bir lisanla kendisini yalancılıkla itham edişi, onu hırpaladı... Gür bir ses üzüntüsünün tercümanlığını yapıyordu...

— Bana böyle bir ceza takdir edilmişse ve ben de suçsuz olduğumu ispat edemezsem, konuşmalarım elbette geçersiz sayılacaktır... İmkanların hepsi iflas edince, kadere rıza göstermesini çok iyi bilenlerdenim... Fakat yalan söyleyip sahtekârlıkların gölgesine sığınmak bizim kitabımızda yoktur. Bilsem ki yalan beni ipten kurtarır, yine de tenezzül edip söylemem. Her şeyden önce, bunu bana dinim söylüyor... Hakikati öğrenmek istiyorsanız, şerefimle temin ederim ki haberim yoktur... Şayet

bunlara inanmamakta ısrar ederseniz, başka bir sözüm yoktur...

Hâkim:

—Yani sen samanlığı yakmadın... Çil Rasim'le Çivi Salih'in yanışlarında senin hiç bir ilgin yok, öyle mi?

— Hayır, bin kere, yüz bin kere, milyon kere hayır...

Hâkim kendisine düşünce payı ayırdıktan sonra yeniden konuştu:

— Sadece ben yapmadım demek, hiç bir şeyi değiştirmez, bunlara delil göstermek mecburiyetindesin... Şahidin var mı?..

— Allah... dedi. Hiddetlenmişti, hemen arkasından sert sert ilâve etti:

— Ya sizin, şahitiniz var mı?

Hakim, vicdanî kanaatlannı araştırdı:

— Var, dedi. Bütün deliller aleyhinde ve bu kanaati hasıl ediyor. Sonra, herkes hadise yerinde cem olurlarken senin eve saklanışın, olanlardan habersiz gibi davranışın da düşünmeye değer...

Hâkim sinir deryası içine girmişe benziyordu. Kararsızlık içinde çırpınırken salon beklenmedik bir sesin hiddeti ile inledi... Bekir, Hâkime bağırarak cevap veriyordu:

— Hâkim Bey... Bana idam cezası verin. Lâkin yalancılıkla suçlamayın. Her sözünüz, sanki yüreğimin başına saplanan hançerden daha farksız. Bana iftiralarla zulmedemezsiniz...

Hâkim Uzun Bekir'i ikaz etti:

— Sizi biraz daha nezaketli olmaya davet ederim, dedi... Unutma ki, adaletin karşısında bulunmaktasın...

Salonda kısa bir sükut hüküm sürmüştü... Ancak iki çift ayak tıkırtısı sessizliği ihlâl etti: Gözler bir anda aynı noktada birleşti, bakışlar dikkat arzetti, Hâkim sordu:

— Bir maruzatınız mı var?

Abdulkadir şapkasını koltuğunun altına sıkıştırmıştı, sonra iki adım daha atıp durdu... Hemen yanı başında dikilen Deli Sinan'a garip garip baktıktan sonra konuştu:

— Mahkeme hakkında...

— Konuş...

Abdülkadir'in gözleri kelepçelerin ağırlığı altında ezilen Uzun Bekir'de kaldı... Sessizce selamlaştılar... Utanmasalar belki ikisi de ağlayacaktı...

Eğilmezler, ellerinde olmayan imkanların işkencesini çekmeye başlamıştı... Abdülkadir'in varlığı onları iyiden iyiye rahatsız eder oldu... İki tarafın bakışları birbirlerini bulanda, paylaşılması lâzım gelen bir kozun düello ışıkları yanıp söndü...

Abdulkadir, Heyeti Hâkime'ye dönüp hitap etti:

— Sizlere olayın esas failini getirdim... Sorun, her şeyi anlatsın...

Abdulkadir ümitle Sinan'a döndü, yalvarır gibi konuştu:

— Hadi Sinan, anlat...

Hakim Sinan'a dikkatle baktı... Sinan, çamurla katılaşmış yırtık pantolonunu ve kirden siyahlaşmış çıplak ayakları ile, patır patır birkaç adım attı. Yine gömleğinin sökük kolu havada mendilleşti ve gözleri iri iri oldu... Hakim bu garip manzarayı dikkatle seyrederken, Eğilmezler'den ses geldi:

— Onun anlattıklanna inanmayın Hâkim Bey. O delidir... Bir paket sigaraya tutulmuş bir deli...

Hakim hırçınlaştı:

— Bildiklerinizi sırası geldikçe söylersiniz. Her kafadan bir ses gelmesin.

Sinan'a baktı:

— Yaklaş, dedi...

Hakimin gözleri Sinan'ın üzerinde ısrar ederken beynini zonklatan düşünceler, kendisini tefekküre zorladı... Beklenmedik bir anda Bekir'e döndü:

— Söyle bakalım Bekir, dedi... Sen yalan söylemediğinden bahsedersin, karşımda dikilen bu adama hiç bir şey sormadan sana soruyorum (parmağı ile Sinan'ı işaretledi). Bu şahıs deli midir, akıllı mı?

Bekir hiç düşünmeden cevap verdi:

— Bazen normal düşünebildiği halde, su götürmez bir delidir...

— Sözlerine inanılabilir mi dersin?

— Deliler ne kadar hakikatlere yakın, ya da ne kadar uzaktırlar onu pek bilmem. Bu sorunun cevabını tıp verir.

Hâkim Abdulkadir'e kızdı:

— Bu zavallı deliyi üstü çıplak, yalın ayak ne diye tutar da buralara kadar getirirsin?

Abdulkadir cevap verdi:

— O her yeri böyle gezer, verilenleri giyinmez... Olaydan bu yana değnekten atına binip aynı şeyleri dellal edip gezer oldu... Dinlemenizde fayda vardır, diyerek getirdim... Ama dinlemezseniz siz bilirsiniz, getirdiğim gibi de götürürüm...

Abdulkadir Hâkime cevap vermekle meşgulken, Deli Sinan suçlu koltuğunda bulunan Bekir'e yaklaşmak istedi... Jandarmalar buna mâni olunca kızmıştı... Eli kelepçeli olduğu halde oturan Bekir'e bağırdı:

— Yalancı Bekir, sen mi yaktın onları. Bir de dokuz geçili aşiret beğleri gibi gurulup oturmuşsun...

Sağ elini göğsüne vururken, "Güm güm" diye ses çıktı. Hareketlerinde zafer kazanmış bir kumandanın gurur duyuşu vardı.

— Ben yaktım onları, ben, diye salonu, kararsız bir sesle inletti... Bir daha kimseye dalaşmayacaklar, yanan insanların parasını çalamayacaklar, çalamayacaklar...

Şiddetle Bekir'e baktı:

— Kalk oradan Uzun Bekir, elin tuttuğu işe ben yaptım diye koltuk kabartma... Yalancılığı kötü erkekler yapar...

Hâkim gürültüleri susturmak çabasında idi... Sinan'ı işaret etti:

— Atın şu deliyi dışarı...

Jandarmalar Sinan'ın kollarından tutup götürürlerken, hâkim yeniden müdahale etti.

— Durdurun...

Sinan'a garip garip baktı:

— Adın neydi senin?

Sinan kasıla kasıla konuştu...

— Sinan derler hemşerim, Sinan... Harekette çok canlar kurtaran Sinan. O, yanan leşler de hareket olurken can verenleri bırakıp hırsızlık etti... Şimdi de onlar yandı onlar... Hem de diri diri yandılar... Hiç acımadım bile, hiç. Cevizin dalına çıkıp onlar bağırdıkça ben de güldüm işte...

Hâkim sorularını daha da derinleştirirken Savcı söz hakkı isteyip, müdahalede bulundu:

— Mevcut kanunlara göre hiçbir deli mahkemede dinlenemez. Delinin derhal dışarıya çıkarılmasını ve bu saçmalarının, esasa alınmadan mahkemeye devam olunmasını önemle rica ederim...

Hâkim, merakını bir türlü yenememişti, hiç bir şey olmamış gibi devam etti:

— Pekâlâ Sinan, anlat bakalım. Neler yaptıysan hepsini anlat.

Savcı bozuk bir sinirle Sinan'a bakarken Sinan dehşet saçan gözlerini Savcının üzerinden yeni çekiyordu. Dişlerini sıktı, değnekten atını hırsla yere çaktı ve Hâkime cevap verdi:

— Kahvehanede gaz meselesini konuştular, samanlıkta dediler. Ben onlardan evvel atıma atlayıp samanlığa gittim... Gaz tenekelerini bulup deldim... Her tarafa gaz döktüm, sonra da...

— Tenekeleri nasıl deldin? Kapıyı nasıl açıp içeri girdin? Onları da anlat...

—Kapının zerzesini kırınca kapı açılır elbet.

Cebinden kemik saplı bir bıçak çıkartıp gösterdi.

— Bununla da tenekeleri deldim...

Cebinden kötü bir çakmak çıkarıp Hâkime gösterdi...

— İşte bunu da çakıp yaktım, tamam mı? Yanarlarken da ağacın başına çıkıp seyrettim... Onlar da tıpkı harekette yananları öyle seyretmişti, tıpkı öyle.

Salonun arkalarından ses geldi:

— Yine zelzeleyi hatırladı...

Sinan arkasına dönüp sesin geldiği yeri aradı... Bakışları öfke kusuyordu... Avazının çıktığı kadar bağırdı:

— Köpekler, ne zaman doğru söylesem hareketi hatırladı, derler...

Ağzından salyalar aktı, nefes nefeseydi, gömleğinin yırtık kolunu ağzına götürüp salyalarını silerken yorulmuş gibi bir nefes aldı... Uzun Bekir'e bakıyordu; alay etti:

— Heh... O da candarmaların arasına gurulmuş ben yaptım diye hökümeti gandırmaya uğraşıyo...

Sinan'ın tutumu Hakimi derin düşüncelere sokarken Savcı heyecan dolu bir müdafaada daha bulundu.

— Sayın Heyeti Hakime... Ne yazıktır ki dünya kurulalıdan bu güne hiç bir delinin sözleri itibar kazanıp üstelik mahkemede de dinlenilmemiştir... Bu gülünç denilecek vakaya belki de dünya mahkemeleri ilk defa sahne olmaktadır... Bu deli saçmaları ile mahkemenin muhasebesini yapmamanızı diler, delinin dışarı atılmasını önemle rica ederim... Bir delinin düşünceleri ancak dört beş yaşında bir çocuk hayali tarzındadır. Sadece konuşmasını bilen bir insanın sözleri hakikati gölgeler... Saygılarımla...

Hakim gizli bir ürperişle dudaklarını gevdi... Düşünüyordu. Esasen buna düşünce demek de pek doğru olamazdı... Yorucu sorular beyninde kanncalaşıyordu. Belki de bir gerçeğin resmen susturuluşunun yasını tutuyordu... Eli çenesine dayalı kaldı... Dudakları aynen uyumakta olan bir çocuğun dudakları gibi kımıldadı. Gözleri yarı yumuk ıstıraplı bir düşünüşün tesiri ile eziliyor gibiydi... Hitab etti:

— Sinan'ı dışarı çıkartın...

İki jandarma Sinan'ın kollarından tutup kapıya doğru sürükledi... Sinan kahrolmuştu... Yüzüne dikkatli bakan olsa korkardı. Hakime alaylı alaylı bakıp dudak büktü... Jandarmalann arasında sürüklenirken bağırdı:

— Deli sizsiniz... Ben deli değilim tamam mı, deli değilim ben... Sizler akıllı geçinen delilersiniz, deliler, deliler… diye haykırdı...

Hâkim Sinan'ın arkasından bir dudak kıpırdatışı ile, acı acı gülümsedi. Ve ölü bir göğüs çekişin arkasından mırıldandı:

— Maalesef Sinan, delilerin sözleri mahkemede dinlenilmez, kanaat getirebilmek bakımından bile olsa...

Salondakiler dahi, Hâkime gülerek bakıyorlardı. Sadece Sinan'ın bu işi yapabileceğine Bekir kanaat getirmişti. Uyuşmuş gibi, oturduğu yerde hareketsizce olanları dinledi ve:

— Allah'ım... Allah'ım... Hikmetinden sual olunmaz...

Hâkim meseleyi iyice dağıtmıştı... Bekir'in hakkında da kuvvetli sayılabilecek ne bir delil, ne de olayı gören bir şahit vardı... Verebileceği yanlış bir karar, her hakim gibi onu da üzerdi. Bunları düşünerek mahkemeyi başka bir tarihe bırakıp tatil etti...

Abdulkadir'in Sinan'ı mahkemeye götürüşü, köyde ve kazada alay konusu oldu... Hatta, kazanın çıkardığı haftalık gazete meseleyi manşet atmıştı... Herkes günlerdir aynı şeyleri konu edip gülerken Sinan mahkemeden atılışından beri kimselere gözükmedi... Rütbesi sökülmüş bir general gibi kaçtı... Köye bile uğramıyordu... Dağlarda, ormanlarda gezdi... Başka köylerden ekmek istedi...

* * *

Kirli, çamurlu, sapsarı bir yağmur yağmaya başlamıştı... Recep sırılsıklam olmuştu... Paçalarından sular akarak Abdulkadir'in kapısının önünde bekledi. Ürkek bakışlarla etrafını kolaçan ettikten sonra, heyecanlı heyecanlı kapıyı tıklattı...

Abdulkadir son günlerde tedbiri elden bırakmıyordu. Kalleşçe üzerine boşaltılan bir kurşun, onu ebediyyen susturabilirdi... Elini belindeki tabancasına götürüp, kapıya yaklaştı... Yağmurun hışırtısı çocuklara ninni olmuş, Mehmed ve Murad uykuya varmıştı...Hatice Kadın kapıdan yana kulak kabarttı...

Abdulkadir, sordu:

— Kim o?

Dışardan heyecan yüklü bir ses geldi...

— Aç ağa, aç. Recep...

Abdulkadir Recep'in tehlikede olduğunu sanıp kapıyı telaşla açtı...

Recep, sırılsıklam olmuş elbisesi ile, boşlukta sallanan bir gölge gibi içeri savuştu... Ocağa vurulan odunlar alev alev yanarken Recep ısınmaya çalıştı. Ateşe yaklaştıkça da, ıslaklığı buram buram havaya direklendi, Abdulkadir hiç konuşmadan gelip kardeşinin karşısına oturdu... Sessizlik Recep'i iyice bezginleştirmişti.

Baygın baygın Abdulkadir'in yüzüne bakıp bir şeyler geveledi...

— Ağa, ağa sen beni kovdun ama, benim yüreğim haber anlamadı... Bak, yine geldim işte. Duramıyorum, ne yapsam yüreğim haber anlamaz oldu...

Abdulkadir, kıvılcımlar saçan gözlerini, Recep'in üzerinde gezindirdi. Kuvvetli bakışlar Recep'in gözlerini yere indirdi...

Abdulkadir:

— Söyle bakalım, dedi, neler saçmalayacaksın? Tembeller yatağında başka bir şey konuşulmuyor mu?

— Hep senden konuşurlar ağa, herkes sana aptal diyo... Diyo ama sen de hâlâ gözü kapalı yürürsün... Sadece canını değil, hepimizi düşün ağa... Murad'ı, Mehmed'i... Hem benim ne günahım var? Eğilmezler durup dinlenip dişlerini gıcırdatırlar. Bu ne demektir bilir misin?.. Sen de onlardan ol ağa, bırak şu kör inadını... Onlar kalabalık, onlar kuvvetli...

Abdulkadir kardeşini dinlerken kendisini zor tuttu... Acı bir burkuluşla içini çekti ve:

— O kadar korkarsan biraz daha yaltaklan, olsun bitsin.

Recep heyecanını yenemeden konuştu:

— Oldum, ağa, çoktan onlardan oldum... Ben çoluğumu çocuğumu düşünen adamım... Budak Hasan dedim... Ağam Hasan

dedim... Ağam delirmiş dedim... Senin gibi etrafa nam salmış bir ağa dururken ben ağamdan yana olmam dedim... Sen de benim bir ağam sayılırsın dedim... Her zaman seninle ve Eğilmezlerle beraberim dedim. Her zaman...

Abdulkadir'in suratında deli deli çizgiler kabardı... Boğazında yeşil yeşil damarlar belirdi... Çatlayacakmış gibi zonklayan başını avuçları arasına gömerek ovaladı ve evin içini dolduran ses, yağmurun ninniler söyleyerek uyuttuğu Murad'la, Mehmed'i uykudan sıçrattı:

— Defol buradan, yaban köpeği... (Biraz sesini düşürdü...) Anam senin gibi bir köpek doğuracağını bilseydi, pislik diye dışarı atardı...

Recep neye uğradığını şaşırmıştı... Titreyerek ayağa kalkıp ürkek adımlarla geri geri çekildi...

Abdulkadir hala bağırmaktaydı:

— Yıkıl karşımdan, senin gibi ite kardaş diyemem artık... Var Budak Hasan'lara kuyruk salla...

Öfkeli sözler birbirine çivilenircesine sıkılan dişlerin arasında kısıldı:

— Git buradan, git yoksa, eşşek sudan gelinceye kadar döverim seni.

Recep gitti, Abdulkadir derin düşüncelerin adamı olmuştu. Bir türlü ferahlayamadı. Hatice kadın, sırtını duvara dayamış hep Abdulkadir'e baktı... Az sonra ezan sesleri içeriyi doldurdu... Abdulkadir kolunu sıvarken bir hadis mealini hatırladı... "Öfkelendiğiniz zaman oturuyorsanız, oturduğunuz yerden kalkınız, ayakta iseniz biraz oturunuz... Abdestiniz yoksa abdest alınız, mutlaka öfkeniz geçecektir..."

Abdulkadir de öyle yaptı. Yerinden kalkıp abdest aldı... Namaza dururken öfkesi tamamen denilecek kadar çekilmiş ve ferahlamıştı...

— Allah'ım... Allah'ım... Sana yaklaşanları, haksız yere suçlananları koru...

Ortalıkta dolaşan sözler ve gidip gelen haberler, her iki tarafın da sinirlerini gerginleştirmekte devam etti...

Köyün hatırı sayılır delikanlıları dahil, Eğilmezlerden yana taraf tutmuşlardı. Abdulkadir koskoca köyde yapayalnız kalmıştı... Öyle ki artık Hacı İsmail ile Pir Dede'den başka selam vereni kalmamıştı... Her gün gelip geçtiği yollar, kulaklarına ölüm haberi müjdeleyen fısıltılarla doluydu. Bu durum Abdulkadir'i iyiden iyiye rahatsız eder olmuştu. Oturduğu pençerenin önünden, Uzun Bekir'lerin kapısını gözetledi... Sonra toprağı seyretti...

Tatlı bir bahar güneşi, yerden kaldırdığı buharları göklere gönderirken daha yeni yeni gelmekte olan göçmen kuşlar, kendilerine yuva yapmakla meşguldü... Kapılarındaki ağacın dalına baktı... Bir kuş titizlikle yuvasını örüyordu... İçinden bir şeyin, "cız" ettiğini duyar gibi oldu.

— Kuşlar, dedi... Yeni yeni yuvalar yaparken, insanlar, yeni yuvalar yıkmak için çareler arıyor...

Kuşlar... Bir gün o titizlikle ördüğünüz yuvayı, yine insanoğlunun elleri bozar...

Hisli hisli elini beline doğru sarkıtıp tabancasını okşadı... Soğuk soğuk terlemişti... Aklına Pir Dede geldi... Ona gidip sohbet ederlerse rahatlayabilirdi... Öyle düşünüp ayağa kalktı...

* * *

Yaşı ellinin üzerinde oluşundan, ona Pir Dede derlerdi... Abdulkadir kendisini ziyarete gelince sevindi... Yalnız bir adamdı. Yine de evinin içi pırıl pırıldı. Abdulkadir'i buyur etti... İkisi de duvara dayalı yastıklara sırtlarını yaslayıp bağdaş kurup oturdular. Pir Dede, Abdulkadir'i baba şefkati ile süzdükten sonra konuştu:

— Seni çok üzüntülü görüyorum evlât...

Abdulkadir başını önüne eğip cevap verdi:

— Eğilmezler derim Pir Dede, Eğilmezler... İsterlermiş ki Bekir'in Emine'ye kötülük edeler... Edeler de Bekir'i diri diri

mezara gömeler... İsterlermiş ki ben bu işlere karışmayım... Karışırsam ölüm benim için hiç demekmiş... Ben Emine'yi müdafaa edersem, Hatice dul kalırmış, Murad'la Mehmed de babasız... Söyle Pir Dede, ailesine bacım dediğim bir arkadaşın namusu, benim namusumdan farklı mıdır?.. Ona yapılan kötülük bana yapılmış olmaz mı? Emine'ye bir hal olursa, Bekir huzuru mahşerde yakama el atıp "Hani komşuluk hakkınız, arkadaşlık hakkınız nerde derse... Bacım dediğin ailemi önce Allah'a sonra sana emanet etmiştim." derse, söyle Pir Dede, ben ne cevap veririm?.. Bana akıl ver Pir Dede.

Pir dede'nin gözleri doluktu...

— Abdulkadir, şu köyde sen de olmasan... İmanlı, cesaretli bir delikanlısın... Sadece tedbirli ol derim... Kimsesize yardımcı olanları Allah sever ve de korur... Köylü korkak, köylü kumarbaz olup çıktı, laf anlatmak çok güç artık, geçti bizden Abdulkadir, geçti... Sana hep aynı şeyi tembihlerim. Tedbirli ol. Kötü sözler duyar oldum oğul, sen bu köye lazımsın... Pek oldum olası dışarılarda dolaşma...

* * *

Gambazlar uyumak isteyen yılanları uyardılar... Son zamanlarda, Eğilmezlerin kulaklarına değişik değişik laflar gider oldu...

— Eğilmezler korktu...

— Abdulkadir tek başına, Eğilmezleri susturdu...

— Abdulkadir'in çift yüreği varmış...

Denildikçe, Eğilmezler çileden çıkar oldu... Budak Hasan, eve girer girmez Kerim'i çağırdı...

Kerim, Budak Hasan'ın ağzından çıkacak sözü beklerken, heyecan doluydu...

— Söylesene ağa, ne dersin...

Budak Hasan düşüncelerini kustu:

— Sana bir vazife çıktı...

— Söyle ağa...

— Tez gidip Emine'nin saçını kesip, örgüsünü bana getireceksin...

Kerim şaşırmıştı... Aklına ilk gelen Abdülkadir oldu; acı acı güldü ve alaylı alaylı konuştu:

— Emine'nin örgüsü de ne olacak ağa? Yoksa çorap mı öreceksin?

Sıkıntıdan çatlayacak gibiydi:

— Bilemedin Kerim, bilemedin... Kocası olacak Uzun Bekir'e yollayacağım. Varsın görür görmez hırsından çatlayıp ölsün... Kafasını mahpushanenin duvarlarına vura vura ölsün...

Bu işi tutmak Kerim'in hoşuna gitmemişti... Ellerini ovuşturdu. Kaçamak yollar aradıysa da bulamadı... Nihayet endişesini açıktan söyledi.

— Ya Abdülkadir? Yemin etmiş... Emine'ye el sürerlerse...

Budak Hasan kardeşinin sözünü kursağında düğümledi:

— Ulan Koca Kerim, yazıklar olsun senin kalıbına, yarsalar onun gibi iki gelirsin be... Unutma; arkanda benim gibi bir ağan, dört kardaşın var... Bu işi ancak sen yaparsın Kerim... Köyde söylenenlere hiç kulak asmaz mısın? Eğilmezler korktu... Abdülkadir, Eğilmezler'i susturdu derlermiş... Onun için Emine'ye kimse dokunamazmış... İşte en kısa zamanda bunun ispatını yapmalıyız... Aksi halde herkes bizi dinlemez olur. Bu iş mutlaka bugün tutulmalı... Şayet korkarsan, de bana, ben yapayım...

Kerim'in suratında ecel terine benzer damlacıklar belirdi... "Yok" diyemezdi... Titrek elleri ile tabancasını yokladı, yerinde duruyordu...

Can ve kan...

Şiddetli bir rüzgar, damların tepelerine çarparak ıslıklaşırken ağaçların dalları birbirlerini kamçılıyordu... Herkes, evinin kapısını kilitlemiş olmasına rağmen, küçük pencerelerden içeri dolan acayip seslerden ürperiyordu... Sokaklar bomboş, yerlerdeki tozu toprağı göklere çıkartan deli rüzgar, sık sık ortalığı karanlıkların kucağına terkediyordu...

Herkes, bu kıyamet müjdecisi, rüzgarın sonunu dehşet içinde beklerken çocuklar korkularından uyumuşlardı... Kurt dumanlı günü severdi. Bu alaboralı hava Kerim'i sevindirdi.

Herkesin kabuğuna çekildiği, canlı mahlukatın emin bulduğu yerlere saklandığı bir anda Kerim, Uzun Bekirlerin ahırından içeri girmeyi deneyecekti...

Abdulkadir'lerin penceresi, Uzun Bekir'in evinden yana bakardı... Kerim'in ilk işi etrafı kolaçan etmek olmuştu. Gözlerini aynı noktaya dikip kaldı.

Beklenmedik bir ürperişle, oldum olası adımlarla yürümeye başladı...

Abdulkadir'i pencerenin önünde tabancasına kurşun doldururken görmüştü. Uzaklaştığını zannederek gözlerini yeniden Abdulkadir'in penceresine çevirdi. Azrail'in pençesine düşmüş gibi çırpındı.

Düşünmeden verdiği bir kararla o, deli fırtınanın yerlerden kopardığı kasırgaların arasına karıştı. Koskoca vücut bir anda gözlerden kaybolmuştu. Kasırga uzaklara çekildiği halde, rüzgar şiddetinden hiç bir şey kaybetmiyordu. Kerim karambola atılan adımlarla yürüdü, gözlerini bir türlü açamıyordu... Rüzgâr şid-

detini yeniledi ve bir damın çatısından hışımla kopan kiremit, Kerim'in kafasını buldu... Sırtı kambur, içi oluk biçimi bir kiremit... Yel savurmasın diye şapkasını eline almıştı. Birden beynini zonklatan acıyla sızlanıp elini başına götürdü...

Avucuna, tepesinden sıcak sıcak kanlar bulaştı... Koyu kahve kırmızı karışımı al bir kan... Adımları dolaştı, başı döndü, boşlukta bir hayalet gibi sallanarak güçlükle yürüdü... Hırsı başından düğümlü, içi sızılıydı... Hiddetlendi:

— Ah ağam, dedi. Seni diri yatırıp da derini yüzmeli... Beni düşman kucağına düşürdün, diye homurdandı.

Ceketinin ibikleri dalgalandı, başının kan değmeyen yerlerindeki saçları uçuştu, elini, tozdan açılmayan gözlerine kapak yapıp, ovalaya ovalaya eve zorla yetişti...

Kapıyı karısı açmıştı... Kocasına aptal aptal baktı...

Rengi soluk, benzi uçuk, tepesinden sızan kanlar saçlarını birbirine yapış yapış etmişti... Kadın dayanamayıp sordu:

— Kurban olam yiğidim, o halin ne? Hangi kırılası eller yaptı bunu?

Kerim halsizlikten yığılacak gibi olmuştu; zorla konuştu?

— Yok bir şey, dedi. Kapıyı kapat da içeri gel...

Peşpeşe yatak odalarına girmişlerdi... Kerim ölü gibi sedirin üzerine uzandı... Yüzü kırış kırıştı, dudaklarından ölü bir ses döküldü:

— Ağam evde mi?

— Yok.

— Ne zaman gitti?

— Hemen ardın sıra... Söylesene noldu sana? Bu halinle nereden gelirsin?

Kerim kızdı?

— Cehennemden, dedi... Cehennemden gelirim. Bırak şu ahiret soruları sormayı da tepemden akan kanları sil...

Melek, çabucak yerinden sıçrayıp ayağa kalktı:

— Kızma, dedi. Şimdi, şimdi temizlerim...

Oksijen getirdi, pamuk getirdi. Kerim sızlanırken Melek yarayı bulup sildi.

Kanları temizlendikçe, Melek'in örgüleri gözlerinin önünde dalgalandı.. Saçlar gözlerinin önünde sallandıkça, Kerim'in gözleri Melek'in örgüleri ile birlikte oynaştı durdu... Örgünün bir tanesini avucunun içine aldı, durmadan övşeledi... Melek'in işi çoktan bitmişti. Garip bir merakla kocasına dönüp dumanlı gözlerine baktı...

Saf ve sevgi dolu bir bakıştı bu... Melek Kerim'in gözlerinde, Kerim'se Melek'in örgülerinde ısrar etti.

İlk konuşan melek oldu:

— Pek dalgınsın ağam.

Bu söz Kerim'i sıçratmıştı...

Düşünceler, karara bağlandı, Melek'in gözlerine ısrarla bakarken, kısık bir sesle mınldandı:

— Bana makası getir...

Melek, Kerim'in bu isteğine hiçbir mânâ verememişti... Yorgun bir hareketle yerinden kalkıp makası aradı... Sandığını açıp buldu. Hiç bir şey düşünemiyordu. Merakının verdiği çekingenlikle, getirdiği makası Kerim'e uzattı:

— Al, dedi. Makas...

Kerim hâlâ dalgındı... Düşüncelerinin potasında eridi... Açıklayamadığı bir arzunun işkencesini çekerek mınldandı:

— Şöyle yamacıma otur...

Melek kocasının yanına oturdu... Yazmasının altından sarkan örgüler, yeniden Kerim'in gözlerinin önünde yelpazelendi... Titrek elini örgülere götürdü, avucunun içinde sıkıştırdı, sıkıştırdı... Melek, uyuşuk bakışlarla kocasını seyrederken gözleri irileşti, duman duman oldu... Az sonra dumanlar, acılı şimşeklerini çaktı ve Kerim'in kestiği örgünün üzerine iri iri yaşlar döküldü...

Suratında bütün hatlar, al al olmuştu... Islak bakışları,kocasına cevapsız sorular yöneltti. Sıkıntıdan yanaklarından buhar buhar terler kabarmıştı... Gücünün yetmediği sözleri yutup bir

zaman kafasını önüne yıktı... Az sonra da yorgun rüzgar gibi esip dertli dertli söylendi:

— Ben de seni erkek bilirdim. El âlem de öyle bilir işte...

Kerim, kestiği örgüyü elinden bırakmıyordu. Öfkelenerek Melek'i susturmak istedi...

— Yine cesaretliyimdir. Belki de çift yürek vardır bende... Vardır emme korktum işte. Nihayet benim taşıdığım da can. (Sesi oldukça düşüktü...) Bugün daha yeni farkına vardım, dedi. Can çok tatlı şey Melek, çok... Tabancanın namlusu üzerime çevrilince anladım... Can çok kıymetli... Bilirim, hiç boş konuşmaz o. Vururum demiş, ona uzanan eller teneşir tahtasına gelir demiş. Abdulkadir'in hiç şakası yoktur Melek... Demişse yapar da... Ağamın da sözü yerine gelmedi... Gelmezse reyislenir, büyüklüğüne güvenir, tokatlar. Bence en doğrusu bu... Sır olsun, kimselere duyurma.

Melek, içine sığmayan heyecanla derin derin solumaya başladı. Hem sızlandı, hem de içini döktü:

— Ben olsam utanırdım, dedi. Cahilim, pek bilmem emme, erkeklik dedikleri de bu olmamalı...

Kerim, öfkesini dudaklarının arasında kısmen susturmaya çalışıyordu, dişlerinin arasından konuştu:

— Kadın, sus...

Melek, itiraz dolu arzularla kafasını salladı; çaresizlik içinde çırpındı, sinirleri boşandı, sesi de sinirleri kadar titrek ve dağınıktı.

— Susmak mı, dedi... Öldürsen bile susmam, hem ölüm ne ki, ya da mahrem olan saçımın, başka bir erkeğin eline geçmesinden daha iyi ölüm mü var? Desene...

Kerim isyan doluydu. Korkusundan sesinin hiddetini yüreğinin başında eriterek Melek'e şuursuz baktı...

— Kadın sana derim.

— Karşımda aslan kesilirsin... Bakışların dağı taşı eritir... Ben kadınım, susarım, gücün bana yeter, yeter de onun için böyle

bakarsın, o alevli bakışları düşman üstüne akıt, akıt ki işte o zaman erkek derim. Dilim sussa bile gönlüm susar mı sanırsın? Hemi de ahirete kadar.

Kerim son tehdidini yaptı:

— Dilin sussun da gönlün isterse ahirette de susmasın... Bu sır bu dünyada ikimizin arasında kalmalı... Üç kişi ile paylaşılırsa, sen dünyada fazlasın demektir... Anlıyorsun değil mi?

Çatlayacakmış gibi nefes alıp verdi ve elindeki kesik örgüye ıstıraplı bir yüzle baktı... Tavrında ve dilinde beklenmedik yumuşaklık başlamıştı. Adeta yalvarır gibiydi:

— Hem sen benim karımsın, yani dünya ahiret sır ortakçım... Kadınlar her şeyi bilmezler, ben sana kısacasını anlatayım... Sen dul kalmak ister misin? Söyle, ister misin? Bir örgü, ömrümün bağı olacak, anlıyorsun değil mi? Eğer Emine'nin evine girseydim... Belki de şimdi ağlıyordun. Örgülerinin ucundan kesilen kıllar, kocanın hayatını kurtardı...

Melek, kanayan içinin ıstırabını döktü:

— Keşke vurulsaydın da erkekçe öldü diye ağlar olsaydım... Derler ki sadece domuz hayvanı dişisini kıskanmazmış, yalan işte bu, yalan, bazı insanlar o hayvandan daha beter...

Kerim deli gibi olmuştu. Ortalığı yırtan bir ses odanın içini inletti, yumruğunu yere vurdu. Elinin tersi tahtanın kenarına gelmişti, kanadı...

Melek hiç korkmadı, Kerim'in elinden yere damlayan kanlara baktı ve konuştu, nefesi dalgın, sesi keder dolu ve kısıktı:

— Ben sana, yaratılış esasıyla, Allah emanetiyim. Dinimiz bunu söylemez mi? Saçımın tellerini, esen rüzgardan bile kıskanacaksın...

Gözleri daldı, sinirleri daha da gerginleşti... Dalgın nefesi, sesini daha da titretti ve ellerini, güç yetmez bir çaresizlik içinde ovuşturarak devam etti:

— Daha şimdiden, örgülerimi Bekir'in elinde ovuştururken görüyorum da delirecek gibi oluyorum.

Kerim daha fazla sabredememişti. İçinde depoladığı öfkesini aniden taşırdı. İri eli, Melek'in suratına balyoz gibi indi.

Melek ister istemez susacaktı... İçinde yanan kızgın ateşle, damarlarındaki kanlar, kuruya kuruya susacaktı. Gönlünün başında, amansız bir sızı büyüye büyüye, ahiret yolculuğundan, şahitsiz mahkemeye varıncaya kadar susacaktı... Gözlerinden kızıl yaşlar döküldükçe, arzuları boğazında düğüm düğüm oluyordu... Bu hali ile Kerim'e baktı, baktı ve sustu...

Az sonra, deli rüzgâr da Melekle birlikte susmuştu... Bu uğultulu sükûtun yerini, evin hayat denilen salonundan yükselen, gür bir ses bozuyordu... Budak Hasan, Kerim'in biraz evvelki haykırışını duymuş olmalıydı:

— Keriiiim...

Kerim, elinden kanlar aka aka ayağa kalktı... Bu kalkış ürpererek olmuştu... Elindeki örgüyü, cebinden çıkardığı mendile sarıp koynuna soktu... Yürümek için hazırlanırken karısına kızgın kızgın baktı... Elinden damlayan kanlara aldırış bile etmeden, yürüdü... Kaşları çatık, bakışları şuursuz, nefesi yorgundu. Ağabeyini görünce bile tavrında hiç değişiklik olmamıştı. Budak Hasan, Kerim'in durumunu beğenmemişti... Yüzüne, sonra elinden akan kanlara ve şapkanın altından gözüken beyaz sargıya baktı... Deli gibi olmuştu. İçi içine sığmak bilmeden sordu:

— Bu halin ne?

Kerim'in canı konuşmak istemiyordu... Ne diyeceğini düşündü... Budak Hasan'ın suratına oldukça öfkeli ve aptalca baktı...

—?!..

Budak Hasan rahatlayamadı:

— Ulan söylesene, dediklerim oldu mu?

Kerim elini koynuna sokup örgüyü sardığı mendili çıkardı. Kararsızlık içinde Budak Hasan'a uzattı... Bir çift söz, yanan boğazını zorla terkedip, fersiz dudaklarının arasından, ölü ölü döküldü...

— Tamam.

Bu kez, Budak Hasan heyecanlıydı... Önüne uzatılan çıkıyı alırken bakışları alev alev yandı:

— Demek oldu ha? Aferin Kerim... Yiğit kardaşım benim...

Çıkıyı ceketinin cebine indirirken meraklarını gidermek için ilâve etti:

— Gören olmadı ya?

Kerim aynı ölgünlük ve aynı kararsızlıkla:

— Abdulkadir, Abdulkadir, diye söylendi... O gördü...

Budak Hasan:

— Sonra, sonra diye heyecanlandı. Kerim'in ağzından çıkacak cevabı, sabırsızlıkla bekliyordu... Kerim az da olsa heyecanını susturmuş, fakat üzüntüsünü yitirmemişti. Buna rağmen koltuklarını kabarta kabarta konuştu:

— Herkes Eğilmezlere turab olurken Abdulkadir ses çıkartabilir mi ağa?..

Budak Hasan derin bir nefes alıp rahatladı:

— Yaşa be Kerim, yiğit dediğin de böyle olur işte. Örgüler eline geçince, Bekir kahrından kendi kendisini öldürür... Eğer anasından erkek olarak doğmuşsa, mutlaka öldürür...

Melek kapının aralığından hep onları dinledi. Hıçkırmamak için dudaklarını gevdi... Dişlerinin gömüldüğü yerlerden, ince ince kanlar sızdı... Gücü ancak kendisine yetebilmişti... Feryat dolu kalbi, Yaratanına pulsuz ve imzasız bir dilekçe gönderiyordu:

— Allah'ım, Allah'ım, Allah'ım...

Ziyaretçi...

Bekir, kendisini görmek isteyen bir ziyaretçi için, tel örgülere yaklaştı... Telaşla yürüyüp, dinmeyen bir merakla etrafına bakındı. Bekçi Mıstık olduğunu görünce heyecanı biraz olsun yatışmıştı...

— Hayrola Mıstık?..

Mıstık, her hali ile ıstırap kümelerinin dekorlar kurduğu bir manzara arzediyordu. Mahcup bakışlarını yere indirip, kısık bir sesle:

— Hiç, dedi. Öylesine bir geliş oldu işte...

— Köyden ne haberler var? Emine iyi mi?..

Mıstık daha da mahcuplaştı... Boğulur gibi yutkundu... Bir şeyler söylemek için zorlandı. Ağzında çevirdi, geveledi, cesaret edemeyip vaz geçti...

Bekir, Mıstık'ın halinden kuşkulanmıştı... Çaresiz bir kıpırdanışla içini çekti, yüzü ölü gibi kansızlaştı, kırk yıl çalışmış gibi yorgundu:

— Söyle Mıstık, çekinmeden ne varsa söyle... Erkekler her şeye katlanmalı...

Mıstık bir türlü utancından Bekir'in yüzüne bakamıyordu. Hicab edip toprağa baktı:

— Bilirsin, seni severim, dedi. Severim ama, karşı koymaya da gücüm yetmez. Ben köyün garip bir bekçisiyim... Nasıl yapsam da söylesem, bilmem ki... Köyde ne isterlerse, zorla da şerle de yaptırır oldular. Haktan yana olmak yerine, gayri haksızdan yana döner olduk... Bilirsin Bekir, elçiye zeval olmaz... Sakın darılma bana olmaz mı?

Bekir kaşlarının üzerine yerleşen amansız ağrıları, ellerini çöktürerek dağıtmak isterken, ıstıraplı bir sesle ısrar etti:

— Söyle Mıstık, ne var ne yok, apaçık söyle...

Mıstık, titrek elini ceketinin cebine sokup, yamalıklı bir çıkı çıkardı. İsteksiz bir şekilde, sarılan bezi açıp içindeki emaneti çıkardı ve tel örgülerin arasından Bekir'e uzattı...

Kenardan onları gözetleyen gardiyan, hışımla yanlarına sokulup elini, uzatılan paketin üzerine koydu:

— Dur bakalım. O da nesi?

Mıstık şaşırmıştı. Dışarıdan ses verdi:

— Şey, yavuklusu örgüsünü gönderdi de...

Gardiyan paketin aralarını açıp dikkatle karıştırdı. Sonra kanaat getirip yanlarından uzaklaştı... Bekir, Mıstık'a hiç bir şey soramaz olmuştu... Dünya başında pervane gibi döndü... Parmaklarını örgülere astı, demirleri avuçlarının arasında eritecekmiş gibi sıktı, sıktı... Böylece ayakta durabilmesini sağlarken gözlerini tavana dikip, içindeki volkanı taşırdı:

— Söyle Mıstık, bu şerefsizliği hangi eller yaptı?

Mıstık suçluluğu zehir gibi içerek konuştu:

— Budak Hasan, dedi. Götürmezsen öldürürüm seni, ya ölmeyi ya da gitmeyi... Belki de köyde silahlar çoktan patlamıştır... Abdulkadir yemin etmişti... Köyün içinde açıktan açığa meydan okudu... Hepinizi de hepinizi, köpek vurur gibi...

Bekir'in göz bebekleri, kapaklarının altına kaydı. O biraz evvel dehşet saçan yuvalar, şimdi insana ürperten etten bir tabakaya büründü, yüzü kızıllaştı, kırıştı, beyazları çıkan gözler tavana dikildi ve parmakları demirlere bağ oldu... Düşüncelerin komasına giren beyin, ters bir emir verdi ve Bekir kafasını şuursuz bir davranışla önündeki demir parmaklıklara indirdi... O kararsız çırpınışların emrindeki vücut, uyuştu, sakinleşti ve ölü bir hareketle demir parmaklıkların önüne uzanıverdi... Parmaklıklara alnından kanlar bulaştı, al al bir kan... Mıstık titredi, ürperdi, Bekir'e baktı, demire bulaşan kanlara baktı, yerinde duramadı, topal bir

kuş gibi seke seke gerilere çekildi... Arkasına baka baka kaçtı... Bekir habersiz yattığı bu vahşet uykusundan, bir daha uyanabilmek şansını beklemeden uyumuştu... Birkaç müdahalede doktorlar da aynı şeyi söylediler...

Anlatsana Kamalı!

İnsan ruhuna bezginlik veren ağır bir hava, gittikçe daha da sıkıntılaştı... Dağların başını kara kara dumanlar bürüdü. Gökyüzü adeta, yağmur yüklü bulutlardan yas günü elbisesini giyinmişti...

Güney kesiminden balçık kokulu bir yağmur başladı. Kuşlar önüne gelen dallara tünediler... Herkes penceresinin önünden etrafı seyrediyordu... Balçık balçık dökülen yağmur, taşların, çatıların üzerlerine şamar şamar indi. Sanki tabiatın tamamı, bu sesler güruhunun kollarına teslim olmuştu, nihayet ortalıkta iki adam göründü, sırılsıklam iki adam... Yağmurdan korumak için silahlarını ters asmış iki jandarma... Paçalarından sular aka aka, muhtarın evine doğru yürüyüp gittiler... Sanki göklerin suyu çekilecek gibiydi. Saatlerdir yağan yağmur hâlâ dinmemişti... Jandarmalann esvaplarını delip derilerine kadar işledi... Tüfeklerin kabzası muhtarın kapısını kıyasıya dövmeye başlamıştı... Yağmurların hışırtısını aşan sesler, bütün azamaeti ile içeri doldu.

Toprağa balçık balçık dökülen rahmet köye bir misafir daha getirdi... Bu defaki gelen Aksu köyünden kamalı Hamdi idi. Vücuduna kurşun gibi inen sağanağa aldırış etmeyen bir hali vardı... Hırslı bakışlarını Abdulkadir'in penceresine dikip, keskin keskin baktı... Şapkasının tereğinden oluk oluk sular akıyordu... Görüntüsünü engelleyen bu hale hiddetlenip şapkasının tereğini sertçe geriye çevirdi. Gözetlediği küçük pencerenin camında, suların oynaşması, görüntüyü perdelese bile, hayal meyal içeride bir tabancanın namlusunun oynadığı farkediliyordu... Küçük camlı pencere açıldı. Abdulkadir evin önünde hayalet gibi bek-

leyen Kamalı'ya dikkat kesildi. Her hali ile tetikte bekleyen bir neferi andırıyordu. Camın önünden yıldırım gibi ayrılıp dışarıya koştu... Kapı açıldı, Kamalı olduğu yerde santim bile oynamamıştı... Sönük sönük bakışlar, Abdulkadir'in üzerinde mühimsemeyen duyguların ifadesi olarak gezindi...

Abdulkadir Kamalı'ya seslendi:

— Ne durursun orada içeri gelsene...

Bu susuş, eşine kıt rastlanır yağmurun altında bekleyiş, Abdulkadir'i aptallaştırdı... Elinde olmayan bir öfkenin etkisi ile yeniden konuştu:

— Sana derim Kamalı, gelsene...

Her adım atış merasimdi. Kamalı, Abdulkadir'in yanına kadar böyle yürüdü. Kafasını önüne yıkmıştı... Ölü bir gölge gibi içeri süzüldü...

Ocakta yalım yalım yanan ateşin baş ucuna oturup ıslak cebinden tabakasını çıkardı. Üstü buğulana buğulana kururken sigarasını sarıp yaktı. Abdulkadir hep Kamalı'ya bakıyordu. Nihayet dayanamadı. Kamalı'nın gözleri duman dumandı. Küskün bir sesle mırıldandı:

— Dediğim gibi çıkmadın. Sana gönül koydum Abdulkadir. Belki de ahirete kadar... Abdulkadir şaşkınlığını yenemiyordu. Hazin bir sesle karşılık verdi:

— Hayrola Kamalı, durup dururken bu sitem de nereden çıktı?

— Sen, Uzun Bekir ve ben, kardaş kadar yakın değil miydik?

— Yine de öyle değil miyiz?

Kamalı bağırdı:

— Demek yine öyleyiz ha? Korkak... Eğilmezler Emine'nin örgüsünü kesip Bekir'e gönderirken...

Abdulkadir'in kafasından bir kazan kaynar su dökülmüş gibiydi. Ayağa kalktı, bakışları pencereden yana şimşekler gibi çaktı:

— Yalan Kamalı, vallahi, hemi de billahi yalan, Uzun Bekir ha-

pise gideli, o kapıdan erkek sinek bile uçamadı... Yalan derler, Emine'nin teline dokunan olsa Allah adına yeminim var, köpek gibi vururum duyar mısın? Tıpkı köpek gibi...

Kamalı, Abdulkadir'e inanırdı. Rahat bir nefes aldı...

— Abdulkadir, diye inledi. Bekir... Bekir... diye kekeledi.

Abdulkadir Kamalı'nın gözlerine ısrarla bakıp devamını istedi:

— Devam et Kamalı, Bekir'in nesi var?

— Bekir hapisten kaçtı Abdulkadir. Keklik Pınarı'nın kayalıklarında seni bekler...

— Biraz evvel de jandarmalar geldi, desene onu ararlar?

— Yağmurda çamurda başka ne işleri olsun?

— Sen kendisini görüp konuştun mu?

— Konuştum ya...

— Anlatsana Kamalı...

— O imansızların hepsinin canını cehenneme göndermeden ölürsem, gözlerim açık gider... der de, başka bir şey söylemez...

Abdulkadir'in kin dolu bakışları pencerenin dışına döküldü... Baygın baygın uzaklara baktı... Muhtar, bekçi, yanlarında jandarmalarla birlikte, Uzun Bekir'in evine gidiyorlardı...

Abdulkadir, Kamalı'ya:

— Jandarmalar, dedi. Uzun Bekir'in evinden yana gelirler... Yağmur iyice dinmiş... Biz de gitsek mi dersin?

— Hayır Abdulkadir. Gidersek, dikkatleri üzerimize çekeriz. Bugün kalsın. Sabah gün ışımaya dururken, biz de Keklik Pınarı'na doğru tırmanırız.

— Hemen bulabilir miyiz dersin?

— Buluruz. Kayaların arasındaki mağarada yatacak...

Oturdukları kapının önünden duyulan bir ayak sesi, Kamalı'yı telaşlandırmıştı. Abdulkadir'in gözlerine baktı... Abdulkadir endişesizdi:

— Merak etme, dedi. Bizimki olmalı. Başkası giremez...

Abdulkadir yeniden uzaklara baktı... Recep'i gördü. Etrafına bakına bakına gidiyordu...

Jandarmalar Heyetle birlikte Emine'nin evini ararlarken Recep kovalanılmış gibi koştu, koştu, koştu... Soluğunu Budak Hasan'ın bakkalında almıştı... Dükkana girdiğinde, Budak Hasan'ı yalnız bulunca sevindi... Lakin bu da kafi gelmiyordu... Yine de sersem sersem etrafını gözetledi... Budak Hasan, Recep'e alaylı bir yakınlık göstermişti:

— Ne o Recep, köpek kovalamış gibi soluyorsun...

— Yok Hasan Ağa, yok dedi. Yeniden etrafını aradı. Sana çok mühim bir haberim var. Çok mühim. Benim nasıl bir dostun olduğumu daha yeni bileceksin.

Hasan önem verdi:

— De bakalım Recep, eğer jandarmaların köye gelişi ise, ben de gördüm. Bekir hapisten kaçmış, niyeti bizleri vurmakmış... Diyeceğin buysa hiç zahmetin olmasın...

— Yok ağa, o kadar değil. Sana güvenirim, aramızda sır olsun dersen söylerim. Eğer ağamın kulağına giderse yaşatmaz beni...

— Söyle Recep, sen benim dostumsun, dostların sözleri sır olur, demem.

— Aksu'dan Kamalı ile konuşurlarken dinledim... Bekir bu gece Keklik Deresindeki mağarada saklanırmış. Haberin ola dedim. Elini çabuk tutmazsan haliniz çok kötü...

Budak Hasan heyecanından patlayacak gibi oldu:

— Keklik Deresi'ndeki mağarada mı?

— Orada...

— Yalan söylemezsin tabi?..

— Bilirsin, çocukluğumuz beraber geçti. Seni sevdiğim kadar kendi ağamı sevmem... Hem sana yalan denir mi hiç, Hasan Ağa?

Budak Hasan soğuk soğuk terledi:

— Tamam, dedi. Recep, sen şimdi git. Ne sen bana bir şey söyledin, ne de ben senden bir şey duydum. Git buradan, kimselere görünmeden git...

* * *

Kamalı, geceyi Abdülkadir'lerde geçirmişti... İkisi de aynı odada uyumadan sabahı beklediler... Güneş doğduğunda, gözleri biber dökmüş gibi yanmaktaydı... Göz aklarına biriken kanları, elleri ile ovuşturdukça biraz daha artıyordu... Abdulkadir ağrıyan adalelerini oynaştırarak pencerenin kenarına yaklaştı... İlk işi, Emine'nin kapısını gözetlemek olmuştu. O kapkara, insan ruhuna bezginlik veren hava, yerini cam gibi parlayan, masmavi gökyüzüne terketmişti.

Dönüp Kamalı'ya baktı:

— Güneş çıktı, gitsek mi?

— Hayır!

— Anlamadım...

— Köyün içi, az çok hareketlensin... Bir iki oltalayalım. Sonra da sen beni yolcu edermişsin gibi...

— Anladım...

Kapı tıkladı... Hatice Kadın, sofranın hazır olduğunu bildiriyordu. Kahvaltılarını yaptıktan sonra, Kamalı'nın plânı uygulandı... Onlar köyü terkederlerken, gün iyiden iyiye yükselmişti... Gidecekleri yol, yakın bir mesafe değildi... İkisi de silahlı ve tedbirli olarak yürüdüler... Hiç dinlenmemişlerdi. Yolları, Keklik Pınarı'nın başında tükendi. İlk işleri etraflarını iyice kontrol etmek olmuştu. Sonra, ağaç oluktan akan, buz gibi suda yüzlerini yıkadılar... Etrafta kuş bile uçmuyordu... İkisi birden kayalıklara doğru yürümeye başladılar. Kızgın güneş kayalıklara çarptıkça, alev alev pırıltılar, geri dönüp, gözlerde kamaşma yapıyordu. İkisinin gözleri de havada dönen bir bölük kuşa takıldı... Kuşlar acayip seslerle tepelerinde dönerken, iri bir kartal göklere çekildi... Kamalı ve Abdulkadir, birbirlerine aptallaşarak bakışıp, yollarına devam ettiler.

Kuşların viyak viyak çığlıkları gittikçe çoğaldı. Kartallardan korkup yere inmeyen kargalar, gökyüzünde döne döne ağıtlar söylediler...

Kuşlann bu telaşı Abdulkadir'in hoşuna gitmedi... Tabancası-

na sarıldı, Kamalı da öyle yaptı... Sıkıntılı gözler birbirine çevrildi.. Sıcağın yorgunluğu, kuşların figanı, kayaların matemli seslerle inildeyişi, içlerinde garip bir bezginliğe sebep oluyordu. İkisi de iri iri terler döktü...

Sanki bariz bir tuzağa gidiyorlardı... Ürkek adımlarla uğuldayan kayalara yaklaştılar... İri bir kartal çirkin sesler çıkararak dağın eteklerine süzüldü. Az sonra da büyük bir et parçası ile göklere yükseldi... Şimdi kartala bakıyorlardı. Nefesleri daralır gibi oldu. Sanki yutkunmasalar, boğulacaklardı. Kartal üzerlerinden uçup ağzındaki etle birlikte, Keklik Deresi'ne doğru süzüldü... Hamdi kartalın ardından baka baka konuştu:

— Kayaların dibinde bir koyun ya da kuzu ölüsü olmalı.

Abdulkadir, fısıldar gibi konuştu:

— Belki de...

İkisi birden sustu... İnleyen kayaların arasından, etekdeki düzlüğe baktılar... Kuşlar tepelerinde dönüp dururken, onlar da kayalıkların dibinden mağara yoluna doğru yürüdüler... Yorgun adımlar onları, düz bir araziye kavuşturmuştu... Etrafı iyice taramaya başladılar. İki çift göz aynı noktaya çivilenmişti. Adımlar ürkek ürkek atıldı, ısrar ettikleri noktaya, aralarında çok az bir mesafe kalmıştı...

Heyecan yuvasına dönen gözler, etrafı kuşku dolu aranışlarla yeniden tararken, kuşlar başlarında acı acı çığlıklar atarak dönmeye devam ettiler... Kamalı, acı bir iniltiyle ellerini gözlerine kapadı. Abdulkadir dişlerini kırar gibi sıktı, sıktı, avurtları birbirine geçmişti. Gözlerini kırpmadan, burun deliklerinden öfkesini taşıra taşıra baktı...

— Böyle bir vahşeti, olsa olsa göğsünde imanı olmayan birisi yapar, diye homurdandı.

Tabancasız elini kaşlarının üzerine götürüp övşeledi...

— Ah Bekir, dedi. Bunu kim yaptı bir bilsem... Bilebilsem...

Kamalı acısından, yönünü Keklik Deresi'nden yana dönmüştü... Yüzünün kanları çekilmiş gözlerinde sönük pırıltılardan

başka hayatiyete rastlanmıyordu. Titrek nefesler alarak kör kör uzakları gözetliyordu...

— Ben bakamıyorum Abdulkadir, Bekir mi o?..

Abdulkadir yorgun adımlarla yerde yatan cesede iyice yaklaştı:

— Dön Kamalı, yüzünü bu yana dön, dön de şu ibret dolu manzaraya doya doya bak... Vücuduna kezzap döküp yakmışlar, kezzap... Toprak bile yanıp kaynamış. Yerinde ot bile bitmez gayri, ot bile... Dön, dön de bak...

Kamalı arkadaşının vahşet tablosuna bakmaya cesaret gösterememişti:

— Bakamam, dedi. Abdulkadir, bakamam. Gidelim buralardan, içime ılım ılım bir ölüm kokusu sinmeye başladı. Şimdiye kadar hiç böyle şeyler hissetmemiştim.

Abdulkadir hırslı konuştu:

— Ya ben, ya ben Kamalı, günlerdir yiyeceğim kahpe bir kurşunun varlığını vücudumda hissederek yaşıyorum. Buna ne dersin? Ölümden korkup önümüzdeki manzarayı becerenlerin şerefsizliğine alkış mı tutayım?..

Kamalı:

— İnsanlar, insanlar, diye inledi... Muratları ayrı ayrı olan insanlar... Anlaşılmayan, bilinmeyen insanlar... Ne istediklerini bilemeyen insanlar... Kendilerini tanımayan insanlar, diye ıstırabını döktü...

Abdulkadir yerde yatan Bekir'e uzun uzun baktı ve Kamalı'ya söylendi:

— Bilinmeyen mi dedin? Bak dön de bak. Korkma dön de bak... İnsan kemik iskeletinin üzerine yerleştirilmiş, et, sinir, kan ve sudan ibaret. Dünyada kalacak şey bunlar... Ama düşündüren, yol veren, yön veren bir gizli olmalı? Hani nerede o?..

Kamalı ısrar etti:

— Abdulkadir gidelim dedim...

İkisi de hiç bir şeyden habersiz gibi evlerine dönüp, ağızlarını

sıkı tuttular... İki üç saat sonra köye bir çoban indi... Ve çobanın köye gelişinden az sonra, dilleri koyu bir fısıltı sardı... Herkes gizli, gizli konuştu ama, çoban açıktan:

— Bekir'i Keklik Deresi'nin kayalıklarında kezzap döküp yakmışlar, dedi... Hem de diri diri yakmışlar. İnsan dayanamıyor ki baksın... Bir başka türlü olmuş. Oralarda duramayıp köye koştum...

Haber yıldırım gibi etrafı sararken bir grup insan keklik Deresi'nin yolunu tuttu...

Herkes duyar da kara haber sahibini bulmadan eder mi? Fısıltılar Emine'nin kulağına iğne gibi batar oldu... Kadınlar, ölü yüzüne söyler gibi ne duymuşlarsa aktarmışlardı... Emine'nin içindeki bütün yaralar irinlerini boşalttı, kanları ılık ılık içine aktı... Çırpındı, kendisini parçalarcasına yerlere vurdu, figanı canlara dokunuyordu, ağıtları yürekleri yaktı...

Sonra sandıktan Bekir'in tabancasını alıp, O da Keklik Deresi'nin yolunu tuttu... Durmadan, çatlarcasına koştu... Ne yorulduğunu farketti, ne de içine sığmayan nefesinin daraldığını... Bekir'in olduğu yere ulaşabilmekten başka hiç bir şey düşünmeden, yolların üzerinde şimşek gibi aktı... Kayalıkların başına geldi, artık nefesi onu ikaz ediyordu, sağ adımını atmak için zorlandı, beceremedi... Sanki ayağına tonlarca yük asılmış da çekilmiyordu.

İşte öylesine bir ağırlıkla bacağı durdu... Hırsından sürüklemeye zorladı. Az da olsa yerinden kımıldayabildi. Artık her şeyden ümidini kesmişti... Olduğu yerden, kayaların eteğindeki düzlüğe baktı... Yüzünün ekşiyişinden acı çektiği belliydi... Kanı çekilen dudakları, arzulu bakışların tercümanı oldu:

— Bekir, bak sana gelemiyorum. Rabbim bu dünyada görüşmemize izin vermedi, diye inlerken, zoraki, son bir hamle daha yaptı. Başı döndü, gözleri karardı, bütün arzuları ile birlikte, olduğu yere pelte pelte yığıldı...

Hükümet tabibi, deftere "Apandisit patlaması" yazdı...

Belki de tabibin dediği doğrudur ama derler ki Allah Emine'nin duasını kabul edip Bekir'le beraber canını aldı. Keklik Deresi'nin yüzünde Emine'nin, diğer yamacında Bekir'in mezarı kazıldı. Her ikisini de toprağa kamalı ile Abdulkadir vermişti. Abdulkadir Bekir'in mezarı başında söz verdi:

— Sen rahat uyu Bekir. Kesilen Emine'nin örgüsü değil, Eğilmezlerin avratlarının saçı... Mezarın başındaki kalabalık heyecanla birbirlerine bakarken Abdulkadir içini yiyen kurtları dışarı döktü.

— Sen Hakk'ın Rahmetine kavuştun, seni bu hale getirenler sürünecekler... Hem de köpekler gibi sürünecekler uyuz köpekler gibi...

Herkes sustu, diller lâl olmuştu da konuşan bir can olmadı...

Bekir'in mezarı başından bölük bölük ayrılanlar, Keklik Deresi'nden Yeşildere'ye yönelip sessiz sessiz yol tükettiler.

Köye gelen halk, yemeyip içmeyip evlerine uğramayıp kahveye doluştu. Budak Hasan'la Kerim, gizli bir heyecanı gözlerinden taşırarak etraflarına oturanlara bakıyordu. Lâl olan diller bülbüller gibi fısıldadı... İki kardeş dişlerini sıka sıka dinliyordu... Kerim'in yüzü al al oldu... Budak Hasan yanındakilere kızdı:

— Ulan bırakın avratlar gibi fısıldamayı da mertçe konuşun...

Herkes kim konuşacak diye birbirine bakarken kör Adil'den ses geldi:

— Hökümetten adamlar geldi... Herkese sordular. Abdulkadir'den başka cevap veren olmadı... Tabi Emine'nin saçına baktı, kesik yok, dedi. Abdulkadir gelen adamlara çok şeyler yazdırdı... Eğilmezler, dedi. Bekir'i Eğilmezler öldürdü. Tuzak kurdular ona... Şikâyetçiyim dedi. Jandarmalar da bu havadisle karakola döndü. Birazdan, ellerinde bir kelepçe gelirler... Abdulkadir, koltuklarını kabarta kabarta bağırdı; "Onlar uyuz köpekler gibi sürünecekler" dedi. Ağa, uyuz köpekler gibi...

Budak Hasan, tepesinden bir kazan kaynar su dökülmüş gibi oldu... Örgü işi onu iyice kuşkulandırdı. Kızardı, bozardı, sarardı,

sağına soluna kuşkulu kuşkulu bakındı... Kerim'in renk verişine kızıp gitmesi için işaret verdi. Kalın bir tütün sardı, duman duman içine çektikçe güç kazandı... Bu sinir harbi, etraftan gelen seslerle az da olsa rahatlık buldu. Her ağızdan bir yakınlık duyuluyordu.

— Abdulkadir boş konuşur. Gün ışırken beraberdik...

— Akşamın kör karanlığına kadar da bizde oturduk.

Bir tanesi Budak Hasan'ın yüzüne baka baka yalan söyledi:

— Horozlar öterken evine gidip yataktan kaldırdım. Ihlamur aldım. Hasta anam hep dua eder durur...

Herkes yaranmak için yalanlar söyledi, söylediler ama bunlar sözde kaldı...

Kamalı ve Abdulkadir köye ininceye kadar, köyde fırtınalar koptu. Kerim ve Budak Hasan jandarmaların arasında giderlerken, yaman bağırmıştı:

— Bu iftiralar Abdulkadir'in yanına kalmaz.

— Bu dünyada ya o ya da Eğilmezler fazla...

— Aklı varsa biz geri dönene kadar kaçsın, kaçsın da adı bilinmeyen yerlere gitsin... İki kardeş bileklerine vurulan kelepçelere bakarak böyle tehditler savurmuştu...

Köyde yapmacık bir matem havası vardı. Eğilmezlerin hanesinde figan sesleri yükselir oldu. Ağıtları Arşı âlâyı bulur oldu...

Köylü, Budak Hasanla Kerim'i, kederli yüzlerle yolcu etti. Onlar gitti Abdulkadir hâlâ obaya dönmedi. Herkes onun yerine konuşmaktan çekinmiyordu:

— Eğilmezlerin ocağı söndü...

— Artık baş tutacak kimseleri kalmadı.

— Gayri Abdulkadir'in beklediği günler doğdu...

— Eğilmezlerin namusuna kir getirir...

— Köyün huzuru daha da bozulur...

— Köy ikiye bölünür...

Bir tanesi alaylı alaylı güldü:

— Sanmam, kimse Abdulkadir'den yana taraf tutmaz.

— Neden?

— Eğilmezler elbette bir gün döner diye.

Diller yeniden sükûta vardı...

İki kardeşi yolcu eden kafile geriye dönmüştü... Tesadüf, köye gelen Abdulkadir'le hakkında düşünenleri karşı karşıya getirdi... Yorulmuştu. Yolları az ileride kesişecekti. Durakladı. Bir şeyler düşündü. Kalabalığı önemsemeden baktı. Kendisine has düşüncelerle yürümeye başladı. Hâdiseler onu çok yorgun düşürmüştü. Önünde dikilen bir çocuğun bacaklarına sarılışı, onu, iç dünyasından uzaklaştırdı. Çocuğa baktı. Yeğeni Cemo idi, Elini başına koyup sevdi... Beklenmedik bir anda yüzünde ıstırap çizgileri kaynaştı. Önemli bir meseleyi, o yorgun kafasında daha yeni yeni çözmeye başlamıştı. Kendisinden üç beş adım uzakta duran kardeşi Recep'e baktı...

Nefesi göğüs kafesini zorluyordu. Elleri hattâ dudakları titredi. Recep'in yakasından tutup şuursuz bir kuvvetle silkelerken, kafile iki kardeşe bakıyordu... Sıkıntısından yüzündeki terler boncuk boncuk damlalaştı. Boynundan sızıp, koynuna aktı... Sonra, gizli bir arzu onu ikaz etti. "Dur" Ve bu emre uydu... Dudakları ekşi bir kırışmayla bükülürken, titrek ellerini yavaşça Recep'in yakasından indirdi. Yorulmuştu. Sinirleri boşandı ve ayakta durabilmek için kendini sıktı... Hemen yanı başında ağlamaklı duran Cemo'ya baktı... Derin bir "Off" çekip boynunu büktü... Bakışları ile bir şeyler anlatmak istedi, beceremedi. Heyecan komasına giren Cemo sordu:

— Sen ne yaparsın amca? Herkes bize bakar oldu...

Abdulkadir gözlerinin soğumayan kinini Recep'e boşaltırken yeniden Cemo'nun saçlarını okşadı... Taşlardan seda geldi de Recep'ten gelmedi. Kafası önüne eğik, bacakları titreye titreye bekledi... Cemo, sessizliği yeniden ihlâl ediyordu:

— Amca bilir misin? Budak Hasan'la Kerim'i jandarmalar götürdü... Tıpkı Bekir'i götürdükleri gibi, tıpkı. İkisinin de bileklerine kelepçeler vuruldu... Hem gittiler, hem de sana bağırdı-

lar... Abdulkadir dediler, Abdulkadir...

Recep Cemo'nun gözlerine kızgın baktı. Cemo korktu, boynunu bir yana yıkıp sustu...

Abdulkadir daha fazla mukavemet gösterememişti... Acı çekti... İçinden sıcak sıcak yağları eriyerek yürüdü... Kafasını yukarı kaldırmadan, etrafına bile bakmadan zorlukla yürüyüp gitti...

Eğilmezler'i yolcu eden kafile hep Abdulkadir'e bakıyordu. Sinsi, arzu dolu, vesvese dolu bir yığın göz... Arkasından yorumlar başladı:

— İşte, dediklerimiz oldu. Eğilmezler daha köyden çıkmadan Abdulkadir işe çoktan başladı. Hem de Recep'ten, kardeşinden..

Bir tanesi ses verdi:

— Yiğit adamdır.

Herkes söz sahibine sükût ederek baktı... Adam aptallaştı, ezildi ve kuşkulu gözlerin alevlerinde eridi... Artık iki taraf için de düşünmeden konuşmak tehlike sayılırdı. Onun için, korkup susmayı tercih ettiler... Bu hal, az da olsa vesveseyi yenmişti...

Çekingenlik herkes evine girinceye kadar hüküm sürdü...

Günler geçtikçe asılsız sözler ağızlarda sakız oldu. Yaralar deşildi... Gönüllerde çıban başı olan yaralar... Eğilmezlerden Abdulkadir'e, Abdulkadir'den Eğilmezler'e asılsız lâflar taşındı... Sinirler gittikçe gerildi. Abdulkadir bu çirkin harbin çemberi içinde boğuldukça boğuldu. Ne zaman darlansa Pir Dede'yi bulur, onun dizlerinin dibinde yüreğini soğutmaya çalışırdı. Yine öyle yaptı... Abdulkadir, Pir Dede'nin ezberindeki kitap gibiydi:

— Üzgünsün, dedi.

— Vesvese...

Pir Dede acı acı gülümsedi.

— O bozulan toplumların yemeğidir. Riyakâr gönüllerin kazanında bal ve şeker olarak kaynar...

Abdulkadir öfkesini taşırdı:

— Gönül diyor ki...

— Artık bilek gücünden ziyade, dünya bir fikir harbi içinde...

Eğer hizmet görmek istersen, o mahsul veren kötü tohumları kurutmak için kafa yor...

— Sen söyle Pir Dede, söyle de senin dediğin gibi yapalım...

— Oğul, zaman yirmi, yirmibeş yaşlarındaki neslin arzuladıkları şekilde akar oldu... Önce gençlerle beraber olmayı sağla. Onlar seni sevdiler mi? Fikirlerini de severler. Bunu becerebildiğin gün, sen de bu köyde yıkılmazlar olursun... Zaman gelir ki küfür, kızgın güneşin altında eriyen kara benzer... Eğer bundan muvaffak olamazsan, Eğilmezler hapisten çıkana kadar var sen bu köyü terket... Eğer gençler seninle olmazlarsa... Eğilmezler... Abdulkadir... İşte öyle, dilim bile dönmedi... İman ateşi gönüllerde alevlendikçe, kara bulutları güneş yırtar...

Abdulkadir garip bir soru sordu:

—Pir Dede, bu halk kendisi için, harcanılan çabayı ne zaman bilir?

— Gaflet uykusundan kalktıkları zaman...

— İşte o zaman...

— Herkes birer Abdulkadir olur... Vesvesenin yerini faziletli düşünceler alır...

— Ben ümitsiz değilim Pir Dede, şu anda faizciliğin kalktığını, birimizin kederi için bütün köyün koşusunu, kahvenin sohbet yeri oluşunu, görür gibiyim... Eğer bu muradım olmazsa... İşte o zaman, bu dünyada ya Eğilmezler ya da Abdulkadir fazladır...

Pir Dede:

— Onları sen ihbar ettin. Jandarmalann arasında giderlerken hep Abdulkadir dediler, Abdulkadir... Hapisten çıkarlarsa...

— Anlıyorum Pir Dede, seni çok iyi anlıyorum. Şunu da bilmeliler ki onlar da benim gibi birer can taşır... Üstelik ben iman doluyum... Can, savunduğum davanın arkasından gelir...

Abdulkadir, Pir Dede'nin dediğini yapıp gençleri, ihtiyarları, herkesi birlik ve beraberliğe çağırdı...

— Dedikoduları unutun, dedi... İki tarafın arasını açmak yerine, bulmaya çalışın. Duyarım ki Abdulkadir Eğilmezlerin namu-

suna kir getirir, denilirmiş... Karıları kızları anam bacım ola... Bizim kitabımızda böyle şerefsizlik öğütleri yazmaz... İlkönce bunları unutun. Benim kimsenin karısı ve kızı ile işim yok. Köyde ekilen kötü tohumları zararsız hale getirmek için, sizi beraberliğe çağırırım. Eğilmezlerle benim aramın açılışı, bana has olan bir meseledir... Kahvehane mekânımız, kumar ve dedikodu mesleğimiz oldu. Şahsi davalarım için benimle olun demiyorum... Hiç kimseden korkum yok. Bugün benden köşe köşe kaçanlar, yarın benim gibi bir fedaiyi bulamayacaklar. Gözyaşlarınız içinize akacak. Beden çukurunu yuva yapan ıstırabınız sizleri boğacaktır... Faizin ve kumarın rağbet gördüğü yerlerde iyi niyetler sükûta mecbur kalır. Ancak bu gibi musibetleri, birlik ve beraberlik yok eder. Hep beraber olalım. Herkes Eğilmezler korkusu ile birbirini casus gibi görür oldu. Bu erkeklik kitabında yoktur.

Abdulkadir bunları köy odasında söyledi... Suratına tebessüm ederek bakan bile olmamıştı... Yüzler ekşidi... Suratlar asıldı ve gözler kazık gibi yerlere çakıldı... Diller sustu ve Abdulkadir, düşünceleri ile birlikte kabul edilmedi... Gitti... Arzuları kursağında düğümler atarak gitti... Sadece kısık bir ses duyuldu:

— Ne demek istediğim anlaşılacak. Lâkin vakit dönülmeyecek kadar geç olacak, geç...

Abdulkadir hırsından deli gibi olmuştu. Köylü ona yardım etmek yerine, çıkardıkları lâflarla tahrike bile zorluyordu.

— Eğilmezler'den korkup bizi birliğe çağırdı.

— Ne hali varsa görsün.

— Aklınca Eğilmezlerin içeri girişini fırsat bildi.

— Çıkacaklar. İşte, o zaman göreyim onu.

— Erkekse Eğilmezler'in karşısında tek başına dursun. Enayi mi var?

— Fazla kalmaz gayri, gider.

— Aklı varsa, çoluğunu çocuğunu da alıp gider...

Abdulkadir içine kapandı. Derdini kimseye diyemez oldu... Arkasından edilen sözler, diken gibi bağrına saplandı, öfkelendi.

Dillerin kemiği yoktu, varsın diledikleri gibi dönsünler, dedi. Dönsünler de günaha girsinler... Eğilmezleri düşündü. Mahkemeyi aydınlatabilecek ne gibi yardım lazımsa yılmadan çabaladı. Çırpındı didindi, tehditler onu yıldırmadan gücüne güç kattı... Budak Hasan her kazaya gelenle bir haber gönderdi.

— "Birgün buradan çıkmak bana nasipse, Abdulkadir mezarını kendi elleri ile kazar, dedi... Bize Eğilmezler denirse O'na da Yıkılmazlar derlermiş. Yıkılmazların yuvasında baykuşlar öter... O çatı temelinden yıkılır." dedi.

Dalgın adımlarla sokakların arasından geçerken, hep bunları düşündü. Sonra Pir Dede'nin sözlerini mınldandı...Bunu Pir Dede söylüyordu. Unutamadı. İçinde yer, gönlünün başında, kanayan bir çıban oldu:

—İşte böyle Abdulkadir, ya köylüye gerçeği anlatır birleştirirsin. Ya da bu köyden gidersin. Bu iki şıktan birisini yapmalısın. Çünkü bunların her ikisi de yaşayabilmen için lâzım...

Pir Dede'nin sözünün birincisi olmadı... İkincisi, ya ikincisi, o ne olacaktı? Abdulkadir Eğilmezler'den korkup terki diyar mı edecekti? Göçünü yükleyip çoluğunu çocuğunu alıp doğduğu yerlerden göç ha? Zor. Bunu hiç yapamazdı. Sonra ne derlerdi ona. "Abdulkadir korktu." Abdulkadir yaşayabilmesi için diyar diyar kaçtı. Diyeceklerdi...

Hele dillerde sonu gelmeyen mahkemeler, onu, daha da düşünmek zorunda bırakmıştı.

— Ne olursa olsun, dedi. Gidilmez. Hem bu köy düzelir. Ümit kesmek, imansızların işidir. İmânı olanlar hep ümitle yaşarlar, ümitle, diyerek iradesini güçlendirip ümitlerini besledi...

— Ah Bekir, dedi. Sen sağ olmalıydın da Yeşildere, mücadele nasıl olurmuş görmeliydi... İç dünyasına bakan gözler ve halsiz atılan adımlarla, yoluna devam etti... O yorgun kafa ile, kendisinden kaçan insanların yarınlarını düşündü, düşündükçe de içi burkuldu:

— Allah'ım, Allah'ım!.. diye damgasız pulsuz bir dilekçe sundu... Üç çocuk babasıydı... Onbeş yaşlarında Murat, onbir yaşlarında Dikçe Mehmet ve daha beş yaşlarında bulunan Lâle... Şerit şerit gözlerinin önünden geçirdi ve aklına ölüm geldi. "Ölürsem yetim kalırlar. Ele boyun eğerler." diye sızlandı. Gün, daha yeni öğle vaktine giriyordu... Yönüne camiden yana çevirdi...

Abdulkadir hep iyi şeyler olsun istedi ama, Eğilmezler'in kapılarındaki köpekleri bile Abdulkadir'e kin besledi... Abdulkadir iyilikle halledelelim dedi ama, Eğilmezler öyle yapamadı... Garaz ettiler, beddualar ettiler de başka bir şey düşünmediler... Ve Yeşildere, Abdulkadir'in iyimser niyetine tezat teşkil etti, mezar kazdı...

Murat, eli cebinde sakin sakin yürüyordu... Gözleri, bir evin önündeki civcivlere takıldı... Baktı, baktı, baktı...

Civcivlerin etrafında bir kedi dolaşıyordu. Ana tavuk tehlikeyi sezip yavrularını kanadının altında topladı. Kediye baktı, acı acı çığırdı... Murat hislenmişti. Öyle hassasiyetle seyretti ki dünya yıkılsa haberi olmazdı... İçine iğne gibi batan bir çift söz, onu değiştirdi... Kızgın bakışlar, hitab eden sesi arayıp buldu... Eğilmezler'in Deli Şakir, alay ederek konuşmasına devam etti:

— İşte tam böyle olacak... Senin de baban ölünce, anan Hatice Kadın, Dikçe ile seni kanadının altına alacak, gel gör ki sığdıramayacak. Kedinin çalıp götürdüğü civciv gibi tıpkı onun gibi işte...

Hem konuşuyor, hem de kedinin kaçırdığı civcivi gösteriyordu...

— Aynen kedinin civcivi çaldığı gibi... Aynen...

Deli Şakir Kerim'in küçüğü olurdu... Murat'tan tam sekiz yaş büyüktü... Murat gücüne giden sözlerden dolayı acı acı yutkundu... Korkmadı ama bir şey de söylemedi... Düşünceli bakışlar uzaklara aktıkça, içten içten çözülmeye başladı... Az sonra acılarla bükülen dudaklarda sevinç kıpırdanışları oldu. Babası geliyordu...

Abdulkadir geliyordu... Murat, Şakir'i hırpalarsa babası ona "Aslan oğlum, yiğit oğlum" derdi... İşte bunları düşünüp sevindi... Şakir'i aptallaştıran bir meydan okuyuşu vardı...

— Çekil git önümden galleş, yoksa seni köpek gibi yolun üstüne sererim. Bize Yıkılmazlar derler, Yıkılmazlar... Bir tanemiz bin tanenize yeter de artarız bile. Bir tanemiz...

Yüzyüze gözgöze yiti yiti bakıştılar. Bu sözler, Şakir'i şaşırttı... Titrek ellerini Murat'ın yakalarına kilitleyip hırsla savurdu... Sonra da ellerini bıraktı... Murat düştüğü yerden tozlar kaldırmıştı. Abdulkadir'in beyni döndü, içi parçalandı. Uzaktan gördüğü hâdiseye seğirterek geliyordu... Murat, acıyan koluna, sıyrılıp kanayan dizine, taşa gelen belinin acısına teslimiyet göstermedi. Yıldırım gibi kalkıp büyükçe bir taşa sarıldı. Kaldırdığı gibi Şakir'in üzerine bıraktı... Taş, kafama gelmesin düşüncesi ile eğilen Şakir'in sırtında "Güm" diye ses çıkardı... Abdulkadir hem koştu hem de derin bir nefes aldı... Şakir'in gözleri dönmüştü... Murat'a hışımla saldırdı... Murat, boğazından sarılan ellerin arasından, kafasını Şakir'in dudakları üzerine hırsla bıraktı. Bu darbe, Şakir'i iyice sersemleştirdi... Patlayan dudaklardan al al kanlar yürüyüp boynundan koynuna doğru ılık ılık aktı... Eller yeniden Murat'ın boynuna dolandı, duman duman bakışlar, Abdulkadir'in hışımla gelişinden titredi... Taraklanan parmaklar gevşedi, ayaklar vücudunu sersem kıpırdanışlarla geri çekti... Abdulkadir'in normal bakışları bile insanı ürpertecek kadar heybetliydi... Ya sinirlenince? Şakir'i korkudan öldürmüştü... Dişleri kırılırcasına sıkıldı ve o heybetli bakışlar, Şakir'in üzerinde ısrarla durdu... Etrafındaki seyirciler, şahit olmamak için köşelere kaçıyordu. Dudaklarından ılık ılık kanların boynuna aktığı Şakir, geri geri kaçarken hep kanlı cümleler sıraladı...

— Ağalarım bunları hep duyacak... Koynuma akan kanlarla şimdi ağama gideceğim... Ağalarım hapisten çıkınca, köyün meydanlığı al al kanlara boyanacak. Yattığın toprak kıpkızıl olacak, kıpkızıl... Var Murat'ı da kurbanlık koçlar gibi kınala, Allah

adına yemin ederim ki er geç benim elimden gider, er geç...

Abdulkadir'in sesi gökleri deldi:

—Suuuus... Murat'la Dikçe'ye dokunan eller teneşire gelir... Ulan senin ağalarım dediğin kim olur? Karısının saçını kesip mahrem ellere gönderene erkek mi derler?...

Sesinin hızı düştü:

— Git buradan, git yoksa...

Şakir hem kaçtı, hem de bağırdı:

— Gidiyorum işte gidiyorum. Hem de doğru ağalarıma şikâyet etmeye...

Şakir esti, yağdı ve kasabanın yollarında durmadan dinlenmeden koştu... Kanlar ayaklarında, suratında, kuruya kuruya gitti... Dudağı şiş, elbisesi al al lekelerle doluydu. Üç saatlik yolu belki de iki saate düşürüp kazaya kavuştu. Yorgun bir nefesle ağalarını çağırdı.

Budak Hasan deli gibi olmuştu... Bekir'e gönderdiği saç, aklına geldi...

— Abdulkadir'in işidir, dedi... Bizi burada diri diri öldürmek için böyle eder...

Şakir'e sorular soruldu... Şakir birin yanına bin katarak ağalarına anlattı. Budak Hasan kahrından yere baktı:

— Git, dedi. Git de aynen söyle. Abdulkadir bunları defterinin baş sayfasına kayıtlasın... Günler azaldı, sen gönlünü üzme... Ağalarım yakında gelecekler de hem de kara dağlar gibi gelecekler... Eğilmezler eğilmedi ama Yıkılmazlar yıkılacak de. Korkmadan de bunları, korkmadan.

Sinan...

Bu yıl Yeşildere'de kış oldukça gecikti. Havalar sanki yaz günlerinden farksızdı. Yakmadan ısıtan güneş, açık havada oturmaya müsaitti ama, göçmen kuşlar vaktini bilip yuvalarını terk ettiler... Kuşlar gitti, senelerdir köye bir daha uğramayan Sinan, sakalları dizlerine inmiş, seyrek saçları iyice uzanmış, yine pejmürde kıyafeti içler acısı olarak köyüne döndü... Hiç kimsenin yüzüne bile bakmadan, sorulan sorulara cevap vermeden, köydeki evinin kapısına yürüdü... Yuvası boştu ama, belli ki o boş yuvanın bile özlemi olurmuş... Bakışları önünde dikildiği evin hasretini yudum yudum içti. Gözlerinden eski günlerinin sevincine eş ıstırap yaşları dökülmeğe başladı... Sonra etrafında biriken kalabalığın arasından hep yere bakarak yürüdü... Anlaşılan herkese küskün, hiç kimse ile konuşmak bile istemiyordu... Sükûtla başlayan yolculuk Pir Dede'nin kapısı önünde sona erdi... Kirden kayış rengini alan ellerini, Pir Dede'nin kapısına kıyasıya vurdu. Kapı açılmaz olmuştu. Israrla bekledi ve zaman zaman dövdü. Kapının açılmayışına üzülmüştü. Garip bir ıstırap dalgası yüzünde şimşeklenirken yetim çocuklar gibi boynunu bir yana yıkıp geri dönmeye hazırlandı. Göğüs kafesinin daralması ağladığının resmiydi. Yorgun bir hareketle kapıya arkasını dönerken bir ses duydu. Az sonra da kapı açılmıştı. Beyaz sakallı nur yüzlü bir adam Sinan'a hayretle bakıp:

— Sinan, sen mi geldin, diye sordu...

Sinan sevindi, gülümsedi, ne yapacağını şaşırdı... Cevap yerine "Benim" der gibi kafasını salladı. Pir Dede, yol gösterdi:

— Gel bakalım, dedi. Namazdaydım, onun için geciktim.

Sinan yine "Tamam" der gibi kafasını sallayıp içeri girdi...

Pir Dede, Sinan'ın ellerine, ayaklarına bakıp, hemen bir leğenle ibrik getirdi. Biraz da su... Oldum olası Pir Dede'ye itirazda bulunmazdı. Yine öyle yaptı... Elleri yıkandı, ayakları yıkandı... Pir Dede çoraplarından bir tanesini bulup Sinan'a giydirdi, saçlarını tarayıp kısalttı, sakallarını kesti ve:

— Şimdi karnımızı doyuralım, dedi.

Doyurdular... Kendi urbalanndan pantolon ceket giydirdi, gömlek verdi:

— Bunları sana Pir Deden verdi, çıkartır giyinmezsen küserim, dedi.

Sinan hep başını salladı, içini çekti... Pir Dede sordu:

— Nerelerde gezersin Sinan? Neden baba ocağını terki diyar edersin?

Sinan karısının kocaya gittiği köyü söyledi... Pir Dede yine sordu:

— Seni bırakıp giden karının arkasında ne gezersin a Sinan, gel köyünde dur...

— Çocuklar, dedi... Ağladı... Onlar da beni görünce eller gibi Deli Sinan der olmuşlar Pir Dede. Sevip öpmek istedim, pis adam, Deli Sinan diye kaçtılar... Ben el kızını görmeye değil çocukları... Benden kaçan, bana Deli Sinan diyerek çağıran çocuklarımı, kaçarlarken bile olsa seyretmek için oralarda gezdim...

— Sonra?

— Sonra, onlar da elin çocukları gibi kafama taş attı... Vurdular bana... Belki onlar vurmazlardı. Anaları; Sinan'ın kafasını yarın, kanlar aksın demiştir. Yoksa vurmazlardı değil mi Pir Dede. Vurmazlardı yoksa?

Pir Dede onu daha fazla üzmek istemedi... Ökçesine basık bir çift ayakkabı getirip:

— Bunları ayağına giyin, dedi... Acıkınca bana gel, hattâ yatmak için bile... Bir daha elin köylerinde gezme olmaz mı?

Sinan yine kafasını salladı...

Eğilmezler Hapisten Çıktı

Aradan iki yıl geçti... Bu koca iki yılda, bilmem kaç kere mahkeme oldu ve bilmem kaç yalancı şahit mahkeme huzurunda vicdanlarını karalayıp yalan söyledi? Yalanlar üzerine yürütülen mahkeme, artık son anlarını yaşıyordu... Aslında hâkim mahkemeyi lâyıkı veçhile yönetmişti... Fakat karar anında, hiç de müsterih değildi... Mânâ dolu sözler Budak Hasanla Kerim'in üzerinde dolaştıkça, sanki çaresizlik şerbetini acı acı yutkundu... Hâkimin gözlerinin içine bakanlar, sanıklara idam cezası verileceği kararına vardılar.. Dış görüntüsü bundan başka bir şey değildi. Budak Hasan'la Kerim manen yıkılmıştı... Hep hâkimin ağzından çıkacak sözü sabırsızca beklediler...

Hâkim kısık bir sesle konuştu:

— Bu suçu sizin işlediğinize dair, içimde kuvvetli bir his var. Ancak ispatlı bir ipucu bulunamadı. Mesele öyle bir yere geliyor ki kanaatlar sükût etmek zorunda kalıyor.

Hâkimin ilk cümlesi, sanıkları hırçınlaştırdı, yıprattı, ama ikinci cümlesi ikisini de rahatlatmaya yetti. Sanıkların gözleri sevinçten yalım yalım yanarken hâkim son kararını okuyordu:

— Sizi, insanlara has kurulan, dünya mahkemesinin temsilcisi olmak sıfatı ile, affediyorum... Ancak, O yüce Allah'ın yenilmez adeletine ve şahitsiz mahkemesine terk ve havale ediyorum... Orada inkarcılığın arkasına sığınmak hiç bir faide sağlamaz ve yine orada hiç bir suç gizli ve cezasız kalmaz.

Hâkim, Budak Hasanla Kerim'i Allah'a havale etti...

Mahkemeye gelen bir grup insan atlarına atlayıp köye müjde vermeye giderlerken Budak Hasan’la Kerim, geride kalan dost-

ları ile Yeşildere'den yana yürüdü...

Köy, haberi alır almaz sahte bir sevinç içinde coşmaya başlamıştı. Budak Hasanla Kerim'i sevenler ve sevmeyenler, bölük bölük olup kasabanın yollarına döküldü...

Zurnalar çalındı, davullar dövüldü ve bu sesler Abdulkadir'in bağrına batıp batıp çıktı. Dünyalar ona dar gelmeye başlamıştı. Durduğu yerde duramadı. Bugün herkes ona bir başka türlü bakıyordu... Bakışlardaki sihirleri çözdükçe kahroldu. İçinde iplik iplik uzayan bir sızı, gelip gelip boğazında düğümler attı... Deli Sinan'ın göklere direk olan sesi Abdulkadir'i uyandırdı... Değnekten atının üzerinde yine naralar savurarak, cirit oynuyordu...

— Uzun Bekir'in katilleri geliyo... Uzun Bekir'in katilleri geliyo... Çivi Salih'in köpekleri geliyo. Çivi Salih'in köpekleriii...

Abdulkadir'i görünce sustu... Değnekten atını eline alıp, mahcup mahcup yanına sokuldu. Boynunu büküp üzgün üzgün baktı... Onlar yolun ortasında dikilirken onbir yaşlarındaki Dikçe elinde çantası ile babasının önünde durdu... Sinan, Dikçe'ye tebessümle bakarken, Abdulkadir sordu:

— Mektebiniz dağıldı mı?

— Dağıldı.

Dikçe, babasının elinden tutup gözlerine ısrarla baktı..

— Baksana baba, gelen o kalabalığa baksana...

Abdulkadir baktı, baktı, nefesi göğüs kafesini zorlayarak baktı... Dikçe'nin düşündüklerini öğrenmek istiyordu:

— Baktım işte...

— Onlar çok kalabalıklar baba. Hattâ amcam bile onların yanında. Bak biz hırslanırken amcam bile onlarla birlikte seviniyor...

Dikçe'nin düşüncesi Abdulkadir'i rahatsız etti. Daha onbir yaşındaki çocuk, dostu düşmanı tanıyabilecek kadar düşünebiliyordu... "Ya bizim köpek" diye mırıldandı. O neden düşünemesin? İçinden, cevapsız cevapsız sorular doğarken, kalabalık bir hayli kendilerine yaklaştı... Sinan gelenlere yüzünü ekşiterek

baktı, Dikçe gözlerini hiç kırpmadan… Abdulkadir elini belindeki tabancasına götürdü, yerindeydi, eli tabancasının kabzasında kaldı ve gözleri kalabalıkta... Bir ara yol değiştirip uzaklaşmak istedi, sonra vazgeçip yürümeye başlamıştı...

Yolunu değiştirse, Eğilmezlere cesaret verecekti. "Tesadüfler bizi yüz yüze getirdi. Allah sonunu hayırlı eylesin" diye düşünüp yürüdü. Deli Sinan da onlarla beraber... Dikçe'nin elini avucunun içinde bilmeden sıktı, sıktı, sıktı. Acıdan Dikçe'nin yüzü kırış kırıştı. Hiç bir şey söylemeden babasının gözlerine baktı. İntikam alevleri yanıyordu. Recep, kalabalığın arasından kaybolmak için çırpındı... Titriyordu. Biraz önceki sevinçli yüzler mateme büründü. Sahte sevinçler gözlerin potasında eridi ve her an patlaması muhtemel bir silâh sesi beklendi... Abdulkadir'in elini tabancasında görenler, yavaş bir hareketle Budak Hasan'la Kerim belki de ilk defa tabancasızdı. İçten içe sökülen çaresizlikle etrafındakilere baktılar, hiçbir kımıldama olmamıştı. Deli Sinan gökleri yırtarcasına kahkaha savurdu. Budak Hasan çileden çıkmıştı. İmkânsızlıklar onu başka şeylere mecbur etti:

— Görülecek hesap olarak adın defterimin baş köşesinde yazılı. Unutuldu sanma. Eğilmezler hiç bir şeyi unutmazlar.

Etrafına bakındı. Dostlarımla hasbihal edebilmek için bugünlük vazgeçtim, dedi.

Bu sözler Abdulkadir'i alaylı alaylı güldürmüştü.

— Biz aman dileyene kurşun sıkmayız, dedi. Hapisten yeni gelirsin var çoluğunla çocuğunla hasretini gider, daha sonrasını hâdiseler tâyin eder...

Budak Hasan'la Kerim hırçınlaştı, ellerinden bir şey gelmedi.

Budak Hasan:

— Bu günlük öyle olsun Abdulkadir, ben de seni yanındaki çocuğa bağışladım. Bak şimdiden yetim çocuk gibi boynu bükük...

Dikçe boynunu dimdik tuttu. Budak Hasan'a hınçla baktı. Dikçe'nin bu hali Abdulkadir'i sevindirmişti. Saçlarını okşadı.

Kalabalık gizli bir korkunun sancısı ile yanlarından uzaklaşırken Abdulkadir evine doğru yürüdü. Daha adımını içeri atar atmaz Hatice, kocasının canının sıkkın olduğunu bildi... Beş yaşlarındaki Lâle'nin saçlarını tarıyordu, tarağı bir yana atıp önüne durdu:

— Canını sıkkın görürüm.

— Eğilmezler hapisten çıktı.

Hatice Kadın'ın rengi kaçmıştı:

— Erimeyesiler, diye sokrandı.

Murat ocak başında oturuyordu. Babası içeri girer girmez kalktı. Konuşulanları dinliyordu...Garip bir merakla dalgalanıp durdu. Dikçe'den bir şeyler bekliyordu. Bakışları bile sorulaştı.

Dikçe Murat'ın gözlerinden ayrılmadı. İkisi de alevli ocağın başına oturup sükûtu sürdürdüler... Abdulkadir de ocağın başına geçip oğullarının karşısında oturdu... Dikçe'ye bakıyordu:

— Sen dedi, babamın adını taşımaya lâyık bir yiğit olacaksın. Eğilmezler seni gördükleri yerde girecek delik arayacaklar...

Bu sözler Murat'ı incitmişti. Göğüs geçirip babasının gözlerine baktı. Bu içten akan seyir, mânâ doluydu. "Dikçe Mehmed yiğit olur da ben olamaz mıyım?" diyordu...

— Sen de Murat, sen de. Bütün ümidim önce Allah, sonra sizlersiniz.

Onları anladıkça huzuru kaçar olmuştu. Yine öyle oldu... Çocuklar önünde içini çekti... Yeşildere, Abdulkadir'in işkence yuvası... Kahve, istediği yer değil! Kendisine uyan bir arkadaş da kalmadı... Bu yerler Abdulkadir'i sıktıkça sıkar oldu... Mağlûptu. İstediklerini yapamadı. Onu hiç kimse anlayamadı... Ya da anlamak istememişti. Köyü eskisinden daha beter görmek, onu yorgun düşürdü, üzdü... Yine bunları düşünerek Pir Dede'nin kapısını çaldı. Boşalırsa rahatlayabililirdi:

— Pir Dede, dedi. Buralar bana zindan oldu. Kumar, içki, vesvese, riyakârlık. Pir Dede, öz kardeşim bile onlarla beraber. Faizcilik... Bire alınanı beşe satmak, anlatsana Pir Dede, fakir fukara, bile bile bu derdi çeker oldu. Hakkı savunduk, sanki bâtıl

bizi mağlûp ediyor...

Pir Dede kızdı:

— Abdulkadir, o sözünü bir daha duymak istemem. Hakk'ı savunanlar mağlûp olabilir, ancak Hak, her zaman bâtılı zail edecektir...

— Ne zaman?

Pir Dede düşündü:

— Yanlış atılan adımlar frenlendiği zaman. Çıkmaza giden yollar bilindiği zaman. Neden yaşadıklarını düşünebildikleri zaman... Makberin mahşere kurulan köprü olduğunu anladıkları zaman, işte o zaman dava müşterek olacaktır. Tıpkı kötü işleri yapmakta birleştikleri gibi, bir gün bu davanın fedaileri olarak bir araya gelecektir. Yeter ki dava anlatılabilsin... İmanlı olanlar, ümit kesmezler Abdulkadir... Ümit kesmezler.

Abdulkadir kısaca düşünüp cevap verdi:

— O zaman işin büyüğü sizlere düşer...

— Sizler dediklerin de kim?

— Hacı İsmail, sen ve köyün ihtiyar heyeti...

— Vazifemiz nedir?

— Eğilmezler'e doğruluğu, iyiyi anlatmak...

— Dinlerler mi dersin?

— Siz anlatmak vazifesini yapın. Sonra da deyin ki: "Abdulkadir köyün düzelmesi hatırına herşeyi unuttu. El ele verelim küskünlükler ortadan kalksın. Köylü hergün patlaması beklenen tabanca seslerini unutup bir araya gelsin. Tarlamız, çayırımız, kızımız, kızanımız ihmal edildi, orman kesile kesile tükenmeye başladı. Herkes huzursuz, birliklerden dirlik doğar."

Pir Dede Abdulkadir gittikten sonra derin derin düşündü.... Abdulkadir doğru söylüyordu. Abdest alıp camiye yöneldi. Namazını kıldıktan sonra Hacı İsmail'i ve köyün hatırı sayılan yaşlılarını toplayıp uzun uzun konuştu. Korktular, çekindiler ama sonunda "Olur" dediler. Yedi sekiz kişi Budak Hasan'a konuşmak için gideceklerdi. Abdulkadir arkalarından geleceğini söyledi...

Eğilmezler kabul ederlerse, Abdulkadir köyün düzelmesi için barışmaya rıza gösterecekti. Barışmazlarsa?.. İşte hep onu düşünerek kafilenin arkasından yürüdü...

İhtiyar heyeti kahvenin önündeki meydanlığa gelince durdu. Heyecandan her birinin kalbi sökülür gibi çarpmaya başlamıştı.

Gözgöze gelip sustular... Yine işin büyüğü Pir Dede'ye düşüyordu... Kahveye giden yirmi yaşlarında delikanlıyı görüp seslendi:

— Oğul dedi, Budak Hasan'ı kapıya kadar çağırır mısın?

Delikanlı düşünceli düşünceli Pir Dede'ye baktı ve cevap yerine garip bir hareketle "Olur" der gibi kafasını sallayıp kahveye girdi...

Budak Hasan, hem nargile fokurdatıyor, hem de tavla oynuyordu... Delikanlı Pir Dede'nin sözlerini çekinerek anlattı...

— Ağam, dışarıda ihtiyar takımı seni çağırır.

Budak Hasan başucundaki delikanlıya kızarak baktı:

— İçeriye kadar zahmet edememişler mi?

— Ben bilmem ağam, öyle söylediler...

Önce, hırçınlaştı, düşündü... Sonra elindeki zarları sert bir hareketle tavlanın içine fırlatıp ayağa kalktı... Herkes Budak Hasan'ın öfkeli gidişini seyretti. Karşılaşan gözler birbirlerine uzun hikâyeler anlatır gibiydi. Kahvenin önündeki merdivenlere dikilip meydanlıkta bekleyen adamlara uzun uzun bakıp dişlerini gıcırdattı. Ve cebinden sigara çıkarıp yaktı.

Budak Hasan'ı bekleyenler suçlu gibi dona kalmıştı.

Budak Hasan, tok bir sesle hitap etti:

— Beni istemişsiniz ağalar. Buraya kadar gelmişken kahveye kadar da zahmet etseniz günah mı olurdu?

Pir Dede cevap verdi:

— Biz senin baban yaşındayız, Hasan. Çağıracağız elbet. Hem bir iki konuşacaklarımız oldu da böyle daha iyi dedik.

— Anlaşıldı, anlaşıldı, söyleyin bakalım derdiniz nedir?

Hacı İsmail:

— Köy... Bizim köyden başka ne işimiz olur ki?

— Köy, yerinde duruyor ağalar, alıp götüren kimse olmadı ya...

Pir Dede, acı acı gülümsedi:

— Elbette enkazı duracak oğul. Bizim bildiğimiz köy yıkıldı. Biz sana o köyü yeniden yapalım diye geldik... Hatırı sayılan adam sen oldun. Yine saysınlar, saymasınlar demeyiz. Ama beraber olmaya ihtiyaç var. El ele verelim. Müşküllerimizi birlikte halledelim. Gençler geleneklerden koptu. Her şey bir başka oldu. Bozulan ne varsa yeni baştan düzeltelim, deriz... İşte onun için de sana ihtiyacımız var.

Budak Hasan iyi niyetli yüzlere, kin dolu bakışlarla cevap verdi:

— Neymiş o düzelecek şey?

Pir Dede konuştu:

— Her şeye düşünmeden kızmak, hiç bir şeyi halletmez, dedi. Biraz sakin ol. Hem biz sana kötü söylemek için gelmedik...

— Tamam Pir Dede, söyleyin de gidin. Tavlayı başlı bırakıp geldim.

Budak Hasan, çok mühim bir işi bıraktığı için üzgündü... İhtiyarlar birbirlerinin yüzlerine bakıp "Biz bundan mı yardım istiyoruz" diye acınmışlardı.

Pir Dede, o anda ne düşünebilmişse konuştu:

— Bak oğul, köyde bir dedikodudur alıp gider oldu. Köy ikiye bölündü. Biz deriz ki her şeyden evvel bu huzursuzluk bitsin. Abdulkadir'le barışın.

— Sonra?

— Sonra, bakkala aldığınız malı, bire beş olarak satarsınız. Sizin korkunuza kimse bakkal da açamaz. Günahtır, fakir fukaranın hakkını üzerinize geçirmeyin...

— Başka?

— Başka, faizcilik... Dinimizce haram... Onu yapmasanız iyi edersiniz.

— Bitti mi?

— Hayır. Duyarız, orman kıyımı çok olurmuş. Orman kesilip ormansız köylere satılırmış... Bizden sonra gelenlere, köy yerine çöl bırakmak olur mu dersin?

Budak Hasan ihtiyarlara bağırdı:

— Kim satarmış ormanı? Eğilmezler mi?

Pir Dede çekinmeden konuştu:

— Maalesef öyle...

Budak Hasan'ın öfke dolu sesi kahvedekileri dışarı döktü:

— Söyle bakalım Pir Dede, kim cür'et edip de konuşur bu saçmaları? Yoksa o Abdulkadir denilen adam mı?

Pir Dede'nin içi burkuldu... Bu adam lâftan anlamazdı, boş yere geldiği için üzüntü duyup bir karışıklığa meydan vermemek için konuştu.

— Ne bağırırsın Hasan, sen bizim kucağımızda büyüdün. Biz hiç bağırır mıyız... Hem Abdulkadir mert bir delikanlıdır. Köyün iyi olması için seninle barışmak ister... Biz bunun için geldik... Köyün üzerindeki kara bulutlar çekilsin artık. Barışıp birlik olalım dedi.

Sesi birden düştü, yalvarır gibi konuştu:

— Oğul, öfke hiç kimseye iyilik getirmemiş, evde çocuklarınızın, her adımda, sizin yüreğiniz ayakta durur... Biz bunları çok iyi biliriz. İnadı bırak, barışın gitsin...

Budak Hasan, bütün düşüncelerini konuşan dudaklarının arasından kustu:

— Barışmak mı? Olmayacak bir şey bu, Eğilmezlerin ağzından çıkan söz yerini bulmalı... Yemin ettim Pir Dede, yemin ettim. Bu dünyada ya o fazla ya da ben. Eğilmezler ne demişse yapar, bunu herkes çok iyi bilir.

Herkes, diye homurdanırken gözleri uzaklarda kaldı... İnce ince yağan yağmurun ardından, yorgun pırıltılı bir güneş parladı... Ve Budak Hasan'ın gözleri aynı noktada ısrar etti. Baktı baktı, baktı... Dudaklarını dişlerinin arasında sakız gibi çiğne-

yerek baktı... Abdulkadir geliyordu... Göğüs kafesi daraldı, nefesi heyecan doluydu. Az sonra semalara acı bir ses direklendi.

— Abdulkadiiiir...

Abdulkadir, duvarlarda yankılaşan kin dolu sesin geldiği yöne baktı. Aralarında yirmi metrelik bir mesafe vardı. Anlaşılan işler karışmıştı. İlk işi, elini beline götürmek oldu. Tabancasını aradı, yerinde yoktu... Kuşkulandı, telâşı gittikçe büyüdü, sağ elini sol koltuğunun altına bastırdı. Kamasını arıyordu. Yerinde oluşu onu az da olsa rahatlatmıştı.

Budak Hasan'ın ikinci nara'sı, herkesi endişeye düşürdü. İşte, Yeşildere'de beklenen gün gelip çatmıştı. Gözlerin günlerdir özlemini yudum yudum içtiği gün... Budak Hasan içindeki nefretini kustu:

— Sen korkak herif, bir ayağı mezarda olan adamları ne gönderirsin bana? Ormanı kesmeyi bıraksın diye, haber salmaktan korkmaz mısın? Avrat kılıklı herif, erkeksen gel kendin söyle, korkaklar her şeye burnunu sokmazlar.

Abdulkadir de kükredi:

— Ben Allah'tan başka kimseden korkmam, dedi.

İkisinin de erkeklik damarları kabarmıştı. Kısa adımlar onları birbirlerine yaklaştırırken halk, şaşkınlığını yenemedi. Hacı İsmail ile Pir Dede, Budak Hasan'a sarıldılar.

— Biz sana, çıngar çıkar diye gelmedik, birbirinize meydan okuyun demedik. Barışın birlik olsun dedik.

İkisini de şiddetle iterek yere düşürdü... Hep Abdulkadir'e bakıyordu. Elini tabancasının üzerine koyup yeniden bağırdı:

— Bu köy nasıl düzelir bilir misin?

— Bilirim...

— Nasıl düzelirmiş?

— Senin düşüncende olanlar imana gelince...

Budak Hasan, dişlerini gıcıdatarak tabancayı çekti:

— Yok, dedi. Bilemedin. İkimizden birisi dünya değiştirince düzelir.

Parmaklar şuursuz düşüncenin emri ile tetiği çekerken, herkes gözlerini kapadı... Abdulkadir yaralandı ama teslimiyet göstermedi. Elinde kama, kurşunların üzerine hınçla yürüdü ve az sonra meydanlık acı bir çığlıkla inledi.

—Aaaaaaaah!

Budak Hasan'ın tabancası ayaklarının dibine düştü... Sendeledi, yüzündeki deriler kırış kırış toplandı... Bağırsakları gömleğinden dışarı yürümüştü... Abdulkadir vücudundan kanlar akarak yerdeki tabancaya zorla eğildi. Budak Hasan artık vücudunu taşıyamıyordu.

Abdulkadir tabancayı alır almaz ayağa kalkmayı denerken, Budak Hasan hafif nemli toprağa tırnaklarını gömdü... Herkes can korkusu ile evlerin köşelerine kaçışırken Kerim tabancası ile etrafa dehşet saçtı. Saçtı ama nafile, Abdulkadir daha Kerim'i görür görmez tabancanın içindeki tek kurşunu hedefine göndermişti. Kerim tetiğe dokunabilmek şansını dahi yitirmişti. Başı döndü, gözleri karardı ve kalbinin altından kanlar sızdı... O da acılar içinde yere serilip debelendi...

Abdulkadir'in vücudu artık bacaklarına ağır geliyordu. Yıkılır gibi ayaklarını sürüklerken dalan bir nefesle kaçışanlara bağırdı:

—Şaşkın insanlar, siz ne kaçarsınız? Ben, Eğilmezler'den, başka kalan oldu mu diye ararım. Pislikleri temizleyim de varın siz rahatça yaşayın...

Işıkları gittikçe sönen o heybetli gözler, etrafı ısrarla aradı... Eğilmezler'den kimsenin olmadığına kanaat getirince yönünü evinden yana çevirdi. İskeletini sürükleyemeyecek kadar takattan kesilişi onu hislendirmişti:

— Allah'ım, Yüce Allah'ım. Sen evimin önüne kadar canımı alma. Çocuklarımı, Hatice Kadın'ı bir defa olsun dünya gözü ile görüp helâllaşayım.

Dua etti, güç kazandı. Az sonra iki yorgun el kollarının arasından girip destek oldu... Pir Dede ve Hacı İsmail ağlıyorlardı. Titrek bir ses:

— Abdulkadir, Abdulkadir.

Sesin sahibine baktı, acı acı tebessüm etti. Onun da gözleri nemli, sesi çok yorgundu:

— Pir Dede, kader böyle imiş, dedi... Hakkınızı helâl edin...

Hacı İsmail ile Pir Dede haklarını helâl ettiler, onu evine götürmek için uğraştılar... Ve evlerinin dar penceresinden bir figan yükseldi...

— Babaaaam...

— Abdulkadiiiir...

— Babaaaaa...

Çığlıklar kulaklarının dilinde yükseldikçe Abdulkadir, Hatice Kadın'la çocuklarına son defa baktı... Gözleri en son Dikçe'nin üzerinde kaldı...Son sözünü de ona sarf etti:

— Bu köy için yarıda kalan ne varsa tamamla... İntikamımı sen al...

Budak Hasan konuşmadan can verirken Kerim'i hastaneye yetiştirmek gerekmişti... Yarası ağır olmasına rağmen... Abdulkadir vasiyetinin hemen arkasından hayata veda etti... Kardeşi Recep Abdulkadir'in cenazesine bile gelmedi... Köyde silâhlar patlar patlamaz arkasına bakmadan, nefesi kazada aldı... Hattâ kasaba hastanesine kaldırılan Kerim'e ilk defa geçmiş olsun diyenlerden oldu. Hayretler sadece bundan ibaret değildi... Abdulkadir sayısız kurşunu yediği halde yıkılmamıştı... Eğilmezler eğilmişti ama, Abdulkadir kurşun yaralarına bile boyun eğmemişti... Ancak kadere boyun eğip öldü...

Abdulkadir ile Budak Hasan'ın mezarı üzerinde yeşil yeşil otlar bitti. Kerim bir ay hastanede yattıktan sonra sapasağlam olarak çıkıp köye geldi... Zaman, Abdulkadir'in boşluğunu iyice farkettirirken, o kıt düşüncelerin kurbanı olan yiğit daha yeni yeni gönüllerde saraylar kurmaya başlıyordu... Hatice Kadın dul, üç çocuk yetim kaldı... Kerim'in karşısına dikilebilecek delikanlı çıkamayınca diller "Ah, Abdulkadir" dedi de başka bir şey diyemedi.

Murat'ı Kim Vurdu?

Bahar geldi, güller gonca gonca... Kayaların dibinde menekşelerin boynu eğri... Murat'la, Dikçe Mehmed de tıpkı menekşeler gibi, onların da baharlarında boyunları bükük kaldı... Dikçe bu yıl Eğilmezler'den kaça kaça mektebe gidip geldi... Beşinci sınıfı birincilikle bitirip Hatice Kadın'ın elini öptü. Sonra içini çekip anasının gözlerine baktı:

— Ana, dedi. Babam olsaydı beni şehirlerde okuturdu... Okur, büyük bir adam olurdum. İşte o zaman...

Hatice Kadın'ın gözlerinden yaşlar geldi...

Kerim hastaneden geldikten sonra Hatice Kadın'ın hayvanları köyün sığırtmacına katılmadı... Çünkü, Kerim öyle emir veriyordu...

Bahar geldi, çift çubuk vakti oldu. Hatice Kadın daha toprağa bir avuç tohum bile atmadı. Az koydu dolmadı çok doldurdu almadı ve nihayet kesin kararını verdi... Abdulkadir'in çocukları kimseye muhtaç olmamalı, hiç bir vakit babasızlıktan boynunu bükmemeliydi. Abdulkadir'in yokluğu belli olmamalıydı... Lâle'yi kızkardeşinin evine bıkarıp, öküzleri koştu...

Hacı İsmail, Abdulkadir'in kapısında koşulan öküzleri görünce şaşırdı... Hayretle bakıp sordu:

— Hatice Kadın bu öküzleri neden koşarsın?

— Ekin ekmeye giderim...

Aldığı cevap Hacı İsmail'i şaşırtmıştı:

— Sen aklını mı attın be kızım? Düşman sahibi bir kadınsın. Nasıl gider de ekin ekersin... Olmaz öyle şey, çöz şu hayvanları da evine, gir. Her ne ihtiyacın olursa çekinmeden bana haber u-

laştır... Ömrüm oldukça Allah utandırmasın...

Hatice Kadın "hayır" der gibi kafasını salladı. Hacı İsmail kızdı; hiddetle bağırdı:

— Çöz şu hayvanları. Biz daha ölmedik. Hem sen malını davarını sat... Bir kadın; iki el kadar çocuk, bu şartlar altında onlarla uğraşamazsınız. Hayvan güdeyim derken çocukların başına iş gelir...

Hatice Kadın kısık bir sesle sokrandı:

— Bir gün, beş gün değil Hacı Emmi, bir ömür bu... Koskoca bir ömür...

Konuştukça öfkelendi, kini gittikçe büyüdü... Dertlerini Hacı İsmail'e döktü:

— Hem bunlar Abdulkadir'in erkek çocukları. Korkarak büyümesinler... Babaları öyle dedi... Yeşildere'nin erkekleri gibi içten pazarlığa alışmasınlar dedi. Ben de öyle bir öğrettim ki havada uçan kuşa bile nişan alırlar. Varsın Eğilmezler bundan sonra Murat'la Dikçe'den korksunlar... İkisinin beline de tabanca taktım... Uyanık olun dedim. O köpeklerden hangisi üzerinize doğru gelirse, yere uzatın dedim köpek gibi...

Yerdeki tohum çuvalını hırsla kaldırıp sırtına aldı. Murat'la Dikçe de öküzleri sürdüler.. Hacı İsmail arkalarından hayıflanarak baktı, durdu... Böyle mi olacaktı? diye üzüldü... İçini çekti...

— Doğru, dedi Hatice Kadın, doğru... Elden gelen öğün olmaz, o da vaktinde bulunmaz... Allah yardımcınız olsun...

Gün geçtikçe Hatice Kadın'ın sözleri Yeşil Dere'de pazar olmaya başladı. Eğilmezler önce önemsemez oldular ama, sonra herbirini içten kemiren bir kurt oldu... Kimseye açıklayamadılar ama korktular... Ortalıkta dolaşan lâflar her iki tarafı da tahrik etti:

— Çocuklar kanundan bilmez, vururlar mı vururlar...

— İşte Eğilmezler şimdi korksunlar...

— Hatice ikisinin beline birer tabanca takıp koyuvermiş.

— İki çocuk Eğilmezleri susturdu...

— Susturdu da lâf mı, kimseleri vakitli vakitsiz dışarı çıkmaz oldu...

— Hatice Kadın, üzerinize geleni vurun demiş, hem de köpek vurur gibi...

Sözler halkın dilinde dolaştıkça, Eğilmezler Murat'la Dikçe'ye ilişemez oldu... Kerim kardeşlerini başına toplayıp öğütledi.

— Sakın o veletlerin üzerine varan olmasın... Pisi pisine ölmeyin... Punduna düşürürseniz de boş bırakmayın. O herifin nesli kesilmedikçe bize rahatlık yüzü yok...

Şakir, Kerim'e kızdı:

— İki çocuktan korkmamızı söylersin ağa... Onların taşıdığı tabanca da bizimki tahta mı? Yeminim var, unutur musun?

— Unutmadım Şakir, unutmadım... Size korktunuz diyen olursa, "Biz küçük çocuklarla uğraşmayız." deyin... Ama aslında uğraşın. Onlar yaşadıkça içimizdeki yara büyür... Lâkin...

Gerisi malûmdu. Abdulkadir'in çocuklarının ayaklarına taş takılsa, Eğilmezler'den bilinirdi. Kerim belki de bunun için korktu...

Yeşildere'de zaman deli sular gibi bulanık aktı... Murat kendi koyunlarını Hacı İsmail'in sürüsüne katıp onun çobanı ile birlikte güdüye çıktı... Evin erkeği, reisi oldu. Dikçe ile Lâle evlerinin yakınlarındaki tarlada ineklerini güdüye götürdüler... Ana yüreği bu, dayanabilir mi? Hem işe gönderdi hem de çocuklar geriye dönene kadar yüreği un eledi.

Eğilmezlerin Hacı İsmail ile gönderdiği haber biraz olsun yüreğini ferahlattı ama, yine de kuşkusu içinden gitmedi.

"— Biz onların çocuklarına birşey yapmayız... İki taraf da birer kurban verdi. Artık kavga da bitti... Varsın korkusuz dolaşsınlar." derlermiş...

— Olmaz, dedi Hatice Kadın... Bu tilki plânı... Doğru deseler bile olmaz. Sulh iyi ama, tedbiri bırakmak iyi değil. Her şey bitti diye serbest olurlarsa, uyuşuk yetişirler... Tehlikeyi göremez-

ler... İnsanlar sulh zamanında bile kendisini pusuda hissetmeli... Heyecanı ayakta büyüyen insanlar yiğit olur, mert olur, civan olur. Galleşlikten hiç hazzetmezler. Varsın onlar her şey bitti desinler. Bitmez Hacı Emmi bitmez. Biz bitirsek bile bitmez...

Her hastalığın sür giti olmazdı ya dur giti olurdu...

Bu beklenilen de Yeşildere'de olmadı gitti... Sadece dillerde şekillenip temennilerde kaldı... Bahar yarılandı... Buğdaylar toprakta filizlendi, boy saldı... Hatice Kadın Murat'ın azığını verip sürünün peşine uğurladı... İçeri girer girmez kollarını sıvadı ve tekneye un doldurup su kattı... Elleri teknenin içinde hamur yoğururken kafası hayaller dünyasında gezinip durdu... Yüzünde kırık kırık çizgilerin çoğalmasına bakılırsa, içi kan ağlıyor olmalıydı... Kim bilir, yarıda kalan neyin hüsranı içini çektirdi ve yine kim bilir, yüzündeki kırık kırık çizgiler neyin ifadesiydi?.. Hamur yoğuruyorum diye teknedeki suda eller dolaştı durdu...

Temiz kalpli oluşundan, köyün çocukları ve delikanlıları, onu hep Hatice Ana diye çağırırdı. Sacı iyice külleyip, ocağı yakmıştı. Sacın altından alevler parlarken o hâlâ elini teknedeki suyun içinde gezdirmeye devam etti... Kapının önünde nefes nefese dikilen Garib'in telâşı, Hatice Ana'yı derin uykusundan uyarmaya yetti...

Garip, köyün bekçisi Mıstık'ın onbir yaşlarındaki oğlunun lâkabı olurdu... Hatice Ana donuk donuk baktı...

— Ne o Garip? Mehmed'i mi ararsın?

Nefesi genişlemek bilmemişti. Kesik kesik konuştu:

— Ben onlan filan aramadım Hatice Ana, diyerek boynunu bir yana yıktı...

— Demek Mehmed'i aramadın?

Garip kısık sesle:

— Aramadım, dedi...

Hatice ana Garib'in gözlerinin içine bakıyordu:

— Başka bir şey mi diyecektin? De, de çekinme sakın...

Garib'in, heyecandan çakmaklaşan bakışlannın yerini, şimdi

bir iki damla yaş ıslatıyordu... Anasız oluşundan dolayı, köyde herkes onu Garip diye çağırırdı... İşte şimdi tam hüviyetinde idi.

Boğazında iplik iplik düğümlenen sözü, bir türlü söyleyemedi. Zorla yutkunarak Hatice Ana'ya baktı... Doluktu, ellerini yüzüne kapatıp kapının söyesine dayanıp hıçkırdı...

Hatice Ana Garib'in ağlayışına dayanamamıştı. Ellerini avuçları arasına alıp önünde diz çöktü... Yaşlı gözlerine merhamet dolu hislerle bakıp mülayim mülayim sordu:

— Söyle Garip, yoksa döven mi oldu?

Garip, Hatice Ananın sorusuna cevaben "Hayır" der gibi kafasını salladı...

Hatice Ana rahatlayamamıştı.

— Karnın mı acıktı yoksa?...

Garip yeniden çaresizlik içinde kalmıştı. "Yok" demek istemişti. Yeniden hıçkırmaya başladı... Hatice Ana "Bu çocuğun büyük bir derdi var." diye düşünüp ısrar etti:

— De bana Garib'im de... De ki Hatice Anan da bilsin...

Garip beklenmedik anda infilâk etti... Boğazında düğümler atan sözler kulaç kulaç çözüldü ve kelimeler ağzını bir çırpıda terketti:

— Hatice Ana... Hatice Ana... Gayfenin önündeki düzlükte Murad'ı vurmuşlar... Ganlar içinde yatıyordu, ganlar içinde yatıyordu, ganlar içinde...

Hatice Ana'nın yüzünün rengi küle döndü... Acı bir figanla, evin orta yerinde deli kasırga gibi esip döndü. Ve acı bir çığlık yıktı...

— Ne dersin Garip, kim vurmuş Murad'ımı? Kim? diye duvarlan yıktı...

Garip, suçlu suçlu boynunu büktü:

— Bilmiyom Hatice Ana, bilmiyom... Sadece ganlar içinde yatarken gördüm.

Gözleri korkulu ışıkların süzgeci oldu, dudaklarının kanı çekildi... Vücudu bir et yığınından farksız, her iki yana yalpa yapa-

rak sokağa koştu...

Murat, Hatice Ana'nın evinin direği, elinin değneği idi... Garib'in sözlerine inanmak istemeden, sürüklenircesine koştu... Garip arkasından hep onu gözetledi...

Figanı gök kubbeyi yırtarken mahşer yerine dönen kahvenin meydanlığı, içleri sızlatan ağıtlara sahne oldu...

Evlât acısıydı bu... Hiç bir şeye benzemezdi. Hiç bir yürek, hiç bir ana böyle bir manzara karşısında, sabırlılık gösteremezdi. Susamadı, Murad'a sarıldıkça, parmaklarını yere gömüp acısını toprağa akıttı... Aklını atar gibi bir hali vardı. Murad'ın kanlı vücudunu bağrına basıp saçlarını sıvazladı... Murat sönük gözlerini bir daha dünyaya açabilseydi, hiç düşünmeden canını feda ederdi... Ederdi ama Murat çoktan dönüşü olmayan yolculuğa çıkmıştı bile. Hem anasının ellerini öpmeden, helâlliğini almadan çıkmıştı...

— Murad'ım, yiğit oğlum. Sana hangi eller kıydı? Hangi, ocağından baykuş ötesiler kıydı? Hangi, ocağında baykuş ötesiler... diye çaresiz çırpınıp ağıtlar söyledi.

Fırsat buldukça kafasını Murad'ın göğsünden kaldırıp etrafta toplanan insanlara baktı... Bu bakışlar kalabalığı rahatsız etti... Yerlerinde çivilenmişçesine bekleşen halk gözlerini ayaklarının dibine çakıp çaresizlik ifadesi arzettiler... Sükût bir türlü bozulmak bilmedi...

Sanki Murad'ın katili bu köyden değil de başka yerlerden meçhul bir kimse Murad'ı öldürüp kaçmıştı. Kalabalığın manzarası hep bunu arzediyordu...

Kimsenin ağzını bıçak açmaz oldu... Hatice Ana'nın figanı da olmasa, köyde tek canlının varlığından bile endişe duyulurdu...

Hatice Ana'nın kaderi, sadece Murad'ın ölümü ile kalmadı. İnsanların ilgisizliği onu daha fazla yıprattı... Abdulkadir olsaydı böyle mi olurdu? Köyde birisinin başı ağrısa, onun da ağrırdı...

Aklından bunları geçirerek sızlandı... Yorgun düştü... Öldürücü bakışlarını her yüze ayna gibi tuttu... İsteksiz bir hareketle

ayağa kalkıp gözlerini Muhtar'ın üzerinde sabitleştirdi... Hatice Ana'nın bakışları, Muhtar'ı gizli bir korku ile ürpertti... Rahatsız etmeye başladı... Bitkinliğini yenebilmeye çalışan Hatice Ana, halsiz adımlarla Muhtar'ın olduğu yere yaklaştı...

Eğilmezler gizli bir telâşla, bir bir yüzlerine bakışırlarken, Muhtar vurdum duymazlığını devam ettirdi. Hatice Ana, Muhtar'ın yakasına sarılıp beşik gibi sallamaya başlayınca, bu hal tükenmişti...

Hatice Ana'nın bu beklenmedik hareketi, Muhtar'ı yendi. Hatice Ana sert bir sesle bağırdı:

— Ulan adam bozması ellek Muhtar... Öyle sinsi sinsi ne seyreder dursun? Söylesene, bu köyün Muhtarı sen değil misin yoksa? Hiç bir şey olmamış gibi ne dinelip dursun? Garip ölüsü bu, Murad'ımın kimsesi yok diye mi böyle yaparsın?..

Doluktu, sözleri zorla anlaşılır oldu...

— Söylesene kim kıydı yiğidime, kim? Hangi elleri tahtaya gelesice yaptı bunu?..

Muhtar sakin halini zerre kadar bozmadı... Hatice Ana'nın yüzüne aptal aptal bakıp:

— Yeter be Hatice Kadın, ne sallayıp dursun? Vururlarken yanında değildim ya, düşünüyorum işte...

Hatice Ana Muhtar'ın yüzüne acıyarak baktı. Suratı nefret çizgileri ile karmakarışık olmuştu. Sıkı sıkı tuttuğu yakaları, yeniden şiddetle salladı:

— Daha düşünüyorsun he? Kimin vurduğunu domuz gibi bilmez misin? Korkarım da söyleyemem demezsin de düşünüyorum dersin... Gâvuuur...

Muhtar daha fazlasına dayanamadı... Şiddetle, yakasına sarılan elleri çözüp itti...

— Vazifem Hökümete haber etmektir... Birazdan gelir, kim öldürmüşse bulur... Hem ben Hökümet miyim? Beni ahiret sorgusuna çekersin...

Her hali içler acısıydı... Garip bir eda ile muhtara cevap verdi:

— Muhtarsın ya... diyerek yeniden doluktu...

Gücü ağlamaktan başka şeye yetmiyordu... Daha ilk defa bir dost eli Hatice Ana'nın omuzuna dokundu... Hacı İsmail'in eliydi... Daha altmışbeş yaşlarında olmasına rağmen dimdikti... Ne zaman sinirlense, elindeki bastonu yere çakardı. Ucundaki demir, taşa bile raslasa deler geçerdi... Yine öyle yaptı... Suratındaki çizgiler, öfkesinden küçük halkalar halinde düğümlenirken:

— Sakin ol Hatice Kadın, dedi. Sakin ol. Bildiğin kadar yalnız değilsin. Birazdan Hökümet adamları gelir. İcap ederse kötekle haber alırlar... Şimdi susan diller, o zaman bülbül kesilir, bülbül.

Yepyeni bir figan fısıltıları aşıp kulaklarda çınlamaya başlamıştı... Hatice Kadın'ın kız kardeşi ile eniştesi gelmişti... Hatice kadın baktıkça güç kazandı... Kazandı ama, her of çekişte ciğerleri ağzına geldi... Kötü şeydi gariplik, güç yetmezlik, kimsesizlik...

Murad'ın baş ucunda ağlayanlardan, beklenilen kımıldama olmamıştı. Her gelen, korkuya teslimiyet gösterip sindi...

Mevsimin hasat zamanı oluşundan, halkın çoğu tarlada, çayırda ve harmandaydı... İnsanoğlu seyretmeye meraklı bir varlıktır... Duyan, tarlada orağı, harmanda döveni, kağnıda sapı bırakıp akın akın köye koşuştu... Hüsmen'in Çolak Ali de duymuştu... Elindeki tırmığı tarlanın yüzüne fırlatır fırlatmaz, yollarda şimşek gibi aktı... Geçtiği tarlanın köşesinde, Dikçe Mehmed'le Lâle'yi inek güderken görünce, durdu... Sersem sersem Mehmed'in yüzüne baktı:

— Sen ne dursun burada Mehmed? El, ağabeyini kahvenin önünde cansız uzatıvermiş...

Mehmed önce hiç bir şey anlayamadan Çolak Ali'nin hareketlerine baktı... Sonra kafasında bir şeyin "dank" ettiğini anladı... Çarpuk çarpuk adımlarla koşup giden Çolak Ali'yi seyretti...

— Ne, Ağam mı vurulmuş?., diye inledi.

Heyecanlandı, titredi... Bir an kararsızlık içinde çırpınarak

bekledi. Lâle'ye baktı, elinden tuttuğu gibi:

— Koş, dedi, koş...

Köye giden yolda ölürcesine seğirttiler... Yaşadığımız cemiyet buydu... Güçlü güçsüzü gururla ezerdi...

Hatice Ana, içine düşen acıdan ne yapacağını bilemedi... Gözleri hep Eğilmezler'den adam aradı... Kerim'i buldu... Hırslı hırslı baktı... Kerim'in yanında Şakir vardı... Ona ısrarla baktı, baktı, baktı. Şakir'in göğüs kafesi yırtılırcasına inip kalkıyordu... Suçu olan gocunurdu... Şakir, Hatice Ana'nın kendisine manâlı manâlı bakışını hazmedemedi. Öyle ya, Eğilmezler'di bunlar... Köyün en güçlü, en arkalı ve en zengin adamları. Nüfuzlu oluşları, halkı tahakkümleri altına alışları, herkesin kendilerine karşı gelebilme yeteneğini ellerinden almıştı. Kimse onların yüzüne, bu şekilde manâlı manâlı bakamazdı... Şapkasının tereğini, elinin ucu ile ensesinden yana itti. Asık suratında, sıkıntıdan terler oynaşmaya başlamıştı... Dişlerini sıktıkça sıktı... Murad'ın başına gelen akrabaları bile, uzaklara çekildiler. Onlar da herkes gibi, hâdisenin nasıl son bulabileceğini bekliyordu... Kalabalığın arasından bir ses göklerde dalgalandı...

— Ağaaaam...

Mehmed bağırıyordu... İçleri parçalarcasına... Onlar da ilk defa, yerde cansız yatan Murad'ın başucuna geldi. Sarıldı, kokladı ve feryad ettiler. Lâle korktu, bakamadı... Ne de olsa ölünün yüzü soğuk olurdu. Lâle'nin rengi kireç gibi oldu... Sığınabilecek yer aradı... Gözleri anasını bulunca:

— Anaaa... diye feryad edip koştu...

Bir çocuk için sığınabilecek en emin ve en şefkatli ana kucağıdır. Lâle de anasının dizlerine sarıldı... Hatice Kadın diz çöküp Lâle'yi bağrına bastı... Eskisinden daha fena olmuştu... Çocukların gelişi onu bir kat daha yıktı... Yüzünü Lâle'nin yüzüne sürdükçe boşandı... İkisi de içlerini çeke çeke ağladı, ağladı, ağladı... Güçleri sadece buna yetmişti... Mehmed öldü de Murad'ın cesedi başından ayrılmadı... Dişlerini sıkarak güç kazandı... Ağasının

belinde duran, hasmına kullanamadığı tabancasına baktıkça eridi... Titrek ellerini yorgun bir hareketle kınında duran tabancaya uzattı ve kının çıtını açıp tabancayı ağır ağır yuvasından çıkardı... Eline alıp sızlanarak inceledi. Kimbilir aklından neler geçiyordu? Lâle, anasına sıkı sıkı sarılıp ayrılamamıştı... Istıraplı bir sesle sordu:

— Ana, Ağamı kim öldürmüş bildin mi?

— Söylesene ana, Ağam bir daha gözlerini açmayacak mı?

Hatice Ana hırçınlaştı:

— Gonuşmayacak, dedi... Gonuşmayacak emme, Rabbım da onların bacalarında bayguşlar öttürecek, bayguşlar diye inledi... Tam Şakir'in ayaklarının önünde çömelik oturmuştu...

Şakir telâşından ortalığı yırtarcasına kükredi:

— Onlar diye sayıkladığın da kim!.. Söyle be kadın, kim diyorum?.

Hatice Ana bu sesin sahibine iğrenerek baktı... Hiddetlendi, celallendi, bağırdı:

— Onlar kimse kendisini çok iyi bilir... Hem durup dururken sen neye gocunursun? Desene, neye gocunursun? Ateş gibi parlayıp da beni mi korkutacaksın..

Elini bağrına vurunca ses geldi:

— Benim ciğerimin başı yandı. Murad'ımı bu hale koyanların ocağı söner inşallah, ocağı, diye gözlerini ovaladı...

Elbette ki yarası olan gocunacaktı... Murad'ı Şakir vurmuştu... Hem de herkesin gözünün önünde... Tıpkı Abdulkadir'in Budak Hasan'ı öldürdüğü gibi. Koca bir kamayı karnına sokup bağırsaklarını dışarı döktü. Buna rağmen kimse görmemiş gibi hareket ediyordu. "Görmedim, bilmem. Kırk kada belâ savar" sloganına göre hareket edildi. Hem Eğilmezler baktığı gözlerden hep bunu istediler...

"Kim vurdu?" olup gidecekti. Gel gör ki suçlu adam kuşkulu olurdu. Esen yelden nem alırdı. Şakir de öyle yaptı. Zorla nefes alıp kısa bir adım attı. Kucağında Lâle ile dikilen Hatice Kadın'a

yaklaştı. Kükredi:

— Yoksa bizlerden mi şüphe edersin?

— Allah biliyo ya...

— Demek sabahdan beri o lâflar Eğilmezler için harcanır he...

Artık acizliğin son derecesiydi... Çektiği acı yetmezmiş gibi şiddetle atılan bir tekme, Lâle ile birlikte Hatice Ana'yı yerlerde kıvrandırdı. İkinci tekme Şakir'in küçüğü Keçi Selim'den gelince. Hatice Ana ve Lâle'nin çığılıkları arşı yırtar oldu...

Dikçe elinde tabanca hışımla ayağa fırlayıp:

— Anaaaa... diye feryad ede ede koştu. Az sonra elindeki tabanca Eğilmezler'in üzerine peş peşe patladı... Şakir yerleri kavradı. Keçi Selim tek ayağının üzerinde sızlanarak döndü... Hatice Ana ile Lâle, Mehmed'in yanına gelip arkasına saklandılar... Mehmed elinden tabancayı bırakmadan beklerken, Amcası Recep geldi... Dikçe'nin elindeki tabancayı alıp kızgınca bir tokat vurdu... Mehmed beklemediği darbenin hızı ile yerde debelenip ayağa kalktı... Amcası başucunda sokranırken, şaşkın şaşkın gözlerini gözetledi:

— Ulan velet, boyundan büyük işlere karışırsın... Yıkıl git karşımdan...

Dikçe ağzının dolusu tükrüğü amcasının suratına fırlattı...

— Babam sana galleş derdi... derdi de, ben bilemedim... Bizden olur diye seni yanıma soktum... Ah bilseydim. Vallahi ilk kurşun senindi. İlk kurşun... Eğer ölmez de sağ kalırsam... Hakkından vaz geçme...

Herkes yerde kıvranan Şakir'in başına cem olmuştu... Yarasına baktılar... Keçi Selim tek bacak üzerinde seke seke Dikçe'nin yanına sokuldu...

Kızkın eller Dikçe'nin boğazında kenetlenmişti... Sıktı, sıktı, sıktı... Tıpkı, civciv boğazı sıkar gibi... Hacı İsmail'in bastonu kafasına hışımla inerken, hükümetten gelen jipin acı acı siren sesleri duyuldu... Keçi Selim bastonu yer yemez sırtının üzerine uzandı. Hacı İsmail dişlerini sıka sıka başucunda beklerken... Hiç

bir şeyden haberdar olmayan Hatice Ana çocuklarını kanatlarının altına sokup içler acısı bir ağıt söyledi:

— *Viran kalsın şu mehlenin obası,*
Oba netsin burda yetmiş vadesi.
Oğlu göç eyledi duysun babası.
Viran kalsın şu mehlenin obası...

Herkesin gözleri yollarda yalım yalım yanarken siren sesinin geldiği yerlerden tozlar direklendi.

Çocuklar anasının gözlerinin içine baktıkça Hatice Kadın çaresizliğini dudaklanndan ateş ateş döktü:

— *Netmeli ki deli gönül netmeli?*
Hökümete bir telgraf etmeli,
Hökümet derdime derman olmazsa?
Bu diyarı terkeyleyip gitmeli...

Söyledikçe gözlerinden sıcak sıcak yaşlar geldi... Yaklaşan jipin sesi herkesin içindeki korkuyu hızlandırırken; Mehmed kükredi:

— Gebermediler ana gebermediler... Gücüm o kadarına yetti ana...

Hacı İsmail ile ondört yaşlarındaki oğlu Kara Ali hep yanlarında bekledi... Kara Ali Dikçe'nin saçlarını okşadı:

— Erkek dediğin senin gibi olur, diye mınldandı... Erkek...

Jip kalabalığın ortasında frenledi ve içinden tabancalı, tüfekli askerlerle, Hükümet Tabibi ve Savcı indi... Etrafı sıkıca kontrol ettikten sonra, ilk işleri meydanlıkta garip garip yatan cenazenin başına gitmek oldu... Jandarmalar ve Başçavuş, Hükümet Tabibi ve Savcıyı takip ettiler...

Savcı görünüşte genç oluşuna rağmen, davranışları ilgi çekici idi. Etrafı garip bir tavırla taradıktan sonra Muhtarı sordu:

— Muhtar kim?

Buralarda halk Hükümet adamı deyince, öcü görmüş gibi olurdu... Muhtar da irkildi, toparlandı, kısık bir sesle:

— Benim, dedi...

Muhtarın yüzündeki endişe gittikçe büyüdü, Savcı başka şey sormaksızın ısrarla suratına baktı... Soğukkanlılıkla kısa bir soru yöneltti:

— Kim öldürdü bu delikanlıyı?

Savcının sorusuna cevap vermek, köyde her yiğidin kârı değildi. Hattâ Muhtarın bile... Eğilmezlerle arasının açılıp açılmayacağı, vereceği cevaba bağlıydı.

Yutkundu, yutkundu ve hemen karşısında Eğilmezlerden vurulup yatan Deli Şakir ile Keçi Selim'e baktı... Az sonra Kerim'le muhatap olmadan bakışlarını yere indirdi. Muhtarın bu hareketi Savcının dikkatini çekmişti. Her hali müşkül bir durumda oluşunun gerçek ifadesiydi. Daha sonra Hatice Ana'yla bakışları karşılaşınca, sıkıntısı daha da arttı. Hatice Ana, nefret pırıltıları boşaltan gözleri ile, dik dik Muhtara baktı. Mehmed jandarmaları görünce anasının dizlerine sarılıp titredi, korkmuştu. Hatice Kadın boynunu bir yana büküp iplik iplik yaşlar sıraladı...

Savcı cevapsız kalan sorusuna bir yenisini ekledi:

— Yaralı da mı var?

Muhtar biraz rahatladı, çarçabuk fısıldadı:

— Var ya...

— Onları kim yaraladı?

İşte bu sorunun cevabını vermek hepsinden kolaydı. Mehmed'e arzulu, bakıp parmağı ile de işaretledi:

— Nah, karşıda, anasının dizlerine sarılan çocuk...

Savcı alaylı alaylı güldü:

— Demek, şu yumruk kadar çocuk ha?

— Heee...

Savcı ve doktor yaralıların bulunduğu yere geldiler. Kerim çömeldiği yerden kalkıp Hükümet adamlarına saygı gösterisinde bulundu. Acındıncı bir sesle Savcının sorusunu cevaplandırdı... Savcı:

— Yarası ağır mı?

Kerim:

— Çok ağır bey, çok ağır...

Savcı tahkikatını devam ettirirken Hükümet Tabibi yaralılara baktı... Önce Keçi Selim'i muayene etti:

— Diz kapağından girmiş, diye söylendi.

Kerim kuşkulu kuşkulu sordu:

— Bir şey olur mu dersin Doktor Bey?

Doktor, Deli Şakir'e müdahalede bulunmak için kıpırdarken:

— Bacak sakat kalabilir, mütalâasını yürüttü...

Deli Şakir çok bitkin kalmıştı. Kalbinin iki parmak kadar altından işleyen kurşun, onu yorgun düşürmüştü... Tabip yarayı temizleyip sardı.

— Kurtarmış, dedi.... İki parmak yukarıdan işleseydi nefes bile alamazdı...

Savcıya baktı:

— Yaralıların ikisini de hastahaneye götürmeli...

Savcı:

— Götürsünler, dedi...

Deli Şakir'e baktı:

— Kim vurdu seni?..

Yorgun bir ses:

— Mehmed... dedi...

Savcı, parmağı ile biraz evvel Muhtarın gösterdiği çocuğu işaretledi:

— Şu anasına sarılan çocuk mu, Mehmed?

— O!

— Niçin vurdu?

— Bilmem...

Savcı yumuşak bir lisanla Mehmed'i yanına çağırdı:

— Gel yavrum, yanıma gel...

Mehmed önce korktu, sonra göğsünü kabartarak Savcının yanına geldi. Hatice Ana'yı içten içten sökülen acı sallıyordu. Ayak parmaklarını yere çakar gibi basıp kuvvet kazandı. Mehmed Savcının önünde, dimdik durup hazırol vaziyetinde bekledi...

Savcı acı bir tebessümle Dikçe'ye baktı ve içini çekti... Aynı yumuşaklıkla sordu:

— Şu yerde yatanları sen mi vurdun?

Mehmed döşüne kıyasıya vurup:

— Ben, dedi.

— Neden yaptın be çocuk?

Mehmed hırslı hırslı nefes alıp, kindar kindar Şakir'e baktı:

— Anama guvvetlice depti... Anam yerlerde kıvranarak ağladı... Görseydin, sen de vururdun. İçim bi hoş oldu, yürek dayanıyor mu?

— Tabancayı nerden aldın?

— Parmağı, yerde yatan Murad'ı gösterdi:

— Ondan, Ağamın belinden...

— Ağam dediğin ağabeyin mi?

Mehmed kafasını salladı... Savcı devam etti:

— Ağanı kim vurdu?

— Başka kim vursun?

— Yaraladıkların mı?

Konuşmadı. Murad'ın yattığı yere bakıp kafasını salladı. Savcı derin derin düşündükten sonra Mehmed'e:

— Pekâlâ, dedi. Seni kanun namına tevkif ediyorum...

Jandarmalar kollarına kelepçeleri vururken Dikçe soğuk soğuk terledi... Eğilmezler'se işin bununla bittiğini sanıp yüzleri güldü...

Savcı ağır adımlarla Murad'ın baş ucuna gelip bekledi... Murad'ın midesine saplanmış duran kamaya, asap bozukluğu içinde baktı. Hırsla, muhtara dönüp bağırdı:

— Bu genci kim vurdu muhtar?

Muhtar derin bir dalgınlıktan uyanıp sıçradı:

— Bilmem. Savcı hırçınlaştı:

— Beni yorma Muhtar... Cesetteki bıçağın sapı, kimin öldürdüğünü rahatlıkla söyler... Boş yere bütün köyü kazaya döktürme...

Kerim telâşlı telâşlı Savcının yanına yanına sokuldu:

— Bıçağın sapından anlaşılır mı dersin?

— Anlaşılır... Parmak izleri her şeyi açıkça ortaya çıkartır. O zaman da suçlunun cezası bir kat daha artar.

Savcının konuşması üzerine Şakir hiç beklenmedik sorunun cevabını verdi:

— Onu ben öldürdüm.

Herkes derin bir nefes alırken... Mehmed hırsından kelepçeli ellerini dizlerine vurup bağırdı:

— Köpeeeek...

Yaralılar jipe bindirildi. Dikçe, jandarmaların ortasında giderken gözyaşlarını tutamadı... Jandarma çavuşuna bakıp yalvardı:

— Müsaade ederseniz anamın elini öpüp helâllaşayım... Son defa Ağama doya doya bakayım... Ben gelinceye kadar belki toprakta kemikleri bile çürür...

Başçavuş müsaade etti... Dikçe jandarmaların arasında anasına yaklaşıp dolu gözlerle baktı:

— Öyle garip garip ne durursun ana, uzatsana ellerinizi öpeyim... Gidip gelmemek gelip görmemek var...

Hıçkırdı... Daha sonrasını getiremeden önüne uzanan ellere sarılıp yüzüne sürdü. Jandarmalar "tamam" deyince birbirinden figanla ayrıldılar... Yaşlı gözler birbirine bakında, Dikçe:

— Ana, inekleri sat, dedi. Artık güdecek kimsemiz de yok... Sakın Lâle'yi dışarı bırakma...

Ana konuşmadan başını sallayıp gözyaşlarını silerken Lâle Dikçe'nin elini öptü:

— Güle güle Ağa, güle güle...

Jandarmalardan bir tanesi Dikçe'nin kolundan çekince, garip garip yüzlerine baktı. Hassas bir sesle yeniden yalvardı:

— Ağama, ağama da Allahasmarladık diyecektim ya...

Başçavuş, jandarmaya "Bırakın görsün" der gibi işaret verince... Dikçe'nin dediği olmuştu... Murad'ın başucuna gelip durdu...

— Ağa, bana kızma. Bak ellerimde kelepçe var. Seni kabrine koymadan gideceğim... Hükümet emri, Ağa. Hükümet emri... Babama selâm et. Ellerinden öperim...

Hatice Kadın, Lâle'yi bağrına basıp fersiz bacaklarını eğerek yere çömeldi... O nasıl figandı Yarabbi... Sanki Yeşildere, Yeşildere olalı böyle bir mateme bürünmemişti... Ellerini açıp hıçkırarak Yaradan'a havale etti:

— Arşı kürsü onsekiz bin âlemi yaratan Rabbim Dikçe'mi sana emanet ettim, onu koru...

Adımlar kendisini anasından biraz daha uzaklaştırdıkça, kollarındaki kelepçelerin ağırlığı arttı... Hem yürüdü, hem de arkasından kalanlara baktı ve:

— Allah'a emanet olun, dedi... O, kötülere fırsat vermez. Açılan elleri boş çevirmez. Babam da öyle derdi...

Seyirci taifesi kahveye doluştu... Kerim atına atlayıp kasabanını yolunu tuttu, köyde Eğilmezlerin korkusuna kimse Murad'ı kabre koymaya yaklaşmamıştı... Pir Dede, Hacı İsmail, Hatice Kadın'ın eniştesi ve içlerinde en çok çalışan Deli Sinan oldu... Onu da babasının yanına gömmüşlerdi. Pir Dede, Murad'ın mezarı başına dikilen tahtaya aynen şöyle yazdı:

"*Bir yerde bozulmuşsa ahlâk,*
Mazlumun kanuna girilir mutlak."

Hatice Kadın o günden sonra hep kasabanın yollarını gözler oldu... Uçan kuşlardan, esen rüzgârlardan haber sordu. Gelen bütün haberler Eğilmezler'dendi. Herkes onlardan yana dil döndürür olunca kahroldu.

Eğilmezler mahkemeye giderken, Dikçe'nin kanının karıştığı hiç bir kul rahatını bozmadı. Herkes Eğilmezler'den oldu, onların hatırını sordu. Köyde Deli Sinan yine delice bir taraf tuttu... Değnekten atına binip yolları taciz ederek bağırdı:

— Ben Abdulkadir'in oğlundan yanayım; herkes korktu ben Abdulkadirin oğlundan yanayım, diyerek köyün ortasında fırtına gibi esip yağdı... Az sonra da Eğilmezlerin arkasından deli deli

koştu... Her atılan adımda, çıplak ayakları kuru toprağa ve taşlara takılıp damar damar kanadı. Sinan bu acılardan habersiz gibi koşup, kasabaya indi...

Şakir, tam yirmi yıl giydi... Keçi Selim hastahaneden çıktı... Çıktı ama kurşunun parçaladığı ayak sakat. Dikçe, tahrik, küçüklük nedenleri ile beraat etti. Eğilmezler mağlûbiyetin zehrini billur kadehlerden bir daha kana kana içtiler...

— Parmak kadar çocuk bizden intikam aldı, dediler. Hem de ceza bile giymedi...

— Ya bir de büyürse?

— Birimiz hapiste, birimiz de sakat kaldık... Hem de ölene kadar...

Kerim hırsından avurtlarını birbirine geçirdi. Sanki aklını atar gibi başını avuçları arasında övşeleyip kısık bir sesle sızlandı:

— Onlardan ikisi öldü, biri de kurtuldu. Yirmi yıl. Şakir'i öldü say... Selim sakat, Hasan ağam öldü. Onlar bizden üsteli çıktı üsteli. Gel de aklını atma...

Daha adliyenin önündelerdi... En küçükleri olan Çot Rıza'nın kulağından tutup kıyasıya çekti:

— Bu iş sana düşer Rıza... Bak, o it gün bile giymedi... Sana da çocuk derler gider. Şimdi yolunu bekleyeceğiz, sen aramızdan fırlayıp hiç acımadan vuracaksın onu hiç acımadan... Sakın korkma, sen de beraat edersin, tıpkı onun gibi, tıpkı...

Eğilmezler böyle karar alıp öylece yaptılar... Kasaba yollarından kuş uçurmadan etrafı sarıp, kıpırdayan çalıların diplerini bile aradılar... Yeşildere'den mahkemeye gelen tayfadan bir kısmı Kerim'le önden ilerlerken, Çot Rıza onlardan on onbeş metre kadar gerilerde kalıp yolları gözetledi... Dikçe mutlaka bu yoldan gelecekti... Gelmekten başka hiç bir çare yoktu... Kerim, adamlarından bir tanesini kasabada bırakıp, öğütledi...

Adam Dikçe'den yanaymış gibi gözüküp köye birlikte dönecekti. Önde yürüyenlerin haberleri olmamış gibi, Çot Rıza

Dikçe'nin işini bitirecekti. Sonra herkes, Dikçe'nin Çot Rıza tarafından vurulduğu için şahitlik edecekti. Artık yürümeyip beklediler... Çot Rıza aradaki yol farkını muhafaza ederek durdu... Heyecan onu yorgun ve bitkin düşürdü...

Kaza'dan Yeşildere'ye doğru bir çift turna süzüldü ve turnaların ardından, boynu bükük bir çocuğun gözünden yaşlar... Burnunun dibinde burcu burcu sıla kokusu ve yanık yanık ana hasreti tüter olmuştu. Sonra Hatice Ana ile Lâle gözlerinin önüne dikildi... Sarıldılar, sarıldılar ve yollar, gözlerinin önünde uzadıkça uzadı... Zorlaştıkça zorlaştı... Sonra önüne ejderha gibi adamlar dizilip silâh çekti, aklına küçüklüğü ve güçsüzlüğü gelip göğüs geçirdi. Sessiz sessiz ağladı, ağladı, ağladı. Yeşildere istikametine kanat açan turnaları aradı, çoktan uçup gitmişlerdi... Gözleri, masmavi lekesiz göklerde kaldı... Bu büyük eserin sahibini hatırlayıp güç kazandı... "Yarabbim, dedi... Direksiz gök kubbeyi üstümüzde durduran Rabbim... Beni anama kavuştur..." Yolları gözlerinde geçilmez oldukça, içi burkuldu.... Koskoca kasabanın orta yerinde yapayalnız kalışı, onu kahretti...

Az sonra içler acısı yalnızlığını kendisine yabancı gelmeyen bir ses bozdu... Dalgın bakışlarını göklerden indirdiği zaman, yüzünde sıla hasreti ve ana kucağından kopuşunun garipliği vardı... Ses:

— Geçmiş olsun Dikçe Mehmed, dedi...

Dikçe utandı yere baktı, içinden sökülen buruk bir acıyla birlikte:

— Sağol, diyerek mırıldandı...

Dikçe'ye hal hatır soran zat Hükümet Tabibi olurdu...

Dikçe'nin beraat ettiğini duyar duymaz kasabayı yer yer aramıştı... Sonra, Dikçe'yi yalnızlığın ummanına gömülmüş olarak bulunca, içi parçalandı... Önünde şefkatle diz çöküp sordu:

— Nereye gitmeyi düşündün?

— Köyüme...

— Köye mi?

— Başka nereye gidilir ki?

Tabip uzun, uzun düşüncelere daldı:

— Köyün çok uzaklarda, götürmek için kimse gelmedi mi?

Sustu, yaslı bir susuştu bu, gözyaşlarını, ıstıraplarını içine sağa sağa sustu... Tabib hüzünlü hüzünlü sözlerine devam etti:

— Yalnız gidemezsin ki hem...

— Öldürürler mi beni?

— Bilmem, hiç belli olmaz... Bana kalırsa onlar azgın bir çete, senin o köyde kalman hiç de doğru olmaz...

— Ya anam, dedi. Ya Lâle, onlar...

— Sizin hiç kimseniz yok mu?

— Allah'tan başka...

Kerim'in kasabada bıraktığı adam, Dikçe'yi Tabip'le görünce korktu, yanlarına sokulmayı göze alamıyordu... Hep uzaklarda durup, onları seyretti... Saklana saklana... Tabip'le Dikçe konuşurlarken değnekten atına binmiş Deli Sinan geldi... Nefes nefeseydi... Elini Dikçe'nin saçlarına götürüp okşadı... Dudaklarından kendisine has tebessümler döküldü:

— Ben senden yanayım Dikçe, senden yana... İkimiz bir olduk, kocaman köyde bir... Allah da bizimle bir... Hiç korkma Dikçe Allah da bizimle...

Tabip Sinan'ı tanırdı. Gülümsedi:

— Aferin Sinan, dedi. Sen bir deli değil, merhamet ve haksızlıkların delisisin...

Derin nefes aldı, çömeldiği yerden doğrulup yanlarında dikildi ve elini Dikçe'ye uzattı... Diğer elini de Sinan'a:

— Şimdi benimle gelin, dedi... İkiniz de misafirimsiniz... Önce karnınızı doyuralım, sonra da oturur uzun uzun konuşuruz...

Dikçe kafasını salladı... İtiraz etti:

— Sağol ağabey, şimdi anamla bacım yollarımı gözler. Eğilmezler köye yalnız girince anam gözyaşları döker... Öldüm sanır...

Tabip oldukça hislenmişti:

— İtiraz istemem, dedi... Önce üzülür, sonra da sevinir, gel bakalım diyerek ellerinden çekti...

Aynı sofrada üçü de karınlarını doyurdular. Sinan yine bir itirafta bulundu; Tabib'e hitap ediyordu:

— Sen çok iyi bir adamsın hemşerim...

Sesi hüzünle doldu, Tabib'in yüzüne doya doya bakıp konuşmasına devam etti:

— Bana kim yemek verse kapının önüne oturtur. Pir Dede'den başka hiç kimse benimle beraber yemek yememişti... İşte bir de sen yedin... Hem ayağımın çamuru üstümün kiri ile beni içeri aldın... Bir de Pir Dede böyle yapardı... Ama hem traş eder, hem de ayaklarımı yıkardı... Sen...

Tabip de Sinan'ın ayaklarının çamurlu oluşunun farkındaydı... Gel gör, onun göğsünü çubuklamamak için öylece içeri almayı daha uygun bulmuştu... Eve berber çağırtıp, saç, sakal traşı yaptırdı... Banyoyu gösterip yıkanmasını söyledi... Fanila, gömlek, pantolon, ceket verdi... Ayakkabı verdi... Sinan, üzerindeki urbalara baktıkça sevinçten uçar gibi oldu...

Sıra Dikçe'ye gelmişti:

— Şimdi beni dinle, dedi... Bak ben de senin gibi bir köylü çocuğuyum... Beni tesadüfler imanlı, irfanlı bir zenginle tanıştırdı... O muhterem adam beni okuttu, adam edip el içine kattı... Seni de burada kendi ellerimle ben okutmak isterdim ama, senin buralarda kalman bence sakıncalı... Diyorum ki beni okutan o büyük zatın yanına birlikte gitsek... Seni ellerimle ona teslim etsem... Sen de okuyup büyük bir adam olup el içine katılsan... İşte o zaman ananı ve bacını da birlikte kurtarmış olurdun...

Dikçe Tabib'in gözlerinin içine bakıp heyecanla sordu:

— Okursam öğretmen olabilir miyim dersin?

Tabip Dikçe'nin öğretmenliğe karşı olan büyük arzusunu ölçmüş gibiydi.

— Tabii dedi, neden olmasın? Hem de şerefli bir öğretmen...

— Anam, Lâle... Onlar ne derler... Bizleri bıraktı da kaçtı de-

mezler mi?

— Sen merak etme, ben bir ara köye gider, anana her şeyi anlatırım...

Her ihtimale karşı, kaza Jandarma kumandanına gidip durumu bildirdi... Kaçırmışlık gibi sözlerden çekiniyordu. Müsaade aldı... İki jandarma eri, bildirmek için köye giderlerken Hükümet Tabibi yazdığı mektubu Deli Sinan'ın cebine koyup Hatice Kadın'a vermesini söyledi. Sinan değnekten atına binip yeni urbaları ve ayakkabıları ile toprak yolların üzerinden seller gibi akıp geçti... Kerim'in adamı iş görememişti, şüphelenip Sinan'dan daha önce yollara revan oldu. Kerim'e kavuşur kavuşmaz olanları bitenleri anlattı... Kerim hırsından dudaklarını gevdi... Sigarasının dumanlarını soba borusu gibi üfledi... Yine de içinden gelen bir ümitle beklemekten vazgeçmemişti...

Az sonra, uzaklardan tapur tapur yerlere inen bir ayak sesi duyuldu... Gözleri yolların üzerinde yalım yalım yanıp mekik dokudu. Gelen Sinan'dı... Herkes önüne dizildi ve Sinan durdu... Kerim beklemekten deli olmuştu... Sinan'ın üzerindeki yeni urbalara bakıp kıskançlıkla süzdü... Ellerini urbalarının üzerinde gezindirirken, yüzüne baktı:

— Bu halin ne Deli soyka, soygun mu yaptın?

Sinan'ın yüzündeki deriler gerginleşti, ekşidi, dağları yırtarcasına bağırdı:

— Soygunu senin baban yaptı, baban... Ben çok canlar kurtardım çok...

Kerim:

— İyi iyi anladık... Başka bildiğin bir şey yok zaten. Kim verdi?

Sinan daha da öfkelenmişti:

— Allah, dedi Allah verdi...

Kerim alaylı alaylı konuştu:

— Ulan bizim gibi akıllıya bile durup dururken vermedi de senin gibi deliye nasıl verdi?

Sinan gitmek için hazırlanırken, Kerim'e hırslı hırslı bağırdı:

— Size belâ verir ancak, belâ... Siz azdınız, kudurmuş köpekler gibi azdınız... Size verse verse belâ verir belâaaa...

Kerim iradesine hâkim olamadan Sinan'a kuvvetli bir tokat indirdi:

— Sus ulan pis deli... Yeni uğursuz uğursuz lâflar edip durma.

Sinan değnekten atını hışımla havaya kaldırdı... Kerim havada yakaladı. Edemedi, Kerim'in yüzüne bir top tükrük atıp değnekten atına bindiği gibi şahlandı... Hem kaçtı, hem de dağlarda yankılar yaparcasına bağırdı:

— Dikçe okuyup Hökümet olacak, Dikçe hökümet olacaaaaak...

Kerim Sinan'ın arkasından:

— Boş konuşmaz bu deli, diye hayıflandı... Hiç boş konuşmaz... Hökümet adamı olup karşımıza çıkarsa hepimizin canına okur... Hepimizin, diye homurdandı. Kafasını şeytani düşüncelerin harmanı yaptı. "Taşın dibinde bile olsa bulmalı" diye düşündü... Bulmalı...

Hatice Ana yolları gözleri ile arşınlarken, köye ilk giren Deli Sinan oldu... Tabib'in kendisine verdiği mektubu cebinden çıkartıp Hatice Ana'ya uzattı:

— Dikçe okuyup Hökümet olacak, Hökümet... Anamın ellerinden öperim, dedi.

Sinan sözlerini bitirip mektubu verdikten sonra gölge gibi gözlerden kaybolup gitti... Hatice Ana'nın gönlü iver oldu... Mektubun yüzündeki kuru yazılara baka baka ağladı... Sonra aklına Garip gelmişti. Bütün yollarda Garib'i aradı. Çok geçmeden bulmuştu. Kekeleyerek mektubu okurken, Dikçe çoktan Tabiple birlikte vilâyet yolunu tutmuş olacaktı...

Dikçe, Macit Asiloğlu'nun ve Tabibin bütün ısrarlarına rağmen Öğretmen Okulu'ndan başka mektebe gitmeyi istemedi... En son isteği kabul edilip vilâyetteki paralı, yatılı öğretmen okuluna kaydı yapıldı...

Yeni urbaların altında yepyeni bir Dikçe olmuştu... Hasret içinde düğümler atarken yatakhanede ranzası üzerine çıkıp eline kâğıt kalem aldı... Uykusuz gözleri köyde, parmakları da kâğıdın üzerine, içindeki hislerini nakış etti.

Hatice Kadın Dikçe'nin mektubunu alır almaz deliye döndü... Zarfı öpüp bağrına bastı ve kokladı:

— Yavrumun kokuları var, yavrumun kokuları... Eli değmiştir. Dikçe'nin parmaklarının izleri vardır. Evlât kokusu var bu zarfın içinde, evlât kokusu… dedikçe gözlerinden iplik iplik yaşlar süzüldü...

Lâle anasına sersem sersem bakıp, ellerini mektubun üzerine koydu.

— Sahi mi dersin ana... Ağamın kokusu var mı? Çok garipsedim ana ver, bir de ben koklayım... Hatice Kadın doluktu, mektubu Lâle'nin burnuna uzattı:

— Al dedi, Hatice Ana, al... Kardeş kokusudur, sen de kokla, burcu burcu kokar... Lâle; kokladı kokladı, kafasını salladı:

— Tıpkı menevşeler gibi ana, hani boynu bükük bükük... Kayalann dibinde biterler ya, işte öyle koktu...

Sıra mektubu okumaya geliyordu... Evlerinin kapısına kara kilit vurup kız kardeşi gile gelmişlerdi. Acı hatıraların yuvası haneye artık uzaklardan bakar olmuşlardı. Bu, Hatice Kadın'a her şeyden acı geldi... Titrek eller mektubu eniştesinin önüne uzattı:

— Oku hele enişte neler demiş gözüm nuru... Ocak umudum, gönül bağım, neler söylemiş anasına?

Hatice Ana'nın kardeşi garip bir hareketle göğüs geçirirken, evin bir tek kızı Gül'ün, mektup okundukça gözleri nemlendi... Lâle ile başlarını birbirlerine yaslayıp, sessiz sessiz dinlediler... Dikçe gideli ikisi de yetim çocuk gibi kalmıştı. Belki de ağlayışları hep bunun içindi...

MEKTUP

Mektup seni dualarla yol edem... Anamı bacımı görüp geri gel... Bilirim gözleri yollara bakar...

Hal hatır eyle de yine bana gel...

Ana, diyordu... İnsanlık, kaba kuvvet, asalet üçbeş kuruş paraysa onlar bizde de olacak... Canım anam, sakın Dikçe Eğilmezler'den korktu da kaçtı deme...

Daha kuvvetli olmak için buralara geldim... Okuyup Hökümet adamı olacağım... İri bir yiğit olmak için çokça yemek yiyorum... Ana sen de Lâle'ye iyi bak, teyzeme selam et, onu Gül'den ayırmasın... Sabret ana sabret. Birkaç senecik diş sık... Düşmandan aman dileme... Görem seni ana, tüfeği yastık eyle, yanından ayırma sakın... Ağamla babam gözlerimin önünden gitmez oldu... Daha bir şey yazamaz oldum ana, sen çokça yaz... Allah'a emanet olun... Lâle'ye, Gül'e teyzeme, enişteme selam...

Oğlun Mehmed

* * *

Yatılı ilk Öğretmen Okulu'nun bahçesi cıvıl cıvıl kaynaşıyordu. Dikçe bir kanapenin üzerine oturdu anasından gelen mektubu okuyacaktı. Mektubu zarfından çıkartıp hasretle baktı. Tam istediği gibi uzunca yazılmış. Daha okumaya başlamadan "Acep Yeşildere köyü ne yana düşer" diye düşünüp gönlünün kabul ettiği tarafa yönünü çevirdi. Artık her şey tamamdı, mektubu okumaya başladı.

Oğul, diyordu Hatice Ana anan sana kurban ola... O güllerden daha kokulu mektubunu aldım... Kokladım kokladım, kalbimin üzerine sardım...

Sana korkup kaçtı diyen diller lâl ola... Ben hiç sana öyle der miyim? Sen Abdulkadir'in oğlusun, Murad'ın kardeşisin... Sen Mehmed'imsin, Dikçe Mehmed'im... Sana korku yaraşır mı? Senin o geleceğim diyen dillerine anan kurban ola... Sen bu taraf için hiç gönül üzme sakın... Dalımda tüfek, gözlerim uykusuz, düşmana karşı her zaman sakım...

Anandan havadis sorarsın oğul... Havadisler çok acı... Amcan olacak herif, ekili tarlalarımızı elimizden alıp biçti. Amcan emeklerimizi zorla biçti de Yeşildere'de bir kul çıkıp, "Ayıptır, günahtır, etme" demedi... Sen yine de gönül üzme Mehmed'im. Hacı İsmail emmine sağıcı durdum... Teyzengilde mekan eyledik. Tez gel Mehmed'im tez gel. Abdulkadir'in bacasında baykuşlar öter oldu... En çok gücüme giden, ne oldu bilir misin? Abdulkadir'le Murad'ın mezarı başında bir fatiha bile okuyamadım... Sen gideliden bu yana, Allah'ın havasını bile doya doya nefes edemedim... Malları sattım... Eniştengilin kapısına gelen sürüyü sağıp yollarını beklerim... Allah'a emanet ol. Gönül bağım, Allah'a emanet ol.

Anan

Mehmed'in gözleri ıslak ıslaktı. Dişlerini, sıka sıka etrafına baktı, ıslak bakışların yerlerinde heyecanlar yuvalanmıştı. Ürpererek, istikametine baktı. Mektubu kırıştırıp koynuna soktu... Nefesi bile titrekti... Yerinden hışımla kalkıp kalabalığın arasına karıştı... Gözleri hep aynı noktada ısrar etti. Soğuk soğuk terler döküp, acı acı yutkundu...

Evet Mehmed yanılmamıştı... Okulun bekçisi ile konuşan Kerim'di... Hem konuşuyor, hem de gözleri fıldır fıldır dönerek etrafında bir şeyler arıyordu... Kapıdan Mehmed'i sordu?

— Dikçe Mehmed derler, Yeşildere'den bir talebe okur sizde.

Kapıcı önemsemeden karşılık verdi:

— Dikçe mi, tanımam. Öyle bir talebe yok burada...

— Asıl adı Mehmed'dir de, Dikçe de derler...

Kapıcı sertledi:

— Bu mektebde elli tane Mehmed var... Hem neyiniz olur?

— Şey, akrabamız, yakın akrabamız olur...

— Boş yere bekleme; kayıt olurken kimlerle görüşülecekse deftere adları yazılır... Başkaları ile görüştürmek yasak...

Kerim, kapının ağzından bahçeyi gözleri ile tararken ümitsiz ümitsiz sordu:

— Bunlar heç dışarı izine bırakılmaz mı?

— Toplu halde çıkarlar... Dört beş tane öğretmenle beraber.

— Ne zaman olur bu?

— Haftada iki gün. Ama gene de görüşemezsin...

Artık iyice ümidi kesmişe benziyordu; Çot Rıza'ya "Gidelim" der gibi bir işaret verip dişlerini sıktı... Kapıcının yüzüne bile bakmadan, kindar kindar bahçeyi gözden geçirip, kafasını salladı: Dişlerinin arasından bir fısıltı çıktı:

— Bu sefer de kazandın Dikçe...

* * *

Artık son senesi idi. İplik iplik uzayan yıllar kısaldıkça, içindeki hasret de o nispette çekilmez olmuştu. Yetişme itibari ile arkadaşlarından farklı idi. Koskoca okulda onun denginde pek az talebe bulunurdu.

Derslerde bile sık sık siyasi tartışmalar olduğu halde karışmazdı. Sorulduğunda:

— Burası siyaset yeri değil; ilim öğreniyoruz, diyerek susmalarını zorunlu kılardı...

Bu susturuş ya da soruları cevapsız bırakış, verilmeyen bir cevabın ezikliği değil, gerçeği geride bırakanlara garazdı. Bu konu, içinde derin derin kanayan yara olmuştu. Arkadaşları teneffüste etrafına toplanır, yarım kalan konunun devamını isterlerdi. İkilikten kaçınırdı ve her zaman, aynı sözü tekrarlardı. İşte yine öyle oldu:

— Bir elma kesilmeden önce bütündür. Bizlerse elmayı parçalara ayırıp sokaklara atmak istiyoruz. Milletlerin bütünlüğü,

millet evlatlarının omuzlarında yücelir. Nifak giren toplumlar, güvelerin istilasına uğrayan kumaşlara benzer. Beklenmedik anda beklenmeyen yerlerinden onarılmaz yaralar açılır ve işe yaramaz olur. Sizlere yüzlerce sene öncesinden haber vereyim. Bakın Bilge Kağan şöyle diyor:

"Gökler çökmedikçe, toprak yarılmadıkça bu millet yaşayacaktır. Yeter ki içten bir kaynaşma olmasın." Bizler de kökü dışarda olan fikirlere itibar etmeyelim. Öğretmenler ki yarınların teminatıdır...

Dikçe doğruyu söylüyordu. Okullara ekilen nifak tohumlarını teşhis etmişti... En acısı bunlar, ilmin beşiği idi, üzüldü...

Ders zili çalıyordu, karşılık beklemeden sınıfına koştu. Programa göre ders coğrafya olacaktı. Öğretmen sınıfa her günkünden telaşlı girdi. Saçlarını itinayla taramış, titizlikle giyinmişti. Ayağa kalkan çocuklara dalan bir nefesle,

— Oturun dedi. Sonra tembihatta bulundu.

— Bugün sorulan sorulara dikkatli cevaplar isterim. Birazdan Maarif vekili derse girecek.

Talebeler heyecanlıydı. Öyle ya, gelecek olan koskoca bir bakandı. Az sonra meraklar tükendi, heyecanlar göz bebeklerinin potasında eridi, eridi...

Sınıfa Okul Müdürü'yle birlikte girmişti:

— Merhaba çocuklar...

Herkes ayakta.

— Sağol...

— Nasılsınız?

— Sağol...

— Oturun.

Gözlerini sıraların üzerinde gezindirdi ve öğretmenine hitap etti:

— Derse devam edelim Hocam. Hoca, Bakanın önünde eğildi:

— Emredersiniz efendim...

Güven içinde derse başlamıştı... Sorular sorup cevaplar aldı. talebeler bildikçe gururlandı. Sen Nehri'nden, Paris'ten, Amazon'dan, Washington'dan, Londra'dan, Everest'ten... sordu.

Derse üç beş çocuk kaldırmıştı en son Dikçe'yi işaretledi:

— Sen kalk, dedi.

Öğretmenin sorusu yarım kalmıştı. Vekil müsaade isteyip kalkan çocuğa sordu:

— Varto nereye bağlı bir kazadır?

Mehmed göğsünü kabarttı:

— Erzurum, diye cevaplandırdı.

Başka bir çocuğu kaldırdı:

— Hınıs nerenin kazası?

Soru cevapsız kalmıştı. Bir başkasını kaldırdı.

— Göller Bölgemiz nereleridir?

Bir başkasına:

— Sakarya nehri nereden doğar, nereye dökülür?

Bakan sükutu hayale uğramıştı. Öğretmene yaklaştı, vücudundaki kan beyninde dibek dövüyordu. Öğretmenin yakalarını toplayıp şiddetle sarstı. Sesi duvarlara şamar şamar inerken, şöyle haykırıyordu:

— Hoca, hoca çocuklara Türkiye'yi öğret, Türkiye'yi. Senin gibi vazifelilere gereken cezayı bu dünyada veremezsem, ahirette bile bu eller yakanızdan inmeyecektir. Bu çocuklar öyle yetişmelidir ki ülkenin temel taşı görevini yapabilsin...

Vekilin fikirleri talebelerin çoğunun kafasında izler bıraktı... Kafa taslarında unutulmayan hatıralar olarak kalacaktı...

Kara Ali

Aradan tam yedi yıl geçti... Koskoca yedi yıl... Yedi yıl gönüllerde hasretleri çoğalttı... Hasretler çoğaldıkça, sıladan gurbete, gurbetten sılaya hasret yüklü mektuplar geldi... Yıllar Dikçe'yi değme delikanlı yaparken, Lale'yi onbeşinde, Gül'ü onaltısında gözlerden kıskanılacak kadar güzel, birer genç kız yaptı. Hatice Ana yaşlandı...

Lale ile Gül iki kardeş gibi büyüdüler... Kapılarının önünden uzağa ayrılmadan... Dikçe'nin yollarını bekleye bekleye büyüdüler... Hatice Ana son mektubunu Gül'e yazdırdı...

— Mehmed'im resmine baktıkça, anaların doğuramayacağı delikanlı olduğunu görüyorum...

Görüyorum da göğsüm kabarıyor... Yavrum, seneler seni güç yetmez bir yiğit eylemiş, benim saçlarıma aklar düşürdü...

Gül, kalemi elinden bırakıp Hatice Ana'nın ıslak gözlerine baka baka sordu:

— Hatice Ana, Mehmed Ağam çok kuvvetli, çok cesur bir yiğit, değil mi?

Hatice Ana ciğerlerini şişirircesine nefes aldı:

— Yiğit ya... Hem de Yeşildere Yeşildere olalı böyle yiğit doğmamıştır...

— Sen nerden bilirsin... Giderken küçükmüş?

Hatice ana Gül'e pay verdi:

— Sus, dedi. Analar doğurduğunu bilmez mi? Mehmed'im gelince, Eğilmezler'in bacalarında baykuşlar ötecek... Kapılara çıkamaz olacak, kapılara...

Gül kalemi alnına dayayıp Hatice Ana'yı kızdıran bir laf etti:

— Ya gele gele korkak bir şehir çocuğu gelirse?

— Yolmayayım saçlarını... O, Abdulkadir'in oğlu... Sen ne dersem onu yaz...

* * *

Çok geçmeden Hatice Ana'nın tellediği mektuba karşılık geldi. Gül babasının elindeki zarfı kaptığı gibi, yemek pişiren Hatice Ana'ya yetiştirdi...

Hatice Ana çorbanın çabucak kaynaması için üflemekle meşgulken Gül yüksek sesle bağırdı:

— Dikçe ağam geliyooo...

Hatice Ana, oğul müjdesini duyunca bir hoş olmuştu... Yerinden hışımla doğrulup evin orta yerinde döndü döndü... Az sonra deli bir fırtına gibi esip esip yağmaya başladı:

— Gayri Yeşildere kırmızı akar... Eğilmezler'in gelinleri dul, çocukları yetim kalır yetiim. Mehmed'imin ayaklarına kapanıp af dilesinler. "Biz ettik sen etme" desinler de başka bir şey diyemesinler.

Gül, dayanamayıp sual etti:

— Hatice Ana, sahi Eğilmezler ağamdan dediğin kadar korkarlar mı? Dikçe ağamı gördükleri yerde kaçarlar mı? Dikçe ağam senin dediğin kadar yiğit mi?

Hatice Ana:

— Yiğit, dedi, dağlar taşlar kadar yiğit...

Kalbinin üzerine koyduğu resmi çıkarıp baktı:

— Görmez misiniz heç, analar böyle evlat doğurabilir mi?

Gül acı acı dudak karıştırıp, umutsuz bir boyun büktü...

— Keşkem, dedi, keşkem sizin dediğiniz gibi ola da Eğilmezler'in itleri bir daha kapımızda üremeye... Benim esah korkum... Dikçe ağamı da...

Hatice kadın odanın dolusu çağlık attı:

— Sus kız, heç doğurduğumu bilmez miyim, onlar heç dokunabilirler mi Dikçe'ye? Yine gözlerinden iri iri yaşlar sıralandı:

— Ben az mı dualar ediyorum, Rabbımıza, az mı? Gayrı yılan

olsalar sokamazlar Mehmed'imi, yılan bilem olsalar...

Lâle, anasına bakıp saf saf bir soru tazeledi:

— Ana kurşun sıksalar bile, gene de ağama işlemez mi?

Hatice Kadın gözlerindeki nemleri silerken, Gül garip düşüncelere daldı, kısık bir sesle de mırıldandı:

— Gözlerimizde bu kadar büyüttüğümüz Mehmed ağam, ya düşündüğümüzden başka adam olarak gelir de mahcup ederse? İşte o zaman...

— Töbe de kız, töbe de...

Bunları söylerken Hatice Ana'nın gözleri affetmeyecek kin dolu ışıkların yuvası olmuştu... Unuttuğu bir şeyi hatırlamış gibi ayağa kalkıp üzerinde yük yığılı sandığın başında durdu... Yığılmış yükleri hallaç pamuğu gibi savurarak etrafa attı... Telaşla sandığın kapağını açıp küçük bir bohça çıkardı... Lâle ile Gül hep Hatice Ana'yı seyrettiler.

Küçük bohça açıldı, içinden meşin kılıflı bir tabanca çıktı... Kılıfından sertçe çekip dalgın dalgın baktı... Vücudundaki bütün tüyler diken diken olmuştu... Bütün kini dudaklarından döküldü:

— Baba yadigarı bu, Mehmed'im, baba yadigarı... Hep senin için sakladım.

Sonra Gül'ün gözlerinin içine bakarak konuştu:

— Baban evde mi?

— Evde...

Şeref'in yanına geldi:

— Enişte...

— Söyle Hatice Bacı...

— Tez gidip bana Garib'i bul...

— Garib'i de ne yapacaksın?

—Dikçe iki gün sonra geliyor...

Tabancayı uzattı...

— Bunu Garib'e ver, yarın gidip kasabada beklesin…

Koynundaki resmi de verdi...

— Bunu da al, resmine baksın, görür görmez tanısın... Beni

anan gönderdi desin... Bunları gizlice söyle, su uyur da düşman uyumaz... Onun için de erken gitsin...

* * *

Yine Yeşildere'den gurbete havadisler başlayacaktı... Sıladan gidenler, sıladan gurbete mektuplar yazanlar, kimbilir neler söyleyecekti?

Belki de daha evlerinden haber sormadan başka bir haber... İçlerini yakan, son umutları yitiren, kıran bir haber...

— Dikçe, diyeceklerdi... Dikçe... Eğilmezler...

Belki de soran sorduğuna pişman kalacaktı... Nihayet Yeşildere'de bir umut yitirilecekti... Dev bir umut... Ve yine, sözleri karşı gelip nefesi gurbette alanlar, yine gurbeti kendilerine dönülmez mekân yapacaklardı... Ve yine gurbetten sılaya yönelip uçan kuşlarla, hasret dolu, acı dolu gözyaşı dolu ağıtlar gönderilecekti...

* * *

Kerim, tepesinde işkence kasırgaları eserek içeri girdi... Üç kardeşi de sofra başındaydı... İçini deli deli burkan sancıları dudaklarından dışarı bıraktı?

— Bakıyorum pek rahatsınız...

Sigarasını dumanlayıp arkasını duvara yasladı:

— Sanırım bundan böyle bu rahatlığı bulamazsınız...

Üçünün ellerinden de kaşıklar sofraya düştü... Kerim'in yüzüne baktılar. Gizli bir korkuyla irkilir gibi olmuşlardı.

İlk soruyu Çot Rıza sordu:

— Ne oldu ki ağa?

— Dünyadan bihabersiniz be... Abdulkadir'lerin hanesinde şenlikler var. Hem de alınacak bir intikamın şenliği. Eski bir öcün...

Keçi Selim aksak bacağını yoklayarak sinsi sinsi gülümsedi:

— Ben de kötü bir şey oldu sandım ağam... Müjde versene...

— Aksaklığın aklına mı düştü?

Nefesi ateş gibi oldu... Solurken burun delikleri inip inip çıktı:

— Ne yalan söyleyeyim... Ağa yine aklıma düşürdün... Evvelden Keçi Selim derlerdi, şimdi Topal Selim derler... Topal Selim... Demek geliyormuş ha? Ne zaman?

Kerim:

— Yarın.

— Yarın mı?

— Yarın, dedim.

— Hatice Kadın seviniyo demek he?

— Seviniyo demek de laf mı? Düğün ediyor düğün...

Keçi Selim kendisinden emin konuştu:

— Boş yere sevinecek o, boş...

Elini tabancanın üzerine götürdü, yerindeydi... Sarı Osman, Çot Rıza da aynı hareketi tekrarlamıştı. Kerim kardeşlerine bakıp acı acı güldü:

— Aptal herifler, diye kızdı... Gelecek olan Hökümet adamı, hökümet... Acımadan ipe takarlar acımadan...

Sarı Osman ürkek ürkek baktı.

— Daha başka ne yapılabilir ağa?

Kerim sigaranın dumanını dudaklarından halka halka süzdü:

— Biraz sinsice iş görmek gerek. "Şakir, Murad'ı vurdu, sonra ne oldu? Senelerdir hapis. Belki de ömrü orada biter.

Selim'in gözlerinin içine baktı:

— Sen de sakat kaldın... Gayri o itin ayağına taş takılsa bizden bilirler. Hökümet bu, adamın gözünün yaşına bile bakmaz...

Çot Rıza ümitsiz ümitsiz Kerim'i gözetledi... Sanki bütün çareler, Kerim'in dudaklarında kalmıştı:

— Gözümüzün önünde sallana sallana gezecek desene... O rahat gezip yürürken biz de Hökümet adamıdır diye...

Kerim:

— Yok, dedi. O kadar uzun boylu değil.

Çot Rıza:

— Söyle ağa meraklandırdın...

Kerim, kesin konuştu:

— Dikçe köye gelmeyecek...

Keçi Selim:

— Gelecek dedin ya ağa... Sözlerinden hiç bir şey anlayamadım.

Kerim, işini çoktan halletmiş gibi rahattı:

— Ben ne demişsem o olmuştur.. Sizler de beni iyi dinleyin... Yarın sabahın erken vaktinden akşamın geç vaktine kadar hiçbiriniz kahveden ayrılmayacaksınız.

Selim, Kerim'e endişeli endişeli bakıp sordu:

— Ya sen, sen ne olacaksın?

— Ben de sizlerle aynı yerde olacağım... Ta ki Yeşildere'ye Dikçe'nin kara haberi gelene kadar. Hatice Kadın'ın figanı göklere çıkıncaya kadar... Herkes kahveden ayrılsa bile siz ayrılmayacaksınız...

* * *

Nefis bir bahar güneşi, damların etrafındaki saydam cisimlere çarparak gözleri kamaştırıyordu... Nedense bugün kasaba sakin ve tenha...

Vilayetten gelen otobüsün başına toplananlar hariç ortalarda kimseler yok... Yolcular indi. Karşılamaya gelenler beklediklerini bulup hoşbeş etti... Sonra otobüsten yükünü alanlar kendilerini karşılayanlarla birlikte tek tek meydanlığı terkedip gitti. Bekleyenlerin arasında, Yeşildere'den Garip de vardı... Gözleri otobüsün arka kapısından inen kısa saçlı, uzun boylu, geniş omuzlu bir adama takıldı...

Şaşkın şaşkın baktı... Heyecanını, daha fazla gizleyememişti. Meydanlığı dolduran bir sesle haykırdı:

— Kara Ali... Kara Ali...

Kara Ali'nin gözleri kendisine hitap eden sesi aradı tanımıştı... Koşup birbirlerine sarıldılar... Kemiklerini kırarcasına... Koskoca iki yılın hasretini giderebilmek için Kara Ali sordu:

— Hayrola Garip, kimi beklersin?

Garip, kuşkulu kuşkulu etrafına bakıp arandı... Kimseye rast-

lamayınca kısık bir sesle cevap verdi:

— Dikçe'yi...

Kara Ali aptallaştı:

— Dikçe'yi mi?

Garip, sessiz sessiz kafasını salladı... Kara Ali sorusunu yeniledi:

— Bu otobüste mi?

— Öyle dediler...

Avucunun içindeki resmi Kara Ali'nin önüne uzattı.

— Hatice Ana resmini verdi...

Kara Ali resme istekli istekli baktı... Sağ elinin şahadet parmağını sağ kaşının üzerine bastırıp, zihnini yokladı:

— Hay Allah, tesadüfe bak, beraber geldik...

Garip, merakla sordu:.

— Beraber mi geldiniz?

— Evet...

— Hani?..

Kara Ali dikkatli dikkatli etrafı arandı... Sonra otobüsten onbeş yirmi metre kadar uzaklara baktı... Ayaklarının dibinde bir valiz, yönü Yeşildere'den yana dönüktü. "Dikçe" diye mırıldandı... Sonra Garib'e gösterdi:

— Bak, karşıda...

Bir müddet ikisi birden Dikçe'nin hareketlerini seyre koyuldular... Dikçe köyünden yana bakarak, yedi yılın hasretini yadediyordu...

Dalgın bakışların sükutu, yanında iki kişinin durduğunu farkedince bozuldu... Baktı, gözgöze geldiler... Valizine eğildi, gidecekti... Omuzundan tutan bir el ona mani oldu. Kara Ali göğüs geçirdi ve yüzüne bakmakta olan Dikçe'ye hitap etti:

— Yıllar insana en sevdiği dostlarını bile unutturmuş... Öyle değil mi Dikçe?

Dikçe, kimsin der gibi Kara Ali'nin gözlerine baktı... Oldukça durgun ve yorgun görünüyordu... Zihnini kurcaladıysa da çıkara-

madı... Bir ara Eğilmezler'den düşündü, toplandı... Kara Ali daha fazla düşünmesine meydan vermemişti... Elini uzatıp kendisini tanım:

— Tanıyamazsın tabii. Garip söylemese ben de seni tanıyamazdım... Koskoca bir yolculuğun beraber geçmesine rağmen...

Dikçe önüne uzatılan ele karşılık vermeden bekledi ve sordu:

— İnsan, elini sadece dostlarına uzatır, söylesene kimsin?

Kara Ali mana dolu bir tebessümün arkasından:

— Ben Hacı İsmail'in oğlu Kara Ali'yim, askerden gelirim...

Eller birbirine muhabbetle sarılırken Dikçe'nin gözleri doluktu:

— Kara Aliiiii...

Sarıldılar, koldaştılar... Durup durup birbirlerine baktılar... Sonra Kara Ali kendilerini seyreden Garib'e dönüp omuzuna dokundu:

— Bu da Garib... Hatırlarsın... Hatice Ana seni karşılaması için yollamış...

Dikçe, Garib'e elini uzattı, ilk sorusu anasından olmuştu...

— Anam nasıl, Garip?

— Hepsi iyiler Dikçe... Yollarını beklerler...

Köyden, şehirden, askerlikten, uzun uzun konuştular...

— Köyde ne var ne yok?

— Bildiğin gibi...

— İyi değil desene?

Garip boynunu büktü...

— Baban nasıl iyi mi?

Kısık bir ses, cevap oldu:

— Tam iki yıl oldu. Kara Ali askere giderken...

— Başınız sağolsun...

— Dostlar sağolsun Dikçe...

Kara Ali daha fazla oyalanmak istemiyordu:

— Yol beklemek kolay şey değil, dedi...

Gülümseyerek yürüdüler... Daha kasabayı çıkar çıkmaz, Ga-

rip, Hatice Ana'nın verdiği emaneti Dikçe'ye uzattı. Dikçe tabancayı görür görmez ölü yüzüne bakar gibi baktı... Geri geri çekildikçe, Garip ısrarla uzattı...

— Hatice anam yolladı Dikçe, görür görmez ver, dedi... Unutma diye sıkı sıkı tembih etti...

Kara Ali isteksiz isteksiz seyrederken Dikçe soğuk soğuk terlemişti... Önce zorla yutkundu sonra, ürkek bir hareketle elini tabancaya uzattı. Her şeyden habersiz gibi sordu:

— Lazım olur mu dersin?

Garip, mahcup mahcup Kara Ali'ye baktı... Kara Ali boynunu büküp sükût etti... Emanet, el değiştirirken Garip kısık bir sesle:

— Olur, diye mırıldandı...

Kara Ali ile Garib'in yüzlerinde aradıklarını bulamamışlığın mahcubiyeti vardı... Daha ömrünün baharında olan bu delikanlı, yolun başlangıcında, kendisine kurulan ölüm tuzağından habersiz yürüdü... Adım adım ölüme giderken, kendisine uzatılan tabancanın lazım olup olmayacağını soruyordu... Gözbebeklerinde filiz filiz parlayan sevinç yüklü ışıklar, birden bire söndü, bütün neşesi yok oldu. Babası ve ağabeysini hatırlayıp, yorgun düşmüştü... İçini çekti, benzi kül gibi soldu, kanı kaçan dudaklarının arasından mırıldandı:

— Mukadderat...

Sükût bir hayli bozulmuştu... Gevşek adımlar ormanlık yoldan isteksiz isteksiz mesafe aldı... Onları kasabadan beri takip eden iki kişi de gözden kaçırmadan izledi...

Takipçilerin ikisi de Çakıl köyün hızlı delikanlılarıydı...

Karayılan oldukça sinirli:

— Allah kahretsin, dedi. O elinde valiz olan Garip değil mi?

Mustafa dikkatle bakı:

— Evet, dedi. Yanlarındaki de Kara Ali, askerden geliyor...

Karayılan'ın endişesi çoğalmıştı. Kısık bir sesle fısıldadı:

— İşimiz zorlaştı... Öyle bir pusu kurmalı ki bir kurşunda devirmeli...

Mustafa sükût ederek Karayılan'a baktı... Zor bir meselenin çözümünü yapmağa uğraşıyordu... Ana yola paralel uzayan cılga yoldan bir müddet yürüdüler... Takip ettikleri grubu bir hayli geçmişlerdi... Karayılan uygun bir yer bulup koşarak pusuya yattı... Arkasına baktı... Mustafa hâlâ kararsızlık içinde, beynini zonklatan düşüncelerin yorgunluğunu çekiyordu...

Yüzünde noktalaşan terler, gözlerinin altında buharlaştı... Karayılan, Mustafa'nın tam aksiydi...

Arkadaşına alaylı alaylı bakarken suratında verilen vazifenin, sahibine en mükemmel şekilde yapıldığını müjdeleyen çizgiler kaynaşmaktaydı... Hareketlerinde sadık bir uşak kıpırdanışı vardı... Mustafa, arkadaşına bakarken hep bunları düşündü... Kuşkulu bakışlarını Karayılan'ın üzerinde sabitleştiren Mustafa, sol elini alnına götürüp yüzünde kaynayan terleri sildi... Dişleri hırsla gıcırdarken kısa bir adımla Karayılan'ın arkasına yaklaşıp durdu... Tabancasındaki kurşunları kontrol edip emniyeti açtı...

Karayılan, bu eşine rastlanmayan bakışların altında adeta titremeye başlamıştı:

— O nasıl bakış? diye mırıldandı... Sanki aklını atmış bir adam gibi...

Sözleri titrek titrekti... Nefesi sıkışıktı. Fısıldar gibi konuştu:

— Karar vermek üzere olan insanların bakışları hep böyledir... Tıpkı deliler gibi... Cebinde aynan varsa çıkar bir de kendi gözlerine bak.

Karayılan kızmıştı:

— Bırak şimdi boş şeyleri, önünü gözetle... Biraz sonra keklik gibi kucağımıza düşecek... Sen keskin bir nişancısın... Ötekilere dokunmadan, Dikçe'nin işi bir kurşunla bitmeli... Tam beynine nişan almalısın, anlıyor musun, tam beynine...

Mustafa'nın sıkıntısı gittikçe çoğaldı... Yüzündeki terler biraz daha irileşti ve boynundan aşağı su gibi aktı...

— Yapılacak, o kadar basit değil. Öyle dediğin gibi her şey tek kurşunla bitmez... Hatta ölünceye kadar da...

Karayılan aptal aptal Mustafayı seyretti:

— Saçmalama, işine bak, biliyorsun paraları peşin peşin cebe indirdik. Üstelik de söz verdik... Erkek olan verdiği sözü yemez...

Mustafa'nın bakışları çakmak çakmaktı:

— Hergün vicdan azabından ölmektense bir defaya mahsus verilen sözü yemek uygundur... dedi. Bir defaya mahsus...

Karayılan, Mustafa'nın fikirlerine katkıda bulunmadı. Pusuya yattığı gürgen çalılıklarının arasından, tabancasının namlusunu uzatıp Kara Ali ile Garib'in ortasında yürümekte olan, Dikçe'ye nişan aldı... Kısık bir ses Mustafa'ya sert bir cevap verdi:

— Sen istediğin şekilde hareket edebilirsin... Ben verdiğim sözü yerine getirmeliyim. Bugün Dikçe'nin kara haberi Yeşildere'ye varmalı...

Bu ses her anlamı ile, Mustafa'nın beynine dikenler gibi battı... Deli gibi olmuştu...

Çalılıkların arasından, namluya hedef edilen Dikçe'ye acıyarak baktı.

"Daha filiz gibi bir delikanlı" diye düşündü... Günahsız, sebepsiz, bir tuzak... Her şeyden evvel, habersizce ölümün kucağına yaklaşmakta olan bir can. İçinden "İnsanlık değil bu... İnsanlık değil" diye sızlandı. Tam oldu bitti zamanıydı... Dudaklarını geve geve baktı:

— Vazgeç. Diye ihtarda bulundu... Hiç bir alıp vereceğimiz yok... Anası, bacısı yıllardır yollarını bekler... Bari onlara acı...

Karayılan öfkesinden patlayacakmış gibi dişlerini sıktı:

— Bırak şu gevezeliği... İşlerime burnunu sokma! Erkeğin ağzından söz bir kere çıkar... Rahatsız edecek şekilde bakıp ihtar etti; sonra parmağını tetiğe yaklaştırıp, hedefine dikkatle baktı... Tam Dikçe'nin beynine deyip nişan almıştı... Başkasına zarar gelmeden bir kurşun işini bitirmeliydi... Dikçe, sanki bu bilmediği tuzağa istekle geliyordu... Gözlerini çalılıklara dikip garip garip etrafı gözetledi... Karayılan tetiğe basacaktı... Basacaktı ama, vazifeyi görecek olan parmak titredi. Vücudu kazık gibi

donup kalmıştı... Buz gibi terler dökerek kafasını kısmen arkaya çevirdi. Mustafa'ya baktı... Hiç şakası yoktur. Onu iyi tanırdı. Bildiği için de yalvarır gibi baktı... Ensesine dayalı soğuk demir, ecel terleri döktürürken:

— Çek o soğuk namluyu ensemden, diye inledi...

Mustafa tek kelime bile konuşmuyordu... Sol elini, Dikçe'nin üzerine çevrilen tabancaya uzattı... Kesin kararlı oluşu deli deli bakışlarından, çatallaşan nefesinden anlaşılıyordu...

Uzatılan el boş çevrilmedi, ama az sonra tabancanın namlusunu terkeden kurşunların sesi, dağların sessizliğini inleterek yırttı...

Bu ses Mustafa'nın Karayılan'dan aldığı tabancanın sesiydi... Mustafa tabancadaki mermileri göklere boşalttı...

Dikçe, Kara Ali, Garip neye uğradıklarını bilemeden kendilerini yolun sol tarafındaki yarın ardına atmışlardı.

Karayılan yüzünden akan ecel terlerini siliyordu... "Neden ateş ettin" der gibi arkadaşının yüzüne baktı... Mustafa zararsız hale gelen Karayılan'a aldırış bile etmeden uzaklara bağırdı. Dikçe'lerin siperlenişi çatışmanın başlangıcı sayılırdı... Mustafa, hep bunları düşünerek, karışıklığa meydan vermenin çarelerini aradı... Çabucak aklına geldi... "Bu beldede, askere gidenler, askerden gelenler, davulla, zurnayla ve tabancayla yolcu edilir, karşılanırdı." Öyle ise Mustafa, Kara Ali'nin askerden geliş şerefine tabanca atmış olabilirdi... Düşüncelerinin hemen arkasından gür bir ses ormanın sessizliğini ihlal etti...

— Kara Ali askerden hoş gelmişsin...

Dikçe havaya bir mermi boşaltırken Kara Ali kendilerine gelen sese cevap verdi:

— Hoş bulduk... Tanıyamadım...

— Ben Çakıl köyünden Mustafa, Tahsin oğullarından... Çakır Mustafa...

Kara Ali'nin çok yakın arkadaşı olurdu. Sesini tanıdı. Pusulandıkları yerden Dikçe'ye manâlı manâlı baktı...

— İyi tanırım, mert delikanlıdır ama, içimde bir şüphe var... Tedbirli davranmak her zaman en mükemmel harekettir.

Kara Ali' de öyle yaptı...

— Sesini bile unutmuşum... Eğer sen Mustafa isen açığa çık...

Mustafa elindeki boş tabancayı Karayılan'a uzatıp sakince:

— Yürü, işaretini verdi...

Karayılan artık itiraz edemezdi... Yürüdü... İkisi birden ana yola inip tam ortasında dikildiler.. Kara Ali Mustafa ile Karayılan'ın gelişlerini dikkatle takip ettikten sonra, yerinden kalkıp yanlarına geldi... Garip ve Dikçe de arkasından yola çıktı... Mustafa'nın tabancası hala elindeydi. Kara Ali arkadaşının yüzüne bakarken hayretler içinde kaldı... Vücudundaki bütün kan beynine hücum etmiş, gözleri kıpkızıldı... Karayılan'a baktı, o da aynı şekilde... Merakla sordu:

— Hayırdır Mustafa?

— Hayır, dedi...

Dikçe'yi tepeden tırnağa kadar süzerken mahcuplaştı ve Karayılan'a dönüp sert sert baktıktan sonra tabancasız elini önüne uzatıp:

— Cebindeki parayı, dedi...

Karayılan elini cebine atıp parayı çıkardı, Mustafa'ya nefret dolu duygularla bakıyordu... Elindeki paraları istemeye istemeye uzattı...

Dikçe, Garip, Kara Ali durgun ve şaşkın hareketlerle bir bir yüzlerine baktılar... "Ne oluyordu?" İşte üçü de her şeyden habersizdi... Mustafa Karayılan'dan aldığı paraya kendi cebinden de çıkardığı paraları karıştırıp, Dikçe'ye uzattı... Pişman bir ses, daha ilk defa tanıştığı adama hitap etti:

— Al gardaş, dedi. Seni Eğilmezler'den bu kadar paraya satın almıştık. Ne var ki vicdanım bu işi yapmaya razı gelmedi... Çok cahil bir iş tutmaya kalkışmışız... Bunu, senin kıyılmayacak delikanlı olduğunu gördükten sonra anladım... Gayrı benden sana zarar gelmez... Gelmez ya, sen tedbirini elinden bırakma. Korka-

nm hiç beklemediğin anda kör bir kurşuna kurban gidersin... Bu paraları Eğilmezler'in Kerim'e gönder. Anan bacın yollarını bekler durur tez git... Eğilmezler de uçan kuşlarla kara haberini...

Dikçe önüne uzatılan parayı üzgün üzgün alırken Mustafa devamla:

— Kusuruma bakmayın dedi. Seni tanımadan kıyabilirdim. Ama Kara Ali candan arkadaşımdır. Allah onu, senin yanına bunun için yolladı.

Dikçe aldığı parayı ceketinin cebine indirirken elini Mustafa'nın omzuna koydu:

— Yine de mert delikanlıya benzersin. Senin gibi arkadaşlarım olsun isterim...

Mustafa bu beraberlikten iyice sıkılmıştı... Dikçe'nin yüzüne utanarak bakıp tokalaştı... Müteessir bir sesle Kara Ali'ye:

— Eyvallah Kara Ali, seni bu şartlar altında karşılamak istemezdim... Sonra daha düzgün konuşur anlatırız, diyerek vedalaştı...

Karayılan tek kelime dahi konuşmamıştı... Hep, yerine getirilemeyen arzunun işkencesini çekerek dikildi... Sonra da aynı kızgınlıkla Yeşildere'lilerden uzaklaştı...

Yollar Dikçe'nin gözlerinde sonsuza gidercesine uzadı... Uzun yılların içinde beslediği hasret, yüreğinin başında biber gibi yandı, buruk bir acı, göz kapaklarını alev alev yaktı, yaktı... Gözyaşları tâ içinde kurumuştu... O, anasına, bacısına kavuşabilmek için sabırsızlanan adımlar, irade dışı bir kuvvetle geriye çekilir gibi yürüdü...

Birdenbire iç âleminden sıyrılmaya çabaladı... Ezik bakışları Kara Ali'nin gözlerinin içindeydi... Hüzünlü bir sesle hitap etti:

— Sanki kendi köyüme, kendi evime değil de, yıllardır hasretini çektiğim anama bacıma değil de, istemeye istemeye, kendi adımlarımla ölüme gidiyorum... Az kalsın, anam müjde beklerken kapkara bir haber alacakmış... "Dikçe öldü..." Bu adamlar

hâlâ uslanmadılar mı. Bu kavga hiç bitmek bilmiyecek mi? Söylesene Kara Ali bitmeyecek mi?

Kara Ali susunca cevabı Garip verdi; oldukça heyecanlı ve doluydu:

— Hatice Ana, bitmez dedi, Dikçe. Bu kavga hiç bitmeyecekmiş... Ben kendi doğurduğumu bilirim, dedi. Abdulkadir'le Murad'ın öçleri alınacak, Eğilmezler'in gelinleri dul, çocukları yetim kalacaklar, dedi... Yeşildere yine kırmızı akacak, o pis kanlar akıp gidince ortalık durulacak dedi...

Kara Ali, uzun düşüncelerin ardından Dikçe'ye seslendi:

— İstersen, sen kasabaya dön. Ben Hatice Ana'ya derim ki...

Dikçe, Kara Ali'nin sözlerini boğazında tıkalı koydu.

— Ne, geriye dönmek mi? Onu hiç düşünmedim. Sakın korktuğumu sanma, bu sözleri kendime söylettirmeye hiç tahammülüm yok. Yalnız, köylü... Daha köye girer girmez bana ölmüş bir adamın yüzüne bakar gibi bakacak... Öyle olmasa bile her yüzde sükût, her gözde acı hissedeceğim... İşte o zaman, nefsim irademi yener ve Yeşildere kıpkızıl akar... Kıpkızıl... Öyle olacak... Ya onlar ya da ben iki yumurtadan birisi...

Köye kısa bir mesafe kalmıştı. Her an hücuma uğrayacaklarmış gibi yürüdüler... Çamlık arazinin bitiminde, köyün tam karşısında yemyeşil bir tepe sivrilirdi... Gülüstan Tepesi adı ile anılan bu yere gelince, köye kuşbakışı bakılır... Dikçe, Kara Ali ve Garip Gülüstan Tepesi'nin başından Yeşildere'yi seyretti...

Dikçe:

— Hiç değişmemiş, dedi.

Garip alaylı alaylı gülümsedi:

— Dış görünüşü bu, dedi. Esas değişen kısmı buradan gözükmez... Köyün delikanlıları, gurbetlerin adamı oldu... Kalan üçbeş kumarbaz da Eğilmezler'in uşağı... Eğilmezler'e sözü karşı gelen, nefesi gurbette aldı... Kahvehaneyi mekân edenler, kabahati topraklara bulur oldu... "Gayri bu topraklar ihtiyarladı, yüzümüzü güldürmez" diyen suçu üzerinden sıyırıp attı... Eğilmez-

lerle kim ters düşmüşse, köyde herkes onunla küskün... İşte dışı değişmeyen köyün içi de bu...

Uzun düşüncelerin tesirinden sıyrılamayan Kara Ali, gecikmiş bir soru sordu:

— Sabahtan beri hiç mânâ veremedim...

Dikçe Kara Ali'ye baktı:

— Mânâ veremediğin şey ne? diye sordu.

— Sahi Dikçe, sen Mustafa'nın verdiği parayı neden aldın?

— Kahvede mekân etmiş, uçan kuşlarla haber beklermiş... Değerime biçtiği paranın az olduğunu söylemek gerekir... Verdiği paraları suratına fırlatıp yüzüne tükürmek için aldım...

Dikçe düşündüklerini söylerken Garip gizli bir korku ile, içten titremeye başladı... Kara Ali hep Dikçe'yi seyretti... Hayretler içinde çalkalanırken, karşılık verdi:

— Bence, böyle bir teşebbüs, aptalca bir hareket olur...

— Nedenmiş o?

— Senin köye ayak basmana dahi tahammül gösteremeyen insanların üzerlerine gitmek ha? Hem sen Eğilmezler'in köydeki tutumlarını iyice bilmiyorsun... Eğilmezler demek Yeşildere demek...

— Ama bu, bugünden tezi yok değişecek.

Dikçe kesin konuştu... Kara Ali, Dikçe'nin tutumunu hatalı gördüğü için ısrar etti:

— Bana kalırsa, vazgeç derim. Sen o adamları benim kadar bilemezsin... Önce gidip ananı bacını gör. Sonra...

Adımları köye yaklaştıkça vücudundaki kan, yüzünde benekleşti...

— Demir tavında dövülür, Kara Ali... Gönlümden hep düşündüklerimi aynen yapmak geliyor... Ancak bu şekilde rahatlayabilirim.

— Her şeyi iyi düşünmek, geç karar vermek lâzım...

— Kara Ali...

Sıkıcı bir hava, kalın sesli bir koyun köpeğinin uluması ile da-

ha da bezginleşiyordu… Çöplüklerde tavukların gıdaklaması, zamansız öten horoz sesleri, köydeki hareketsizliği kamufle ediyordu... Köyün içine girer girmez, Dikçe, Kara Ali'ye duygulu duygulu bakıp önünde dikildi:

— Yorgun ve heyecanlı görünüyorsun, sen var eve git, ne de olsa iki yılın hasreti var. Baban, annen yoluna bakmasınlar.

Kara Ali, Dikçe'nin sözlerini itirazla karşıladı:

— Beraber geldik. Hasretse, seninki benimkinden kat kat büyüktür... Şayet, mutlaka kahveye gidilecekse, bile gideriz. Yok evlere gidilmesi lazımsa öyle yaparız...

Dikçe verdiği karardan caymıyordu:

— Bu benim şahsi işimdir. Şayet ileride köyün menfaati için bir iş tutulacaksa, o zaman elbette beraber olacağız...

Garib'e baktı:

— Sen de valizimi götür. Anama geldiğimi söyle, müjde et... Benimle kahveye gelen olursa kırılırım...

Kara Ali ile Garip birbirlerine baktılar. Garip mırıldandı:

— Müjde mi?..

Dikçe mahzunlaştı, dişlerini sıkarak gözyaşlarına mâni oldu:

— Kara haber de olabilir... Siz dediklerimi yapın...

Dikçe kararlıydı... Daha fazla üstelemeden nza gösterdiler...

Kara Ali:

— Sen bilirsin, dedi. Ama dikkatli olasın...

Dikçe yolunu kahveden yana düzeltirken Kara Ali ile Garip üzgün üzgün arkasından baktı... Umutsuz, belki de dönüşsüz bir yolcuya son defa bakıyorlardı...

Dikçe, köy tâbiri ile, bey kılıklı idi... Üstelik gören gözlerin kıskançlık duyabileceği kadar yakışıklı... Geniş omuzları, elâ gözleri ve kıvır kıvır saçları ile civan gibi bir delikanlı olmuştu... Geçtiği yerlerde durgun bakışlarını bıraktı... Gören herkes yabancı diye, arkasından baktı... Kahvenin önündeki meydanlığa gelince, tüyleri diken diken oldu... Baktı, baktı, baktı... Murad, karnında bir kama saplı kanlar içinde yatıyor. Lâle, Hatice

Ana'nın kucağında ağlıyor ve göklere acı acı bir figan yükseliyordu... Elindeki tabanca peşpeşine patlıyor... Etrafa kaçışan garip ruhlu, korkak ve kalleş insanlar... Bileklerine kilitlenen demir kelepçe...

Uyuşmuş gibiydi... Etrafa kör kör baktıktan sonra, birdenbire toparlandı... Endişeli bakışlarını, meydanlıkta dolaştırdı. Ortalıkta tek tük gözüken insanlar... Ona tanımadan bakıp geçiyorlardı... İsteksiz adımlarla kahveden yana yürüdü... Kahvenin önüne sandalye atıp oturan yaşlı, genç hiç kimse onu tanıyamadı. Soğuk görünüşlü, durgun bir yabancı, aralarından kahvenin merdivenlerini adımladı... Az sonra da kahvenin tam orta yerinde asık suratlı, çatık kaşlı, keskin bakışlı bir delikanlı, elini beline destek yaparak dikildi...

Bütün gözler bir anda üzerinde şimşekler çaktı... Zar atan eller havada kaldı... İskambil kâğıdı tutan eller, masanın üzerinden kalkmadı ve kahvenin içi tok bir sesin haşmeti ile çınladı... Son senelerde ilk defa kahvenin ortasında, böyle mertçe bir ses yükseliyordu... Eğilmezlerin olduğu yerde ve duvarlara şamar şamar inen bir ses... Bu beldeyi korkuya salanların makamları çatırdamaya başladı...

Bu ses, nefesleri gizliden aldıracak kadar ve Eğilmezlerin içine ateş düşürecek kadar cüretkârdı...

Eli belindeki tabancanın kabzasında, bütün kardeşleri yanında olan Kerim'in yanıbaşında dikilmişti... Hem de amcası Recep'le tavla oynamaktayken...

Önce Eğilmezler sonra Recep aptal aptal baktı. Dikçe Kerim'i gayet iyi tanıdı... Hiç de değişmemiş... Ya amcası...

Alev alev yanan gözlerini Kerim'in üzerinden hiç çekmedi... Elini cebine sokup bir demet para çıkardı ve önüne doğru nefretle fırlattı... Beklenmedik bir ses hayretleri arttırdı:

— Beni çok ucuza satın almışsın Kerim... Senin o faizlerle toparladığın paralar bana bedel olamaz...

Kerim ve kardeşleri neye uğradıklarını şaşırmıştı. Uyuşuk u-

yuşuk hasımlarına bakarlarken Dikçe kahvenin içini inletircesine bağırdı:

— İyi tanı bundan böyle. Ben Abdulkadir'in oğlu Dikçe'yim... Genç yaşında bıçaklanan Murad'ın kardeşi Hatice Kadın'ın yollarını beklediği Dikçe...

Kerim'in yüzü birdenbire ölü yüzü gibi soldu... Amcası Recep sıtma tutmuş kediler gibi titremeye durdu... Keçi Selim sinsi sinsi elini belindeki tabancasına götürmek istedi... Ancak Dikçe'nin öldürücü bakışları, buna müsaade etmedi... Böyle şiddet, en ufak hareketleri dahi affetmezdi... Sadece sinirlerinden dudaklarını çiğneyerek çaresizliğin en acısını yudumladılar... En ufak bir hareket ve kımıldama yapılamamıştı... Kerim sıkıntısından ecel terleri dökerken dilini yutmuş gibi bir kelime dahi konuşmadı.

Dikçe bir türlü boşalamadı:

— Beklediğin kara haberin gelmeyişi seni çok üzmüşe benzer... Çok korktun. Bu defalık seni affediyorum, bir daha bu şartlar altında karşılaşmamamız için Allah'a dua et...

Amcasının yüzüne iğrenerek baktı... Kahvenin arkasından bir nâra atıldı:

— Heeeeeyyyit... Aslan be...

Herkes bu sese kızarak baktı... Dikçe etrafına iyice göz attı... Keçi Selim yeniden elini tabancasına doğru götürürken Kerim elini kardeşinin bileğine bastırdı, Deli Sinan da değnekten atını kaldırdı. Dikçe kahvenin çıkış kapısına doğru yürüdü... Sinan koşarak yüzünü yalarcasına öptü... Köye girdi gireli ilk hoş geldin diyen adam olmuştu...

Kahvenin kapısından adımını dışarı atar atmaz, Kara Ali'yi gördü durakladı... Manâlı manâlı baktı:

— Sen hâlâ gitmedin mi?

Kara Ali "Hayır" der gibi kafasını salladı...

— Garip, diye sordu...

Kara Ali:

— Garip, sen kapıdan yana adım atmaya başlayınca, valizi alıp gitti.

Anlaşılan, kapının ağzında hazır kuvvet olarak beklemişlerdi.

Deli Sinan, Kara Ali'ye sarılıp "Hoş geldin" derken, Dikçe gözlerini evlerinden yana çevirip dalgın dalgın baktı... Baharın son meltemleri, yüzleri muhabbetle okşayıp geçiyordu...

Hatice Ana'nın gözleri yollarda kaldı... Yüreğinin başına yerleşen ince sızı, gittikçe büyüdü... Kapının eşiğinde otururlarken hepsinin suratlarında eski bir yaranın izleri kalmıştı... Bakışlar nemlendi, umutlar gittikçe üzülmeye yüz tuttu... Her nefes, ağlamak için hazırlanan bir çocuğunkinden farksızdı... Gül, Hatice Ana'nın nemli gözlerine bakınca ıstırap notalı bir ses inledi:

— Acep gelmez mi ola?

Bu soru Hatice Ana'nın içinden, ışkını ile, dalı budağı ile köklü bir ağacı söktü... Sesi titrek titrekti... Zorla konuşabildi:

— Bilmem... Ama gelmedi. Çünkü gelirim demişti...

Onlar konuşurlarken Lâle hep yollara baktı... Gözler dalgın, gönüller üzgünken; Gül, dalan yürekleri hoplattı... Şahadet parmağı ile yolu işaretleyip:

— İşteee... diye bağırdı...

Gözler, yolun üzerinde dalgın, kör kör bakan gözler, dikkat kesildi... Arzu dolu bakışlar Dikçe'yi aradı. Yoktu... Hatice Ana'nın yüreğinin başında sızılar düğüm düğüm düğümlenirken yerinden yıldırım gibi kalkıp şimşek gibi yolların üzerinde aktı. Garip geliyordu... Ağlamak için dolmuştu. Boşaltabilmek için Garip'in gözlerinin içine bakıp tek bir kelime bekledi. Cevap gelmeyince sordu:

— Bu valizin sahibi nerde? Hani yanında bir aslanla beraber gelecektin?.. Söyle Garip...

Sözlerinde olduğu kadar, gözleri de merhamet dilendi... Garip, üzgün ve durgundu... Sustu... Bu susuş Hatice Ana'nın bağrına diken diken batarken ağlamaklı bir ses sorusunu yeniledi:

— Garip, Garip yanında bir aslan gelecekti...

Garip şaşırmıştı. Kekeledi, kekeledi, dilinin ucunda biriken birkaç kelimeyi biriktirip harcayamadı...

Lâle yalvarır gibi Garib'e baktı:

— Garip ağa, ağam hani, desene, konuşmasını mı unuttun?

Hatice Ana ile Lâle başka başka düşüncelerin içinde erirken, Gül kendisine has duygularını hırsla taşırdı:

— Yoksa Eğilmezler'den korktu ve gelemedi mi?

Garip, Gül'e kızarak baktı... Dönebilen dili Hatice Ana'nın gözlerinde hazır bekleyen yaşları dökebilmesine yardımcı oldu... Bu yaşlar sevinç gözyaşları oluyordu...

— Dikçe geldi, dedi... Hem de öyle bir geliş oldu ki... Yeşildere yerinden oynadı... Senelerdir olmayan şey oldu... Dikçe'yi öldürmek için, Çakıl köyden iki yiğit kiralanmış... Ama olmadı... Öldürmek için kendilerine verilen parayı, Dikçe'ye teslim edip köylerine gittiler... "Senin gibi bir civana kıyan eller dibinden kurur" dediler... Köye girer girmez, Kara Ali ile bana siz gidin dedi... Benim görülecek bir işim var... "Olmaz dedik, seni yalnız bırakmak bize yakışmaz." Yok, dedi. Bu benim şahsıma ait bir mesele, siz evlerinize gidin... kıramadık... Aslanlar gibi kahveye girdi... Cebinden çıkardığı parayı Kerim'in yüzüne tokat vurur gibi çarptı... Herkes korkusundan kafasını kaldırıp yukarı bakamadı...

Gül heyecandan ölecekti; Garib'in sözünü kesti:

— Sonra, sonra diye anlatmasını istedi...

— Sonra, Allah'a dua edin, sizi bir daha karşıma çıkarmasın dedi... Eğilmezler hep ecel terleri döktü... Taştan seda geldi de onlardan gelmedi... Karaburs gibi yerlerinde kalakaldılar... Karaburs gibi...

Hatice Ana içinden taşan sevincin yaşlarını dökerken koltukları kabara kabara sızlandı:

— Köpek sürüleri, kan kılıklı eşkiyalar, işte Hatice Kadın sizin bu günlerinizi görebilmek için yaşadı... O Abdulkadir'in ocak umudu, tabii korkacaksınız ondan... Daha Yeşildere size dar gelecek, dar gelecek ya, dar... diye yaşlar dökerken, Yeşildere Lâ-

le'nin haykırışı ile sarsıldı:

—Ağabeeeey... Koştu, koştu, uçarcasına koştu... Hasretin taşan heyecanı ile Dikçe'nin boynuna sarıldı:

— Ağam, kurban ağam, dedi. Allah bize bu günleri de gösterdi...

Sarıldı, sarıldı, sarıldı... Hasret nasıl çekilmez bir yükmüş?.. Hepsini birden gidermek için, sıkı sıkı sarıldı...

Dikçe dönüp yüzüne baktı, sevdi, okşadı:

— Giderken küçük bir çocuktun, büyümüş gelinlik olmuşsun...

Kara Ali Dikçe'nin arkasından hareketsiz bekledi... Duygulanmıştı... Yere bakıp dudaklarını gevdi... Acıdı, acındı...

Gül'ün işi buraya kadardı... Gerilerden bakınıp boynunu büktü... Hatice Ana'nın koşusunu seyredişi vardı... Yarab, yere mi bastı göğe mi bastı? Bilinmez... Sadece karşıdan gelişini görünce, içinden bir şeyler dökülür gibi oldu ve boğazını yırtarcasına haykırdı:

— Yaaaavrum...

Dikçe'nin yanına yaklaşınca tam yedi yılın hasretini iplik iplik gözlerinden söktü... Lâle bir yana çekilip evlât hasreti ile yanıp kavrulan anayı, oğlu ile baş başa bıraktı... Heyecandan bütün vücudu titrek titrekti. Sesi de... Yorgun kollarını Dikçe'nin boynuna dolayıp, bağrına bastı ve taştı:

— Oğul, dedi, oğul... Dağlar, kayalar, uçan kuşlar duysun. Kara toprak; baban Abdulkadir'le ağan Murad'a haber iletsin. Desin ki kemikleriniz sızlamasın, gözleriniz aydın olsun, evinizin direği sılaya döndü... Hatice Kadın'ın dualarını Allah kabul etti, Dikçe geldi, hem de dağlar gibi geldi desin...

En sert mermeri dahi, damlacıklar aşındırır, en ağır taşı dahi ufak bir sarsıntı, yerinden oynatabilirdi... Dikçe'nin gözpınarlarından sızan yaşlar, güneş ışınlarının aynasında halka halka daireler çizerek oynaşmaya başladı... Kara Ali daha fazla duramadı... Sessiz sedasız yanlarından ayrılıp gitti...

Gül hayran hayran Dikçe'ye baktı, baktı, baktı ve Garip'in elinden valizi aldığı gibi eve koştu... Dikçe'ye utancından hoşgeldin bile diyememişti... Oranın örf ve âdetlerine göre, diyemezdi de... Karşı evlerin pencerelerinden gözler parlaya parlaya dışarı döküldü. Anasının boynuna elini atmış, diğer eli Lâle'nin boynunda olarak teyzesinin evine doğru yürürlerken duygulu ve his dolu bakışlar üzerinden çekilmedi...

Cemo, Dikçe'nin geldiğini duyar duymaz yere, göğe sığmadı... Toprak ayaklarının altında tozlana tozlana, Şerefgil'e koştu...

Dikçe ile aynı yaştalardı... Adı Cemal olduğu halde, mert ve cesur yetişişinden dolayı köylü ona "Cemo" adını takmıştı... Öyle de kalıp gitti...

Daha Şereflerin kapısına yeni gelmişti ki, utanarak durakladı... Adetâ içeri girebilmek için kendisini zorladı... Beyni yürü emri verdikçe, ayakları geri geri çekildi... Dikçe'yi açık kapının ağzından görür görmez kafasını önüne eğip olduğu yerde kaldı... Kısık ve mahcup bir ses kendisine bakan gözlere hitap etti:

— Emmi oğlu hoşgelmişsin...

Dikçe garip bir tavırla karşısındaki delikanlıyı uzun uzun seyretti. "Emmim oğlu dediğine göre, bizim Cemo olmalı" diye düşündü... Duramadı, yerinden kalkıp kapının eşiğine yaklaştı... elini uzatıp muhabbet dolu bir sesle karşılık verdi:

— Hoşbulduk Cemo, içeri gelsene...

Cemo'nun söylemek istediği çok şeyler vardı ama, hepsini birdenbire sıralamak zordu... Mahcup bakışlarını yeniden ayaklarının dibine indirip sızlanır gibi konuştu:

— Babam sen gittikten sonra, evi kendisine aldı, Hatice Ana'yı kovdu... Çocuktum, önüne geçip dur diyemedim... Geldiğini duyar duymaz, ocağı yakıp kapıyı açtım... Seni yıllardan sonra el kapısında görmektense, ölmek istedim yapamadım... Beni anlıyorsun değil mi Dikçe?

Dikçe, Cemo'yu hem de çok iyi anlamıştı... O, arzularını zehir gibi yutkunurken Dikçe Cemo'nun yüzünden düşüncelerini oku-

du... Onu daha fazla üzmemek için de:

— Evi açtığından babanın da haberi oldu mu? diye sordu.

Cemo hırçınlaştı, kaşlarını çattı:

— Yok, dedi. Ev sizin kendi eviniz değil mi? Hem tarlanız, çayırınız hepsi sizi bekler... Babamın daha fazlasına hakkı bile yok... Şey, her şeyiniz yerli yerinde duruyo...

Dikçe zorla tebessüm edip elini Cemo'nun omuzuna koydu:

— Hadi Cemo sen hiç üzülme, var git hemen geliyorum... Doğru söylersin, gidip biraz da baba ocağında dertleşelim...

Cemo gitti... Teyzesi Dikçe'ye yemek getirdi... Enişte ile karşılıklı oturup karınlarını doyururlarken Dikçe anasının yüzüne bakıp unuttuğu bir şeyi ısrarla sordu:

— Ana, dedi. bizim bir Gül'ümüz vardı. Neden yanıma gelmez?

Hatice Ana yaşmak altından gülümsedi:

— Utanmıştır, dedi. Gelir.

— Bırakın şakayı, göresim geldi... Kolay mı yedi yıl...

Hatice Ana Lâle'ye işaret verdi... Lâle hemen Gül'ün yanına koştu... Gül utandı, Lâle kolundan çekti, zorla getirdi. Yüzü benek benek kızardı, kafasını önüne eğdi. Ellerini bağlayıp Dikçe'nin karşısında dikildi...

Dikçe, Gül'e baktıça tebessüm etti, şaka olsun diye de bağırdı:

— Gül boyun uzadı diye el öpmeyi unuttun mu?

Gül, Hatice Ananın gözlerine baktı... Hatice Ana "Öp diyordu" o, utanarak eğildi, Dikçe elini uzatmadı fakat garip garip Gül'ün parmağındaki alyansa bakıp sonra da kızdı:

— Ne o, nişanlandın mı sen? Haberim bile olmadı.

Gül zorla nefes alıp verirken Dikçe, anasının yüzüne baktı:

— Damat kimlerden?

Hatice ana sustu... Teyzesine baktı... Eniştesine baktı... Lâle'-ye baktı... Hiç kimse bu sorunun cevabını veremedi... Dikçe'nin içinde karışık düşüncelerin kazanı kaynadı.

— Yoksa? diye söyledi... Yoksa?

Eğilmezler'den düşündü... Gül'e baktı... Kıyılmayacak kadar güzel bir kızdı... Lâle'nin gözlerine ısrarla baktı:

— Lâle... Diye sordu...

Gül daha fazla duramadan geri geri çekilip odadan kaçtı... Lâle parmağını Dikçe'ye uzatmış işaret ediyordu... Dikçe şaşırdı, anasının yüzüne baktı... Ana konuştu:

— Ben böyle istedim dedi... Analık hakkım yok dersen...

— Ben hiç bir şey anlayamadım ana?

Hatice Ana açıkladı:

— Gül senin nişanlındır... Sağdan soldan isteyenler olunca, herkes ağzını kapasın diye, parmağına bir yüzük taktım.. Demin, ikinize de doya doya baktım... Birbirinize öyle yakıştınız ki...

Dikçe sükût etti... Teyzesi cebindeki çıkının düğümünü açıp, gümüş bir halka çıkardı:

— Al Dikçe benim de gücüm bu gümüş halkaya yetti...

Teyzesinin elinden önüne uzattığı halkayı alıp parmağına geçirdi... Lâle hep Dikçe'ye bakıp gülerken Dikçe kafasını salladı... Utanmıştı...

Cemo doğru eve koştu... Kapıda babasına rastlayınca birbirlerine bakıp durdular... Cemal her şeyi anlatırken Recep ağa olanlardan habersiz gibi karışık yüzle Cemo'yu dinledi:

— Evi açtım dedi... Birazdan evlerine gelecek... Öyle bir yiğit olmuş ki?

Recep oğlunun suratına ters ters baka baka yürüyüp gitti...

Cemo kapının önünde sabırsız bir bekleyişe geçmişti... Dikçe'yi, Hatice Anayı, Lâle'yi gelirlerken görünce sevindi... Hep birlikte yukarı çıkıp uzun uzun konuştular... Cemo'nun Çakıl köydeki nişanlısından, düğünden lâf edildi... Vaktin bir hayli geciktiğini hissedince, Cemo kalkıp evlerine gitti...

Babası Gibi

Bulutlar gökyüzünü örümcek ağı gibi ördü... Dünya bütünlüğü ile karanlıkların kollarına teslim oldu...

Evlerin önünden yükselen köpek sesleri, karanlıkların sükûtunu bozuyordu... Dikçe kendisine serilen yatağa yatarken Hatice kadınla Lâle de hemen Dikçe'nin yanına serilen yer yatağına uzandılar. Daha gözlerini yummamışlardı. Dikçe pencereden yana dönüp düşünceli düşünceli baktı...

Karanlıkta istikamet çizmek isteyen bir el fenerinin çelimsiz ışınları, pencereye çarptıkça yalım yalım yanıyordu... Dikçe üzerine yeni örttüğü yorganı bir yana attı... Düşünceli bakışlarla, pencereyi yaldızlayıp sönen ışıkları seyretti...

Hatice Ana merakla başını yastıktan kaldırırken Lâle korkudan sinmişti. Dikçe konuştu:

— Siz yatın, yataktan kalkmayın...

Elini yastığının altına götürüp tabancasım kavradı. Daha yerinden doğrulmaya fırsat kalmamıştı ki gecenin sessizliğini kurşun yağmurları bozdu... Kalkmadan duvarın dibine yuvarlandı...

— Korkmayın dedi... Bu bana ihtar kurşunları...

Az sonra bitişik duvardan karşılık verildi... Ve Recep Ağa'nın kızgın sesi duyuldu:

— Cemoooo...

Cemo babasına cevap vermeden karanlıklara kurşun sıkmaya devam etti.

Biraz sonra gece kıyafeti ile perişan görünüşlü Recep Ağa geldi.. Cemo'ya keskin keskin bakıp elinden tüfeği çekti:

— Ulan it, sen deli mi oldun? Onlar kim sen bilir misin?

Cemo kızdı... Belki de babasına ilk defa karşı geliyordu:

— Senin adamların!

Homurdanıp duvarın dibine oturdu... Recep Ağa sinirinden ne yapacağını şaşırmıştı. Eli arkasında telâşlı telâşlı evin ortasında dolaşırken:

— Bir daha dedi, bir daha... Bir daha böyle bir halt işlediğini görürsem seni gebertirim... Allah'tan gece kimin, nereden kurşun attığı belli olmaz.

Cemo hırsından ayak parmakları ile yeri eşerken:

— Ben Haktan ayrılmam dedi... Bundan sonra böyle bil...

Hiddetinden çıldırmış gibiydi:

— Almayım ayağımın altına, git rahat yatağına yat, herkesin ne hali varsa görsün...

Cemo, yapılardan bir türlü hazmedemiyordu:

— Bu ev bizim evimiz, dedi... Sen buna nasıl müsaade edersin? Namlunun ağzını terkeden her kurşun öp öz kardeşinin oğlu için sıkılır...

— Sana kanşma dedim, yat uykunu uyu... İki günlük ömrü var o piçin... Arkalayıp biz de onunla beraber mi zıbaralım?

Cemo sapsarı kesilmişti... Dişlerini sıkıp çaresiz bir ifade ile boynunu büktü... Babasına acıyarak bakıyordu... Recep Ağa giderken arkasından sert bir cevap verdi:

— Öleceksek biz de ölürüz. Ama şerefimizle... Kan bu baba, satılıp atılmaz... Sen öp öz kardeşini can korkusuna satıp onlarla birlik oldun...

Recep gidemedi... Hışımla geri dönüp duvar dibinde oturan Cemo'nun yanına döndü... Kırış kırış ızdırap çizgilerinin dekorlaştığı yüze kuvvetli bir tokat indirdi... Cemo öteki yüzünü de çevirmişti...

Silâh sesleri bir bir sustu... Gece, eski sessizliğine döndü... Artık Hatice Ana'nın da Dikçe'nin de gözlerine uyku girmiyordu... Lâle eli çenesine dayalı, ocak başında otururken Hatice ana dudaklarının arasından kızgın bir laf taşırdı...

— Ne ister bu it soyları bizden?

Dikçe oldukça sakindi:

— Köyden gitmemi isterler ana... Yerleri daraldı gayri...

Hatice Ana'nın yüzü kireç gibi olmuştu... Lâle'ye bakıp içini çekti... Sonra Dikçe'ye:

— Allah bacalarında bayguşlar öttüre oğul. Bacalarında bayguşlar öte... Şimdiye kadar aklımın köşesinden bile geçirmedim emme, şimdi diyom işte... Allah'ından bulsunlar oğul. Seni kurbanlık koç gibi gözetlemeye tahammül edemem gayri... Evvelden başka şeyler düşünürdüm emme, aha şimdi hepsinden vazgeçtim... Maaşlısın, nereye gitsek bir karın doyar. Bunca çirkefin içinde korkuyla ömür tüketmektense, gittiğin her yerden kara haberci bekleyerek yaşamaktansa, gidek derim oğul. Gidek buralardan... Bu nankör köyün, daha fidanken sana da mezar olmasını istemem... Beni dinler, anamsın dersen, hiç düşünmeden, buralardan, bir daha adını anmadan kurt kuş uykuya varınca, gidek buralardan Dikçe gidek...

Dikçe duramadı, hayretle anasının gözlerine bakıp sordu:

— Gitmek mi? Zor...

— Sen bilirsin oğul. Kinin hiç sonu yok. Çeken benim... İyi düşün...

Dikçe:

— İnsan haklı olduğu bir davayı sonuna kadar götürebilmeli. Eğer bu köyden gidecek birisi varsa, onlar gitsin... Her gelen haksızlığı görüp kaçarsa, neye yarar... Kalkıp diyar diyar kaçıp buraları unutursak Allah bizlerden sorar ana... Doğru bir işi başaramadın, kaçtın der... Yaşamandaki asıl mâna imtihandı der... Sen Bâtılı, Hakka tercih edip kaçtın der... Ah ana, yaşamaktan daha öte insanın üzerine düşen kutsal vazifeler vardır. Bu köy bozulmuşsa, biz ne güne dururuz?

Hatice Ana:

— Baban, diye fısıldadı ve doluktu...

Dikçe:

— Ben de babamın bıraktığı yerden başlayarak onun oğlu olduğumu bildirmeliyim... Sonra ne derler? Abdulkadir arkasında kendisi gibi bir evlât bırakmadı demezler mi?

Hatice Ana içini çeke çeke sustu... Az sonra da yumuşak bir sesle konuştu:

— Sen bilirsin, oğul, yine de sen bilirsin... Yeşildere'de hava karardı mı orta yerde kimseler görünmez olur... Herkes suçunu gizleyebilmek için geceleri bekler... Senin anlayacağın, karanlıklar suçluların sığınağıdır.

Baban sabahlara kadar elinde tabanca pencerenin önünde sabahlardı... Uyku nasıl şeydir unuttu... Şimdi o nöbeti sen devraldın oğul... Gel ananı kırma, suya sabuna dokunmadan, kimselere cevap vermeden, çekip gidelim... Varıp ellerin diyarında mekân edelim... Hem sade biz değiliz ya... Köyün yarısı böyle gurbetçi oldu...

Gözlerinde kıvılcımlar pırıl pırıl kaynaştı:

— Yok ana yok. Abdülkadir'in oğlu kaçıp gitti dedirtmem... Bu köyde, bir sürü vazife ihmal edilmiş... Cepheden, tüfeğini atıp kaçan bir neferi düşün... Anası bile yüzüne tükürür.

Hatice Ana Dikçe'ye bir hoş baktı:

— Burada harp yok oğul... Harpten kaçsan ben de senin yüzüne tükürürdüm. Ama harp filân yok... Herkes Eğilmezlerin şerrinden kaçar oldu...

Dikçe, acındı. Yüzü ekşidi. Kaşları çatık çatıktı:

— Ana dedi... Şimdi harp topla tüfekle değil. Dünya bir fikir harbine başladı... Bak asırların değiştiremediği köyü, iki kötü fikir nasıl bozdu... İşte bu hareketler, harplerin en vahşisi, en alçağı, en şerefsizidir... Bu köyde ahlâkın çöküşü için, faiz ve kumar, arkasından içki yeter görülmüş... Başka yerlerde daha değişik şekillerde girer... Ve sonra nesiller, bu gizli emellerin kötü tohumlarına gebelik çeker... Bir gün en kötü şartlar altında doğum sancıları başlar ve doğurur... Tıpkı Yeşildere'de olduğu gibi...

Hatice Ana sustu... Dikçe arkasını ocak taşına dayayıp, derin derin düşündü... "Kara Ali, Cemo ve ben" diye... "Sırt sırta verdikten sonra Eğilmezler bizden korksun... Varsın onlar kaçıp gitsinler... Davalarında haklı olanlar, mücadelelerini sonuna kadar götürebilmeli... Götüremezlerse görevlerini yapamamışlar demektir..." Sonra yorgunluk, sıkıştıran uyku, yanındaki yatağa uzanmasını sebep oldu...

Gayesi, zaman geçirmek için olan insanlarda, dedikodu baldan daha tatlıdır. Köşebaşlarında, kahvede, bahçe kapılarında, fısıltılar yeniden yoğunluk kazandı...

Dikçe'yi görmeyenler, nasıl bir delikanlı oluşunu merak ederlerken karşıdan karşıya tanımış olanlar bıkmadan usanmadan aynı şeyleri tekrarlayıp durdu...

— Duydun mu? diyordu bir tanesi...

Diğeri hiç bir şey bilmiyormuş gibi merakla soruyor:

— Neyi?

— Neyi olacak canım, Dikçe'yi...

— Haa, gelmiş...

— Gelmiş ya nasıl da gelmiş... Daha görür görmez Eğilmezlerin nefesleri kesilmiş...

— Ya bu gece, bu gece ne oldu bilir misin?

— Bilirim.

— Ne olmuş?

— Kurşun seslerini dersin...

— Kurşun seslerini derim ya. Bu köyde Eğilmezlerle baş edilir mi hiç?

— Edilmez...

— Birkaç gün sonra duymuşsun ki...

— Doğru dersin ağa, birkaç gün sonra duymuşsun ki...

— Yazık olur Dikçe'ye, yiğit de bir delikanlıya benzer...

— Babası gibi...

— Fazla kalmaz, gider, diyorlar.

— Tabii sağ kalırsa...

Dikçe bu konuşulanların hepsinden habersiz, aşırı bir uykusuzluğun kalıntılarını, tam kuşluk vaktinde gözlerinden silip attı.

Dikçe uyudukça, Hatice Ana ile Lâle baş ucunda hep onu seyrettiler.

Yerinden doğrulur doğrulmaz, gözlerini övşeleyip önce saatine baktı...

— Neredeyse öğle olmuş...

Anasına baktı:

— Hiç gelen giden oldu mu ana?

Lâle, Dikçe'nin gözlerinin içine baka baka gülümsedi... Dikçe utanınca Hatice Ana onlara bakmadı... Yarı ciddi bir sesle Lâle'ye çattı:

— Deli kız, yanlış anlama, yedi yıldır gurbette dururum. Hoş geldin demek için gelen oldu mu demek istedim...

Hatice Ana efkârlı efkârlı elindeki çöple ocaktaki külleri karıştırırken:

— Kim gelir ki oğul? diye sitem etti...

Dikçe, duygulandı. Anasına karşılık verdi:

— Neden gelmesinler ana, bu yerlerde babamın hatırı silindi mi? Hem biz kime, ne kötülük ettik?

— Hiç kimseye bir şey etmedik emme, Eğilmezler'in, şerrinden kimseler yüzümüze gülmez. Dışarılarda dolaşsan arkasını dönen kaçar... Onun için de derim ki buralar bize yaramaz... Gül, Lâle, sen ve ben, bu diyardan...

Dikçe sanki anasının sözlerini boğazında tıkamıştı:

— Bu köy dediğin kadar bozuk mu ana? İki kişinin bozduğu düzen, hâlâ düzelmedi mi?

— Sen ne sanırsın civan oğlum? Bir deli kuyuya bir taş atar da bin akıllı çıkaramaz... Hacı İsmail, Pir Dede, çok uğraştılar emme, kimseler saymaz oldu... Bu köye iyilik yaramaz, sonunda sen de bilirsin emme, iş işten geçtikten, dağlar yol vermez olduktan sonra... Tıpkı...

Dikçe anasının gözlerini gözetleye gözetleye konuştu:

— Her şey eskisinden daha iyi olur. Ben umutluyum ana. Sen beni dualarından geri etme...

Ayağa kalktı:

— Biraz dolaşsam, dedi...

Ana, oğluna gönül üzgünlüğü ile söylendi:

— Dolaş, dolaş ya, dikkatli ol derim...

Lâle elini göğsüne koydu:

— Ağa sakın uzaklara gitme, kapımızın önünden ayrılma, düşman fırsat kollar... diye yalvardı...

Dikçe söylenenlere aldırış bile etmeden açık kapıdan dışarı süzüldü. Hatice Ana yüreğinin başında durmadan büyüyen sızlanışla arkasından bakakaldı... Başka bir şey diyemedi, sadece dudaklarında sesi duyulmayan bir yalvarış vardı...

Yeşildere'liler, boğucu bir merakın hamalı oldu... Köşebaşlarından, pencere kenarlarından bahçe kapılarından seyir başladı...

Gözlerdeki heyecan, yüzlerdeki kuşku, hareketlerdeki ürkeklik bir vahşet adamına gösterilmesi gereken samimiyetsizlik ve hoşnutsuzluk gibiydi.

Dikçe adım attığı her yerde, gördüğü her yüze, ılık ılık tebessümler dağıtarak yürüdü... Gördüğü insana hep böyle baktı... Baktı ama, her yüz ona lânetlenmişcesine sırt dönüp kaçtı... Çokları karşılaşmamak için yolunu değiştirdi...

Sokakların arasında garip garip dolaşırken, bezginlik veren yalnızlığın sebeplerini aramadı. Çünkü aramakta da mânâ yoktu... Köyün eşkiyasının baş düşmanı olmuştu. Elbet bu da sebep olarak yeter de artardı bile. "Falanca adam Dikçe'nin adamı" denildi mi, o evin içine alev alev bir ateş düşerdi. Faizle, borç verilmez, bakkaldan bir şey satılmazdı. Kahveye konulmazdı. Sonra en önemlisi, nefesi gurbette alırdı... Dikçe'nin dostu olanlar, Eğilmezler'in düşmanı sayılırdı...

Dikçe gezindiği yerlerde, hep bunları düşünerek sindirilmiş, yozlaştırılmış insanlar için göğüs geçirdi... Kendisini üstü açık bir

hapishanede hissederek sıkıldı... Saklanmaya çalışan yüzlere yeniden ısrarla bakarak acı acı tebessüm etti... İşte böyle bir köyde, o insanların yetiştirdiği çocukların öğretmenliğini yapacaktı... Belki de Dikçe'nin okutmaması için, çokları çocuklarını mektebe dahi yollayamayacaktı... Daha vazifeye başlamadan, zorluklar gözünün önünde şeritleşti... "Anam" diye düşündü... Sonra yeniden daldı. Hizmet aşkı ile geldiği bu köyde hizmetten önce mağlûbiyeti kabul edemedi... Ya en zor şartları geride bırakır ya da sükûtu hayale uğramışlığın yorgunluğu içinde boğulur giderdi.

Bir ara anasına hak verir gibi oldu. "Anam, dedi, haklı. Şimdi gönüllü olarak gitmediğim bu köyden, şikâyetlerin, istememezliklerin ardından başka bir yere tâyin edilir de kovulurcasına, arkama baka baka gidersem?..."

— Sabır sabır. Yarabbi, diye mırıldandı... Sen yardımcı ol Allah'ım, diye yalvararak inledi...

Dolaştığı yerlerde, yakıcı bir güneşin etkisi ile ince ince terlemişti... Beyin, hayeller ülkesine gömülünce gözler dünyaya kör kör bakardı... Dikçe de aynen öyle oldu... Zor bir problemin çözülüşünü düşünüyordu...

Birdenbire o kör bakışların fark ettiği görüntü onu hayaller dünyasından sıyırdı... Kerim karşısında bir kâbus gibi belirmişti...

Eller tabancaların kabzasına götürüldü... Her iki tarafta da öldürücü bakışlar hâkimdi... Tek kelime bile konuşulmadan, dişler gıcırdatıldı... Nedense iki taraf da tetiklere dokunmak istemediler... Lânetleyici bakışlarla birbirlerinden ayrıldılar ve tedbirli adımlarla uzaklaştılar... Belki de iki düşmanın, en güzel karşılaşmaları bu olacaktı... Derinin içindeki can, artık hep böyle gezecekti... Yıllar Pir Dede'yi pek değiştirmemişti. Sadece alnındaki ve ellerindeki çizgileri, gözlerinin altındaki halkaları çoğaltmıştı... Saçlarındaki ve sakallarındaki siyah renk, beyaza mağlûp olmuş, son yıllar sözünü dinletmez olmuştu...

Dışarıya çok az çıkar, bol bol kitap okurdu... "Beşikten meza-

ra kadar ilim öğreniniz" Hadis meali düsturu olmuştu. Kapı çalındığında yine kitap okuyordu. Güçlükle yerinden kalkıp, kapıyı açtı.. Baktı, baktı, baktı... Bir delikanlı ona:

— Selâmün aleyküm, Pir Dede dedi...

Bu kelimeyi gençlerden duymaya susamış gibi bir hali vardı... Memnuniyetle selâmı aldı:

— Aleyküm selâm oğul...

Meraklı gözler delikanlının üzerinden çekilmedi.

— İçeri gel oğul...

Delikanlı o nur yüzlü ihtiyara hayran hayran bakarak yaklaştı... Oturdular... Pir Dede dayanamadı:

— Kusura bakma oğul; tanıyamadım...

— Abdulkadir'in oğluyum... Dikçe Mehmed derler...

Pir Dede'nin gözleri dolu dolu oldu... Ve ihtiyar pınarlar "Ah" çeke çeke, aktı... Ağlamaklı bir ses, inliyor gibi hasbihal etti:

— Maşallah, kocaman bir delikanlı olmuşsun. Hem şerefli bir meslek seçmişsin, buna çok sevindim...

Dikçe içini döktü... Pir Dede yine Abudkadir'i hatırlamadan edememişti. Tıpkı o da ne zaman dolsa, gelip Pir Dede'ye boşalır rahatlardı...

— Meslek şerefli ama, hizmet imkânları daha başlamadan iflâs etmiş görünür...

Pir Dede yine umut verdi:

— Düzelir, dedi... Bizler vazifemizi yaptıkça düzelir... Sen hiç merak etme.

— Demesi dile kolay Pir Dede. Yollar her kötü alışkanlığın üzerlerine pastan lekeler bırakarak geçmiş... İyi olan her şeye kendi özelliğini kaybettirerek geçip gitmiş... Gelenekler yitirilmiş, köyde yepyeni bir nesil yetişmiş.

Pir Dede:

— Doğru, dedi... Kötü tohumlar, zayıf bünyeli insanların kafasında hayat buldu...

Dikçe arzu dolu gözlerle Pir Dede'nin yüzüne bakıp sordu:

— Pir Dede, umutsuz musun?

Pir Dede kızdı:

— Hayır, dedi. Ben sadece şuna inanırım ki kuvvetli ve dürüst fikirlerin, inançlı ve sağlam kişilerin bulundukları yerde, umutsuzluk diye bir şey yoktur... Tabii bu sözün, omuzlarındaki yükün ağırlığını hissedenler için.

Günler karışık düşüncelerin potasında eriyip gitti. Bazen Kara Ali, bazen Garip, bazen Cemo ile ve bazen de kendisini gördüğü yerde kaçan Gül'ün hareketlerinden ferahlık ve teselli buldu... Hatice Ana da hep gidelim, dedi de başka bir şey demedi:

— Gidelim oğul, gidelim. Ben bildim bileli bu topraklar bize uğurlu gelmedi... Gül, Lâle, sen ve ben. Arkamıza bile bakmadan en uzak yerlere gidelim...

Hep düşünceli hep kederli olarak gezdi... Çocukluk hâtıralarının kaldığı, oyunlar oynadığı, inek güdüsüne gittiği yerlerde gezmek... Bugün de aklına bunlar düştü...

İşe, harman köşelerinden başladı... Bu yerleri, hayaller içinde perişan perişan dolaşırken karşısına içini burkan bir sahne kurulmuştu... Acı acı yutkunarak baktı... Bir sürü Yenice sigarası kağıdından, pis karton parçalarından iskambil kâğıdı gördü... Ve bu kâğıtlarla kılıç çeken ilk mektep çağındaki çocukları seyretti... Dikçe, bu içler acısı neslin eğiticisi olacaktı...

— Büyüklerinden kalan özenti... Babalar çocuklarına kötü ve iyi alışkanlıklarının en canlı örnekleridir... Bu çocuklar da yarının büyükleri olacak, diye üzüntü duydu...

Baş uçlarında dikilmesine rağmen çocuklar önlerini göremeyecek kadar dalmışlardı...

Dikçe'nin içi parçalanır gibi oldu... O dalan gözleri ıstırap şerbetini içerken nemli bakışlarla kılıç çekenleri seyretti...

Altı çocuktan üç tanesi kılıç çekerken; diğer üç tanesi ellerini çenelerine dayamışlar, beklenmedik bir merakla, kumar oynayanları izliyordu...

Güneş yanığı tenli, zayıf, uzun suratlı, on yaşlarında bulunan bir çocuk, arkadaşlarını üttü... Kimsede para kalmayınca, şımarmıştı... Ellerindeki paraları kaptıran oyuncular, derin bir mahcubiyetle boyunlarını büküp galip kumarbazın ellerini gözetlediler... Bu bakışlar, merhamet doluydu. "Aldığın paralarımızı ver" der gibi... Kumarın üzüntüsü fakirler için sancı; zenginlerin servetlerini yitirdikleri zaman, çoğu kere haram olan bir ölümle, yok olup gitmek olurdu... İşte bu felâketlerin en büyüğüne de bu köy gebe kalmıştı... Alışkanlıklar devam ettikçe, çocuklar bu yaşta, bu mikrobu, şifa olarak tanırlarsa yarınlar kim bilir neler doğuracaktı...

Dikçe hep bunları düşünerek, çocukları seyretti... Kumarı kazanan çocuk arkadaşlarından birine dönüp şişkin şişkin konuştu:

— Ben büyüyünce kim gibi olacağım biliyor musun?

Aynı yaşlarda bulunan, zayıf, soluk benizli, çıkık omuzlu çocuk merakla sordu:

— Kim gibi...

Elindeki bozuk paraları, kasıla kasıla şıngırdattı... Böbürlenerek cevapta bulundu:

— Eğilmezler'den Kerim gibi... Tıpkı onun gibi olacağım. Bugün ondan korkanlar büyüyünce de benden korkacak...

Dikçe, içinde sızlayan yaranın sancılanıp kanadığını duyar gibi oldu... Tepesinden kapkara bir dumanın kalkıp, göklere yükseldiğini hissetmişti...

Dikçe'yi tepelerinde dikilirken gören çocuklar dönüp hoyrat hoyrat baktı...

Dikçe'nin bakışları sertti... Çocukların üzerinde yalım yalım yandı. Korktular, titrediler... Birbirlerini itekleyerek kaçıştılar... Dikçe, yerde bırakılan düzme kâğıtların üzerine bastı... Dalgın gözler, gidenlerin arkasından ıstırap pırıltıları sağdı... İç dünyasına daldı... Öylesine bir dalıştı ki yanıbaşında dikilen Kara Ali ve Garip'in varlığından bile habersizdi...

Bu uzatmalı dalgınlığı Kara Ali'nin sesi bozdu:

— Çok dalgınsın Dikçe. Bu dalgınlık sana göre değil.

Sıçradı, toparlanıp elini tabancasına attı... Şaşkın bakışlar, yanında Kara Ali ile Garip'i bulunca sevindi ve derin nefes aldı:

— Doğru, diye mırıldandı...

Kara Ali devam etti:

— Eve uğradım, yok dediler...

— Canım sıkıldı, biraz dolaşayım dedim...

— Tabii böyle dünyadan habersiz gibi... Köyde konuşulanları duyup dinlemeden...

Kara Ali durakladı... Dilini zorlayan birkaç kelime vardı onu da söyleyiverdi...

Dikçe, Gariple Kara Ali'nin bakışlarındaki mânâyı çözememişti... Sakin bir lisanla cevap verdi:

— Doğup büyüdüğüm bu toprakların üzerinde, istediğim gibi dolaşmak hakkımdır... Herkes, başkasına kemlik vermeden, zararsız olan her şeyi yapmakta hürdür... Sen de benim gibi düşünmüyor musun yoksa Kara Ali?

Garip hep onları dinlerken Kara Ali gerçek olan bir meseleyi fısıldadı:

— Şunu hiç aklından çıkarma ki namussuzların türediği yerde, hürriyet kelepçeli gezer...

Dikçe her zaman olduğu gibi, yine de sakin gözüküyordu... Bu vurdumduymaz hali, onu yakından tanıyanları kızdırırdı. Herkes bu tutumunu kör bir cesaretin eseri olarak tanımlardı... Kara Ali de öyle düşünüp Dikçe'ye kızdı...

— Dillerde hep aynı söz dolaşır Dikçe... Herkes tabancaların ne zaman patlayacağını bekliyor... Ya da kamalardan ne zaman bir masum kanın damlayacağını. Kerim, köyden göçmen için üç gün mühlet tanımış, diller bu sözleri fısıldıyor...

Garip üzgün üzgün fısıldadı:

— Hepimiz, onun için tedbirsiz dolaşma deriz... Hem yanlış anlama sakın, seni sevdiğimiz için bu köyden uzaklara gitmeni

de düşündük... Sadece biz değil... Hatice Ana, Lâle, hattâ, duyarım ki Gül bile bunu istemiş... Pir Dede, Hacı İsmail amca, onlar da. Hiç değilse bir müddet gitsin, derler...

Dikçe'nin dilleri tutulmuş, lal olmuştu da bir çift söz etmedi... Yorgun bakışlarla etrafını seyrederken Kara Ali, Garip'in sözlerine devamla şöyle dedi:

— Kahpe bir kurşuna hedef olmana gönlümüz razı gelmez... Var git Dikçe başka bir köye git... Yakınlarda bir köye gidersen, seni hiç yalnız komayız. Hem böyle olunca buralara daha da faydalı olursun... Kaçtı demezler... Hökümet tâyinini çıkarmış, o da anasını, bacısını alıp gitti derler... Hatice Ana'yı ağlatma. Lâle ağabeysiz kalmasın, Gül...

Dikçe sadece acı acı gülümsedi... Titrek bir sesle hitap etti:

— Diyelim ki bulunduğunuz toprakları düşman işgal etti. Hiç mücadele etmeden, çoluğunuzu, çocuğunuzu, ananızı, bacınızı alıp gider miydiniz? Doğup büyüdüğünüz, her santimi şehit kanları ile sulanmış bu toprakları can korkusu yüzünden terkedip kaçar mıydınız?

Kara Ali derin derin düşündükten sonra hassas bir sesle cevap verdi:

— Ama bu ona benzemez ki. Gideceğin her yer, ayak basacağın her toprak yurdumuzdur. Onun için de sana git deriz...

— Fertler, haklı oldukları meselelere, nemalâzımcılıkla arka dönerlerse, toplumlar, bozulur... İşte o zaman namussuzlar çoğalır ve hürriyetler, kelepçeli gezer... Ben sizlere uyar da buradan gidersem, yapılması lâzım gelen görevi terketmiş olurum... Vazifesini yapmayanlar, Allah katında sorumludur... Allah'ın kanunları karşısında da...

Kara Ali utanmıştı. Kısık bir sesle mırıldandı:

— Bizi yanlış anlama, dedi. Biz hep seni düşündük.

Garip:

— Seni, dedi. Seni sevdiğimiz için...

— Ben her şeyden evvel hizmeti severim... Bu köy, nasıl ko-

layca bozuldu ise, kolayca düzelmeli... Hepimiz onun için uğraşmalıyız...

Kara Ali mevzuyu değiştirmek istedi:

— Gitmek için hazır gibisin, nereye?

Kızgın bir ses:

— Kahveye, dedi...

Kara Ali hayretle sordu:

— Kahveye mi?

— Kahveye...

Garip meraklı meraklı söylendi:

— Ama sen, kahvenin bizlere göre yer olmadığını söyledin?..

— Bugün öyle ama, yarınlar için kimse hüküm veremez...

İki üç kısa adım attılar, hepsinde de garip bir durgunluk hüküm sürdü...

Kara Ali:

— Beraber, dedi. Beraberce gidelim... Bizi korkar bilme, görülecek ne gibi bir iş varsa beraber hallederiz...

Dikçe yalnız gitmeyi düşündüğü için:

— Önce eve gitmem gerekir, anam yolumu gözler, diyerek ayrıldı...

Ana oğlunu gökte ararken yerde bulmuşa döndü... Bozuk bir asapla içeri girdiği için, bir şey söylemedi.

— Oğul, dedi. İyice gezdin mi?

— Gezdim...

— Otur, şöyle karşıma, otur da konuşalım.

Lâle, yalvarır gibi baktı:

— Otur ağa otur... Hiç doğru düzgün konuşamadık bugün de oturup dertleşelim...

Dikçe oturdu. Arkasını duvara yaslayıp tabancasını çıkardı, boş gözlere mermi doldurdu, kontrol edip tekrar yerine koydu...

Lâle:

— Ağa, dedi. Kurbanın olam, şeytana uyma...

Dikçe zorla gülümsedi:

— Deli kız, fiedi. Herkesin dedikosuna sen de mi inandın yoksa? Bu topraklardan kovulmamız gücüne mi gitti?

Lâle doluktu, hıçkıra hıçkıra ağladı... Lâle ağladıkça, Dikçe bilendi, nefesi sıklaştı, anasına bakıp sordu:

— Sen ne dersin, ana? Bu kızıl eşkiyaların tehditleri, palavraları seni de yorar mı? Yıllardır yollarımı gözleyişin, buradan kaçmak için miydi? Babam Abdulkadir'i, ağabeyim Murad'ı ve acı tatlı hatıralarımızı bırakıp kaçarcasına gidelim mi? Sindirilmiş, korkutulmuş, bozguna uğratılmış koskoca bir köyün bütün vebalini, babamın vasiyetini görmemezlikten gelip gidelim mi? Oysa ben, babama lâyık bir evlât olmak isterim... Onun yarıda bıraktığı bütün hizmetleri bu köye getirip, fitne tohumlarının kökünü kurutmak isterim. Söyle ana, Allah rızası için başladığım bu işte sonuca varabilmem için, bana dua etmez misin? Canım anam, senin gönlün olmadan ben bir şeyi başaramam...

Hatice ana ellerini açıp tavanı gözledi... Ağlayan bir ses Allah'ına yalvardı:

— Rabbim seni korusun yavrum, Rabbim seni korusun. Seni ben, bu günler için büyüttüm, gayri başka bir şey söylemem... Hep dua ederim. Allah'ım derim, hey, yeri, göğü, onsekizbin âlemi yaratan Allah'ım, Dikçe'm sana emanet ola... Hep böyle derim de başka bir şey demem...

Gün öğle vaktini geçmiş, ikindi vaktine girmek üzereydi... Dikçe kararlı adımlarla evden çıkıp bozuk bir asapla yürüdü... Ya her şey düşündüğü gibi olacak, ya da bu köyde Dikçe diye birisinin adı çağırılmayacaktı... Hava aniden bulutlanıp toprağa tek tük yağmur taneleri düştü... Az sonra bulutlar büzülüp büzülüp birbirlerinden koptu... Taptaze güneş, gök tavanından yeryüzüne cam gibi parladı...

Dikçe yine içine gömülü, yürüyüp giderken arkasından gelen bir kadın sesi onu yolun ortasında çivilercesine durdurdu...

— Dikçeee...

Arkasına dönüp hayretle baktı... Gül utandı, sıkıldı, yerlere

baktı. Yanakları al al oldu. Dikçe'nin suratına bir daha bakamadı. Kapılarının önünden geçerken görüp irade dışı bir kıpırdanışla arkasından koşmuştu... Ellerini bağlayıp boynunu büktü, biraz evvel düşündüklerini... Dikçe'yi neden yolundan çevirdiğini, bir türlü anlatamıyordu... Dikçe Gül'ün hareketlerinden bir şeyler sezip tepeden tırnağa süzdü:

— Bir şey mi söyleyecektin?

Zorla cevap verdi:

— Bişey, dedi...

Dikçe yardımcı oldu:

— Söyle bakalım, önemli mi bari?

— Çok...

— Anlatsana Gül, meraklandırdın beni... Hem görenler neler söylemez?

Gül utangaçlık çemberini zorla aşıyordu... Çoktan pişman olmuştu ama, bir kere çağırmış bulundu... Sesi ayaklarının dibine zorla dökülerek konuştu:

— Ne derler bilmem emme, mahcubiyetimi, arzuladıklarıma yenik düşürüp geldim işte...

Dikçe durup dinlenip etrafını gözetledi... Teyzesinin kızı, üstelik nişanlısı olurdu ama. Geleneklerin verdiği terbiye ikisini de zor durumda bırakıyordu.

— Ne söyleyeceksen çabuk söyle, dedi...

Gül; al al beneklerle dolan suratını az da olsa yukarı kaldırıp Dikçe'nin endişeli gözlerine baktı:

— Gece uykuları gözlerime haramdır... Gündüzleri köyün içinde ses dinler oldum... Herkes der ki Dikçe ölecek... Eğilmezler onu da yiyecekler. O civanlar gibi delikanlıya yazık olacak... İşte bu sözleri ne zaman ve nerde duysam bağrıma hançer sokulur... Gidelim bu köyden Dikçe, Eğilmezlerin verdikleri mühlet bitmeden gidelim. Acı haberini duymadan, dostu ağlatıp düşmanı güldürmeden gidelim... Sen, Hatice Ana, Lâle...

Dikçe çöktü... Tırnağının ucundan başındaki tellere kadar pelte pelte sallandı... Titredi, sadece gözleri çakmak çakmak yandı:

— Git, dedi. Var evine gidip rahatına bak. Kaderde varsa başa gelir. Bana kalan tedbir, onu da oldukça ihmal etmem... Varsın Eğilmezler bin kere mühlet versin, varsın bütün diller, Dikçe ölecek desin... Ama sen git, evinde rahatça otur... Bu can hak yoluna fedadır... Varsın cesedim çiğnensin ama haklı olan hiç bir şey çiğnenmesin. İşte ben bunlan isterim... Kavgam Eğilmezler değil, haklılık davasıdır... Dua et Gül, var git evinde oturup dua et. Ellerini Yaradana aç ve de ki...

Son sözlerini tamamlamadan yürüdü... Sinirinden, bir hoş olmuştu... Yürürken adımları dolaş dolaş oluyordu... Bu hali hemen yanıbaşında peydah olan amcası oğlu Cemo'yu endişeye düşürdü... Cemo Dikçe'ye hayretle bakıp:

— Emmim oğlu, canını sıkkın görürüm, dedi.

Dikçe toparlandı, zorla tebbessüm edip ıstırabını gizlemeye uğraştı. Başaramadı... Suratı gönlünün aynası olmuştu...

— Yok, dedi. Sana öyle gelir... Hiç bir şeyim yok...

— Sen ne kadar saklasan, gözlerin sözlerini yalanlar... Söylemeden de derdinden anlarım... Onun için derim ki birliklerden dirlik doğar. Kara Ali, sen, Garip ve ben, dördümüz bir, Eğilmezlere kan kustururuz... Onlar da görsünler bakalım, el mi yaman, bey mi? Bütün varlığımla seninle beraberim. Ölürsek birlikte ölelim...

Dikçe elini Cemo'nun sırtına götürüp sıvazladı. Cemo'nun sözleri gözlerini yaşanmıştı...,Muhabbet habercisi bir ses dalga dalga esti:

— Cemo n'olurdu amcam da...

Cemo incindi... Yere bakıp inledi:

— Babam da...

Dikçe Cemo'nun üzüntüsünü gidermek istedi:

— Neyse, sıkma canını, göreceksin her şey düzelecek... Bir-

gün olur ki...

— Nereye gidecektin?

— Kahveye.

— Gitmesen olmaz mı?

— Olmaz.

Biraz durakladı. Cemo'nun yüzüne manâlı manâlı baktı. Cemo'nun suratında çaresizlik çizgileri kaynaşıyordu. Dikçe amcası oğlunun fikrini öğrenmek maksadı ile sordu:

— Gitmemde bir mahzur mu vardı?

Cemo:

— Yok, diye geveledi. Sonra boynunu eziklik ifadesi olarak, bir yana yıkıp devam etti... Babam, diye bağladı... Babam...

Dikçe, Cemo'nun sözlerinden hiç bir şey anlamamış gözüküyordu...

— Baban mı, bir şeyi mi var?

Cemo istemeye istemeye mırıldandı:

— Kahvede Kerim ile tavla atıştırıyor, dedi.

Dikçe kararlıydı. Aklına koyduğu şeyi yapmazsa rahatsız olurdu:

— Öyle ise sen gelme, dedi. Ben onları bareber görmeye alışkınım...

Cemo itiraz etti. Ne olursa olsun Dikçe'ye söz vermişti. Öyle ise ayrılmaması lazımdı. Öyle yaptı ve kararını bildirdi:

— Geleceğim, o it sürüleri de bilsin.

Gözleri alev alev yandı, suratındaki deriler gerildi, ilave etti:

— Hem onların gıyaben verdiği mühleti biz, yüzlerine karşı vereceğiz... Varsın babam da anlasın, anlasın be...

Kavga

Kahve, tıklım tıklım oyun oynayanlarla dolu... Kerim bir yandan nargilesini höpürdetirken diğer yandan da Recep Ağa ile tavla oyununu devam ettiriyordu...

Kara Ali, Garip, Deli Sinan köşede bir masaya oturmuşlar etrafı seyrediyor; Kerim, yanındaki kardeşlerine sık sık bakıp durdu... Anlaşılan rahatsız olmuştu... Kara Ali'lerin bulunduğu masayı da gözünden geri etmiyordu. Beklenilen şiddet harekâtı, başka bir masada vücut buldu.

Kahvenin orta yerindeki masada; etraf bir anda karmakarışık oldu. Önce iki candan arkadaş, kumar yüzünden kıyasıya yumruklaştı... Bir tanesinin elleri acıyınca, belindeki kamayı çıkardı... Rakibine rastgele savurdu... Kara Ali fırsat vermemişti... Bileğini uzatıp kartal pençesi gibi delikanlının kolundan yapıştı... Kırarcasına sıktı, sıktı, hayret verici bir çabuklukla delikanlının elinden kamayı aldı... Bileğini tuttuğu adama kızgın kızgın bakarken, sözleri kahvenin ortasında dikkat arzetti:

— En yakın arkadaşına, kumar yüzünden bıçak çekmeye utanmaz mısın? Sen arkadaşını bu kadar ucuz mu satarsın? Yaptığınız delikanlılığa yakışır mı? Köyün ileri gelenleri son zamanlarda sizlere bunları mı öğrettiler? Kalleşlikten daha önce mertlik öğretmediler mi?...

Delikanlı neye uğradığını şaşırdı... Boş elini yüzüne götürüp alnını ovuşturdu. Toparlandı. Sıkıntısından yüzünde terler boncuk boncuk kabardı... Eğilmezler'in Kerim, beyninden kurşun yemişçesine zarları elinden düşürdü. Ağır ağır hadise yerine dönüp tehditli bakışlarla etrafına ölüm saçtı...

Kerim, deli deli Kara Ali'ye bakarken herkes oyun oynamayı bıraktı ve deminki delikanlı duygularını harman yaptı:

— Çok doğru dersin Kara Ali. En yakın arkadaşımı üç beş kuruşa satar oldum. Bize bunlar öğretildi, bunlarla büyütüldük. Bir daha mı, bir daha mı, tövbeler olsun Kara Ali, tövbeler? diye sızlanırken, Kara Ali'nin elindeki bileğini kuvvetlice çekti... Sonra mahcup adımlarla, bir gölge gibi dışarı süzüldü...

Kargaşalık yatıştı. Herkes yerlerine oturmuştu. Lâkin tehlike bitti demek doğru sayılmazdı... Kuşkulu bakışlar birbirini buldu... Ve Kerim küt diye tavlayı kapattı.

Öfkeli gözler, kahvenin içinde deli deli döndü... Ne zaman zor durumda kalsa, suratındaki halkalar çoğalır, bakışları etrafa diken diken batardı. Yine öyle oldu.

Recep Ağa'yı bir titremedir aldı... Kerim, Kara Ali'ye kindar kindar baktı... Kara Ali aynı karşılığı verdi... O kızgın ışıklar saçan göz bebekleri düşüncelerin potasında eridikçe, Kerim'in suratında yapmacık bir yumuşama kaydedildi... Samimi bir lisanla Kara Ali'ye hitap etti:

— Kara Ali, biraz yanıma gelsene.

Deli Sinan, deli deli Kerim'e bakarken Garip'i gizli heyecan dalgaları sarstı. Kara Ali çelik bakışlarını hiç yumuşatmadan Kerim'in gözlerinin içine baka baka yerinden kalkıp elini bıyığına götürdü... Bıyıklarını sildi. Yürürken ayaklarının kösele topukları tok bir ses çıkardı.

Gözler iki kişinin üzerinde uzatmalılık keşfederken Kara Ali Kerim'in başucunda gururla durdu... Kalın bir sesle sordu:

— Söyle bakalım Kerim, bir diyeceğin mi var?

Kerim'in dudaklarında acı bir bükülüş olmuştu. Hislerindeki gizliliği, düşüncelerindeki başkalaşmayı, her hali ile kusuyordu. Dili sahtekârlığa alışkın olduğundan, sözleri öz anlamındaki zehri, ustalıkla gizliyebildi.

— Söyle bakalım Kara Ali, ben senden kaç yaş büyüğüm?.. Evvelden ağabey derdin...

Kara Ali ciddiyetini bozmadı:

— Bu köyde ne hatır ne de büyüklük kalmış. Bunları arzu ediyorsan temelinden başlamak lâzım. Şimdi çağırışındaki sebebe gelelim.

Kerim kısık bir sesle:

— Dikçe'yi diyorum... dedi...

— Ne olmuş Dikçe'ye?

— Köyde ona en yakın sensin.

— Dikçe'ye yakın oluşum seni rahatsız mı etti?

— Hele bir dinle, bilirsin severim seni. Onun için de, bir şey söylemem. Hem diyeceklerimin seninle alakası yok. Dikçe'yle ilgili...

Kara Ali sinirlendi:

— Ben arada laf taşıyan takımından değilim. Dikçe ile ilgili sözlerin varsa, Dikçe mert çocuktur, yüzüne karşı durup söyle...

— Çok aksi olmuşsun Kara Ali. Sen bilmez misin? Biz yanyana gelirsek iki cevizden birisi kırılır?

Kara Ali, Kerim'e önemsemeden bakıp:

— Söyle, dedi...

Kerim, yumuşak bir lisanla içini dökerken herkes can kulağı ile dinliyordu...

— Var de ki, Kerim kan davasından vazgeçmiş. Ancak sen gözünün önünde gezdikçe edemezmiş. Eğer yaşamak istiyorsan var buralardan git, git de kimsenin burnu kanamasın... Verilen müddet zarfında köyü terkederse kârlı çıkar. Eğer inadına uyar da gitmezse iyi bilsin ki...

Kara Ali'ye dost dost baktı ve kanaatini sordu:

— Bu fikrime sen ne dersin, Kara Ali?

Kara Ali Kerim'e kınayarak bakıp:

— Bu soruya en güzel cevabı Dikçe verir. Ben bu kadar derim...

Kara Ali'nin vermek istemediği cevabı, Garip taşırdı:

— Bana kalırsa, ikiniz de yaşayın derim. Hem de hiç bir yere

gitmeden... Eğer sözlerin essahsa böyle olsun...

Kerim gürleyerek yerinden fırladı... Yanında oturmakta olan kardeşleri de kendisi ile birlikte ayağa kalktı... İşler karışmıştı... Garip belki de hayatı boyunca böyle bir şiddet harekatı ile başbaşa kalmamıştı... Rengi kül rengine döndü. Gözlerinde pişmanlık pırıltıları yanıp yanıp söndü... Kerim kinayeli bir sesle ortalığı yırttı:

— Ulan bekçi çocuğu, çoban parçası. Eğilmezler, uşaklardan akıl mı sorar?

Garip beklemedik bir anda hücuma uğrayışından şaşkın düşmüştü. Kerim'in harcadığı sözleri iğrenerek dinlerken ürkek bir kıpırdanışla oturduğu yerden ayağa kalktı.

Kara Ali iri vücudunu Kerim'in önüne gerdi... Sinirinden vücudundaki bütün kan, beyninde dibek döver gibi sokurdandı...

— Kerim Ağa, Kerim Ağa, dedi. Unutma ki Allah hepimizi et ve kemikten yarattı. Allah katındaki asaletse, faziletli ve inançlı olabilmektir. Onun için de kimsenin kimseyi hakir görmeye hakkı yoktur...

Kerim derin derin nefes aldı... Bilinmez hangi düşünceye hizmet olsun diye, süt köpüğü gibi indi... Kara Ali'ye manâlı manâlı baktıktan sonra, yanında hazır kuvvet gibi dikilen kardeşlerine sert sert bağırdı:

— Oturun len, ne dikildiniz öyle?

Garip yiğit bir delikanlıdır ama, kimsesizlik onu ürkütürdü... Gittikçe sarardı, ince ince terledi... Öfkesinden çatlayacakmış gibi nefes alıp verirken hep Kara Ali'ye bakıp onu hayranlıkla dinledi... Deli Sinan, anasız bir çocuk teselli edercesine, merhametli bakışlarla Garip'in gözlerini gözetledi... Sinir harbinin kısmen sustuğu bir anda taşmıştı...

— Korkma len Garip, korkma, dedi. Şimdi Dikçe de gelirse onu döver...

Sinan'ın bu sözleri herkesi bıyık altından güldürürken Kara Ali de aynı işi yapmakla meşguldü. Kerim küplere bindi. Dikildiği

yerden, kinayi kinayi bir lahavle vela... çekti.

Kızgın kızgın bir iki adım atarak Sinan'a yaklaşıp bağırdı:

— Len oynak deli, canın mariz mi ister? O sizin gözlerinizde büyüyen Dikçe hepinizin önünde ayaklarımın altını öpecek. Hepiniz yediden yetmişe Eğilmezleri nasıl tanırsanız, o da öyle tanıyacak...

Cebinden tabakasını çıkartıp sarılmış bir tütünü dudaklarının arasına sıkıştırdı, çakmakla yakarken Sinan yeniden sorulmayan bir sorunun cevabını mırıldandı:

— Herkes çok iyi tanır sizi çok... Senin baban...

Kerim titreyen parmaklarının arasında sigarayı dudaklarından indirirken, burnunun deliklerinden kalın kalın dumanlar direklendi... Sigaranın dumanları havada yumak yumak sarılırken hırsla kahvenin kapısından dışarı çıkıp gözlerden kayboldu...

İçeridekilerden fısıltılar:

— Dikçe'ye, diye koyulaştı ama, kim bilir bu gidiş nerede biterdi? Hırsından burnunun delikleri inip çıkarken dudakları patlayacakmış gibi püfürdüyordu... Daha kahvenin dış meydanlığına on onbeş adım atmıştı ki önüne Azrail çıkmış gibi durakladı... Ürperip tam karşısına baktı... Yüzünde terler, gözlerinin altında intikam çizgileri halkalaştı. Gözleri kinle karşısına bakarken sağ eli yorgun bir kıpırdanışla sağ kalçasının üzerine yerleşti ve kaldı... Cemo Kerim'den daha heyecanlı ve daha dikkatli hareket etti... İçlerinde en sakin görünen Dikçe oluyordu. Sadece tedbir olsun diye elini tabancasının kabzasına koyup soğuk soğuk Kerim'in yüzüne baktı...

Evlerin çatılarında kuşların cıvıl cıvıl ötüşleri duyulurken pencerelerden gözler parladı... Eskaza yolu meydanlığa uğrayanlar, karşılarındaki manzaraya bakıp, çarçabuk yol değiştirdiler. Ancak meydanlıktan, sorumsuzca dolaşan kediler ve köpekler yol değiştirmeden yanlarından geçti...

Sessizliği Dikçe'nin sakin söylenişi bozdu:

— Var yoluna git Kerim. Babamla kardeşimin ölümünde se-

nin elinin katkısı yok. Şayet öyle bir işin olsaydı, belki gözüm götürmez, şeytana uyabilirdim. Peygamberimizin Veda Hutbesi aklıma geldikçe gönlüme bir serinlik gelir... İşte o zaman nefsime galip gelebilirim... Sen de öyle yap... Veda Hutbesi'nden sonra, dinimizden kan davası kalktı. İstersen bu iş burada bitsin. Dostça yaşayalım.

Dikçe'nin sözleri Kerim'e cesaret verdi. Kızgınlığından hiç bir şey kaybetmemişti... Kararlı konuştu:

— Beni dinlersen, bu iş burada bitsin dersen, var bu köyü terket. Üçgün üç geceyi geçirme sakın. Çünkü herkese öyle söyledim. Mühlet verdim...

Dikçe Kerim'in suratına bakıp alaylı alaylı gülümserken Cemo hırsından titriyordu. Dudaklarını gevdi, parmaklarını sıktı, sonra da ağzına ateş değdirilen petrol kuyusu gibi parladı:

— Sen kim olursun da mühlet verirsin Kerim. Kendini hökümet mi sandın? Sürgüne adam yollayacak kadar hükümlü müsün sen? Cevap ver Kerim. Hırsın, gırtlağa dayandıktan sonrasını tanır mısın?

Kerim her şeyi beklerdi de en yakın arkadaşı olan Recep'in oğlu Cemo'dan bu sözleri beklemezdi. Şaşırdı... Hesaba katılmamış bir mesele, diye düşündü... Bugün her çıkıştığından sert karşılıklar alışı, onu iyice hırpalamıştı. Böyle sessiz sessiz gider, müsamaha gösterirse, çabucak gözden düşebilirdi. Bunları düşünerek Cemo'ya politik cevaplar verdi. Gözleri kanlı, kaşları çatık, yüzünde her nokta kin doluydu. Bağırdı:

— Dua et Cemo, baban çok iyi arkadaşım... Onun hatırı için şimdilik olanları bağışladım... Benden sana nasihat, sen bu işlere karışma. Nişanlısın, gençsin... Yazık olur...

Dikçe Kerim'e bakıp acı acı gülümsedi. Bu sözlerin acizlik palavrasından daha başka hiç bir mânâ taşımadığını çok iyi biliyordu. Tabancanın üzerindeki eline bakıp ihtar etti:

— Yemin ederim ki en ufak bir hareketini affetmem. Kan dökülsün istemiyorum. Sabrımı taşırırsan fikrim değişir. İşte o

zaman da Eğilmezler diye bir isim Yeşildere'den silinir. Bunları çok iyi düşün Kerim...

Cemo, hâlâ yenilmez derecede bir heyecanın alevlenişini söndürememişti. Yeniden haykırırken, Kerim kabuğuna çekilmiş kaplumbağa gibi dinledi...

Cemo:

— Gayri nüfuzluluğuna güvenme Kerim. Artık çok zayıf düştün. Kara Ali, Dikçe, Garip, ben ve daha inanmak istemediğin kişileri, bilenmiş olarak karşında bulacaksın... Var git buradan, huzurumuzu bozmaya kalkma... Eğer bu halin devam ederse, sana mühleti köylü verecektir, unutma...

Kerim içten içten yanıp tutuşurken, Cemo'ya bağırdı:

— Daha çok toysun Cemo, bilirsin Eğilmezler ne demişse o mutlaka olur. Üç gün sonra yalnız kalacaksın. Şimdilik düşün derim de daha başka bir şey demem.

Kerim sözlerini bitirirken yürümek için hazırlandı... Dikçe'ye ters ters baktı:

— Yol ortasında fazla durmak işe yaramaz. Sana üç gün mühlet verdiğim için sabrediyorum... Bizim çakallar gelirse, mühleti de dinlemezler. Yeşildere'de yine kanlar akar Dikçe, kanlar...

Dikçe konuştu:

— Ben, dedi. Senin köyden gitmeni istemem. Çünkü buna hakkım yok. Tıpkı senin benim gitmemi istediğin gibi... Fakat yapacağım işler, hiç de hoşuna gitmeyecek. Çok kısa zamanda, kimseye faizle borç veremeyeceksin. Aldığın malları, hakkından daha fazlasına satamayacaksın. Hiç kimseyi ücretsiz olarak çalıştıramayacaksın. Şu andan itibaren, ben de sana düzelebilmen için mühlet veriyorum... Sen de bana her aklına estiği zaman, yine kendine teselli olabilecek şekilde mühletler vermekte serbestsin... Şunu da unutma ki geceleri kapımda havlayan köpeklerden hiç hazzetmem... Eğer durup durup da uluyan olursa her şeyi unutup can evinden çivilerim... Harcadığım kurşunların

hepsi hedefini iyi tanır... Boş kurşun atmam, bunları ezberle...

Kerim sözünün eri gibi konuştu:

— Şansın var Dikçe. Söz verdim. Üç gün istediğin şekilde konuş, ama aklın varsa üç günü geçirme sakın...

Cemo'nun sabrı tükenmişti:

— Git buradan Kerim git. Allah'ını seversen git. Yoksa.

Kerim dişlerini gıcırdattı ve konuşurken kinle doluydu:

— Cemooo, Yeşildere'de Dikçe'den sonra, kara deftere adı yazılacak ikinci adamsın... Korkarım üç gün sonra mutlaka yalnız kalacaksın... Mutlaka... Çünkü yeminliyim ya gider ya da...

Hadisenin kötü bir sonuç vermeyişinde, her iki tarafın da sabırlı davranışı büyük rol oynadı... Kerim sinsi ve el altından iş görmeye alışkın olduğundan bu defalık hadise kansız yatıştı...

Son sözlerine cevap beklemeden de yürüyüp gitti. Dikçe ile Cemo da kahveye baktıklannda Kara Ali ve Garip'i görünce doğru yanlarına gittiler...

Cemo'nun Dikçe ile beraber oluşu, Recep Ağa'nın "Ya sabır" çekip diş gıcırdatmasına yetti...

Dikçe, Kara Ali'nin üzgün duruşundan, Garip'in soluk yüzlerinden mânâlar çıkarmaya başladı... Kerim ile olan hadisenin bir evveliyatı olabileceğina kanaat getirmişti... Kimseye de bir şey sormak istemedi...

Etraftan gelen fısıltılar, "Kumar" yüzünden iki arkadaşın kavgasını özetliyordu... Dikçe kulak kabartarak etrafı dinledi... Kahvedeki bütün eşyaları tek tek gözden geçirip bir şeyler düşündü... Sonra bakışlarını kahvenin sahibi olan köse Çetin'in üzerine bıraktı... Çetin'i bir ikinci düşman olarak mı düşünüyordu, bilinmez...

* * *

Güneş, yüksek tepelerin arkasından kızıllaşarak batarken gökler, masmavi tüllerinin üzerine siyah perdelerini çekti... Bu gece her evde aynı mevzu, dillerde şekiller çizerek anlatıldı...

Yıllar yılı dokunulmazlığı olan Eğilmezler'in karşısında "varım" diyen bir öğretmenin yaşantısı anlatılıyordu... Halk, içlerinde ukde olarak paslanan korkulu rüyaları, karşılıklı olarak boşaltmaya çalıştı... Bu hal bir nevi Yeşilderelilerin uyanışı olacaktı... Ballandıra ballandıra konuştular:

— Cemo varım, demiş.

— Kara Ali de kaya gibi arkalarında.

— Ya o Garip'e ne denir?

Bir tanesi dil değiştirdi:

— Bence Dikçe'ye yazık olur.

— Tıpkı babası gibi, o da öyle olmadı mı? Gitti gitti sonunu getiremedi...

— Aklı başında olan bir kimse Eğilmezlerle dalaşmaz.

— Baksana gardaş, köyün değme delikanlıları nefesi gurbet ilde aldı.

— Doğru söylersin, Eğilmezlerle boy ölçüşmek akıl kârı değil.

Bir tanesi alaylı alaylı güldü:

— Bu işler pek belli olmaz derim. Dikça akıllı, okumuş, üstelik de yiğit bir delikanlı. Kara Ali, Cemo, Garip de onunla oldular mı, değil Eğilmezler, köy bir olsa karşılarında durulmaz... Baksana, Dikçe köye geldi geleli Eğilmezler'in keyfi kaçtı...

Bir başkası en doğru tahmini yaptı...

— Zaman her şeyi apaçık önünüze serer. Kim kuvvetli, kim daha akıllı ise kısa zamanda belli olur... Her iki taraf da fıçının ağzındaki barut gibi, patlamak için ateş bekler durur...

Bir tanesi yarım bir cümleyi zorla mınldandı:

— Bence?..

* * *

Hatice Kadının yüreğinin yağları eridikçe eridi. Uçan bir kuş sert bir kanat çırpsa, Lâle'nin tüyleri diken diken olup durdu... Bunların içinde bütün düşüncelerini içine mezar yapıp gömen Gül, adeta sararıp soldu. Her geçen gün onun için işkence dizisinden çok daha farksızdı. Her namazın arkasından el açıp saat-

lerce Allah'a dua etti...

— Ey Yüce Rabbim, Arşın-Kürsün, âlemlerin sahibi Allah'ım Dikçe'yi koru... diye dilekler diliyordu...

* * *

Akşamın ağır sessizliği Hatice Ana'nın pencerede kalan gözlerindeki sevinç pırıltıları ile bozuldu... Heyecanla arkasına dönüp, ocak başında eli çenesinde oturan Lale'ye baktı:

— Lâle...

Lâle, ıstırap kümelerinin çöreklendiği gözlerini anasına çevirdi, endişeli endişeli baktı: Hatice Ana pencerenin önünden ayrıldı, kızına seslendi:

— Üzülüp durma, ağan geldi.

Sevincinden yüreği "Hop" etmişti, çarçabuk fırlayıp ayağa kalktı:

— Sahi mi dersin ana?

— Sahi ya, heç seni kandırır mıyım?

Rahatladı.

— Öyle korkmuştum ki şükürler olsun yollayana. Diller neler deyip döner oldu. Üzülmemek yanmamak elde mi?

Ana duygulandı:

— Söylerler ya, elin neyine gerek. Doğurmadılar, dokumadılar, yaban, elin acısından ne bilir a kızım...

Dikçe içeri girdiğinde, ana kız ikisi de ayakta karşıladı. Yüzlerindeki uçukluk, bakışlarındaki durgunluk, hareketlerindeki kırgınlık, Dikçe'yi düşündürdü...

Üzgün üzgün yüzlerine baktı. Dişlerini gıcırdattı, avuçlarını kuvvetlice sıktı, gözlerini yere yıkıp, kalakaldı... Sazın tellerinden dökülen acı sedalar gibi, dudaklarından duygularını döktü:

— Bu haliniz ne ana? Ölü çıkan evden farksız...

Ana dertli konuştu:

— Hay oğlum dilin kemiği mi var? Eller akşamlara kadar ne konuşurlar bilmez misin?... Sana söz verdim, bir daha gidelim demem. Emme gene de etme oğul, böyle sıkıntılar içinde yaşa-

maktansa... Sen, ben, Lâle, Gül... Bak oğul o azgın soyunun verdiği mühlet azaldı. Gitmem der de direnirsen, onlar dediklerini yapar... Oğul, onlar kuvvetli, onlar cesur, sen onlara karşı duramazsın, duramazsın oğul, gel inat edip ananın yüreğini kanatma, varsın korktu kaçtı desinler. Onlar çok kuvvetli oğul, çok...

Dikçe'nin bakışları alevlendi, yüzü al al oldu, gözlerini anasının titrek bakışlarına çevirdiğinde, suratı acılarla kırış kırış oldu:

— Ana, ana, dedi. Kuvvetli olmak demek, katı kalpli, kaba ve sert olmak demek değildir. Kuvvetli olmak sağlam irade, yüksek duygu, şefkatli kalp, ince ruh, tahammüllü gönül, sebatlı akıl ve kararlı hareket sahibi olmak demektir.

Oldukça sakinleşti ve teselli etti:

— Hem, sen korkma, dedi. Sekiz ömür dokuz, dokuz ömür de sekiz olmaz. Biz, mukadderata boyun eğmesini bilenlerdeniz. Güzel anam, sen sadece, beni dualarından geri etme. Hem ben gün geçirebilmek için yaşamayı gaye edinmedim. Şimdi size uyup bu köyü terketsem, doğduğum büyüdüğüm bu köyde, cehalet küfürle yarış eder olmuş... Sen hiç bilir misin ana? Cehalet küfrün anasıdır... Böylesine bir çirkefin aynasında, bu yerleri seyredersem? Üzerime düşen göreve arka dönüp kaçarsam... Söyle bana gurban anam, yarın huzuru mahşerde, üzerime bu büyük vebali yüklenip bizleri yaratanın huzuruna hangi yüzle çıkarım? Bulunduğumuz şu misafirhanede, böylesine bir cesarete ancak deliler sahiptir...

Hatice Ana, sessiz gözyaşları dökerken Lâle boynunu bir yana büküp sustu...

Yeşildere'de korkulu günler geçiren, sadece bu ev mi? Ya Eğilmezler; Onlar da telaşlı mıdır?... Hatice Ana içten içten sokulurken acaba onlar rahat mı?..

* * *

Eğilmezlerin evi görülmemiş bir heyecanın atmosferine bürünmüştü... Dört kardeş bir arada bu eşsiz heyecanı, katre katre içerlerken gözbebekleri intikam pırıltılarının zehirini taşırıyor-

du... Evin reisi Kerim, Dikçe'nin köyden nasıl uzaklaştırılacağını düşünürken keçi Selim, yıllar önce bacağına boşaltılan kurşunların, ödüncünü hatırladı. Sakat kalmıştı. Hem de Dikçe'nin parmaklarının tetiğe dokunuşu ile... Öylesine bir dalmıştı ki Kerim'in kin dolu sözlerini duymuyordu bile...

Bununla beraber, arada bir uykudan uyanmış gibi sıçrıyor, tekrar iç dünyasına dalıyordu, Sadece kulağına gelen sözler, kendisine vazife payının en ağırını yüklüyordu... Keçi Selim'in dalışı, sıçrayışı belki de...

Kerim'in suratının acı acı burkuluşu, hırsın gözlerini döndürüşü, kendisini oluşundan daha da sert bir hüviyete sokmuştu. Yeni sardığı kalın bir sigarayı yakıp dumanlarını ciğerlerine doldurasıya çekti... İçinde küme küme dolan öfkesini dudaklarından taşırdı. Her ne kadar kendisini sakin göstermeye çalışsa bile, başaramadı... Bozuk bir sinirle kardeşlerine talimat vermeye başladı:

— Hepinizi çok heyecanlı gördüm.

Sigarasını yeniden çekip bıraktı... Dumanlar, burnundan soba borusundan çıkar gibi çıktı... Devam etti:

— Biraz da haklısınız, dedi. Yıllar var ki lafımıza karşılık verecek kimse çıkmadı. Karşımızda dikilen kimse olmayınca da hazırlanmak fırsatını bulamadınız... Ne dedinizse oldu. Ağam Hasanla beraber mücadele verdik. Ondan bu yana, küçüğümüzden büyüğümüze kadar sözümüzün üstüne söz konmadı. Yanımıza, kimse kemlikle sokulamadı...

Keçi Selim derin uykulardan uyanır gibi gözlerim açıp lafa ortak oldu:

— Gene de sokulamazlar ağa, gene de sokulamazlar...

Kerim'in alaylı alaylı gülümseyişi Keçi Selim'i tahrik etti:

— Artık bunlar lafla olmaz Keçi, karşında bir Dikçe olsa kolay. Kara Ali, Cemo, hatta Garip bile... Bu gruplaşma hiç hoşuma gitmedi. Dördü kader birliği ederek karşımıza dikildi... Kader birliği...

Sarı Osman, hiddetle bağırdı:

— İstedikleri kadar gruplaşsınlar, dört çapulcunun biraraya gelişinden Eğilmezler endişe mi duyar?

Kerim:

— Duyar, dedi. Tedbiri erkenden almazsak duyar... Ne yapıp yapıp onların arasına fitne sokmak lazım. Kötü şekilde birbirlerine düşmeliler. Bunu başaramadığımız vakit tehlike büyür.

Çot Rıza düşünmeden mütalaa yürüttü:

— Vuralım gitsin...

Kerim olmayacak bir işmiş gibi Çot Rıza'ya alaylı dudak büktü:

— Şakir de Murad'ı vurmuştu... Yıllardır hapis... Bence o da öldü demektir. Hem Dikçe Hökümet adamı. Evet ben de derim "Onu öldürelim" ama nasıl olursa bize zararı dokunmaz? Hep böyle bir yok oluşun peşinden gideceğiz... Bunun dışına çıkan olursa...

Keçi Selim, Kerim'e baygın baygın baktı...

— Çok erken telaşa başladın ağa. Hele bir mühlet bitsin.

Çot Rıza yine meraklandı:

— Mühleti dinlemez mi dersin ağa?

— Dinlemez ya...

Selim hırçınlaştı:

— Gözümüzün önünde, sallanıp sallanıp gezer mi dersin?

Kerim Selim'i her sözü ile çileden çıkarmaya uğraşıyordu:

— Gezer mi gezmez mi, orasını sakat bacağına baktıkça sen düşün...

Keçi Selim gayrı ihtiyari elini sakat bacağına götürdü. Sıkıntıdan su gibi ter içinde kalmıştı. Kerim'in suratına kızgın kızgın bakıp aynı öfkenin zoru ile ayağa kalktı... Derin nefes alıp yattığı odaya geçti. Cebinden bir sigara çıkartıp efkarlı efkarlı yaktı. Sırtını duvara dayayıp, ayaklarını öne uzattı... Gözleri sakat ayağının üzerinden bir türlü çekilmek bilmiyordu... Baktı, baktı, baktı. Sonra o intikam yuvası gözler, dalgın bakışlarla Dikçe'yi önüne getirip, şekillendirdi... Gül'ü düşündü... İkisi yanyana görmeye

başladı ve kahroldu. Istırap notalı bir ses: "Gül nişanlısız kalmalı" diye mırıldandı... Dikçe, ya ölmeli, ya da benden daha beter sakat yaşamalı... Onu da sakat, tutsak diye çağırmalılar...

Gecenin kör karanlıkları, gökleri örtesiye kadar aynı şeyleri sayıklayarak, bilendi... Sigara içti, bir türlü karara varamamıştı... Elini beline götürüp tabancasını aradı, yerindeydi... Kararsız bir kımıldayışla uyuşuk bacaklarını toparlayıp yerinden kalktı... Elini sakat bacağının üzerine koyarak uyuşukluğun geçmesini bekledi.

* * *

Bulutlar iplik iplik süzülüp kayboldukça, ay dünyaya muhabbet pırıltılarını sağdı. Ay ışınları toprakların üzerine serpiştikçe muhabbetleri artıyor, dere kenarından yükselen kurbağaların sesleri, gecenin sessizliğini ihlâle yetiyordu... Tatlı tatlı esen bir meltem yeli, ağaçların yapraklannı kımıldattıkça, ince ince dallar, nazlanarak yeni bir bahar bestesi yapıyordu...

Pir Dede, Hacı İsmail ve Dikçe kahvenin önüne yaklaştığında, Köse Çetin kahveyi kapatmakla meşguldü... Dikçe el fenerini sol bileğine tutarak saatine baktığında, vakit tam yirmi ikiye gonk vuruyordu...

Kahvenin kapısını kilitleyen Köse Çetin, gözlerine çarpan fenerin zayıf ışıklarına baktığında, huşu ile irkildi... Karanlıkta gelenlerin kim olduklarını tanıyamamışdı... Dikçe'nin elindeki fener az sonra misafirlerini ona tanıtmakta geç kalmadı... Çetin fenerin ışıklarına donuk donuk bakarken, kararsızlık içinde, kilitlediği kapının önünden ayrıldı... İçinde bir korku peyda olmuştu. Ürkek bakışlarını kendisine yaklaşan grubun üzerinde tuttu... Selamsız, sabahsız, uzaklaşmak arzusunda idi... Ancak Pir Dede buna müsaade etmedi... Onun kendisine has yumuşak sesi, yine incitmeden hitap etti:

— Çetin evladım, erken değil mi? Canımız çay içmek istedi de kalkıp bu saatte buraya kadar geldik...

Köse Çetin, tarifsiz bir heyecan içinde kıvranıp ürperdi. Bon-

cuk boncuk terledi. Her hali ile sıkıntılar içinde gömülmüş, boğulmak üzere olan bir insanı andırıyordu. Kesik nefes alıp merhamet dilenerek yüzlerine baktı:

— Bu saatte çay kalır mı Pir Dede, diye hayıflandı...

Her hali, idam sehpasına götürülmek istenen bir mahkumunkinden farksızdı... Yalvarışlı bakışlar eceli yudum yudum içti... Bacaklarında dondurucu bir soğuktan müteessir oluşan titreyişi başladı... Pir Dede tatlı bir dille emrivaki yaptı:

— Vardır vardır. Hem telaşa hiç lüzum yok. Şimdiye kadar bizden kimseye kötülük gelmedi, bundan böyle de gelmez... Eğer bizden bir iki dakikalık sohbetinle, üç bardak çayı esirgersen, diyeceğim yok.

Çetin kekeledi, telaşlıydı:

— Yok Pir Dede, çayın sözü mü olur? Feda olsun emme...

Pir dede Çetin'in sözlerini yarıda kesti:

— Öyle ise, aç kapıyı. Hem kırk yılda bir, Pir Dede'nin sana işi düştü. Bakalım ne dersin?

Çetin, boyun büküp geriye döndü... Titrek eli ile anahtar deliğini bulup kapıyı açtı:

— Buyurun, dedi...

Önden Pir Dede arkasından Hacı İsmail ve en son Dikçe girdi.

Çetin kuşkulu bakışlarla etrafı gözden geçirmeyi ihmal etmiyordu. Olur ya, köyden bir tanesi görse, Eğilmezlerle arası açılır giderdi... Ona ecel terleri döktüren de buydu...

Dikçe'nin fenerinin ışıkları kahvenin içini zayıf ışıklarla aydınlatırken Çetin, lüksü buldu, yaktı... Etrafla ilgilenmeden demlikleri ocağa sürdü.... Çetin bu işleri görürken davetsiz misafirler sükût içinde bekledi.

Çetin'in işi bitmiş, çay ocakta kaynamaya başlamıştı... Masa kenarında duran sandalyeyi çekip soğuk bir hareketle yanlarına oturdu. Titrek bakışları Dikçe'nin üzerinde donuklaştı ve garip bir eda ile sordu:

— Benden ne istiyorsunuz?

Dikçe oldukça sakindi:

— Üç bardak çay, dedi.

Telaşlı, telaşlı, üçünü de süzdükten sonra hislerini taşırdı:

— Şimdiye kadar Pir Dede ve Hacı İsmail emmi, buraya gelenlere garaz koyardı. Bak şimdi buradalar. Hem de gecenin bu saatinde...

Hacı İsmail'in kalın tonajlı sesi, duvarlarda inilti yaptı:

— Doğru söylersin Çetin. Biz buraya gelenlere garaz ettik, şimdi de buradayız... Merak etmemek elde değil. Lâkin her şeyde bir hayır vardır. O kadar heyecanlanmana lüzum yok. Sen bizim evladımız sayılırsın... Çok hayırlı bir iş için, kalkıp sana geldik. Umarız ki bizi mahcup etmezsin.

Dikçe dinlemeye geçmişti... Seksenlik Pir Dede, bastonunu yanındaki sandalyeye astı, sakalını sıvazladı ve Çetin'in gözlerine dalgın dalgın baktı... Yumuşak bir lisanla yine gevrek cümleler sıraladı:

— Çetin evladım, anlaşılan sen çok sıkıldın... İstersen sohbete başlayalım...

Çetin "Nasıl istersen" der gibi omuzlarını kaldırdı. Garip bir dudak büküşün ardından Pir Dede'yi dinlemeye başladı...

— Bu köyde bu kahve açılalı tam kaç yıl oldu?

— Yirmi bir, yirmi iki...

— Sen ne zamandan beri çalışırsın?

— Babam öleliden beri.

— Bu binanın temeli neyle atıldı bilir misin?

Bu sorunun üzerine bir an düşündü ve sonra kısık bir sesle mırıldandı...

— Yani parasını mı demek istersiniz?

— Hı hı...

Yüzünün rengi kızıllaştı, kaşları çatıldı:

— Deli Sinan'ın her hırslanışında kalkıp sokranışına inanırsanız...

Pir Dede Çetin'i çatlatacak gibi konuştu:

— Eğer Sinan'ın dediği gibi olmuşsa, şimdiye kadar kursağına helal bir lokmanın geçmemiş olduğunu düşündün mü?

Ve Çetin infilak ediyordu. Yüksek bir sesle haykırdı:

— Benden böyle şeyler soruşunuzdaki maksat ne?

— İnsanlar hataya düşebilirler, dostları, düzeltebilmek maksadı ile tenkid eder...

— Siz bana dost değilsiniz ki hatalarımdan size ne?

Pir Dede manidar bir tebessümün ardından konuştu... Her kelimenin dudaklarını terkedişiyle, yüzünde ıstırap kümeleri oynaşıyordu:

— Oğul, dedi. Az da olsa bu dünyanın gülüp oynamak; yeyip içmekten daha başka bir mânâ taşıdığını düşünmek gerekmez mi?

Çetin'in yüzünden buram buram terler aktı...Tabakasından sigara çıkartıp yaktı... Dumanlar bile burnunun deliklerini terk ederken efkâr efkâr tavana direklendi:

— Bunlardan size ne? Her koyun kendi bacağından asılır...

Pir Dede'nin içi parçalanmıştı... Göğüs geçirip acı acı tebessüm etti:

— Doğru, diyordu. Ne yazık ki öyle olacak...

Dikçe'nin bakışları Çetin'in gözlerini yere yıktı... Çetin hırsından sigarasını ayağının altına atıp ezdi:

Pir Dede:

— Oooof, çekti...

Sonra gelişlerindeki esasın anlatılmasını Dikçe'ye bıraktı:

— Bu soruna, Dikçe cevap versin... Hem kızma, bak biz kızmadık...

Dikçe olgun, olgun fikirlerini harman etti:

— Bu işler senin de razı olmanla başlar...

Köse Çetin, ihtiras dolu bakışlarla Dikçe'yi dinlerken Dikçe sakin halinden hiç bir şey kaybetmemişti...

— Bu köyün fakirliğinin tek sebebi olarak tembelliğini gördüm. Üstelik, ihtiras ve kin tohumlarının da burada ekilip çoğal-

dığını keşfettim... Herkesin cebindeki paraya, başka başka gözlerin talip olması gibi... Çoluğunun çocuğunun rızkını yine burada bir başkasına verip huzursuz olması gibi... Kardeş gibi arkadaşların; dost olarak girdikleri bu kapıdan, kumar yüzünden, düşman olarak çıkması gibi... Tarladaki buğdaylar sapından sararmış... Kızgın güneşin altında boyunlarını bükmüş yanarlarken erkekler karısını, kızını tarlalara bırakmış kendileri kumar ve fitne peşinde gezer olmuş... En kıymetli vakitler bu çatının altına ziyan olup gitmiş... Tavla ve iskambil kağıdına, kadehlerdeki akıl durduran zehirlere hayat bağlamış, böyle bir milletin sonu, esarettir... Bunun için de sen, büyük bir vebal altında bulunmaktasın. Bu vebal ki taşınamayacak kadar büyük...

Köse Çetin alaylı alaylı gülümsedi:

— Sen bu söylediklerini mektep talebelerine anlat. Ben senin taleben değilim...

— Önce sana anlatacağım, sen dediğim gibi olacaksın ki senin çocuğun da seni örnek alsın...

— Anlatacaksın da ne olacak, hiç bir şey anlamadım ki?

— Pekala Çetin, öyle ise ben senin anlayacağın şekilde anlatayım... Beni iyi dinle... Biz diyoruz ki kahveyi kütüphane yapsak. Sen yine çayını kahveni satsan. Oyun aletlerini kaldırsak... Bu köye en büyük hizmeti sen yapmış olacaksın...

Pir Dede söze girdi:

— Sen anlayışlı bir insansın diye geldik...

Hacı İsmail:

— Tadilattaki bütün masrafları ben karşılardım..

Pir Dede:

— Birikmiş üç beş kuruş param var, ne kitap derseniz ben alırdım...

Dikçe:

— Çocuklar, büyükler, boş zamanlarında kitap okurlardı... Paraya lüzum olursa beni okutan adamdan da yardım isterdik... Çay, eskisinden daha da çok satılırdı...

Çetin oldu bittiye getirilmek istenilen iş için, aptal aptal yüzlerine baktı... Gözleri yuvalarına dar gelecek şekilde büyümüş, nefesi daralmıştı:

— Ya Eğilmezler, onlara kim cevap verecek?

Hacı İsmail hiddetle bağırdı:

— Sen, ben, Pir Dede, Dikçe, Garip, Cemo... Köyün bütün yaşlıları... Yetmez mi? Hem Eğilmezler senin malının ortakçısı değiller ya. Ne karışırlarmış?

Aynı aptallıkla ocakta fokur fokur kaynamakta olan çaya baktı... kekeledi... Heyecanlandı:

— Şey, dedi... Hele şu çayımızı içelim de düşünürüz...

Pir Dede hislere hitap ediyordu:

— Zahmet etme oğul, dedi... Ben seksen yaşında, bu köyün düzelebilmesi için, bastonuma dayana dayana ayağına geldim... Erkekçe söz vermedikten sonra, ben o ocaktan kaynayan çayı içmem... Önce söz ver...

Üçü birden merakla, Çetin'in ağzından çıkacak tek kelimeyi bekledi... Çetin sustu... Çatıda bir gürültüdür kopmuştu... Yağmur yağıyordu... kapılara, bacalara çarpa çarpa... Birbirlerine baktılar...

Pir Dede:

— Biz içeri girerken gökler ay ışıkları ile parlıyordu, dedi...

Hacı İsmail:

— Şimdi de rahmet yağıyor...

Dikçe:

— Gitsek mi? diye sordu...

Pir Dede:

— İsterseniz yağmurun hızı kesilsin...

Herkes bu fikri benimsemiş olmalıydı ki yerinden kımıldayan bile olmadı... Hep yağmurun romantik sesini dinleyerek oturdular... Çetin kalkıp birer bardak çay getirdi... Pir Dede, "Kabul mü" der gibi Çetin'in gözlerini gözetlerken, Çetin ısrar etti:

— Hele bir bardak çay olsun iç, Pir Dede... Hem düşünme pa-

yı bırakmış olursunuz...

Vakit iyice ilerlemişti... Çetin bir karar düşündü... "Pir dede bir bardak çayın günahını düşünürken!" diyordu. Diyordu, ama, Eğilmezleri bir türlü gözlerinin önünden silemiyordu.

Birden bire kararan dünyayı gök gürültüsü, şimşekler çakarak ışıtmıştı... Kovadan boşanırcasına yağan yağmur, damların üzerine çarparak aktıkça, gecenin sessizliğini ihlâl ediyordu. Beklenmeyen misafir, damların çatılarını, duvarları, toprağı ve taşları haşince döverken Keçi Selim Dikçe'lerin evinin karşısına düşen ihtiyar bir çınar ağacının duldasına sığındı... titreyen vücut, kabuğuna çekilmiş hayalet gibi dururken ihtiras kusan gözler, Dikçe'lerin pencereye ilişti...

Solmuş, sararmış, mumyalaşmıştı... Derisine kadar geçen yağmurlar onu ilgilendirmiyordu bile... Beyninin girdiği intikam komasından kurtulamadı. Dikçe'nin kanlar içinde acı çeken cesedini, gözlerinin önüne serip bileniyordu... Arada bir elini sakat bacağına bastırıp dişlerini sıkıyor, sıkıyordu... Ayaklarının dibine bıraktığı gaz tenekesine, ürkek ürkek baktı. Arzularının paslanmışı dudaklarından taştıkça, kısık bir fısıltı yağmurun hışırtıları arasında kaybolup gidiyordu:

— Birazdan yağmur dinecek... Sabah, çamurlu toprakların üzerinden kanlı kanlı cesetler geçecek...

Artık Hatice Kadın, Dikçe, Lâle diye bir isim çağrılmayacak, diye homurdanıyor, az sonra vücudunu zangır zangır titreten korku ile sarsılıyor, yüzünü ıslatan yağmur tanelerinin altından terler sökülüyordu...

Boğazını sıkılmaktan kurtarır gibi elleri ile ovuşturuyor, gözlerinin önüne kurulmuş darağacından sallanan yağlı sicime bakıyordu.

Titreyen dudaklardan, vahşeti perdeleyen korkuların kalıntıları dökülüyordu:

— Olmaz, olmaz, Dikçe hökümet adamı, asarlar beni, asar-

lar... Belki o cesetlerin arasında beni de taşırlar... Yarın bu vakitler, toprakların koynunda her şeyden habersizce yatabilirim, diye inliyordu... Çok geçmeden ihtiras duyguları, yorgun beynini kamçılıyor, kamçılıyor ve biraz önce korktuğu fikirleri ona yeniden sevdiriyordu...

Koca çınar, hafif esen rüzgarın darbesi ile kımıldadıkça, yaprakları depoladığı yağmur sularını yerlere serpiştiriyordu. Gövdenin, yerden ikibuçuk metre yükseğinde, iri dalların çadırlanarak dağıldığı mevkide hafif bir kımıldama oldu...

Dalların üzerinde iki tahtadan yapılmış paşaköşkü vardı. Yağmurun sesi, yapraklardan yüzüne boşalan sular, Sinan'ı uykusundan uyandırmıştı...

Ellerini yüzündeki yaşlara sürdü... Gözlerini övşeleyip, uykulu uykulu çınarın dibine baktı... Keçi Selim ağacın dibinde bir hayalet gibi duruyordu...

Rahmet, az da olsa hızını kaybetmeye başlamıştı... Deli Sinan deli bakışlarıyla Keçi Selim'in, belinden tabancayı çıkartıp yüzüne şefkatle sürdüğünü fehmetti... Hele homurdanışı, Sinan'ın sabrını taşırmaya yetip, artmıştı...

Selim, Dikçe'lerin pencereyi seyre koyuldu... İpil ipil dışarıya dökülen ölü ışıklar yüreğine saplanıyordu... O zayıf pırıltıların varlığı bile tahammülünü yıkmış görünüyordu... Bunları homurdanışından anlamak hiç de zor değildi...

— Az bir vaktiniz kaldı, diyordu. Az bir vaktiniz. Sabah bu çamurlu topraklardan, tabutlar taşınacak tabutlar... Belki de, dışarı çıkmadan kül olup gideceksin... Tıpkı babam gibi... Onun da bir mezarı bulunmadı. Sizin de bulunmayacak...

— Az bir vaktin kaldı Dikçe az... Sabah bu çamurlu toprakların üzerinden tabutun geçecek... Alevlerden dışarı kaçarsan tabii... Kaçamazsan, kemiklerini toplayıp küllerle birlikte tabutun içine koyarlar... Tabutunun, diye homurdanırken yanında duran gaz tenekesine eğiliyordu...

Sinan, dişlerini gıcırdattı... Yanı başına sakladığı değnekten atını arayıp buldu... Elini yavaş yavaş çınar ağacından aşağıya sarkıtıp değneğin ucu ile Keçi Selim'in kafasını dürttü... Keçi Selim irkilerek çınarın başına baktı... Karanlıkta bir şeyler arıyordu... Bulamadı... Sinan'ın meşeden yapılı değneği, alnını hışımla öptü... Acı bir feryadın arkasından, çınar ağacının dibine boylu boyunca uzandı... Alnından sızan kanlar toprağa ılım ılım akarken, Sinan, büyük bir vazifeyi yapmışlığın sevinci içinde, paşaköşküne sırt üstü uzanıp rahatça yattı... Bundan gerisi onu ilgilendirmiyordu... Uykuya varmak için kımıldandı...

Gecenin karanlıklarını yırtan bu acı feryat, daha kahveden yeni çıkan Pir dede, Hacı İsmali ve Dikçe'yi telaşa düşürmüştü... Çınar ağacının dibine ilk gelen Dikçe oldu... Arkasından Pir Dede ve Hacı İsmail...

Dikçe cep fenerini yakıp önüne bakınca, irkilmişti... Etrafını dikkatle aradı kimseye rastlayamamıştı. Yere eğilip baygın yatan Selim'i sırt üstü çevirdi... Suratı kan ve çamurdan tanınmaz hale gelmişti... Pir Dede, dalan bir nefesle sordu:

— Yaşıyor mu?

— Dikçe, fısıldayarak konuştu:

— Evet...

Hacı İsmail meraklandı:

— Hayret, bu köyde bu işi yapacak adam da varmış.

Pir Dede:

— Dünya tersine mi döndü, ne?

Dikçe elindeki feneri söndürmeksizin yaktı. Fenerin fersiz ışıkları karanlıkları öldürdükçe, Sinan'ın neşesi yeniden bozuldu... Keyifsiz keyifsiz doğrulup oturduktan sonra köşkünden çınarın dibini gözetledi... Sevinmişti... Olayları seyrederken bile kaygısız ve rahattı...

Dikçe:

— Ortalarda kimseler yok. Alnında şiddetli bir darbe izi var,

ama kimden? İnsanı hayrete düşüren bu işte...

Aranan gözler, düşünen kafalar, hadiseyi değerlendirmek için yorulurken çınarın başından toprağa doğru bir değnek sallandı...

Üçü birden hayretler içinde çınarın tepesindeki paşaköşküne baktı. Heyecandan parlayan gözlere Sinan cevap veriyordu:

— Ne şaştınız öyle?.. Atım, alnının çatına sert bir çifte salladı, o da çınarın dibini rahat bulup yattı işte...

Ellerinde olmadan, Sinan'ın sözlerine gülmüşlerdi... Pir Dede hayret edip dudaklarını büktü...

— Gecenin bu saatinde buralarda ne arar ki?

Yorgun bir hareketle başını yukarı kaldınp Sinan'a sordu:

— Söyle Sinan, neden yaptın bunu?

Sinan'ın yüzündeki deriler kırış kırış oldu... Uzun tırnaklı parmaklarını, seyrek ve kırlaşmış saçlarının arasına göme göme kaşınırken kekeledi:

— Sahi be Pir Dede, ben bu işi neden yaptım?

Sebebini bulmuş gibi gözlerinin içi parladı... Gözbebekleri irildi. Gayri ihtiyari bir ciddileşme oldu. Düşündüklerini söylemek için hazırlandı, dilinin ucuna kadar topladığı cevabı acı acı yutkundu... Anlatmaktan vazgeçmiş oluyordu... Sağ kolunu yukarı kaldırıp itiraz etti:

— Söylemem, dedi. Hem nasıl olsa inanmazsınız?..

Pir Dede Sinan'ın bu huylarını iyi bildiği için ısrar etti:

— Sen söyle Sinan, Pir Dede sana inanır.

Aptal aptal fenerin ışıklarından yana bakıp dudak büktü:

— İyi, nasıl olsa bana göre hava hoş. Sen inanırsan ben de söylerim...

Çınar ağacına dayalı merdivenden aşağıya indi... Hacı İsmail ile Dikçe'yi seyretti... Sonra Pir Dede'ye dönüp anlattı.

— Çokcana yağmurlar yağmış. Yüzüme damlalar düşünce, uyandım. Kafamı paşaköşkünden aşağıya sallandırdım... Biri homurdanıp dururdu... Sonra belinden tabancasını çıkartıp sevdi...

Sonra, sonra daaaa. Yarın dedi, yarın, bu çamurlu topraklardan, kanlı kanlı tabutlar geçecek. Artık Dikçe, Lâle, Hatice Ana diye kimselerin adları çığrılmaz olacak... Kızdım... Saydıkları zahmetli işi, bir köy zor yapardı. Kimse işinden gücünden olup yorulmasın deyi, atı kafasına sıkıca vurdum. O da küsüp yattı... Şimdi de horul horul uykuda. Dikçe'ye sesleniyordu... Uyart, uyart da sor istersen yalan mı?

Gülseler miydi, ağlasalar mı?.. Telaştan söylenilenlerin ikisi de yapılamadı... Pir Dede son kararı, Dikçe'nin gözlerinden bekliyordu... Baktı, baktı, baktı... Dikçe Pir Dede'nin beklediği cevabı önce hareketleri ile vermiş oluyordu... Eğilip, Keçi Selim'in tabancasını aldı. Pantolonunun kemeri arasına yerleştirdikten sonra arzetti:

— Biz her şeyden evvel insanlık görevimizi yapalım...

Gecenin bu karanlığında Hacı İsmail ile Pir Dede birbirlerine destek olsalar bile zor yürüyebilirlerdi... Dikçe başucunda dikilen Sinan'a, Keçi Selim'in ayaklarını gösterdi... Kendisi de başının altından ellerini bağ yaptı:

— Haydi bakalım Sinan, tut...

Sinan kararsızlık içinde çırpınıyordu...

— Neeeee...

— Hadi tut bakalım, götüreceğiz...

— Nereye?

Dikçe kızar gibi yaptı:

— Tut be Sinan belim ağrıdı. Nereye olursa, götürürüz işte...

Sinan ne söyleyeceğini bilemiyordu... Bakışları mânâ doluydu... Baktı, baktı... Baygın baygın seyrediş Dikçe'yi usandırmışa benziyordu...

Sinan sordu:

— İti öldürene sürükletirlermiş? Onun için mi ben götüreceğim?

Dikçe sadece işin yapılmasını istiyordu.

— Nasıl bilirsen öyle...

Pir Dede'nin Evi

Hacı İsmail evlerine giderken Keçi Selim'i Pir Dedelere baygın olarak getirip uzattılar.

Büyük bir lüks feneri odanın içini aydınlatırken Dikçe titizlikle, Keçi Selim'in yarasını temizleyip sardı...

Deli Sinan garip bir düşüncenin yorgunluğu ile bir köşeye büzülmüş oturuyordu... Pir Dede, kendisini öldürmeye kast eden insanın şefkatle yarasını saran, düşmanı seyretti.. "Bu hal, tam İslâm'ın emrettiği gibi" diye düşündü... "Nefsine uymadan, en asil duygular içinde, kendisini öldürmek için pusu kuran adamın hayatını kurtarabilmek için çaba harcıyor... Ölmesini isteyen canın, hayat bulabilmesini arzuluyor... Ve onun için uğraşıyor" diye iç dünyasının gizlilerini açığa çıkardı... Cidden bu ilgileniş, düşünmeye değerdi...

O asil hizmetin yardımı ile, dünyaya yeniden açılan gözler, hayret ve kin karışımından müteşekkil, nefret meşalesi gibi yandı...

Daha Dikçe'yi başucunda görür görmez tabancasını aradı, yerinde yoktu. Yüzünde, arzularını yitirmişliğin ıstırabı kaynaştı... Terler döktü... Kin ve nefretle doluydu... Fazilet pırıltıları sağan gözlerle karşılaştığında, eskisinden farksızdı... Doğrulup olduğu yere oturdu... Her hali ile insanlık dışı bir tablo, vahşet çizgilerinden oluşmuş bir dekordu... Dikçe, mânâ dolu gözlerini Keçi'nin üzerinden ayırmadan baktı ve çınarın altında aldığı tabancasını geriye iade etti... Pir Dede aklını atacaktı. Keçi Selim tabancayı çarçabuk, Dikçe'nin beynine nişan aldı... Aynı çabuklukla tetiğe dokunurken Pir Dede, ellerini gözlerine kapak yaptı...

Dikçe gözünü bile kırpmadı... Keçi Selim, heyecan kustu... Sadece tabancanın tetiği ses çıkartınca Pir Dede rahatladı...Derin bir nefes aldı... Dikçe alaylı alaylı gülerken Pir Dede dayanamamıştı:

— Selim, dedi. Sana Keçi dedikleri kadar da varmış hani... Onun sana karşı yaptığı insanca hareketlere gözlerim doldu, senin yaptıklarına da içim ezildi... O eller ki yaralarını itina ile saran adama kalkmamalı idi...

Keçi Selim yitirilmemiş heyecanın tesiri ile itirazda bulundu:

— Neden kalkmasın... O benim can düşmanım... Titreyen elini önce sargıların üzerinde dolaştırıp sonra sakat bacağının üzerinde gezindirdi...

Soğumak bilmeyen nefret duygularını, dudaklar, kindar kindar kusmaya devam etti:

— Onun sardığı yaralar ehemmiyetsiz, Pir Dede. Bende ömrüm boyu saramayacağı yara bıraktı. Hiç sarılmayacak bir yara...

Elini sakat bacağının üzerine kıyasıya batırıp kükredi:

— Bu sakat kalan bacağımı onarıp Allah yapısı gibi, teslim edebilir mi?

Dikçe cevap verdi:

— Her şeyin eskisini iade edebilmek Allah'ın sanatıdır... Ya siz babamı, Murad'ı... Söyle Selim, babamla Murad'ı bana iade edebilir misiniz?

Doluktu, sinirleri gittikçe gerginleşti ve yine sakin sakin devam etti:

— Ne zaman bunları hatırlasam, aklıma Veda Hutbesi gelir... Dinim kan davasını men etmiş diyerek teselli bulur, hataların düzelmesi için çalışır, unutmaya çabalarım... Ya siz? Sizler de bitmeyen bir kavganın, kundaktaki çocuğa kadar, vahşi duygularına kölelik yapmaktan başka ne bildiniz?

Keçi Selim homurdandı:

— Deli Sinan'a dua et ki sana bir gün daha kazandırdı... Değil beni sırtında taşıyıp yaralarımı sarmak...

Sinan, Selim'e ateş püskürüyordu... Yine göz bebekleri matlaştı ve ağzından salyalar aktı... Yüzünü ekşite ekşite bağırdı...

— Pis, dedi. Hepsi de babasına çekmiş, hepsi de...

Keçi Selim, Sinan'a kızgın kızgın kafasını salladı:

— Len Deli, oynak deli, diye homurdandı...

Odanın içinde bozulmayan bir sessizlik başlamıştı... Pir Dede yorgun kafasında insanlığın tahlilini yaparken, Keçi Selim yine insanlık dışı kelimeler sıraladı:

— Yarın ağamın verdiği mühlet tükeniyor. Yaramı sarıp gönlümüzü yumuşatmak istersin emme, boş yere yorulursun... Eğilmezler'in dediği olur, verdiği söz mutlaka yerine gelir, bunu hiç unutmamalısın... Bak ocağının başında söylerim.

Dikçe böylesine bir acizlik karşısında, alaylı alaylı gülmekten başka, hiç bir şey yapamazdı... Sakin sakin karşılık verdi:

— Yardıma muhtaç olan gayrimüslim dahi olsa, dilimiz ona gereken yardımın yapılmasını emreder... Ben İslâmın bu esasına uyarak vicdanımın sesini duya duya sana yardım ettim... Sırası gelmişken şunları da hatırlatmak isterim ki nihayet ben de et ve kemikten yaratılmış bir insanım... Sürekli sabrın gırtlağa kadar dayanıp taşmak sırası gelirse, sanırım, sonuç iyi niyetleri sükûta davet eder... Ocağımın başı kabul edip söylediğin bu sözleri hakaret olarak kabullenirsen, dua et ki şu anda misafirimsin. Biz himayemize düşmüş kimselere karşı, kötülük düşünmeyiz... Bunu da dinimiz söyler...

Selim hırsla yerinden doğrulup ayağa kalktı. Avaz avaz bağırıyordu:

— Senin misafirin sayıldığı yerde bulunmak, Eğilmezler'e hakaret olur...

Pir Dede taşmıştı...

—Adam olmazsın Selim, dedi. Adam olmazsın... Sen hiç Allah'ın verdiği akılla düşünmesini beceremez misin be oğul?

Deli sinan büzülüp oturduğu köşeden odanın dolusu bir kahkaha attı:

— Haaah hah hah haaah... Keçiden adam olur mu Pir Dede? O keçi, keçi... Meee, derken de dilini bir karış dışarı sarkıtmıştı...

Selim sinirinden tek söz edemedi. Kapıyı şiddetle açıp, kapayarak gözlerden kayboldu...

Gece, gök kubbeden siyah çarşaflarını çekerken, tanyeri masmavi tüllerini gerdi... Uykuya varan gözler, rahatlığı en tatlı yerinden bölüp "Allahu Ekber" sesleri ile uyandı. Göğüslerinde iman ateşi yananlar, gözlerini huşu ile dünyaya açtı... Minareden yükselen ilâhi ses, semalara direklenirken kullar, Yaradan'ına Hamdüsena için hazırlık yapmaya başlamıştı... Ancak, Yeşildere'de, mukaddes vazifenin arkasından içleri sızlatan bir haber yayıldı...

Sabah namazından çıkanların hayreti görülmeğe değerdi... Yeşildere'de kalbleri yerinden oynatan bir olay var... Halk, Dikçe'nin sabah erkenden köyü terkedip etmeyeceğinin çekişmesini yaparken kahvenin önündeki meydanlıkta göklere, kıpkızıl alevler yükseldi... Püfür, püfür esen rüzgâr, yangının küllerini etrafa savururken, Kara Ali, Pir Dede, Hacı İsmail, Garip, Cemo yanyana ve beraberlerdi.

Köse Çetin, içinde burukluk yapan hisleri ile boynunu bükmüş, sessiz ve kararsız... Hep yüreğinin başında, mânâ veremediği bir sıkıntının heyecanını çeke çeke etrafındakileri seyredip durdu... Kalbi çarptı, yüzünün rengi kaçtı, sönük gözlerinden dökülmekte olan ışınlar mânâsız ve ürkekti... Korkulu korkulu nefes alıp verdi... Aynı hal içinde etraftakileri gözden geçirdikten sonra, ölü bir ses Dikçe'yi sordu:

— Pir Dede, Dikçe yok mu? diye mırıldandı...

Pir Dede, yönünü kasaba yolundan yana dönüp dalgın dalgın baktı... Köse Çetin, anlamış oluyordu... Mahcup bir ifade ile boynunu büktü... Gittikçe sönmekte olan alevlere baka baka bekledi...

Boş kalan vakitler dedikodunun anasıdır... Gayesiz geçen ömür, çekiştirme ile gün doldurmaya mahkûmdur...

Öyledir ama, bu dudaklar yalanmadan edilemez... İşte Yeşildere'dekiler bu sabah yataklarından aynı heyecanla doğruluyordu...

— Eğilmezler'in Dikçe'ye verdiği mühlet doldu...

— Gitmiş mi ola herif?

— Gitmeyip de ne yapacak hatun? Onlarla başa çıkılır mı dersin?.. Dört kardeşten bir tanesi içeri girse, üçü yine dışarda kalır...

— Ya inat eder de gitmezse?

— Yeşildere gene ana baba günü olur... Savcılar, Tabipler, Jandarmalar...

— Sen bugün kapıya çıkma sakın, nolur nolmaz...

— Doğru dersin hatun, görmedim, bilmem, bin kada belâ savarmış...

On onbir yaşlarında bir erkek çocuğu, kafasını yorganın altından çıkartıp merakla sordu:

— Baba...

Baba uyanan oğluna bakıp:

— Söyle, dedi...

— Eğilmezler bugün Dikçe'yi öldürecekler mi?

Baba:

— Bilmem, dedi. Hem, sen böyle şeylere kafanı yorma, yat uykunu uyu...

Çocuk beklenmedik bir ciddiyete bürünüp arzulu konuştu:

— Öldürsünler baba, öldürsünler onu...

Baba ve ana yenilmez bir merakla çocuklarına baktılar... Baba sordu:

— Öldürsünler mi? Niye?

Çocuk durakladı, kekeledi ve duygularını harman yaptı:

— Çocuklarla iskambil oynayamaz olduk... Tekmeyi indirdiğini yerlere yapıştırır oldu... Kahvenin önünden içeri bile baktırmıyor. Bütün çocuklar onun öldüğüne sevinecek, o ölürse mezarı başında kılıç çekmeye yemin ettik... Ölsün o ölsün...

Ana duygulandı, baba daha da meraklandı ve ana dayanamayıp aklına geleni oğluna sordu...

— Oğul, sizler çelik çomak oynarken gene de sizleri kovalar mı?

Çocuk derin derin düşünüp cevap verdi. Mühümsemez bir ses tonu ile:

— Yok be ana, öyle oyunlara bir şey demiyor... Yanımıza gelip "Kaçmayın, sizlere milli oyunlar öğreteyim diye bizi eğleyip dedelerimiz diyor, dedelerimiz..." Sonra öğrettiği oyunları da utanmadan bizimle oynuyor... Esas erkekler kumar oynar, kahveye gider... Erkekler böyle yaparlar, değil mi baba?.. Sen erkek değil misin, hep kahveye gidersin? Ben de erkeğim...

Baba içine sancılar veren hislerin amansız ağrılarına gebelik çekti... Kekeledi, geveledi sükûta vardı... Çocuğuna veremediği cevabın sancılarını çekiyordu. Yutkundu, yere baktı... Bütün duyguları boğazında düğümlenip; sızılı sızılı içine kanadı...

Çocuk suskunluğu sevdi... Daha da fazla rahatlayabilmesi için boşaldı... Konuşurken gözbebekleri dışarılara taşıyordu... Çarçabuk yataktan doğrulup üzerini giyindi, heyecanını döktü:

— Baba, baba, dedi. Sen istersen anamın sözünü tutup evde otur. Ben şimdi dışarılara koşup, hep Eğilmezler'i gözetleyeceğim...

Ana taştı:

— Eğilmezler'in nesini gözetleyeceksin?

Çocuk öyle istekli konuşuyordu ki bakışları arzuladıklarının en canlı misalleriyle doluydu...

— Nesini mi gözetleyeceğim? Onlar bugün Dikçe'yi yakaladıkları yerde vururlar... Adam nasıl öldürülüyor, öyle merak ediyorum ki?..

Kerim bu sabah erkenden kalkmıştı... Keçi Selim'in kafasındaki sargıyı görünce deli gibi oldu... Sofranın başına oturacaktı, vazgeçti...

— Kiminle kapıştın?

Keçi Selim başından geçenleri olduğu gibi nakletti. Kerim, Selim'i sinir harbi içinde dinlerken aç karnına bir sigara yaktı... Düşündü...

— Demek sen onu öldürmek için gittin, o da senin yaranı sardı he? Olur şey değil... Aynı fırsat bizim elimize geçseydi, zor kurtulurdu.

Yeşildere'de Bayram

Sabahın erken saatlerinde yayılan haber, dillerde şekiller çizdi... Eğilmezler büyük bir zaferin başarısını doya doya içerlerken her birisinin suratında, sevinç çizgileri oynaşıyordu... Koltuklarının altı çifter karpuz taşırcasına şişkin... Dolaştıkları yerlerde, dalkavuklardan bir tanesi yanlarına sokulup "Dikçe gitmiş" dese, Kerim göğsünü kabartıyor:

— Akıllılık etti, diyor... Eğilmezleri tanımayan birisi değil ya?

Köyün içinde dalgalanan söylentiler, Recep Ağa'nın kulağına da dokundu. Hareketlerine bakılacak olursa, Dikçe'nin köyden gidişi en çok Recep Ağa'yı sevindirmişe benzerdi... Daha söylentileri duyar duymaz nefes nefese bakkala koştu... Tahta kanepenin üzerinde dört kardeş otururlarken baş uçlarında dikildi. Sevinç pırıltılı gözler, Kerim'e bakarken... Her hali ile iflâs etmiş bir benliğin iskeletini canlandıyordu.. Kerim'e sabahtan beri verilmekte olan müjdenin devamını getirmişti... Konuşurken yalvarır gibi bir hali vardı:

— Allah seni bu köyün başından eksik eylemeye Kerim... Duyduğuma göre, o it soyu köyü çoktan terkedip kaçmış...

Kerim böbürlenerek karşılık verdi:

— Buna en fazla senin sevinmen gerekir Recep Ağa... Kaç gündür sana olanları söylemedim... Bilirsin severim seni. O korkak köpek, Cemo'yu da baştan çıkarmıştı... Gene de söylemek istemem. Git, de ki dünkü hareketinden dolayı Kerim Ağa seni affetmiş... Bir daha da burnunu olur olmaz şeylere sürtme, de...

Recep Ağa zorla yutkundu:

— Hayrola Kerim Ağa, bir terbiyesizlik mi etti yoksa?

— Hem de nasıl bir terbiyesizlik. Başkası olsaydı, töbe affetmezdim. Hem dedim ben ona. Şimdiye kadar Eğilmezler'in karşısında dikilen olmadı. Dikçe kaçar, yalnız kalırsın diye... İşte dediğim gibi de oldu...

Recep Ağa sarardı, soldu, ince ince bir titreyişle ayakta zorla durdu. Onu titreten, onu sarsan, ölüm korkusuydu. Bu hal, ölümü yok olmak bilenlerde, hep böyle, küçülme, ezilme, her şeyinin feda edip, yaşayabilmek için çırpınma hastalığı yapardı. Recep Ağa da aynı dertten muzdaripti... Dudaklarını alev alev yakan birkaç cümle Kerim'e yalvardı:

— Bak sen... Sorarım ben ona. Eğilmezler'e karşı gelmek ha? diye hayıflandı... Konuşma uzadıkça, Kerim böbürlendi, Recep Ağa yalvardı... Kerim daha fazla yerinde oturamamıştı... Sevinçle ayağa kalktı...

Sabahın serin havası, yerini ılık ılık bir sıcaklığa terketmeye başlamıştı... Kerim, Recep Ağa'nın gönlünü aldı:

— Üzülme Recep Ağa, olur böyle şeyler. Sen sonucun bizim dediğimiz gibi olmasına bak, gerisi mühim değil... Buraya gelişin olanları çoktan unutturdu bile... Cemo gelip elimi öper, olur biter...

Recep'in omzunu okşadı, keyfine diyecek yoktu...

— Buyrun, dedi kahveye gidelim. Seninle güzel bir tavla atar, birer de nargile höpürdetirsek, olur biter...

Yürüdüler... Recep Ağa yolboyu Cemo'yu sayıkladı... Olanları bir türlü hazmedemiyordu:

— İt, diye homurdandı... Kâbuslu adımlarla Kerim'in yanında ilerledi.

Şimdi sadece Cemo'nun, Kerim'e karşı gelişini düşünüyor, Cemo'yu bir türlü affedemiyordu... Kahvenin önüne gelince daha neleri düşünmek için kafasını yoracağını bilmeden ayaklarını sürükledi... Az sonra, kahvenin önünde öbeklenen küllerin esas dumanları, Kerim'in tepesinden yükselecekti...

Kargalar gökyüzünde bölük bölük harbe tutuştular... Acaip

sesler yere indikçe kalabalığın gözleri göklere çevrildi... Kargalar taifeler halinde, taraf tuttu... Gül, kapılarının önünden boynunu büke büke göklere baktı... Kargalar kıyasıya birbirlerini kovalarlarken mırıldandı:

— Kargalar bile...

Altmışlık bir nine, Gül'ün sözlerine karşılık verebilmek için yanına sokuldu. Aynen şöyle dedi:

— Tabii kızım, göklerden, ağaçların dallarından, yuvalarından, hep bizi seyrederler... Onlara bile kötü örnek olduk...

Gül, hüzünlü bir sesle kargalara baka baka, sordu:

— Söyle Nedime Nine, söyle. Bölük bölük olmayı da insanlardan mı öğrendiler. Onların gayesi, dilleri de birbirlerine düşürüp kavga mı ettirir?..

Nedime Nine yorgun yorgun kafasını sallayıp tasdik etti:

— Öyledir zağar, hatun kızım. Ben bildim bileli işimiz gücümüz bölünmek. İçini çekti, Gül suratına acıya acıya baktıktan sonra sözlerine devam etti:

— Hem öyle olmasaydı, Dikçe köyü terkeder de kaçar mıydı? Hem de sabahı köyünde eylemeden yollara düşer de kaçar mıydı?.. Bak, belki haberin bile yoktur...

Gül, Nedime Nine'nin gözlerine, içinden kaynayan acılarla baktı... Gözbebekleri iri iri oldu. İçindeki sıcaklığın, kaynattığı sıkıntı damlaları, damar damar boncuklaştı ve vücudunda beliren ölü bir irkilişin arkasından, fersiz dudaklarından çaresizliği döktü:

— Neler söylersin Nedime Nine, Dikçe gitti mi?

— Gitmiş ya. Köyün eliği cücüğü, hep ondan konuşur. Eğilmezler bayram ederler. A kızım bayram... Eller iyi etmiş derler de başka şey demezler... Eğilmezlerin kör kurşununa hedef olmaktansa, alıp başını terkidiyar eylemiş...

Gül'ün dudakları titredi, ölü bakışlarında bir kıpırdanış ve solan yüzünde heyecan dalgalı çizgiler belirdi:

— Yalan, yalan, diye inledi... Dikçe gitmez, gitse bile, gitse bile...

Gül, kısık bir sesle ıstırabını döktükçe Nedime Nine üzüldü:

— Hay kızım, dedi. Can korkusu bu. Kolay mı sanırsın? Allah kimseye vermeye.

Nedime Nine umutsuz bir ifade ile Gül'ü teselliye çabaladı:

— Belki sonunda sizi de ister, sabret... diye hayıflanıp, ellerini sırtında kenetledi. Belini büke büke yoluna devam etti...

Gül'ün gözlerinden inci inci yaşlar döküldü. Yolunu doğrulayıp yıldırım gibi aktı... Soluğunu aynı hızla Dikçelerin evinde almıştı... Hiç bir şey düşünmeden kapıyı hışımla açıp evin ortasında çivi gibi durdu...

Hatice Ana, Lâle, hayretle bakıp yerlerinde kalakalmıştı... Gül, gelip geleceğine çoktan pişman olmuştu bile... "Bunların hiç bir şeyden haberleri yok" diye düşünüp hıçkıra hıçkıra geldiği gibi geriye dönüp kaçtı... Hatice Ana ve Lâle'nin içine bir ateştir düşmüştü...

Az sonra ana kız, Gül'ün arkasından koşacaklardı... Ve Gül, Hatice Ana ile Lâle'yi görünce...

* * *

Kahvenin önünde yakılmış meydan ateşinden kalma bir yığın kül ve kahvenin kapısına yazılıp asılmış levha göze çarpıyordu... Kağıt levhanın üzerinde "tamirat var" yazılı... İçeride yoğun bir çalışma var. Köse Çetin, ustaların başında dikilmiş, hayran hayran yapılmakta olan işleri kontrol ediyor...

Kerim yollardan geçtikçe kardeşleri ve Recep'ten başka bir sürü dalkavuk da yanlarına katıldı... Aynı taife kahvenin önüne yaklaştı. Kahve kapısı önünde Cemo ile Kara Ali sohbet ediyordu... Garip'in de onlarla oluşu, mevcut kalabalığın dikkatini çekmeye kâfi geldi...

Kısa adımlar az sonra iki grubu, karşı karşıya getirdi... Kerim durdu, kardeşleri durdu ve yanındaki dalkavuklar da beraber... Her iki grup birbirlerine sert bakıştı... Recep Ağa oğlu Cemo'ya

nefret dolu duygularla baktıktan sonra kükredi:

— Cemo, buraya gel...

Cemo gayet ciddi bir tavırla, babasının çağrısına itaat etti... Baba ve oğul, her iki kafilenin tam orta yerinde buluştu... Yine her iki tarafın bakışları, baba oğulun üzerinde dolaştı...

Cemo mahcup bir lisanla sordu:

— Bir diyeceğin mi vardı baba?

Recep ağa hiddetinden kıpkırmızı kesilmişti... Alçak bir sesle homurdandı:

— Senin ne işin var o heriflerin yanında?

Cemo, terbiyesini bozmadan sakin sakin cevap verdi:

— Ya sen, sen o heriflerle ne yapıyorsun?

Recep Ağa kızardı bozardı ve:

— Yıkıl, git karşımdan, dedi. Eve git, orada konuşuruz...

Cemo babasının telaşını çoktan farketmişti... İtiraf etti:

— Bana kalırsa, buradan gitmesi lazım gelen sen olmalısın... Eğer gitmez de kalırsan, biraz sonra olan bitenlerden hiç de memnun kalmayacaksın...

Bir yandan baba oğulun konuşmasını dinleyen Kerim ve adamları diğer yandan da kahvenin önündeki "Tamirat var" yazısına dikkat kesilmişti... Yorgun adımlar onları kahvenin merdivenlerine doğru götürürken baba oğul konuşmayı sürdürdü... Kerim merdivenlerin başında durup alaylı alaylı yazıyı okurken az sonra Çetin'le giriş kapısında göz göze geldi.... Kerim manâlı manâlı sordu:

— Hayır ola Çetin, tamirattan hiç bahsetmemiştin...

Çetin:

— Aniden, dedi. Akşam, aniden karar verip sabahleyin de ustaları getirdim.

— Neler yaptırıyorsun böyle?

Çetin gayet sakindi:

— Kitaplık, dedi...

Kerim şaşmıştı. Anlayamamış gibi tekrarladı:

— Neee kitaplık mı? Olur şey değil. Kahvenin içinde kitaplık da yeni duydum...

Çetin açıklamak ihtiyacını duymuştu:

— Öyle değil, dedi... Hem kitaplık hem de kahve değil...

— Ya nasılmış?

— Burası tamamen kitaplık olacak...

Kerim düşündü, kaşlarını çattı, aptal aptal Çetin'in gözlerine bakıp:

— Hiç bir şey anlayamadım, dedi. Benim bildiğim, kitaplarla iskambil kağıtları hiç bir yerde anlaşamazlar...

Çetin:

— Ben de öyle düşündüm, dedi... Kitaplarla iskambil kağıtları anlaşamazlar diye, tavlalarla, oyun kağıtlarını toplayıp, meydan ateşi yaktım. Karşıdaki kül yığını da hatıraları...

Kerim gözlerini meydandaki kül yığınlarına çevirdi. Sinirleri gerginleşti, öfke dolu bir ses Çetin'e bağırdı:

— Sana bu akılı kim verdi?

Çetin doğrusunu konuştu:

— Bana bu aklı Dikçe verdi, dedi. Ben de onun dediği gibi yapıyorum...

Kerim ortalığı yırtan bir nâra attı:

— Demek kendisi gecenin kör karanlıklannda avratlar gibi kaçarken sana da akıl vermeyi ihmal etmedi, öyle mi?

Köse Çetin göğsünü kabartarak Kerim'e cevap verdi:

— Benim bildiğim Dikçe senden korkup kaçmaz.

Kerim alaylı alaylı gülerken yanındakiler aptal aptal etraflannı aradılar... Çetin'in sözlerine kimse inanmak istememişti. Kerim'in içine şüphe düşmüştü... Arzularını kamçılayan sevincine gölge düşüren bir şüphe:

— Anlaşılan seni sarhoş etmişler, dedi. Sarhoş...

Çetin dudaklannı ekşiterek mınldandı:

— Artık içki içmemeye de yemin ettim... Söz verdim Dikçe'-ye... Sarhoş filan değilim...

Kerim sanki acıyordu:

— Vay zavallı arkadaşım vay... Dikçe denilen korkak, gecenin yarısında köyü terkedip kaçtı. Aklını başına topla, bizim onlar için düşündüklerimizi onlar bize uygulamaya çoktan başlamışlar... Seninle beni birbirimize düşürme telaşı bu... Hem, sen erkek adamsın, kitabı şehirlerdekiler okusun. Biz kağıdımızı tavlamızı oynayalım... Erkekler ocak başlarına değil, kahve köşelerine yaraşır... Eski köye yeni adet mi getireceksin... Elini tamirat yazılı kağıda götürüp hırsla yırttı... Sesi ayyuka çıkarcasına yüksek ve hırçındı:

— Bırak böyle akılsızca işleri, millet içeri girip oyunu oynasın...

Çetin sakin halini bozmadan, kapıya kolunu dayayıp çelik gibi gerildi. Kerim hazırladığı yarım adımı tamamlayamamıştı. Sert sert bakıştılar. Çetin de kızmaya başlıyordu...

— Biliyorsun Kerim, bu yaşıma kadar vazgeçeceğim hiç bir işe başlamadım.

Kerim kinayeli bakıp eski arkadaşına yeniden hitap etti:

— Çetin, severim seni. Biz bölünmez iki bütündük... Eğilmezler'in kara listesine yazılmanı istemem.

Çetin gülümsedi, kendinden emindi:

— Nasıl istersen, dedi...

Kerim havayı sakinleştirmek için, elini Çetin'in omuzuna okşarçasına vurdu; Çetin'in bu haline inanmak istemiyordu.

— Hadi hadi, sen onlara uyacak kadar gerici değilsin... Çekil şu kapıdan da bir iki fokurdatalım... Çetin ciddiyetinden hiç bir şey kaybetmeden konuştu:

— Kahveyi kütüphane yapmak gericilik de kumarhane yapmak mı ilericilik? Yazık, diye acındı...

Kerim yeniden kızdı:

— Çekil be Çetin, bugün tersinden mi kalktın?..

— Hayır, ilk defa besmele çekerek kalktım. İçeride tamirat var, bittikten sonra kitapları da koyarız, hem çay içer, hem de

okuruz. Gayri siz de herkese uyar olun. Köyün yitirilmiş huzuru yeniden gelsin, bölük bölük olan topluluklarda yarınlara kuşkulu bakılır. Tıpkı, Yeşildere'de olduğu gibi...

Kerim'in vücudundaki kanlar beynine hücum etti... Gözleri irileşti, bakışları şuursuzlaştı. Her hali ile deliden farksızdı...

Kapıya gerilen Çetin'i, beklenmedik bir darbe ile kolundan tutup kalabalığın ortasına kadar savurdu... Ve köyün içi hiddetli bir sesin azameti ile çınladı...

— Ulan bana akıl mı vereceksiniz, örümcek kafalı herifler?..

Cemo'nun gözleri alev alev yandı, yıldırım gibi Kerim'in yanına koştu... Recep Ağa oğlunun arkasından çaresiz, çaresiz bakıp dizlerine vurdu:

— Cemo, Cemo, gel buraya. Sen can taşımaz mısın?

Kara Ali, Garip, Çetin, Cemo'nun arkasından çoktan kahvenin içine dalmışlardı... Her iki kafile karşı karşıya gelmişlerdi.

Recep Ağa olduğu yerden yarım santim bile oynamamıştı... Kahvenin meydanlığı geniş halk kitlesi ile dolup taştı... Yeşildere yine tarihi günlerinden birini yaşıyordu... Her kalp kütür kütür atarken heyecanlar yüzlerde alev alev yandı.

Cemo, hiddet kusan bakışlarını Kerim'in üzerinden çekmeden konuştu:

— Senin kabul edemediğin nedir, Kerim? Köye bir hizmet getirilmek isteniliyor ve sen buna, kaba kuvvetle karşı koymak istiyorsun. Yardımcı olacağın yerde, güçlük çıkarmak, erkeklikten değildir... Sen de bu köyün adamısın, işi kötülüğe götürmeden inadından vazgeç. Birleşelim. Birliklerden dirlik doğar. Dikçe de her zaman böyle söyler, inat etme...

Kerim dişlerini sıktı... Deli gibi olmuştu:

— Ulan adam oldunuz da köyü düşünmeniz mi kaldı? Bu köyde herkesin darına kim yetişir? Kerim... Herkese veresi malı kim verir? Kerim... Darda kalana borç parayı kim dağıtır? Kerim... Bunlar hizmet değil de sizin şuraya koyacağınız iki üç yapraklı kağıt parçaları mı hizmet olur?

Her iki taraf da tetikte beklerken Cemo gereken cevabı verdi:

— Faizle dağıtılan para, aslında beş kat fazlasına satılan mal, hizmet midir, felaket mi? Onu alanlara sor.

Kerim sinir krizleri geçirecek kadar bozuk bir asap içinde kıvrandı... Etrafını gözden geçirip dişlerinin arasından homurdandı:

— Cemooooo...

Eller tabancaların kabzasına yüklenirken Kerim son sözlerini taşırdı:

— Cemo, bu kabadayılığın borcunu ayaklarımın altını öperekten ödeyeceksin...

Cemo kendisinden geçmişcesine şahlanıp Kerim'in üzerine yürürken Kara Ali, Çetin, Garip, tabancalarının tetiklerini hazır vaziyete getirmişlerdi.

Kara Ali bir kolunu Cemo'ya gerdi.

— Dur, dedi... Gözleri, hedefine ateş püskürürken Cemo mırıldandı:

Kara Ali, karşı tarafta tabancalarını çekenlere ve Kerim'e hitap etti. Sinirinden kıpkırmızı kesilmişti... Kan gözlerini bile istilâ etti:

— Kerim, şu kahvenin içindeki, en ufak kımıldanış, en az yirmi cenaze çıkartabilir... Biz buraya kararlı geldik, en ufak hareketiniz affedilmeyecektir... En iyisi al adamlarını ve git buradan. Gayri Dikçe bir değil bin oldu... Biz seni de aramıza almak isteriz. Arzu edersen beraber olalım. Eğer yok dersen, git buradan... Namlular boş çevrilmez. Bunu iyi bilesin. Hava biraz daha gerginleşirse senin ve benim sözlerim kâr etmez olur... Eğer canın kahve açmak isterse, paran çok. Sana mani olan yoktur, git sen de kahve aç...

Kerim postun ucuza satılacağını anlamıştı... Etrafındakilere işaret verdi... Dişlerini sıktı, sıktı, sıktı...

— Gidiyorum, dedi. Gidiyorum ama şunu hiç unutmayın. Hepiniz tek tek, Dikçe gibi köyü terkedeceksiniz. tek tek...

Kerim ve kafilesi kahvenin önünde kümelenen halkın arasın-

dan yürüdü... Baktıkları her gözde endişe, ısrarlı her bakışın sonunda yere yıkılış vardı... Her kısa adım da böylece atıldı...

Öğle namazından çıkıp gelen ihtiyarlar, kahvenin önüne yaklaşırlarken garip bir heyecan içindelerdi... Kalabalık, onları endişeye düşürmüştü...

Kahvenin kapısı önünde cem olanlar paralel bir şekilde iki tarafa sıralanmışlardı... Kerim ve adamları notalı adımlarla yürüyorlardı... Kerim hiç kimseye bakmaz oldu ve gözleri, istikametinde kaldıkça içi kanadı... Bakışlar baygınlaştıkça, yüzü pancar pancar kızardı... Arkasındakiler de aynı noktaya ısrarla şaşkın ve ürkek bakıyordu...

Kerim, son adımını tamamlamadan durakladı. Elindeki sigatayı hırsla ayaklarının altına attı. Sigara yerde boğuk boğuk tüterken başı yüksek bir dağın tepesinden daha da dumanlı, daha da sisliydi... Titrek elini beline attı. Arkasından yürüyen kardeşleri de onu taklit edince halk paniğe kapılmıştı... Herkes bölük bölük köşelere kaçarken Kerim tabancasını kılıfından sıyırmıştı... Yüzünden iri iri terler döküldü. Gözleri büyüyüp yuvalarından taştı. Burun delikleri nefes alıp verebilmek için dar geliyordu... Onun için de hep ağzından soludu. Tabanca kılıfından sıyrılırken dudaklarından Yeşildere'yi titretecek kadar yüksek bir ses nefret nefret döküldü:

— Demek sen hâlâ buralardasın...

Tetiği çekecekti. Camiden gelen ihtiyarlar bastonları bayrak bayrak havaya kaldırıp haykırdı:

— Dikçe'ye boşaltılan kurşunlar ancak bizim gövdemizden geçtikten sonra hedefini bulabilir...

Kerim beklemediği yerde, beklemediği bir kuvveti daha karşısında bulunca, yorgun düşmüştü.

— Dikçeeee, diye inledi...

Kerim elindeki tabanca ile kabuslu anlar yaşarken Dikçe etrafını çemberleyen ihtiyar takımının arasında durdu... Omzundaki her iki gözü kitap dolu heybeyi yere bıraktı... Bu canlı,

yıkılmaz kale, yok olmakla başbaşa kalan, gelenek ve göreneklerin fedaisi, varım diyen bir öğretmen için örülmüş unutulmaz bir abide idi.

Dikçe iyice duygulandı ve hislendi... Kendisine siper olan bu canlı hedefleri ve Kerim'in taifesinin arkasında eli tetikte bekleyen arkadaşlarını görünce dayanamayıp ıslak bakışlarla onları süzdü... Bu nemler, gönül bağlarının mürekkebiydi...

Yüreklerin başında acılar burkulurken Pir Dede'nin titrek sesi meydanlıkta deli yel gibi esti:

— Kerim, koy o tabancayı yerine, koy... Aksi bir iş yaparsan şu meydanda tükrüklerimizle boğarız seni. Boğarız diyorum, yemin ettik... Bastonlar kafanızda paralanmadan, koy o tabancayı yerine. Al adamlarını da git buradan.

Her kafadan bir ses gelmeye başlamıştı... Dikçe'nin etrafını daha kalabalık görenler, içinde kinleri büyüyüp de seslerini çıkartmayanlar, hep böyle bağırdı...

— Git buradan Kerim git... Kuş kadar aklın varsa buralarda fazla durma... Git, Git.... Giit... Kendisi ve adamları, sükûtu hayale uğramışlığın resmiydi... Kerim kuşkulu gözlerle, ses veren yüzlere baktıkça eridi... Sanki mağlubiyeti bir anda yudum yudum içmişti... Güç durumda kaldığı bu yerde neler düşündü bilinmez ama, çoklarını kara listenin baş sahifesine yazdı...

— Öyle olsun Yeşildereliler öyle olsun. Eski kahveyi öldürdünüz, yeni kitaplığımız hayırlı olsun...

Herkesin ağzından aynı sözler dalgalandı:

— Hayırlıdır...

Kerim arkasına bakına bakına kalabalığın arasından yürüdü... Adamlarına işaret verdi. Herkes edebi ile çekilip gidecekti... Böyle istedi...

Dikçe'nin etrafını saran halka hâlâ bozulmamış, daha da büyüyüp genişlemişti... Dikçe gözlerde büyüdü, liderleşti... Recep Ağa, bu manzaraya şahit olamadan, yüreğinin başı kanaya kanaya evi zor buldu... Hep "Cemo, Cemo" diye sayıkladı da başka

bir şey diyemedi... Gözlerinin ikisi, çağlayan olup gelecek haberleri beklerken büzülüp kaldığı ocağın başında titriyordu...

* * *

Bugün Yeşildere'deki kuşlar, yerlerdeki taşlar, yeşil yeşil yapraklardan elbise giyen ağaçlar bile neşeli... Her dilde yapmacıkların öldüğü, gerçeklerin meydan bulduğu bir gün... Her günden bambaşka bir gün... Bugün her yüzde, tebessüm izleri var... Her gözde, anlamlı pırıltılar kaynarken, sevinç yumakları büklüm büklüm çözülüyor...

— Dikçe kazandı...

— Eğilmezler eğildi...

— Yeşildere'de artık Dikçe var...

— Herkes Dikçe ile beraber oldu...

— Eğilmezlerin yüzleri, karaburs gibi...

— Eden bulur, inleyen ölür. Şimdi de Eğilmezler çeksin...

— Dünyadır bu, dünya. Düşmez kalkmaz bir Allah...

* * *

Diller diledikleri gibi konuşurken Kerim, iki kardeşi ile birlik bakkalın önüne varıp ot çuval gibi peykeye oturdu...

Güneş, oturdukları yere dikey olarak iniyordu... Dükkanda duran Keçi Selim yanlarına geldi... Sükutlu yüzlere baktıkça sessizliği bozdu. Kerim'e hitap ediyordu:

— Hayrola ağa, pek düşünceli gördüm...

Kerim'in gözleri kan çanağından farksızdı... Kafasını dik tutup konuşmak için hazırlandı... Bir şey bulamayınca da... Yeniden önüne bakıp cebinden tabakasını çıkardı... Tütün sarıp yaktı. Düşündü, çareler aradı, hem de sigaranın dumanlarını ciğerlerine kadar indirdi...

Selim beklediği cevabı alamayınca, merakı büyüdü. Yeniden sordu:

— Söylesene ağa, dut yemiş bülbüle dönmüşsün?

Kerim alçak bir sesle mırıldandı:

— Eğilmezler, eğildi...

— O nasıl söz ağa, söylesene, ne demek istersin?

Kerim, olanları kısaca özetlerken Keçi Selim'in yüzü kireç gibi olmuştu... Daha fazlasını hazmedemiyordu, dişlerinin arasından kinini taşırdı:

— Ah ağa, ah, orada ben olmalıydım ki... Gözleri alev alev yanarken kahveden yana baka baka konuştu:

— Ben olsaydım, Yeşildere çokları için mezar olurdu. Olurdu da, kalanlar gözyaşları dökerdi... Bu belde çoktan ana baba günü olurdu... Savcılar, tabipler, jandarmalar... Her yüreğin yağı erir, acıdan yumrukları ile döşlerini döverlerdi... Davul döver gibi, davul... "Dum dum dum... Dum dum da dum." diye döverler. Gözyaşları acı akar, dudakları acı acı sözler sıralardı.

Uzaklara perde perde serpilen bakışlar, ayaklarının dibine, indi ve elini sakat bacağının üzerinde gezdire gezdire kükredi:

— Palavra sıkar sanmayın, gene de geç kalmış sayılmam. Biraz sonra Yeşildere'nin halini görün. Eğilmezler mi eğilmiş, Dikçe mi? diye kükredi.

Keçi Selim arkasına bile bakmadan parlamıştı... Daha beş on adım atmadan Kerim'in dudaklarından dökülen azamet dolu ses Keçi Selim'i olduğu yerde mıhladı.

— Seliiim... Keçi Selim... Dön, buraya gel, kafasız topal...

Selim, durduğu yerden dönüp arkasına baktı... Gözleri, adımları, her hali, ani verilmiş bir kararın çırpınışı içinde perişandı...

Yorgun ve ham bir hareketle Kerim'den yana dönüp, adımlarını sürükleyerek yürüdü... Beyni de ayakları gibi karmakarışık düşüncelerin kazanı olmuştu... Kerim'in suratına bakıp garip garip sordu:

— Ağa, sen Eğilmezler mağlup oldu demedin mi? Söylesene, ben neden geri çağrıldım... Duyduklarım yalan mı? Söylesene...

Kerim, Keçi Selim'e bakıp konuştu:

— Düşüncesiz hareket edenler, sonunda mutlaka mağlup olurlar... Söyle bakalım, böyle düşünmeden nereye gidersin?

Bilenmiş bir kin, daralan bir nefes cevap oldu:

— Dikçe'yi öldürmeye...

Kerim alaylı alaylı güldü:

— Eskisi gibi değil, Keçi. Şimdi herkes Dikçe oldu... Anlattım. Dikçe'ye çevrilen namluya ihtiyar vücutlardan canlı ve sarp kale kuruldu... Ve bizi sever gözükenler, karşıdaki beraberliği ölçünce: Gidin buradan, diye bağırdı... Biz de tek kurtuluş çaresini oradan ayrılmakta bulduk. Biz de tabancalarımızı kılıflarına koymadan içindeki kurşunlan boşaltabilirdik... Mesele onunla bitmiyor... İsterim ki hiç birimize zarar gelmeden, tehlike sükût etsin. O da şimdilik etmedi işte. Artık Dikçe'yi bütün köy sever olur... Onun kılına hata gelse, bizi tükürükle boğarlar... Bunun için de gayet düşünceli ve yerinde kararlar verip ona göre hareket etmemiz gerekir...

Kerim, çaresizlik içinde kıvrandı ve ümitsiz bir kıpırdanışla içini çekti...

— Otur, dedi. Sen de şöyle, yamacıma otur da biz bize konuşalım.

Keçi Selim, ağır bir taş gibi, vücudunu kanapenin üzerine bırakırken, adeta inliyordu:

— Konuşacak ne kalmış ki ağa? Zayıf düşen insanlar, ancak hile yolu ile iş yapar...

Çot Rıza, hiç konuşmadan dinlerken gözleri uzaklardan ayrılmadı... Bir ara, uykudan uyanır gibi kımıldanıp sersem bir hareketle Kerim'e baktı:

— Ağa dedi. Ağa, ben bir şeyler düşündüm...

Kerim isteksiz isteksiz Rıza'ya bakıp sordu:

— Söyle bakalım Çot, neler düşünebildin?

Çot oldukça heyecanlı gözüküyordu:

— Ağa, elin kahvesinden, kitaplığından bize ne? Biz neden hakkımız olmayan şeylere karıştık? Herkesle, bu yüzden, kötü olmaya değer miydi dersin? Söylesene ağa, bizim meselemiz başka, bu mesele başka, bir kahve için kötü olmaya değer miydi?

Kerim'in yüzü, ekşi ekşi kırıştı ve yorgun bir düşüncenin arkasından Çot Rıza'ya sebeplerini anlattı:

— Ulan kafasız Çot, diye kızdı... Değişen ne kahve ne de başka bir şey... Sadece köyün kahvesi, basit bir kitaplık olarak tadilât görmüyor.

Kerim'in nefesi bile alev alevdi... Sesinin kısılması ile hararetin yarısı içine akıyordu...

— Değişen bir zihniyet, dedi. Değişen bir zihniyet... Siz bunları daha bilmezsiniz... Senin anlıyacağın, düşünceler, fikirler tadilat görüyor. Bizim kaba kuvvetimiz ve rahatça sürdüğümüz geçim, artık kör oluyor kör. Her şeyin aleyhimize hazırlandığı yepyeni bir kıpırdanış bu, yepyeni... Artık kimseyi parasız çalıştıramayacağız. Paşalar gibi otururken işin görülüp, bitmiş olamayacak. En kötüsü de nedir bilir misin? Artık bire aldığımızı üçe satamayacağız. Kimseye, faizle para veremeyeceğiz... Senin anlayacağın, kendi kabuğumuzun içinde eriyip Deli Sinan'ın bağırdığı gibi, eski Eğilmezler olacağız... İşte onun için müdahale ettik Çot, onun için... Nasıl, değer miymiş?

Sarı Osman meseleyi mühimsememişti:

— Bizde para olduktan sonra, bu köyde de ihtiyacı olanlar bulundukça biz elimizdeki parayı faize vereceğiz demektir... Hem köyde başka bakkal da yok...

Kerim, her şeyi bilen ve aklı eren insandı:

— Şimdilik yok, dedi. Yarın, yarın ne olacağı bilinir mi?

Sigarayı yudumladıkça, dumanlar gözlerinin önünde iplik iplik büküldü ve yükseldikçe, atılmış yün gibi çoğalıp gözlerden kayboldu...

Kardeşlerine öğüt veriyordu:

— Bundan sonra, bana sormadan iş yapmayın. Taki mecbur olmadıkça... En büyük mesele bu işin öncülüğünü yapanları, asılsız iftiralarla, halkın nazarında çürütmek, itimat edilmeyecek hale getirmektir. Sonra... Çürütmek için en güçlü malzeme namustur... Şurdan bir çocuk gönderin. Recep'i bana çağırsın...

Eski Devler Can Verirken

Recep Ağa perişandı... Nefesi darlanmıştı... Boğula boğula Kerim'in yanına geldi... Tahta kanepenin boş bir köşesinde gösterilen yere, güçlükle oturmuştu... Kerim'in gözlerine baktı... Yorulmuştu, geniş bir nefes aldı:

— Selâmün aleyküm, dedi.

Kerim, içten çöküşün dekorlar kurduğu bir sahneden farksızdı... Kısık bir sesle selâm aldı:

- Aleykümselam Recep Ağa...

- Hayırdır inşallah Kerim Ağa... Beni çağırtmışsın...

- Haa, öyle oldu ya. Çağırttım.

Cebinden tabakasını çıkardı, ikisi de sigara yaktı... Recep Ağa, hep Kerim'in ağzından çıkacak sözleri bekledi... Kerim oldukça düşünceli ve görünüşünden fazla perişandı. Recep sıkıntısından uzaklara daldı... Dinliyordu:

Kerim ağzındaki baklayı çıkardı:

— Bilirsin Recep Ağa, en yakın arkadaşımsın. Onun için, Cemo'nun yaptıklarına ses çıkarmadım. Yalnız...

Recep Ağa bu sözleri duyar duymaz, kendisini gizli bir sevincin dalgalanışına bırakmıştı. Kerim devam ediyordu:

— Yalnız, dedi. Gönlüm bir türlü seninle kötü olmaya razı gelmez. Onun için de bazı şeyler düşündüm... Ben derim ki, Cemo gurbete gitmeli... Eğer kalırsa...

Recep Ağa'yı aptallaştıran bir merak sarmıştı.

— Cemo gurbete mi gitsin?

— He ya. Gurbete gitsin...

— Ama Cemo nişanlı, yakında düğünü olacak...

Kerim ciddiyetini artırmıştı... Cemo'nun nişanlısının Karayılan'ın köyünden olduğunu hatırlamıştı. Bu hal onu biraz daha rahatlattı:

— Bana kalırsa Cemo gitmeli, dedi... Eğer gitmezse, ortadan hatır gönül kalkır, çok şeyler olur, çok...

Recep Ağa uyuştu, sersemleşti:

— Doğru dersin emme...

— Emmesi, tamarekesi yok, Dikçe'nin yanında kaldıkça, zararlı çıkacaktır. Elbet sen de Eğilmezler'e karşı durmanın cezası nasıl olur bilirsin... Fazla değil, aklı başına gelene kadar gitsin...

Recep Ağa, Kerim'e karşı koyamadı. Düşündü, düşündü ve cevap verdi:

— Gitsin Kerim Ağa, gitsin bari... O itle beraber olana kadar varsın gurbete gitsin...

Gözleri irildi, heyecanı arttı ve geldiği yorgunluktan daha beter olarak yerinden oynayıp kalktı... Hiç konuşmadan kafasını önüne yıkıp söylene söylene yürüdü...

Eve geldiğinde Cemo'yu karşısında görünce cin çarpmış gibi oldu. Karşısında dikilip hiddetlendi... Tüyleri diken diken oldu. Gözleri dönmüştü... Ne düşündü, ne düşünmedi bilinmez ama beklenmedik anda yumuşar gibi olmuştu... Önce zorla gülümsedi, sonra yorgun vücudunu sedirin üzerine bıraktı ve mırıldandı:

— Cemo...

— Buyur baba...

Cemo, meraklı meraklı babasının ne diyeceğini beklerken, Recep Ağa öfkenin sarhoşluğundan, gözlerini yere yıkarak konuştu:

— Oğul, derim ki sen gurbete gitsen...

Cemo babasının kafasına rüzgârın nereden estiğini çoktan bilmişti:

— Gurbete çıkış da nereden esti baba?... Biz geçinip gideriz. Hem kimseye muhtaç olduğumuz da yoktur...

— Oğul köyün çoğu gurbette. Bu gidiş sana zor gelmemeli... Bak, yakında düğün tutacağız. Paramız kalmadı... Bunun için de sana istemeye istemeye derim ki gurbete git...

Cemo, acı bir tebessümün arkasından dudaklarını kırıştırarak, babasını kınadı...

— Ne demek istediğin, konuşurken çektiğin sıkıntıdan, kolayca anlaşılır... Dikçe'ye, köyden gitmesi için mühlet verenler, senden, gurbete çıkmamı istedi...

Recep Ağa kızgın bağırdı:

— Hayır, bunu Eğilmezler değil, ben istiyorum... El sözüne uyar da senin gurbetçi olmanı ister miyim?... Buna mecbur olduğumuz için sana, git derim...

Cemo'nun titreyen sesi odanın içinde dalgalanmıştı... Sert sert duvarlara çarparak yankılaştı:

— Baba, baba, ben şu sözlerin nereden geldiğini bilmeyecek kadar akılsız değilim... Bugüne kadar düşünmediğini, ne çabuk düşünür oldun?

Sonra babalık evlatlık unsurunu hatırlayınca, sesi iyice düşmüştü. Şimdi evlât olarak yalvarıyordu:

— Baba, bırak bu düzensizliği... Gel sen de bizimle birlik ol. Beni boş yere kendine asi etme... Senden gurbete gitmemi isteyenler, öp öz kardeşinin kanına girmişlerdi... Fidan gibi yeğenini kahbece vurmuşlardı... Onlar bizi yok etmek isteyenler baba, yok... Zayıf düştükleri için, bizi tek tek dağıtmak isterler... Bırak gayrı o adamların peşini baba, bırak...

Cemo'nunu sözleri babasını yıprattı... Recep Ağa çaresizlik içinde çırpına çırpına bağırdı:

— Unutma ki babanım. Sana emrediyorum gideceksin. Öte yanı seni alâkadar etmez, anlıyor musun, etmez.

Cemo sinirinden sapsarı kesildi... Bir an sükût içinde düşünceye vardı. Babasına hangi şartlar altında itiraz ederse asi gelmiş sayılmaz, babalık hakkını çiğnememiş olurdu? Yorgun kafasında bunların muhasebesini yapmaya çabaladı... Beynindeki kıyasla-

mayı olgunlukla babasına boşalttı:

— Yalnız şunları bilmeni isterim ki verilen emirler zararlı gözüküyorsa, bu emir babadan bile olsa, reddedilir... Hem de müsterih bir vicdanla baba, müsterih bir vicdanla... Gitmeyeceğim, şayet Eğilmezler'den o kadar korkuyorsan sen gidersin... Bir daha da ısrar etme. Bu verilecek son kararımdır...

Recep Ağa'nın gücü kendisine yetmişti... Korkusundan eve kapanıp bir daha da evden dışarıya çıkamadı... Gelen habercilere hasta dedirtip başından savdı... Baş edemeyince de son gelen bir çocuğun eline aynen şunları yazdı: "Beni dinlemiyo". Az sonra gönderdiği yazı Kerim'in eline geçince, Kerim kardeşlerini başına toplayıp durumu bildirdi... Bundan böyle başka çareler aramak zorunda kalacaklardı...

Ilık ılık bir rüzgâr, güneşin yüzlerden şebnem şebnem sızdırdığı terleri yalaya yalaya esiyordu. Köyün bütün çocukları, yeni çay evinin, eski kahvenin, önünde toplanmıştı... Yarı korkuya dönük heyecanla, çay evinin kapısına dizilmiş, içeriye bakıyordu... Onları büyüleyen, karşıdan karşıya kalplerini fetheden, duvardaki resimlerdi. Göze hoş görünür şekilde basılmış tablolar, "Mahsûllere musallat olan haşereler", kuzular, buzağılar, otlar ve koyunlar... En tatlı renklerle resimleşmiş dekorlar sunmaktaydı... Ormanlık, çimenlik, çiçeklerle süslü bahçelerin duvarlara asılısı, çocukları çay evinin kapısı önünden ayırmaz ediyordu... Önce çekine çekine korka korka bakıp kafalarını geri çektiler...

İçerisi oldukça kalabalıktı... Tepsi tepsi çaylar gelip gittikçe Dikçe, lüzumlu bir kitabın sahifelerinden, sesli sesli pasajlar okumaya devam etti... Herkes dinledi ve çay içti... Okuduğu sahife bitmiş, arkasını çevirecekti... Ilım ılım akan gözler, kapının eşiğinden korka korka içeriyi gözetleyip geriye çekilen çocukları buldu... Kara Ali, Cemo, Garip ve Çetin de aynı noktaya dalmışlardı...

Dikçe, elindeki kitabı önündeki masaya bırakıp yerinden kalktı... Yüzündeki sevinç halkaları yumuşarken göz bebekle-

rinden merhamet pırıltıları serpilmeye başladı... Kapıya yaklaştığında, içinde beliren sevinç birdenbire dağıldı ve yüzleri soldu. Kapıdan içeri bakan çocukların her biri bir yana dağılmıştı... Arkalarından üzgün üzgün seyredip meydanlıkta durakladı... Kaçışan çocuklara merhamet ve sevgi dolu bir ses yetişiyordu:

— Çocuklar, çocuklar; kaçmayın, gelin. Burası sizlerin oldu...

Çocuklar bir hayli uzaklaşmıştı. Dikçe'nin sesi uzaklardan gelince adımlar atılmaz olmuştu... Yerlerinde durup, arkaya baktılar... Dikçe, yalvarır gibi ikinci defa kendilerini çağırırken hâlâ endişeli ve ürkektiler...

Dikçe:

— Gelin dedim işte. Kaçacak bir suçunuz yok ki... Çocuklar durakladıkları yerden, kararsızlık içinde şaşkın bir bekleyişi sürdürürlerken Dikçe müteessir sesiyle çağrıyı yeniledi:

— Gelin dedim be çocuklar, adam öğretmeninden kaçar mı?...

Çocuklar geldi... Kararsız ve güvensiz adımlar, istemeye istemeye atılırken, Dikçe teker teker saçlarını okşayıp sevdi. Toplu halde çay evine yürüdüler...

Dikçe:

— Oturun, dedi...

Çocuklar, boş buldukları masalara dağılıp, oturdu... Onlar yer bulup oturunca, Deli Sinan keyifli keyifli gülümsedi... İçerdekilerin dikkatini çeken olay, Kerim'in oğlunun da çocukların arasında bulunuyor olmasıydı... Herkes garip bakışlarını etrafında gezdirirken çocuklar utandı, sıkıldı ve yerlere baktı...

Sükûtu yine Dikçe'nin sesi bozdu:

— Çetin, çocuklara çay yap...

Utangaç başlar, gelen çay bardaklarına kadar kaldı...Sonra duvardaki tablolara ve kütüphaneye dizilmiş kitaplara asılıp kaldı... Gözler, ayrılmak istemedikleri manzarayı bulmuşluğun sevincini yudum yudum içti, içti.

Dikçe, dikkati çekti:

— O gördüğünüz kitapların hepsi sizindir. Gelip gelip okuyun. Artık, köşebaşlarında eski kötü oyunları oynamak yerine, kitaplardan faydalı şeyler öğreneceksiniz... Sonra aranızdan seçilecek iki kişi de kitaplığımıza bakacak, okumak için verilen kitapların listesini tutacaksınız... Elele, gönül gönüle verip yıkılmaz bir kale kuracağız. Hepiniz birer fazilet timsali kişiler olarak yetişeceksiniz... Bundan böyle de Yeşildere yetiştirdiği gençlerle iftihar edecek...

Artık her çocuğun gönlünde sevinç rüzgârları esecekti... Kitaplarla arkadaş olacak, bilenler bilmeyenlere bir şeyler okuyacak, çaylar içilecek ve Yeşildere'de beklenilen birlik doğmuş olacaktı... Olacaktı ama, gel gör ki, her huzurlu yerde mutlaka bir de muzır oluyordu... Eğilmezler, öldüler de inatlarından geçmediler... Çay evine ilk girenlerin arasında Kerim'in oğlu da vardı dedik... Kerim'in on onbir yaşlarındaki oğlu Kemal çay evinden çıkar çıkmaz babasına koştu... Ev halkının hiddet kustuğu bir anda, onları bir bir ballandıra ballandıra anlattı... Dayak da yedi... Ve Kerim oğluna evin dolusunca bağırdı:

— Bir de onun ısmarladığı çayı içersin ha... Al sana al... Yaba yaba eller Kemal'in suratında sakladıkça yerlere yıkılıp avaz avaz bağırdı...

— İstersen öldür beni... Her gün, her gün gideceğim...

İşte, bu sözler Kerim'in ellerini yanına düşürmeye yetti ve yeniden acı bir mağlubiyetin, acı acı zehirini yudumlamaya çalıştı...

İçinde diken diken biten birtakım sorular, dudaklarına kadar geldi, boğuk boğuk kaldı... Harcayamadığı sözleri, geriye yutkundu... Ve aynı soruları beynine bata bata tekrarladı:

— Öp öz çocuğum bile, o iti severse... Başkaları?... oğlum bile onun iyi iş yaptığını düşünebildikten sonra?...

Yeniden bir sigara tellendiriyor... Düşünceleri sigara dumanlarının arasında, yumak yumak, göklere çıkıyordu...

Kara kara bir gece, uzakları gözlerden silerken, Kerim kardeşlerini yanına çağırdı... İhtiras dolu bakışları, geceler kadar karanlık ve soğuktu...

Oturdukları evin duvarları bile yas tutuyordu...

— Selim diye inledi... Selim...

Ağzındaki sigaranın izmariti yeni bir sigarayı ateşlendirdikten sonra ayağının altında ezilip kayboldu...

Selim, ağasına durgun durgun bakıp; soğuk bir karşılık verdi:

— Söyle ağa, ne dersin?

— Duydun mu?

— Neyi?

— Yeni çay evinin nasıl çalıştığını...

— Duydum ya.. Deminden Kemal'i depiklerken de duydum...

—Yenik düştük Selim yenik... Yeşildereliler; Dikçe'yi bağırlarına bastılar... Herkes onu gözlerinde bir dev gibi büyüttü, tıpkı bir dev gibi.

Yeşildere'nin eski devleri can verirken, yepyeni bir dev doğdu... Akıllı, kuvvetli bir dev... Sarı Osman, Çot Rıza ve Keçi Selim, hem konuşulanları dinliyor, hem de kırık ümitlerinin yorgunluğunu yudum yudum içiyorlardı...

Selim, işittiği sözlere daha fazla tahammül gösterememişti... Nefret ifadesi yüklü dudaklarını buruşturdu ve beyni, mazi denilen şeridin en gerilerine takıldı... Bir an kendisini hayaller âleminden çekti, dili bilenmiş bir kini dudaklarına terketti.

— Rahmetli babamla ağam, mezarlarından doğrulsalardı, beceriksiz herifler diye suratımıza tükürürlerdi.

Sükût, her zaman düşüncelerin karara bağlanışına gebedir... Bir an hiç kimse konuşmadan bekledi... Kim bilir bu sessizlik, bu derin düşünceler neler doğuracaktı.

Kerim, başını gururla yukarı kaldırdı. Beyin fitnenin güç yetmezine zorlandı... Yavaş yavaş zehirini kusacaktı... Selim olamayan kafalar ve menfaat için yorulan beyinler, huzursuzluk alarmı çalan zillerin düğmesi gibidir... Gözlerini, Sarı Osman'ın

üzerinde sabitleştirdi... Baktı, baktı... Ne zaman karar anında olsa, önce bir sigara yakar, ciğerlerini şişirinceye kadar çekerdi. Yine öyle yaptı... Konuştu:

— Buldum, buldum, dedi...

Bu buluş daha çok Osman'ı ilgilendiriyordu... Çünkü, hep onun gözlerine bakarak konuştu...

Osman, omuzlanna çekemeyeceğinden ağır bir yükün vurulacağınndan korkuyordu... Ezildi, soldu ve nasıl bir şey olduğunu merakla sordu:

— Ne buldun ağa?

Kerim'in gözleri parladı, yüzü güldü. Her şeyi bir anda halletmiş gözüküyordu... Sarı Osman, nedeni bilinmeyen buluşun ısrarlı bakışları altında ezildi...

— Söylesene ağa, ne buldun?...

— Recep Ağa'yı çağırsam... Desem ki Recep Ağa...

Sarı Osman rahatladı, derin bir nefes aldı, ümitsiz bir sesle mırıldandı...

— Olur mu dersin ağa, verirler mi dersin?

— Neden olmasın? Bir de bayılmazlar mı?..

Keçi Selim beyninin üzerine balyoz yemiş gibi olmuştu... Ağasına hiddetle bakıp bağırdı:

— Sonra, sonra?..

Elini dizine götürdü, sakat bacağının üzerine gezindirdi. Bütün kini, beyninde galebe çalarken gözlerinden boşalan pırıltılar düştüğü yere diken diken battı...

— Ben böyle sakat sakat gezerken tutsak diye kimse kız vermezken Sarı Osman Dikçe'ye akraba olsun öyle mi? Bizler de her şeyi unutup... Olmaz, olmaz, diye evin dolusu haykırdı...

Elini olanca kuvveti ile sakat dizine bastırıp Kerim'in gözlerinin içine baka baka homurdandı:

— Gün geçtikçe bilinen bu kinin, alev alev yanan intikam duygularımın üzerine denizler bağlansa söndüremez... Babam mezardan çıkıp "Unut" dese bile, onun leşini gözlerimle görme-

den, hayat bana işkencedir... Bunları böylece bil ağa, böylece bil...

Ayağa kalktı, güçlükle dikildi. Göz bebekleri alev saçarken:

— Siz varıp dilediğiniz gibi düşünün... Çok geçmeden Yeşildere'de kırmızı kanlar akar... Belki de, belki de...

Kerim alayla karışık bir öfkenin harareti ile güldü...

— Delii, dedi. Yine keçiliğin tuttu... Hele otur yerine, çileden çıkartma beni...

Keçi Selim kararsızlık içinde durakladı... Kerim:

— Artık, herkes birer Dikçe? diye acındı... Gönüller, onu sultan eyledi Dikçe'nin kılına dokunan, morukların bastonu altında can verir... Artık, başı ağrısa, bizden bilinir. İçini çekti, devam etti: Yaşamak için yaşatmamak lâzım ama, yaşatmayınca da zararı dokunmamalı… diye söylendi.

Keçi Selim yorucu bir düşüncenin bezginliği ile yerine otururken Kerim yeniden bir sigara tazeledi... Hemen arkasından konuştu:

— Hasım, hasmına küs durdukça, hasmını bilir... Düşün bir kere, dost gözüküp can evinden vurmak... Kızkardeşi köşemizin başında, onun kara haberine ağlarken onunla beraber üzgün görünmek... Sonra...

Keçi Selim, içten içten çözülmenin ferahlığını duyuyordu...

— Ağa, dedi. Sen okusaydın, iyi bir siyasetçi olurdun.

Kerim'in dudaklarından yarı nefrete dönük bir tebessüm döküldü.

— Düşman dediğin kaleyi içten yıkmalı içten...

Hepsini meraklı bir bekleyiş havası sarmıştı... Artık, iş olup bitene kadar... Recep Ağa sevincinden yerlere basmaz oldu...

— Ne demek olsun Kerim Ağa... Sen tutup kardeşine kız istersin de Dikçe yok mu diyebilir... Cemo da sevinir, bütün Yeşildere sevinir... Ben şimdiden verdim gitti...

Kerim şaşırmıştı... Kafasında beliren istifhamı geciktirmeden döktü:

— Yani bu iş olur mu dersin?

— Hem de nasıl? Sizin gibi asil bir aileye...

Kerim, ciddi bir tavır takınmıştı. Sanki her şey istediği gibi olup bitmiş gibi heyecanlandı. Konuşurken dili takıldı...

— Şey, ben de öyle diyorum, işte... Lâle'yi Osman'a alırsak, köy demek biz demek olur... Hem şu sonu gelmeyen kavga da böylece bitsin... Akraba olursak hepimiz unuturuz. Git, Dikçe'ye böylece söyle, unutma Recep ağa aynen böylece... De ki...

Lâle, henüz onbeşini yeni bitirmiş, Pir Dede'nin övünerek yetiştirdiği talebelerinden biri... Gonca gonca ömrünün baharında, nur yüzlü, temiz ruhlu, mahcup bakışlı, daha şimdiden kendisini İslâm'ın ölçülerine sığdırmış bir bahar... Hatice ana, bir onunla övünür, bir de Gül'le:

— Yarabbi, derdi. Benim isteğime göre bir kız evlâdı verdin, bir de gelin namzedi... Sana binlerce şükürler olsun...

Yine namazın arkasından aynı duayı yapıp seccadesini dürdü... Gözleri açılan kapıya hayretle baktı... Kızardı, bozardı, al al oldu... Elinde seccadesi, evin orta yerinde, çivilenmiş gibi durdu, ne ileri ne de geri kımıldayabildi... Kapı, vurulmadan açılmıştı. Beklenmeyen misafire hırsla baktı... Söyleyecek çok şeyler vardı ya, sanki dilini yutmuş gibi konuşamadı... Korkudan titriyor, ızdırabından kıvranıyorken, Recep ağa pişkinliğinden hiç bir şey kaybetmeden sırıttı:

— Ne baktın öyle yenge, yabandan biri mi geldi?...

Hatice Kadın kendisini zoraki toparlayıp bağırdı:

— Daha yeni mi yengen oldum senin? Hem unutma ki bir eve giriyorsun, dama değil... Girerken kapı çalınıp haber verilir...

— Kızma be yenge, hayırlı bir haberim var...

Hatice kadın alaylı alaylı gülümsedi:

— Hıh... Yıllardır kapımı açmayan, kardaş düşmanı ile dost olan, yeğeninin mezarı başına bile yaklaşmayan adamdan hayır beklemek enayilik olur Recep Ağa, enayilik... Sen var işine git...

Recep Ağa utancından yere baktı... Kararsızlık içinde çırpınırken gözleri Lâle'ye takıldı... Menfaat onun için her şeydi. Aklına koyduğunu yapmak için kendisini zorlayıp konuştu...

— Kız Lâle, amcaya hoşgeldin yok mu?

Lâle hiç birşey söylenmeden karşısına dikildi... Recep Ağa itibar görmeyince sedirin üzerine oturup Lâle'ye sordu:

— Dikçe nerelerde?

Lâle kısık bir sesle:

— Bilmem, dedi. Biraz evvel çıkmıştı, daha gelmedi...

Recep Ağa sigara yaktı, düşündü, dudaklarından süzülen dumanlara baktı... Lâle anasının kızgınlığını görünce, dayanamayıp sordu:

— Ağamı nedeceksin? Şimdiye kadar kimsemizi aramadın ya?

— Bak hele, kardeş kardaşını yitmiş de yar başında tutmuş. Şimdiye kadar aramadıysam, şimdiden sonra da ararım...

Hatice Kadın dayanamadı. Dikildiği yerden kımıldayamamıştı... Dokuna dokuna konuştu:

— Sen öyle boş yere zahmet çekmezsin, hele şu dilinin altındaki baklayı çıkar da rahatla...

Recep, Ağa, Lâle'ye gülümsedi... Keyfine diyecek yoktu... Önce kekeledi, sonra ağzındaki baklayı aheste aheste çıkardı...

— Eğilmezlerin Kerim, bizim Lâle'yi, kardaşı Sarı Osman'a münasip görmüş... Bana dünürcülük eder... Barışalım artık, kavga da bitsin der...

Ev sanki Hatice Kadın'ın başına göçmüştü... Lâle neye uğradığını bilemeden, amcasının yanından kaçmayı kurtuluş bildi. Merdivenleri ikişer üçer inerek kaçtı.. Hıçkıra hırçkıra ağladı. Başını avuçları arasında sıkıştırarak ağrılarını dağıtmaya çalıştı. Gücü gözyaşlarına yetti. "Babamın can düşmanına" diye düşündükçe kahroldu...

Hatice kadın bir müddet şaşkınlığını yenemeden Recep'i dinledi sonra keyifli keyifli oturan Recep'e, şahadet parmağı ile

kapıyı göstererek bağırdı... Odanın duvarları acı bir çığlıkla çınlıyordu...

— Çıiiık, git buradan menfaatçi herif... Git buradan, domuz vurur gibi kurşunlarım seniiiii... Kardaşı, yeğeni yedin, şimdi el kadar kız mı kaldı... Git buradan , giiit...

Recep Ağa kaçtı... Arkasına baka baka; gözleri döne döne kaçtı... Hem kaçtı hem de homurdandı...

— Sen istediğin kadar kov... Kadın milleti ile konuşulmaz ki. Ben Cemo'ya derim. Cemo Dikçe'ye der. Dikçe de barışak diye, verir gider? Sen de durmadan tepin öyle, anladın ya, durmadan tepin...

Köy aynı haberle çalkalandı durdu:

— Kerim Lâle'yi Sarı Osman'a istemiş...

— Barışır giderler...

— Kerim korktu da öyle yaptı...

— Bana kalırsa boş yere heveslenir...

— Dikçe Eğilmezler'e kız vermez...

— Bu Eğilmezlerin yeni oyunudur. Dikçe oyuna gelmez...

Herkes dilediği gibi yorumlar yaparken Dikçe herşeyden habersizdi. Lâle evden çıktığı hızla gözlerinden inci taneleri gibi yaşlar dize dize koşup, Gül'ün yanına geldi... Amcasının sözlerini Gül'e anlattı:

Gül:

— Olmaz, dedi. Benim bildiğim Dikçe seni kurban kesse, Eğilmezler'e pay vermez. Sen ağlayıp tatlı canını üzer olma, bak göreceksin, Dikçe bunları duyar duymaz, onların isteğini suratlarına şamar gibi geri çarpar... Çarpar da bir daha ağızlarına bile alamazlar...

Gül'ün sözleri Lâle için teselli olmuştu... Olmuştu ama esas söz Dikçe'nin ağzından çıkan olurdu... Ağasının ağzından çıkacak cevabı duyabilmek için, zaman içinde zaman yaşadı... Yalvardı...

— Allah'ım, dedi Allah'ım... Sen beni muhanet kapısına muhtaç eyleme...

Dikçe, çay evinin abone olduğu gazeteleri karıştırıyordu... Üzgün bir çehrenin ciddiyetini muhafaza eden Cemo, Dikçe'nin başucunda durakladı. Dikçe elindeki gazeteleri bırakıp yerinden kalktı...

— Üzgünsün, diye mırıldandı.

Cemo, cevap olarak kafasını "Evet" der gibi sallamakla yetindi...

Dikçe saatine baktı, ikindi vakti yaklaşmak üzereydi... Yürüdü... Arkasından da Cemo... Cemo içine sığmayan sıkıntıyı dudaklarından taşırıp rahatlamak istedi...

— Duydun mu?

Dikçe ölü bir kelime ile sordu:

— Neyi?

— Kerim, Lâle'yi Osman'a istermiş...

Dikçe alaylı alaylı güldü:

— Bütün üzüntün bu muydu?

— Başka ne ola ki?

— Bir dalda bir meyve vardır, el erişmeyince herkes düşürmek için birer taş atar... Atar ama, taşı atanın değil, atıp düşürenin olur...

— Ama onlar...

— Evet, onlar bizim baş düşmanlarımız diyeceksin. Lâkin, herşeyden evvel onlar da insandır... İstekler başka, isteklerin olup olmayacağı daha başka şey...

— Sözlerinden hiç bir şey anlayamadım Dikçe? Benim anlayacağım şekilde konuş...

Dikçe Cemo'nun anlayacağı şekilde konuştu:

— Sen çok sinirli gözüküyorsun Cemo. Biraz sakinleş. Sen beni tanımaz mısın? Baba kardeş katilinden daha öte, bizde ehli küfür zorbalarına verecek kız mı olur?

Cemo'nun sevinçten gözleri parlamıştı. Yüzünde gerginleşen çizgiler bir bir yumuşarken:

— Biliyordum, dedi. Sen razı gelmezsin ama, onların her ar-

zusunun altında bir domuzluk yattığı da hesaba katılmalı...

Dikçe, yeniden saatine baktı... Halk yavaş yavaş namaza gidiyordu. Hassas bir ses Cemo'ya sordu:

— Abdestin var mı?

Dikçe:

— Bu işlerde ancak kâfire zorlama olmaz, dedi. Unutma ki "Dinde namaz vücutta baş gibidir. Ve din en temiz ahlâkın anasıdır..."

Cemo utangaç utangaç Dikçe'ye bakıp sustu... Kara Ali'yi yanlarına yaklaşırken görünce kararsızlık içinde etrafına bakıp yolların üzerinde şimşek gibi aktı... Önce gidip Lâle'nin ızdırabını dindirecek sonra çarçabuk abdest alarak namaza koşacaktı... İçinde dalga dalga taşan iman, bundan böyle onu, faziletli yaşantının erişilmezliğine giden yollara katacaktı.

Kara Ali ile Dikçe ağır adımlarla cami yolunda ilerlerken Dikçe Kara Ali'deki durgunluğu çoktan anlamış gibiydi...

Sordu:

— Seni üzen bir şey mi oldu?

— Yok, üzüntüm şudur ki, eski kurtlar, kurtuluş umudunu başka şeylerde aramaya başladı?

— Eğilmezlerden mi bahsedersin?

— Evet dedi... Artık, gölgesine sığınacak ağaç ararlar.

— Derlermiş ki... Lâle'yi Sarı Osman'a alalar da... Şunu iyi bil ki hiç kimsenin düşüncelerine kelepçe vurulamaz, onlar sadece düşünecek, kararı biz vereceğiz...

Yolculuk o kadar ağır seyrediyordu ki... Cemo işlerini bitirip onlara yetişmek üzereydi... Kara Ali biraz olsun rahatlamışa benziyordu... Utandı, kafasını önüne eğip yüzü kızararak mırıldandı...

— Böyle şeyler Allah'ın emridir... Kime nasip kime kısmettir bilinmez... Şey... Akşam babam size gideceğini söyledi...

Kara Ali, utancından bir daha da yukarı bakamamıştı... Dikçe gülümsedi...

— Buyurun dedi... Hem sen de kendini üzmeyesin, diyerek ümit verdi...

Akşam, Hacı İsmali, Dikçe'lere gidecekti... Bu gidiş Eğilmezler'e kati cevabı verecekti... Ve Eğilmezler...

Namazdan hemen sonra Pir Dede, Dikçe ile görüşeceğini söyledi... Kara Ali gizleyemediği sevincin esintileri ile eve koşarken Cemo herşeyden habersiz çay evine doğru yürüdü...

Dikçe Pir Dede'nin koluna girmişti, Pir Dede işe çoktan başlamıştı bile.

— İyimserliğin, mertliğin kadar da cesur bir gençsin. Herşeyden evvel unutmamalısın ki menfaatlarına zeval getirdiğin insanlar var. Cesaretin yanında, tedbiri de eksik etmemek lâzımdır. Doludizgin koşan at çabuk yoruluyor. Gözleri kararan insan hiç bilmediği bir çukurda, beklemediği tuzağa düşebilir... Seninse, bir tuzağa duçar kalman bütün Yeşildere'yi hüsrana uğratır...

Dikçe, Pir Dede'nin ne demek istediğini çok iyi anlıyordu... Hürmet ve sevgi dolu bakışlarını, Pir Dede'nin gözlerine çevirdi:

— Seni çok iyi anlıyorum Pir Dede, çok, diye başladı. Ben de diyorum ki gönül bağları sağlam olan topluluklarda, değil o bağları kesip atmak, gevşetmek isteyenlere bile hayat hakkı tanınmaz... Her an tedbiri elden bırakmamakla beraber müsterihim... Ancak, beni köyün gözünden düşürebilecek faaliyetlerde başarı kazanabilirlerse, beni fikirlerimle birlikte çürütebilirlerse, bu da dürüst ve İslâm ölçüleri içinde yürüyen insanlar için iftira ile mümkün olabilir. İşte o zaman korkarım...

Pir Dede, kısık bir sesle cevap verdi:

— İftiralar daha çok bekârlar için... Düğün ne zaman?

— Anam hemen olsun ister...

Pir Dede:

— Olsun, dedi, uzayan işten hayır gelmez...

Diller, kemiksiz et ve sinirden vücut bulmuştur... Her iki yana da döner, kıvrılır... Ve susar da... Çok susmak, çok konuşmak

kadar acı sonuçlar verdiği gibi, yerinde susabilmek daha az hata yapmaktan kurtulmak demektir...

Yeşildere'de, diller yine diledikleri gibi dönerken Eğilmezler'in her duyduğu söz, birer harçer gibi beyinlerine saplandı... Diller artık hep mağlûbiyetlerinden yana döndü... Hep onları kınar oldu...

— Dikçe, Eğilmezler'in oyunlarına gelmedi...

— Gelir mi, senelerdir mürekkep yalamış... Öyler cahil bir adamın oyununa gelir mi hiç?

— Gayri, Eğilmezler köyü terkeyleyip kaçsın...

— Öldüler de ağlayanları yok...

— Öyle deriz ya, yarın çift düğün kurulacak... Eceli yeten, köpek... Düğünleri gülece belece atlatsalar...Gayri, gerisi kolaydı...

İçlerinden bir tanesi kükredi...

— Kolay mı sanırsın sen? Gönüllerden saray kuran adamın yuvasını bozmak. O eller bileğinden kesilir, bileğinden... Herkes uyandı gayri, kimden iyilik, kimden kemlik gelir, bilip durur. Boş yere gönül üzecek şeyler kurmayın... Ehli küfürün arkasından gidenler de küfrün ta kendileridir...

Deli Sinan, iç alemine gömülmüş, dünya ile bütün bağlarını koparmıştı.

Herşeyden uzaklaşan vücut, hayaller içinde perişan perişan yürüyordu... Ne yanına sokulan ayak sesleri, ne kulak zarlarını zorlayan köpek sesleri onu ilgilendirmiyordu.

Kerim olduğu yerde duraklayıp hep onu seyretti... Elindeki sigarayı öfke dolu bir hareketle atıp ezdi... Ağır adımlarla Sinan'a yaklaşırken şeytani düşüncelerini genişletmeyi ihmal etmedi... Beyninde bir sürü sorular cevapsız yatarken, "Bir deli ne yapsa masumdur" diye düşündü... Sonra adımlarını hızlandırdı, Sinan'a yaklaşıp önünde dikildi. Bu hareket Sinan'ı iç dünyasından ayırmıştı. Kızdı... Kerim yumuşak bir sesle:

— Sinan, dedi. Biraz dursana, seninle konuşacaklarım var...

Sinan böyle bir çağırıya aldırış bile etmeden, çıplak ayakları-

nı kızgın toprağa sürte sürte yürüdü...

Neler düşünüyor o garip dünyasında, o noksan akılla neler kuruyordu bilinmez ama, arada bir yüzündeki sert çizgiler kırılıyor ve ekşiyordu... Yeniden önüne serilen kolu aşıp, önemsemeden yürüdü... Kerim kızmıştı... Kendisine aldırış etmeden yürüyen Sinan'a sert sert baktı, iki elini dayayıp yol vermedi.... Sinan dişlerini sıka sıka baktı... Bu hareket Kerim'in içindeki arzuları insafsızca kamçılıyordu... Sertleşti:

— Ne bakarsın öyle, aptal aptal, diye bağırdı...

Sinan önemsememişti:

— Hiç, diye omuz silkip, yürümek için hazırlandı... Kerim bu gidişe müsaade etmeyince, bozuk çalmaya başladı. Ters ters bakıp, surat ekşitti...

Kerim, ellerini Sinan'ın önünden çekmeden konuştu:

— Acele bir işin var gibi kımıldar durursun bekle de konuşalım.

Sinan acı acı gülümsedi:

— Benimle mi konuşacaksın?

— Yok Cinlerle... Seninle tabi...

Sinan yine güldü... Bu gülüş Kerim'i iğneliyor incitiyordu...

— Ne gülersin lan zırdeli...

— Hiç gülüyom işte...

— İyi iyi gül, ne yaparsan yap da beni de iyi dinle...

Sinan hırçınlaştı:

— Seni dinlemiyom, dedi...

— Neye?

— İşim var...

Kerim kendisini tutamamıştı güldü:

— Bak hele, delilerin de olduğunu yeni duydum... Ulan kopuk deli, senin ne işin olur ki?

Sinan öfke doluydu...

— Görmüyor musun, düşünüyorum?.. Muzır adam nerden gelip buldun beni, düşündüklerimi unuttum işte...

— Ülen Sinan, delinin düşünmek neyine, iş çıkarma şimdi...

Sinan, iyice sinirlendi... Dilini bir karış dışarı çıkartarak gösterdi ve:

— Mööööö, diye acaip bir ses yükseltti.

Bu hali Kerim'i çileden çıkartmıştı. Elini hışımla yukarı kaldırdı... Tam Sinan'ın suratına indirecekti ki işine yarayabileceğini düşünüp vazgeçti...

— Başlarım ha...

Kalkan eli, geri indi... Yüzü yumuşak sesi sakin ve dostça oldu... Sinan'a merhametli merhametli bakıp sordu:

— Babam senin çok iyi arkadaşın olurdu değil mi?

Sinan:

— Cık, diye dilini dişlerinin arasından kımıldattı...

Kerim, ne yapsa Sinan'a yaranamamıştı... Sinan "Daha diyeceğin var mı" der gibi Kerim'in gözlerine baktı...

Her insan sevilip sevilmediğini karşısındaki insanın gözlerinden anlayabilirdi... Kerim de öyle yaptı... Sevilmiyor, sayılmıyordu... Böyle kozu elinden bırakmak da büyük kayıp olacağından, peşini bırakmayı hiç düşünmedi. Sinan'ın her hareketine sabretti... Yalvardı:

— Karnın aç mı? diye sordu.

Sinan "hayır" der gibi kafasını yukarı kaldırdı...

— Gel, inat etme, karnın acıkmıştır, dükkândan helva ekmek vereyim, üzüm, leblebi vereyim...

Sinan cevap olarak yüzünü ekşitti...

— Para, para vereyim... Çok para vereyim sana. Gider çocuklarını bulursun... O çok parayı görünce, karın bile kalkar seninle gelir...

Sinan, unutmaya çalıştığı şeyi hatırlamıştı... Izdırabı büyüdü büyüdü ve taştı... Kerim'i elleri ile itekleyip yürüdü... Arkasına bile bakmadan dişlerini sıka sıka; gözlerinde yaşlar aka aka yürüdü... Çok parayı düşündü, çok parası olunca çocuklarının kendisini seveceğini... Ve peşinden yürüyen Kerim'e sordu...

— Bana o çok parayı niye vereceksin?

Kerim heyecanlandı... Arzularını Sinan'a çekinmeden söyleyebilirdi... Nasılsa ona kimse inanmaz, ne söylese, delidir der geçerlerdi. Belinden tabancasının çıkartıp gösterdi...

— Bütün işin bunun tetiğine dokunabilmek, hepsi bu kadar, hepsi... Çay evine gidip Dikçe'nin yanında duracaksın... Gözünün içine baka baka, tabancayı çıkartıp elini tetikten çekmeden sıkacaksın... Eğer bunu yaparsan her istediğini yaparım, paşalar gibi yaşarsın, paşalar... Gider karını çocuklarını zorla da olsa alıp getiririm, tamam mı?

Sanki o deli kafa, herşeyden daha iyisini yorgun damarlardan istenilen şekilde süzüp karara bağlıyordu... ihtiras dolu bakışlar irileşen göz bebeklerinin etrafından şimşek olup aktı... Yüzü anlaşılmaz çizgilerle kırış kırıştı... Önüne uzatılan tabancayı, elinin tersiyle itelerken bütün hareketleri nefret doluydu... Vücudu, şiddetli bir sarsıntı geçirdi... Tüyleri diken dikendi... Karma karışık halde, sakin bir cevap verdi:

— O tabancayı bana hiç para vermeseler bile sıkarım ama, şimdi hiç canım istemiyo. Başka şeyler düşünüyorum, işim var...

Kerim hiddetinden deli olacaktı... Bir deli bile ona "hayır" diyordu...

— Pis deli, sen bile onu sevdin, diye homurdandı... Sen bile sevdin...

Sinan, yeniden iç dünyasına gömülüp ayaklarını kuru topraklara sürte sürte yürüdü... Herkes, Sinan hakkında çok şeyler söylerdi, ama sözlerine de inanan olmazdı...

— Karlarda, çıplak ayakla gezer de hastalanmaz...

— O da iş mi, geceleri karların üzerinde yattığı çok olurdu...

— Her cuma geceleri Cenuptaki Yatırın başından ayrılmaz, kış yaz demez orada yatar da kimse hasta olduğunu görmemiştir...

— Şoför olan onu iyi tanır. Arabaya bin derlermiş, gönlü olmazsa binmezmiş. Bir de bak arabadan önce gelmiş...

— Kimin ne olduğu bilinmez.

— Bilinmez.

Sinan, yine istikametini Cenuptaki türbeden yana çevirip dalgın dalgın adımladı... Arkasına bile bakmadan heyaller âlemine dalıp boşlukta sallanır gibi gözlerden kaybolup gitti...

Kerim'in bütün arzuladıkları, boğazının en dar yerinde düğümler attı. Her geçen gün ona, işkenceden ağlar örerek geçti... İmkânsızlıklar onu perişan etmiş, uyutmuştu...

Sabah daha yerinden doğrulmadan, başucunda asılı ceketine uzanıp tabakasını çıkardı... Hırsını sigaradan alıyordu... Yine öyle yaptı... Derin derin nefesledi, parmaklarının arasına sıkıştırdığı sigarayı, çarşafının üzerine bıraktığını bilmeyecek kadar düşünceli ve dalgındı. Uyanık olduğunu sandığı halde uyuyor, sanki, rüyada gibi yaşıyordu... Evin içini saran yanık kokusunu duymayacak kadar düşüncelerin kollarına düşmüştü... Boş parmaklarını ağzına götürdü... Sigara yoktu... Hafif bir kımıldama ile etrafına baktı, sonra da yanmakta olan yatağa... Uyuşuk bir telâşla yorganı, yatağın yanmakta olan yerine batırdı... Ağır ağır bir yanık kokusu evin diğer odalarına da yayıldı... Melek, heyecan dolu çabuklukla, odanın kapısını geriye dayadı... Baktı, Kerim daha yeni yeni üzerini giyiniyordu... Çekindi durakladı, suratına korka korka baktı... Kısık bir sesle, gelişinin sebebini söyledi...

— Yanık kokusu duydum da...

Odanın içi kızgın bir sesle inledi...

— Yatağa sigara düşmüştü, söndürdüm...

Melek, mahcup başını önüne eğdi, korkulu korkulu kocasının yanına yaklaştı... Aynı çekingenlikle gelip yatağın ucuna ilişti... Gözlerinden hüzün pırıltıları boşala boşala kocasına bakıp yalvarmaklı bir sesle hatır sordu:

— Yine çok düşünür oldun...

— Öyle...

— Dikçe'yi mi?

— Başka kim olur?

Yalvardı:

— Vazgeçsen?

— Olmaz. Başladık bir kere. Ya o ya da biz susmadan bitmez bu...

— Dünya geniş, ilişmesen o da vazgeçerdi...

— İçimdeki kurtlar, her geçen gün beni biraz daha yeyip tüketirken vazgeçmek ha? Zor şey...

— Unutma Kerim, o da bir insan, O da yaşamak ister, o da sözüm olsun ister. Hem herkes ondan yana, Allah bile...

Kerim'in öfkesi tepesinde düğümler attı:

—Suuuuus!

Bütün kan, yüzüne kırmızı öymeşler yaparcasına kızardı. Sinirinden yumruklarını sıkıp güç kazandı:

— Sen, sen bile, eller gibi düşündün... Öz karımken sen bile eller gibi konuştun...

Melek:

— Doğru yolda, diye mırıldandı... Allah, hep doğruların yardımcısıdır...

Kerim'in fikirlere hürmeti yoktu... Herkes kendisi gibi düşündükçe dostu olur, değilse kara listenin başına yazılırdı... Melek de yazıldı... Ağır vücut yerinden hışımla doğrulup kalktı. Yaba gibi eller, insafsızca kalkıp Melek'in suratına indi... Dudaklar sustu. Ve yerden bakan gözler, ıslak bakışlarla cevaplar verdi... Böyle anlarda, bu türlü bakışlar insanca düşünebilenlerin sinesinde hançer yarasından derin yaralar açardı...

Kerim, müteessir olmanın yerine, insafsızca bir tekme attı... Kapı açılıp Çot Rıza gelmeseydi, belki de çaresiz bakışlar acı çığlıklarak gebe kalacaktı...

Aynı hırsla, içeri giren kardeşine baktı. Rıza çok telâşlı görünüyordu... Kerim bağırdı:

— Söylesene ne istersin Çot?.. .

Böylesine bir hiddetin karşısında Çot Rıza titredi:

— Koyun köpeği, diye mırıldandı...

Alevli bakışların peşinden öfkeli bir ses odanın içini çınlattı:

— Neeee?

Çot kekeledi:

— Şey ağa, koyun köpeğini çözemedim de... Hep üzerime üzerime atılıyo.

— Haa, diye yumuşadı. Git Selim'e söyle. İtin dilinden o anlar...

Çot, kapıyı kapayıp çıktı... Kerim, dağıttığı düşünceleri toplayabilmek için bir sigara daha yaktı... Çot, doğru Selim'e koştu... Kerim'e anlattıklarını ona da anlattı...

— Kerim ağam, Selim gitsin baksın diyo, dedi.

Selim, hiç konuşmadan yerinden kalkıp köpeğin bağlı olduğu yere geldi... Daha, ahırın kapısını açar açmaz köpek zincirini kırarcasına üzerine hücuma başladı... Gözleri, korkunç bir kızıllığa bürünmüş, ağzından köpükler dökülüyordu... Şeytani bir düşünceyle köpeği bir müddet seyrettikten sonra ahırın kapısını açık bırakıp yukarı çıktı... Sadece bununla da kalmamıştı.

Kerim dahil bütün ev halkına, köpeğe yaklaşmamalarını sıkı sıkı tembih ettikten sonra kimsenin bir müdahalede bulunmamasını söylemeyi de ihmal etmedi. Sevinçliydi:

— "Hiç bir şey olmamış gibi, en büyük meseleyi halletmek," diye mırıldandı. Kendi kendisine konuşurken, elini aksak bacağının üzerinde dolaştırdı durdu... Artık yerinde duramaz olmuştu... Evden ahıra inen mazgalın merdivenlerini kontrol etti... Köpeğin zincirlerinin bağlandığı ağacın deliği merdivenlere ikiikibuçuk metre kadar bir mesafeydi... Arkası demirli, uzunca bir övendere değneği buldu. Kontrol etti. Zinciri deliğinden çıkartmak için yetişiyordu... Zincirin, deliğine geçtiği çengelli kısmı düzleştirmek için prova yaptı, en kısa vakitte olabilecek kadar basitti... Övendereyi mazgalın merdivenlerine dayayıp evin sokağa dönük penceresinin önüne oturdu... Dalgın ve istekli bakışlar, yolların üzerinde usanmak bilmeyen bir bekleyişe geçmişti... Baktı baktı, baktı... Usanmadan bıkmadan yorulmadan baktı...

Allah de, Murad

Hatice ana bugün, içinde eskiyen yılların paslarını yumak yumak çözmeye başlamıştı... Gözlerindeki sevinç pınltıları güneş güneş parlarken kirpiklerindeki nemler, görüntüye, renkli perdeler takıyordu...

Doyasıya, Dikçe'yi seyre koyuldu... Dikçe abdestini aldı... Damatlık elbiselerini giyinip camiye gidecekti... Arkadaşlarına, "Siz gidin, ben hemen gelirim" diye ısrar ederek anasına gelmişti... Yanlarındaki odadan yükselen ilâhi sesleri gönüllere sedef sedef akarken, Dikçe doğrulup anasına baktı...

— Ne güzel ilâhiler bunlar ana? Gül için de aynısını, söylüyorlar mıdır?

Hatice Ana göğüs geçirdi:

— Deli oğlum, dedi. Gelin olur da ilâhi söylenmez mi?

Dikçe utanıp yere baktı... Mülayim bir sesle hitap etti.

— Ana, sen Lâle'nin yanına gitsene, utanıyorum; damatlıklarımı giyineceğim...

Hatice Kadın, Dikçe'ye dönüp boynunu bir yana büktü... Garip garip seyre devam etti... Dumanlandı kör kör bakışlar, mazi önünde dekorlar kurdu... Şerit şerit geçen dekorlar... Artık Dikçe'nin sesini bile duymuyordu... Abdulkadir çivi gibi gelip gözlerinin önünde dikildi... Hatice Kadın'a emirler verdi, akıllar öğretti...

— Oğlumu sen giyindir dedi... Ütülü, beyaz gömleğinin üzerine lâcivert elbisesi çok güzel yakışacak... Elinle, kendi ellerinle giyindir onu. Benim vekilimsin... Babasızlığını bildirme sakın, oku üfle ve Allah'a emanet et... Söyle Eğilmezler'den korunsun,

onlar galleşçe vururlar adamı... Galleşçe...

Dikçe anasının baygın bakışlarına hiç bir mânâ verememişti... Durgun bir hareketin yorgunluğu içinde kalmıştı. Seyrettikçe içten içten çöktü... Hassas bir ses Hatice Kadın'ı az da olsa uyandırır gibi olmuştu:

Dikçe:

— Anaaaa, diye seslendi...

Sessiz sessiz dalan gözler, tespih tespih yaşlar sıralıyordu... Derin bir uykunun açılmamışlığı içinde:

— Ne! dedi ve yeniden daldı...

Hayaller âleminin sihirli dumanları içinden yanık yanık bir ses geliyordu...

— Anaaaa...

Murad da damatlık elbiseleri giyinmiş, beyaz gömleğinin önünden ılım ılım kanlar akarak anasına sesleniyordu:

— Ana, diyordu ana. Damatlık elbiselerim yakışmış mı? Bak babam giyindirdi...

Elini gömleğinin önünden akan kanlara bastırıyor:

— Aah ana, şu gömleğimin önündeki kan lekeleri de olmasa... diye inliyordu...

Abdulkadir bulutlar arasında akıp geldi. Murad'ın arzularını yerine getirecekti... Ceketinin önündeki düğmeleri ilikleyip, şefkat dolu gözlerle Murad'a baktı....Doyasıya kadar içinden gelen ılık bir sevgiyle baktı, baktı, baktı...

— İşte o kan lekeleri de kapandı, dedi...

Murad ezik bir ifade ile elini karnına bastırdı. Boynunu bir yana yıkıp hazin bir sesle hayıflandı:

— Baba, ya içimdeki yaralar, onlar nasıl kapanacak, diye sızlandı...

Abdulkadir ellerini göklere açıp:

— Allah de Murad, Allah... Kul yara açar, Allah kapatır... Dilerim kapanmayan yaralar onlarda da açılsın...

Dikçe annesinin kâbuslu bir hayale duçar kaldığını, baktığı halde göremeyişinden ve gözlerinden sessiz sessiz akan yaşlardan bildi... İçi burkuldu, onun da gözleri doldu. Az sonra Hatice Kadın'ın dudaklarından yakaran feryatlar döküldü...

— Murad, Abdulkadiiiiir, diye haykırırken kollarını açarak ayaklarını sürükledi... Çığlıkları onu hayaller dünyasından uyarınca, kendisini Dikçe'nin kolları arasında buldu... Kırk yıllık hasretmiş gibi hayran hayran baktı, baktı, baktı...

Dikçe mülayim bir sesle anasına hitap etti:

— Ana seni anlıyorum ama, unutma ki, oğlan everir, kız gelin edersin... Aramızda olmasını istediklerimiz vardı, lâkin ne edersin kader bu...

Hatice Kadın sustu... Israrlı bakışlarını Dikçe'nin gözlerinden çekmeden baktı...

— Hadi anam, dedi Dikçe... Sen burada yeterinden fazla sıkıldın. Biraz Lâle'nin yanına git... Belki orada rahatlarsın... Ben de damatlıklarımı giyinip gideceğim...

Hatice Kadın itiraz etti, dolu dolu gözler, iri iri yaşlar dökerken sözleri boğazına tıkana tıkana çıkıyordu...

— Seni kendi ellerimle giyindireceğim. Bunu bana çok mu görüyorsun? Baban, öyle söyledi... Benim vekilimsin dedi... Dikçe'yi kendi ellerinle seve seve, incitmeden giyindir dedi... Ellerini kınala, kınalı koçlar gibi süsleyip el içine kat, dedi. Dikçe'ye söyle, Eğilmezler'den korunsun, dedi, onlar adamı galleşçe arkasından vurur dedi, arkasından...

Hatice Ana Dikçe'yi giyindirdi, ellerine kınalar yaktı... Hem süsledi hem de hüzünlendi...

Dikçe sanki damatlık elbisesi değil de matem elbisesi giyiniyordu... Boynunu hafifçe bir yana yıktı, buğulu gözlerini anasına çevirdi, bakarken acı doluydu...

— Ana dedi, babam sana, beni incitmemeni söylemiş, ama gözlerindeki yaşlar, yüzündeki ıstırap kümeleri yüreğimin başında yaralar açar, incitirsin beni...

Hatice Kadın çok acıya dayanmış, çok çileye mukavemet göstermişti... Dikçe'nin sözlerini duyar duymaz toparlandı, güç kazandı... Zorla tebessüm ettikten sonra, oğlunun sırtını sıvazlayıp:

— Haydi oğul, dedi... Camiye geç galma, veren Allah'ıma şükürler olsun, bana bu günlerini de gösterdi... Yakışık almaz ama, gidip bir de Gül'e bakayım, tel duvak nasıl yakışmış?..

Dikçe merakla doluydu... Anasını susturdu, bu kez kendisi merakına cevap veremez olmuştu...

— Ana, dedi, dur...

Ana durdu...

— Ana gitmezden önce Lâle'yi bana çağır. Ben de ona bakayım. Tel duvak yakışmış mı?... Onun baba vekiliyim. Evden gitmeden hatırını, arzuladıklarını sorayım. Varsın göğsü çubuklanarak gitmesin...

Hatice Kadın ellerini yumruklaştırıp dişlerini sıkarak konuşmadan "Olur" der gibi gözlerini kırptı.

Vücudunu zorla sürükleyerek odadan çıktı, kapıda bekleyip gözyaşlarını kuruladıktan sonra Lâle'nin bulunduğu oda'ya girdi... Gençlik başka şey diye düşünüp arkadaşları ile birlikte horan tutan Lâle'ye doya doya baktı ve eli ile "Gel" işareti verdi... Lâle arkadaşlarının ellerinden ellerini çözüp anasının yanına geldi... Gözlerinin içi gülüyor; neşesine doyum olmuyordu:

— Söyle ana, bir şey mi dersin?

Hatice Kadın üzüntüsünü belli etmek istemeden zorla konuştu; aslında böylesine bir neşeyi böylesine bir günde gölgelemek hiç de doğru olmazdı, bunları düşünerek mırıldandı:

— Yanımızdaki odada ağan seni görmek ister...

Lâle kararsız kararsız anasına bakıp, gelinlik elbisesinin içinde büzüldü...

— Ana gitmezsem olmaz mı?

— Neden?

— Utanırım... Ağamın karşısına böylece çıkmaktan hicap ederim...

— Sen ağanı damatlık elbisesi ile görmek dilemez misin?

Kısık bir ses inliyordu:

— Dilenmez mi hiç?...

Neşesi birdenbire söndü... Utana sıkıla kapının eşiğine kadar sürüklenip zorla içeri girdi... Titreyerek konuştu:

— Geldim ağa, beni çağırmışın...

Dikçe kardeşine doya doya baktı... Kanayan içine aldırış etmeden dudaklarında tebessümler belirdi...

— Çağırdım ya, bacıma gelinlik nasıl yakışmış, göreyim dedim... Bir arzusu var mıdır, sorayım dedim...

Lâle içlendi mahmurlaştı ve konuştu:

— Tek arzum, canının sağlığıdır, diye mırıldandı. Eğilip ellerine sarıldı, öptü... Dikçe de kardeşini alnından öptü... İki kardeş birbirleri ile konuşurken Hatice Kadın içeri girmedi. Kapının ağzından onları seyretti... Dikçe Lâle'ye "Git" müsaadesi verince Dikçe'nin yanına gelip, Gül'ün yanına kadar gidebilmek izni istedi:

— Oğul müsaade olursa Gül'ü görüp geleyim... Akşama kadar sabrım kalmadı...

— Yapacağın işi bana mı sorarsın ana, nasıl istersen öyle yap.

— Sen evin erkeğisin oğul, sana sormayıp da kime sorarım?

Dikçe anasının elini öptü... Koyun kuzu gibi sarılıp koklaştılar... Hatice Kadın koşarak Gül'ün gelinlik giyindiği eve vardı ve ondan az sonra da Dikçe evden çıkıp caminin yolunu tuttu.

Yolu Eğilmezler'in kapısından uğrardı... Sessiz ve içine kapanık bir tavırla yürüdü...

Gül, tel duvak arasında huriler kadar güzeldi... Hatice Ana bile baktıkça gözlerinden kıskandı... İki kadın iki kollarından tutmuş, Gül onların arasında eğilmiş koluna giren kadınlar onu hafif hafif iki yana götürüp getirdikçe, beşik gibi sallanıyordu... Başına örtülen tül, yelpazelendikçe, kadınların hep bir ağızdan

söyledikleri ilâhiler, ruhunda mânevi duygularını galeyana getiriyordu... Kısık bir sesle de hıçkıra hıçkıra sallanıyordu... Bu yörelerde, ilâhi söylendikçe baba ocağından ayrılan kızlar hep gözyaşı dökerlerdi... Gül de öyle yaptı... Hep bir ağızdan dökülen nağmeler kulaklarda hoş bir seda ile dalgalandıkça, Hatice Kadın dinledi...

Ayağına giymiş tülden nalini,
Melekler mi kınaladı elini...
Fadime Anamızın Meryem gelini,
Gel varalım, yalvaralım Muhammed'e...

Yastığı hurma kurusu,
Yatağı kurban derisi,
İki cihanın velisi,
Gel varalım, yalvaralım Muhammed'e...

İplik iplik uzayan yollar, Eğilmezler'in kapısı önünde düğümlendi. Önce ortalığı sarsan bir gürleyiş duyuldu, sonra yıldırım gibi bir akış. Ağzından balonlu köpükler saçan, gözleri kızıl kızıl bir koyun köpeği, yolun orta yerinde dehşet saçtı... Korkunç kükreyişle, tüyleri ürperten vahşet tablosu olmuştu...

Kudurmuş köpek Dikçe'nin üzerine, parçalanırcasına saldırdı. Keçi Selim pencerenin önünde, seyrine doyamadığı manzaranın zevkinden dört köşe oluyordu...

Sıkıcı bir dalgınlık, içinde iplik iplik çözülürken Dikçe şaşırmıştı. Omuzlarına çöken ağır hava, onu, korkunç hakikatlarla başbaşa bırakmıştı... Neden sonra aklı başına geldi, ama iş işten geceli çok olmuştu... Daha kendisini toparlayamadan, gözleri dönmüş iri koyun köpeği ile yolun ortasında tozlara belendi...

Belki yıllardır, en büyük mücadelesini veriyordu... Köpeğin kuduzlu dişleri iğne gibi, vücuduna batarken pençeleri takıldığı yeri yırtıp kanatıyordu... Nefes nefese kalmıştı... Son umut olarak köpeğin boğazını parmakları arasında sıkıp boğmak

oldu... Uzaktan seyredenler, acı acı bağırırlarken Dikçe kendisini unutmuş etrafındakileri düşünüyordu:

— Yaklaşmayın, kuduz bu, kaçın uzaklaşın buradan...

Yorgun düşürdüğü köpeği olanca kuvveti ile yere vurdu... Belinde duran tabanca daha aklına yeni geliyordu. Tetiği peşpeşe çekti... Köpek, inleye inleye, yerlerde sürüklenerek öldü... Dikçe de oldukça yorgun düşmüştü... Elbiseleri, üzerinde lime lime sallanırken, köpeğin diş ve pençelerini geçirdiği yerlerden kanlar sızıyordu... Silâh sesleri, köy halkını bir araya getirirken Dikçe yüksek bir sesle ikazını yeniledi:

— Yaklaşmayın ona, yaklaşmayın... Kuduz o, kuduz.

Arkasına bakmadan, yıldırım gibi akıp gözlerden kayboldu. Damatlık elbiseleri parçalandı, toza boyandı ve anasının incitmeden giyindirdiği beyaz gömlek, kuduz köpeğin açtığı yaralarla kıpkızıl kan içinde kalmıştı... Her adım atışında yaralar kanadı...

Biraz sonra camiden çıkanlar ve hattâ Eğilmezler bile üzülerek hâdise yerine cem olmuştu... Herkes köpek deyip geçti... Bir teneke sönmemiş kireç, mikropların üzerine atılıp yakıldıktan sonra kuduz köpeği derince kazılan bir çukura gömdüler...

Diller, heyecan dolu olay için istedikleri şekilde kıvnlırken, hâdise, fısıltı halinde gelin evlerine sızdı... Hatice Kadın'ın da içinde bulunduğu gelin evinde kulaklara sızan fısıltılar, odanın içinde soğuk bir rüzgâr gibi esti...

Lâle, daha on beşinin baharında, başına gelinlik tülü takılmış bir körpe... Her şeyden habersiz ve fısıltılı yüzlere baktıkça içinden bir şeyler kopar gibi oldu...

Orta yerde kulaktan kulağa dolaşan sözler Hatice Kadın'ı kuşkulandırırken anlayışlı iki kadın, odanın içindeki soğuk havayı biraz olsun değiştirebilmek çabasına düştü... Birbirlerinin yüzlerine bakıp Lâle'nin kollarına girdiler... İki dile, diller karıştı, fısıltılar içlerde büyüyüp dillerde ara verdi... Hatice Kadın şüphelenmişti... Düşünceye daldı... Her yüzde bir mânâ vardı. İlâhi sesleri yükselmeye başladı...

— *Çattılar çattılar çatkı daşını*
Yudular yudular kızın başını.
Çağırın gelsin Beğ kardaşını.
Şen anan, şen baban evi şen olsun.
İşte ben gidiyorum haberin olsun...

Kız evlerinde düğünler devam ededursun... Pir Dede, Cemo ve Garip'i yollara koydu... Kara ali atının hazırlanmasını istedi... Pir Dede, Kara Ali'nin köyden ayrılmasına müsaade etmedi...

Herkes atlarını eyerleyip doludizgin yollara düştü... Dikçe'yi mutlaka bulacaklardı... Şayet bulunursa kırk gün kırk gece uyku uyutulmayacaktı... Böyle olduğu takdirde, kuduzu yenmesi mümkün olabilirdi...

Gidenlerden Dikçe'nin izine rastlayan hiç kimse olmamıştı... Ne gidenlerden ne de Dikçe'den bir haber alınmıştı... Şimdilik, sabırsız bir bekleyişe geçilmişti... Hem beklediler hem de diledikleri şekilde konuştular...

Kadınlar, iradesi zayıf kimselerdi... Çok geçmeden kız evlerindeki soğuk hava gözyaşları ile ıslanmıştı... Hatice Ana olanları duyar duymaz odanın içini acı bir çığlık doldurmuştu... Gözlerinden bir damla yaş bile akmaz olmuştu... Bakışları efkâr efkâr tüterken, dudaklarını tok bir ses terketmişti...

— Köpekleri bile bize düşman... Köpekleri...

Kendisine metanet verip güç kazanmak için uğraştı... Ne yapsa başaramıyordu... Arzuları dudaklarından titrek titrek döküldü:

— Ellerimle incitmeden giyindirdim, diye mırıldandı. O hain köpek kim bilir nasıl da incitmiştir?..

Lâle'nin gelinlik sükûtu çoktan bozulmuştu bile. Başındaki beyaz tülü hırsla yere fırlatıp:

— Anaa, diye Hatice Kadın'ın kollarına atıldı...

Hatice Kadın içindeki titreyişe mağlup olmak istemiyordu... Kendisini zorla ayakta tutup titreyen ellerini Lâle'nin saçlarına götürdü...

Sert bir emir verdi:

— O tülü başına tak... Allah'ın takdiri değişmez... Hıçkırıkların arasında boğuk bir ses itirazlarla doluydu:

— İstemem ana istemem, ağamı gözlerimle sağ salim görmeden, hiç bir şey istemem...

Hatice Kadın, acı görmüş, ıstırap çekmiş bir kadındı. Kolay kolay yıkılmazdı:

— O yerdeki tülü başına tak diyorum, diye emrini tekrarladı...

Etrafını, acılı bakışlarla süzdükten sonra, kendisini sokağa attı...

* * *

Al duvağı kanlı gözyaşları ıslatırken, Hatice Ana hışımla Gül'ün olduğu odaya girdi... Herkes çözülmeyen bir üzüntünün bekleyişi içindeydi... Kızkardeşi ile, gözgöze geldi... Kardeşi dayanamayıp yere baktı... Etrafı kolaçan eden titrek bakışlar ıstırap yuvasından farksız olmuştu... Dişlerinin arasında gevilen dudaklar, diri bir ses verdi. Ellerini tülün altından uzatıp Gül'ün gözyaşlarını silerken:

— Ağlama, dedi... Kadere rıza göstermek kulların vazifesi... Takdiri Allah'ına bırakmak zorundasın... Ağlama, akşam tülünle duvağınla seni köşemde görmek isterim...

Boynunu bir yana büktü, bakışlar efkâr efkâr tüterken izahat verdi:

— Dikçe başını alıp gitmiş bilinmeyen yollardan... Kimseye zarar gelmesin diye gitmiş... Bize sağ salim dönüşünü beklemekten mada ne düşer?..

Ve bu cümlelerin arkasından dudakları büzüldü, kuruyan göz pınarları açıldı... Ağlamaklı ses zorla içini döktü:

— Sabır, inançların temelidir kızım. Bak yüreğimin başında alevler yanarken gözlerimde cehennem suları kaynarken bile...

Gül gelinlik elbisesinin içinde kahrolmuştu... İki eli ile Gül'ü silkeledi, çattı:

— Dik dur Gül, dik dur... Eğilmezler bu halimizi duyup da yü-

reklerine soğuk su serpilmesin... Ağladı ağladı, ağladı...

* * *

Kan kırmızı bir güneş, gök kubbenin masmavi çarşafında, kızıl bir leke bırakarak tepelerin arkasından batarken Dikçe'yi aramaya gidenler, Yeşildere'ye elleri boş döndü... Yüzlerinde yorgunluğun çizgileri, gözlerinde garip bakışların süzülüşü vardı...

— Ne haber var? diye soranlara...

— Hiç bir haber yok, deyip suçlu çocuklar gibi boyun büktüler.

Pir Dede büyük taşın üzerine oturup düşünmeye başladı... Onu görenler peyderpey yanına gelip başucunda toplanıyordu... Kalabalıktan, bir tanesi meraklı meraklı sordu:

— Pir Dede, hemen kudurur mu dersin?

Pir Dede söz sahibine kızgın kızgın baktı...

Cemo, yedeğindeki atı Garip'e bıraktı. Kara Ali'ye bakıp durakladı ve "Gidelim" işareti verdi. İkisi de doğru Hatice Ana'nın yanına gideceklerdi...

* * *

Düğün evlerinde eğlenceler kesildi... Şenliklerin yerini gözyaşları, şakıyan dillerin yerini sükût aldı... Her iki evde de, eğlenmek için gelenler gitti iyi ve kara gün ortakları kaldı...

Hatice Ana pencereden yaslı yaslı bakarken Kara Ali ile Cemo'yu Dikçe'siz gelirlerken gördü...

Yerinden fırlayıp şimşek gibi aktı... Nefes nefese varıp önlerine dineldi...

Her ikisinin de sükûtu, cevapları olmuştu... Hatice Ana gözleri ağlamaklı ağlamaklı bakıp hep cevap bekledi... Sanki konuşmamaları için ikisinin de ağzına, anahtarsız kilitler vurulmuştu... "Çıt" diyen olmadı... Suçlu suçlu yere bakıp sustular... Hatice Ana ses vermeyen yüzlere sırası ile baktı, baktı, baktı... Doldu, dokunan olsaydı, belki de olduğu yere düşecekti... İşte o kadar halsiz ve bitkin kaldı... Bezgin bir ses inler gibi içini döktü:

— Anlıyorum sizi, dedi... Hem ağladığıma bakmayın, ben si-

zin kadar umutsuz değilim... Dikçe gelecek, hem de aslanlar gibi gelecek, aslanlar gibi. Düşmanlar sevinemeyecek Cemo, sevinemeyecek... Öyle değil mi Cemo? Söylesene?

Cemo sükûtu bir türlü bozamıyordu... Bu, içlere bezginlik veren sessizlik, konuşmayan diller, karaburs gibi yas tutan yüzler, Hatice Ana'yı biraz daha çaresizleştirdi... Boşalan sinirleri ile, hayalet gibi sallandı, ayaklarını yerlere devirip zorla dururken, kesin bir emir verdi:

— Git Cemo, haber ver. Gelinimi tel duvağı ile köşemin başında beklerim... Gül, Dikçe'nin dönüşünü benim evimde bekleyecek, anlıyor musunuz köşemin başında...

Titreyen bakışlar, Kara Ali'nin gözlerinde ısrar etti ve Kara Ali'ye hitaben şöyle dedi:

— Sana derim Kara Ali... Söyle düğüncülerine Lale de gidecek...

* * *

Hatice Ana'nın dedikleri aynen oldu. Gül teli duvağı ile, köşesinin başında Dikçe'yi beklerken Kara Ali, karalar giyen Lâle'ye ant içti:

— Dikçe'nin sağ ya da ölü haberini almadan, gerdek bana haram olsun, dedi.

Cemo pencerenin önünde, gündüz ve gecelerin uykusuz nöbetçiliğini devraldı... Dikçe'nin kapısından geçen kuşlar bile ondan haberli olarak uçmalıydı... Aksi halde, namlunun ucunda tetiğin emrini bekleyen kurşunlar insafsızca yere indirirdi...

* * *

Dikçe'yi sevenler suskun. Dikçe'yi sevenler üzgün. Lâle giyindiği yas elbiselerini çıkarmadı... Gül, damatsız evde yaslı gelin...

Eğilmezler yüzlerine üzüntünün sahte perdesini çekti. Öyle yapmaları da icabederdi... Dışarılardaki yapmacık keder, kendi içlerinde kahkahalarla bozuldu... Sevindiler, eğlendiler, dışarıda hüzünlenip içeride düğün kurdular...

Keçi Selim, Eğilmezlerin en akıllısı oldu... Selim'in koltukları

kabarık, Yeşildere'de yavaş yavaş bir çözülme beklenirken Eğilmezler'e yaklaşanlar oldu. Ama genç ve ihtiyar vücutlardan örülen kale sadece Dikçe'nin varlığı ile ayakta durmuyordu... Elbette meydan, menfaatçilere bırakılmayacaktı... Kara Ali, günlerdir sözünde durup gerdeğe girmedi. Lâle yas elbisesini soyunmadı... İki hayat arkadaşı en saadetli günlerinde, göz göze gelip bakamadı... Diller dileksiz döndü... Eğilmezler hergün biraz daha genişti... İki kadın, iki erkek, iki çocuk bile ne zaman bir araya gelse söz aynı:

— Kimbilir hangi dağın, hangi kayanın başından kendisini attı?

— Çoktan kudurmuştur...

— Belki de o gün...

— Kasıt var mı dersin?

— Bilinmez ki?

— Gül'e ne dersin?

— Talihsizmiş...

— Öyle, damatsız eve gelin gitti...

— On yedi gün oldu, Hatice Kadın artık, Gül'ü bırakmalı...

— Hiç şimdi öyle şey denir mi, başını taşlara vurur olmuş... İki gözü iki çeşme ağlarmış... "Kader bana hiç gülmedi" dermiş ve başka bir şey demezmiş...

Hatice Kadın halsiz düştü. Dillerde her türlü sözler dolaştı, Dikçe'den haber gelmeyeli onsekiz günü buldu... Yeşildere'deki beklenen çözülme bir türlü olmadı gitti... Eğilmezler, işin neresinden başlayacağını düşünürlerken, sağlam temeller üzerine kurulan kale gittikçe sarplaştı, gittikçe sağlamlaştı... Bu birlik ve bareberlik, Eğilmezleri şaşırttı. Ümitsizleştirdi. Hareketsiz bıraktı. Kardaşları Kerim'in yüzüne baktıkçı tek sözü:

— Hele durun, oldu...

Her gün, hasret dünden biraz daha çekilmez olurken Dikçe gideli yirminci gün oldu, haber alınamadı... Artık bu fasıl kapa-

nacak, boş arzuların yerini acı gerçekler alacaktı. Artık beslediği ümitleri bir bir yitirmişti, elini çenesine koymuş, evin penceresi önünde melul melul, uzakları gözetliyordu... Yüreğinin başında çekilmez bir sızı, buğulu gözlerinde ıstırabın en acısı, esen yellerden uçan kuşlardan haber bekledi... Bekledi ama, uçan kuşlar, esen yeller vefasız... Yeşildere'nin üzerine inen dumanlar, gönüllerde kararıp gözlerde efkar efkar tüterken, Garip, görülmemiş telaşla, kendisini parçalarcasına, Hatice Anası'na koştu...

Dumanlı gözler Garip'i görende, yorgun vücut içten içten çözüldü ve çabalarına rağmen kalkamadı... Garip pencereden bakan gözleri görüp içeri baka baka dikildi...

Garip'in bir türlü gelişi, Hatice Ana'nın yüreğindeki yağları cayır cayır eritti... Dudaklarının feri, yüzünün rengi kaçtı...

Sönük ve ürkek bakışlar Garip'i gözlerken, beyin seneler öncesi verilen bir haberi hatırlattı... Garip yine böyle yorgun yorgun, karşısında durup Murad'ın körpe cesedinden sözetmişti, gözlerinin önünde hatıralar canlandıkça tükendi... Titreyen dudaklar:

— Garip, diye inledi... Garip...

Ölü vücut yerinden santim bile oynamadan, Garip'e baktı... Garip cevap olarak cebinden çıkardığı bir kağıdı havada mendil gibi salladı. Hemen arkasından ortalığı yırtan bir ses göklere çıktı...

— Hatice Anaaaaa...

Gül pencereye sokulup dışarıyı gözlerken kalbi duracak gibi oldu... Hatice Ana daralan derisinin içinde kuş kadar kalmıştı... Titreyen dudaklardan, acı acı bir ses döküldü:

— Garip, haberin yıllar öncesi verdiğine benzerse, var git buradan... Hiç bir şey söylemeden git... Sen giderken, ben ne diyeceğimi bilirim...

Garip neye uğradığını bilememişti. Durduğu yerde yıkılacakmış gibi oldu... Havada sallanan elini isteksiz isteksiz yere indirip yanına bıraktı... Pencereden yana bakıp hayretini bildirdi:

— Neden ağlarsın Hatice Ana. Senin dediğin gibi bir haber değil bu...

Gül'ün mahcup gözleri alev alev yandı, ölü bir kıpırdanış oldu. Garip, elini yeniden yukarı kaldırıp:

— Dikçe sağ... Dikçe yaşıyormuş... Şehirde okutan adamın yanında... İyne vurunurmuş. Biter bitmez gelirim diyoooo...

Hatice Ana bir kuş gibi hafifleşti... Yerinden kalktığı gibi kapıya koştu... Cemo daha önce Garip'in yanını boylamıştı... Garip'in elindeki telgrafı açıp okudu...

Hatice Ana'nın sevinçten ayakları yere basmıyordu... Cemo parlayan gözlerle güler yüzle haykırdı:

— Gözümüz aydın ola Hatice Ana, gözümüz aydın ola...

Hatice Ana kendisini inandıramıyordu. Garip'e sevinçle baktı:

— Garip, sahiden Dikçe sağ mıdır? Verin şu kağıdı bana...

Cemo şaşırdı:

— Sen okumasını bilmezsin ki. Ben okudum. Yaşıyormuş...

— Öyleyse oku, bana da oku. Ne demiş anasına?..

Cemo okudu:

— Anam sakın beni öldü sanıp ağlar olma... Kırk gün, tedavi altında kalacağım... Kırk gün sonra, her şey belli olur... Nasipte yaşamak varsa tıp vazifesini yaptı... Eğer yoksa... Kader deriz... Ellerinden öperim...

Hatice Ana'nın gözleri ıslak ıslaktı. Cemo'nun elindeki telgrafı aldı. Hayret dolu bakışları ile süzdü süzdü ve öpüp göğsünün üzerine bastıra bastıra eve koştu... kağıdın üzerindeki yazılar, Dikçe'nin ağzından çıkan nağmelerdi... Biraz sonra Gülün eline geçecek Gül okuyacak koklayacak, o da hasretle bağrına basacaktı...

Artık ona kimse acıyarak bakamayacaktı. Sevincinden gözleri parladı, dudaklarında tebessüm izleri, yüzünde hafif hafif gamzeler battı... Ellerini Yaratanına açıp:

— Şükürler olsun, diye mırıldandı. Şükürler olsun...

* * *

Köylü bugün yine hep Dikçe'den konuştu... Yüzlerde beliren memnuniyet ifadeleri, Eğilmezlerin gönüllerine, diken diken batıp kanattı... Herkesin sevinci onların kara haberleri olmuştu... Kara kara düşündüler...

Deli Sinan değnekten atına binip köyün meydanlığında naralar attı... Kara Ali haber alır almaz ayakları yerlere basmadan, eve koştu... Lâle'ye belki de hayatının en büyük müjdesini veriyordu... Lale Kara Ali'nin içeriye telaşla girdiğini görünce şaşırdı... Suratına ürkek ürkek baktı... Ağzından çıkacak sözleri bekledi...

Kara Ali coştu:

— Lâle, Lâle, çıkar gayrı üzerinden yas elbisesini. Artık beyazlar giyin beyazlar... Dikçe sağmış, yakında gelecekmiş, o yaşlı gözlerin gülsün gayri... Yakında aslanlar gibi gelecekmiş, telinde öyle yazmış, öyle...

Lâle Kara Ali'ye melûl melûl baktı. Önce inanamadı, sonra garip bir sevinçle dalgalandı...

— Ağama sağ diyen dillere gurbanım. Ak günümde karalar giyindirip şimdi allar giyindiren Rabbıma şükürler olsun...

Ilım ılım pırıltılar, yere aktı... Elini kalbinin üzerine koydu, sesi "Topuğunun dibine inmez" derler ya? İşte öyle mırıldandı...

— Haber getiren dillere gurban...

Yeşildere köyünde dalgalanan bayram havası Eğilmezler'in gönlünü kanattı demiştik... Keçi Selim'in arzuları boğazında kör kör düğümler atarken Kerim meselenin ciddiyetini, matemli havayı içine çektikçe idrak ediyordu...

İki kardeş de öfkesini sigara dumanlanndan aldı... Selim ümitsiz bir kıvranışla hitap etti:

— Ağa bu böyle devam edemez... Günler bize işkence ağlarını örerek geçerken Dikçe'nin sağlık haberi Yeşildere'de bayram oldu... Zaman bizi öylesine bir çıkmazın içine soktu ki çaresizlikler beni kahrediyor... Uzayan işten hayır olmaz dedim, dinlemediniz beni... "Bana sormadan iş yapma" dedin... Hadi,

hadi şimdi içinden çık çıkabilirsen...

Kerim uyuşuk bir hareketle gülümsedi... Bu gülüş mânâ değerdi doğrusu.

— Keçi kafalı Selim. Sen hiç akıllı iş düşünemez misin? Farzet ki sözlerine uyup Dikçe'yi bir bağ kurşunla yıktık... Sonra, sonra ne olacak? Vuran hapishaneye, kalanlar, Kara Ali, Cemo ve Garip denilen adamlara yem olmayacak mı? Senin aklına gitmek, her köşede birimizin sonu demek olmaz mı? Artık eski Yeşildere değil... Her şeyden önce kendi kanlı cesedim gözlerimin önünde durur... Can ne kadar tatlı bilirsin... Herkes dünyada gülüp eğlenirken ben kör bir kurşunla yok olup her şeyden, olan biten her şeyden habersiz bir toprak olup... Anlıyor musun Selim? Üzerinde gezilen ağızsız dilsiz topraklara karışıp yok olmak?..

Selim, Kerim'e alaylı alaylı bakıp dudaklarından kızgın bir lav çıkardı:

— Hergün ölmektense...

— Ben hiç ölmek istemiyorum...

— Sen evvelden böyle değildin... Bu günlerde ölüm seni çok korkutur oldu...

— Seni korkutmuyor mu?

— Yok...

— Öyle ya, Dikçe'yi temizlemek sana düşer... Hem de herkesin gözü önünde...

— O zaman sana zarar gelmeye he? Ağam Budak Hasan sana nasıl güvenirdi? Sen bunca cesaret isteyen işleri nasıl gördün?

— Selim kafamı kızdırmadan beni dinle... Ağan yine de cesaretli. Ama bu işler senin bildiğin gibi değil... Kör cesaret her zaman işe yaramaz. Benim bir askerlik arkadaşım vardı. Ne zaman bir iş görmeye kalksam, hep onu hatırlarım. Düşündükçe de hep ona hak veririm... "Fikir her zaman kaba kuvveti mağlup eder... derdi... Bak sözleri çıktı işte... Bizim kaba kuvvetimizi Dikçe'nin akıllıca davranışları yıktı... Köy şimdi onunla birlik...

Bastıkları yerleri kazıyıp atan köy? İyi düşün... Bir hırsız, bir kasayı sessizce soyabilmesi için oksijen kaynağını bulmuş... Biz de düşüne düşüne, onun zarar vermeyecek şekilde göçüşünü bulacağız... İşte hep bunu düşün, başka bir şey düşünmeden... Maşa varken elini ateşe sokma. Eğer, maşa yoksa o zaman işler değişir... Ağan, iş başa düşünce korkmaz. Onu yine ben kurşunlarım... Hem de hiç acımadan, ölümü aklıma bile getirmeden... Çünkü, öfkeli insanların gözleri döner, işte o zaman şimdiki düşündüklerimi düşünemem... İşi yaptıktan sonra...

Selim aptal aptal Kerim'i dinledi... İçindeki kini, vücudunu iğneleye iğneleye, gözlerinden nefret pırıltıları döküle döküle dinledi... Kerim de bikarar anlattı:

— İlk önce akıl yoluna başvurmalı, kader birliği ettikleri insanlarla aralarında fitneler bulup sokmalı? Çirkin çirkin fitneler... Halkın gözünden düşürecek, içlerindeki sevgi kalesini yıkacak kadar çirkin iftira. Buna yahudi siyaseti derler... Dağıtmak istedikleri toplumlarda hep bu siyaseti kullanarak başarılı olmuşlar... "Askerdeki arkadaşım, Türk asıllı bir yahudiydi" hareketlerinden gidişatından hep bunları anladım... Bölücülük, çürütücülük... Zararlı gördükleri her şeyi acımadan yalanlarla yıkışı... "Her şey menfaat için mubahtır" derdi de başka bir şey demezdi...

* * *

Yere düşen gölgesi öğle vaktini bildirirken, Recep Ağa evinin önündeki kanepede oturmaktaydı... İç dünyasına dalmıştı... Beynini tırmalayan cevapsız soruların işkencesini çeke çeke dalmıştı... Gözleri basit bir noktaya çivilenmişcesine baygın baygın bakarken dudakları dişlerinin arasında sakız gibi çiğneniyordu... Cemo'nun evden çıkıp kendisini seyrettiğinden habersizdi.

Bu hal şimdiye kadar Recep Ağa'da rastlanmamış bir haldi... Ya da Cemo babasını bu vaziyette hiç görmemişti... Önce köstekli saatine baktı... "Daha vakit var" diye sayıkladı... Sonra meraklı bir ses:

— Baba, diye çağırdı...

Recep Ağa ölü bir kıpırdanışla, başını kaldırıp baktı. Cemo baş ucuna dikilmiş kendisini seyrediyordu... Sanki dünyanın bütün ağırlığı omuzlarına binmişti... Titrek bir sesle sordu:

— Nereye gidiyorsun?

Cemo:

— Camiye, dedi. Namaz vakti yakın...

Şimdiye kadar rastlanmamış, şefkatli bakışlar Cemo'nun üzerinde dolaşırken, o mülayim ve sevgi dolu ışınları gönderen gözler, birden bire sönükleşti, benzi soldu, sanki vücudu kuvvetli bir ateşin harareti ile yanmaya başlamıştı... Başı önüne eğildi, fersiz dudaklar müteessir bir lisanla Dikçe'den sordu:

— Dikçe'den haber yok mu?

Cemo'nun yüzünde tebessümler belirdi, babasına hayran hayran baktı.

— Bugün yarın gelecek diye bekleriz...

Recep Ağa kısık sesle:

— İyi, dedi. Uyuşuk kafa lâfı değiştirdi.

— Sen camiye gidecektin, geç kalma, dedi.

Cemo, hazırlandı, babası durdurdu:

— Namaz kılıp durursun, sana bir şeyler kazandırdı mı?

Cemo hiç düşünmemişti:

— Çok, dedi...

— Anlatsana, neler?

— Huzur verdi baba, huzur...

— Yaa, nerden anlıyorsun?

Cemo babasına hayretle baktı:

— Kolay, dedi... Senin birine borcun olsa, ödedikten sonra mı rahat olursun, ödemeden evvel mi?..

— Ödedikten sonra...

— Aldığın borcu, sahibine vermesen ne olur?

— Zorla almaya kalkar... Bunları neden sorarsın?

— Düşünebilmeni sağlamak için...

— Bunlarla alâkası ne?

— Baba, sen Eğilmezler'den neden korkarsın?

— Kuvvetliler diye...

— Baba, Eğilmezler Allah'tan daha da mı kuvvetli?

Recep Ağa parmaklarını birbirine kenetleyip kıyasıya övşelemeye başladı...

— Allah, dedi... Her şeyden kuvvetli...

— Öyle ise, O hepimizin ustası, sahibi değil midir... isterse yok eder, isterse yoktan var etmez mi?..

— Eder...

— Öyle ise emirlerini yapalım... Huzuru mahşeri düşünüp Mahkeme-i Kübra'yı düşünüp...

Recep Ağa oturduğu yerden toparlanıp sordu:

— Vakit var mı?..

— Onbeş dakika...

Yorgun vücut, kıvranarak ayağa doğruldu...

— Ben de yetişebilir miyim?

İçinde kanayan yaraların sızısını dindirebilmek için, merhemi, Yaratanına yakın olmakta arayacaktı... "Allah katında din İslâmdır" düsturu ve İslâm'ın ölçüleri onun ruh doktoru olacaktı... Cemo sevinçliydi... Eğilmezler, bir iki dost daha kayıp veriyordu... Artık Recep Ağa'nın en yakın dostu ve cevapsız kalan sorularına cevap, Pir Dede'nin ilmi oluyordu. Yıllarını boş yere harcayan bir insan, senelerin arkasından, boş yere sürüklenişinden müteessir olup huzur arıyordu ve herkes aynı şeyleri söylüyordu:

— İnsan aptal değilse, dünyaya gelişindeki sebebi bulup, ona göre çalışmalı...

* * *

Dikçe köyden gideli tam kırk yedi gün oldu... Telgraftan sonra gelen mektubunda, kırk gün dolar dolmaz oradayım diyordu.. Diyordu ama kırkı tam yedi gün geçti, Dikçe yok... Günler geçtikçe herkes başka başka konuştu:

— Birisi, üzülmesinler diye, Dikçe'nin ağzından tel çekmiş...

— Arkasından da bir mektup.

— Akıl var yakın var, kuduz köpek kıyasıya her yerini paralar, diş geçirir de can kurtulur mu?

— Kim bilir nereye kadar gidip kayboldu?

— Belki de mektuplar doğrudur, hastahanede kudurup ölenler çok...

— Buna ne öldü demeli ne de ondu, kimbilir ne oldu?.. Evet, kimbilir nerede... Öldü mü, kaldı mı? Gerçek bir şey bilen yok... Yine sevenlerin gönlüne ümitsizlik rüzgarları esti...

* * *

Saat gecenin yirmi ikisini vururken, sicim sicim yağan yağmur tabiatı haşince dövmeye başladı... Pencerelerden dökülen ölü ışıklar, yağmurlu gecenin üzerine yorgun yorgun sızıyordu...

Önünü göremeden yürüdü... Ayaklarını sürükleyerek hassas ve tedbirli bir şekilde yol katetti... Yağmur insafsızca toprağa çakılırken, yeni yeni çıkan rüzgar havada beklenmedik bir alabora yaptı...

Bütün canlı susmuş, sokaklar, gözlerin vazifesini yaptırmayacak şekilde karanlıklara gömülmüştü. Hasret yüklü adımlar, karanlık yolları çabucak eve bağlamak istiyordu. Özlemi, içinde düğümlendi. Ayakları taşlara takıldı, yüzüne çarpan rüzgarlı yağmur onu biraz daha zor durumda bıraktı...

Sanki vücuduna soğuk soğuk işleyen yağmurlara aldırmazcasına pencerelerden ipildiyen, zayıf ışıkları seyretti...

Yeşildere'den ayrılışının bugün kırk sekizinci günü oluyordu... Evlerinin önüne kadar gelince, hasret düğümleri içinden ılık ılık çözüldü...

Evet, ıslaklığını, üşümüşlüğünü, özlemini her şeyi unutmuştu... Sadece kapıyı nasıl açtıracağını düşündü... Aklına hiç bir şey gelmeyince kararsızlık içinde bir iki adım attı... Ancak ayak seslerine ürüyen köpek havlayışı onu yeniden durdurdu... Yeniden

ortalığı dinlemeye durdu... Yağmur kesilmiş, rüzgar ara vermişti... Ağzı açılan köpek bir türlü susmadı...

Cemo uykuya varmak için hazırlanan gözlerini heyecanla açtı, bir an kapıdan gelen köpek sesni dinledikten sonra, pencereden sızan ölü ışıklar biraz daha canlanır gibi oldu. Hafifçe açılan pencerenin camından tüfeğin namlusu uzandı...

Dikçe saçlarından yüzüne sızıntı yapan damlacıkları eli ile sildi... Ortalık az sonra eski sessizliğine kavuştu... "Cemo'ya seslenmek en doğrusu olacak" diye düşündü...

Gecenin sessizliğini bozan kısık bir ses, duvarlarda ölü yankılar yaptı:

— Cemoooo... Ben Dikçe...

Ve Cemo'nun içinde yağlar eridi... Kalbi hızlı hızlı çarparak:

— Ne Dikçe mi?.. Dur, dur şimdi geliyorum...

Islaklığın tesiri ile ince ince bir titreme başlamıştı... Cemo'ya öylesine sarıldı ki... Cemo'nun elbisesi bile sırılsıklam denilecek kadar ıslanmıştı... Cemo hissettiği yaşlardan telâşlandı.

— Çok ıslanmışsın Dikçe.

— Zararı yok, dedi...

— Titriyorsun.

— Geçer, aldırma sen, anam nasıl?

— İyi.

— Ya Gül?

— Tel duvak içinde, gittiğin günden beri evde seni bekler...

— Yani şimdi bizim evde mi?

— Evet...

— Lâle?

— Gelin gitti... Düşmanın gönlünü ferahlatmamak için hiç birini yaşlı bırakmadık...

Gözbebeklerindeki parıltılar sanki karanlıkları aydınlatacakmış gibi yandı...

Yağmur damlaları paçalarından aka aka avluya girdi... Cemo elini kapıya vurup haber vermeye çalıştı... Hatice Ana yatağın

içinden irkilerek doğruldu... İlk işi silahına sarılmak oldu... Pencereye yakın gelip cevap istedi:

— Kim o?

Ve gecenin sessizliği taa içten gelen hasret sesi ile bozuldu:

— Aç ana oğlun, Dikçe Mehmed...

Hatice Ana ne diyeceğini şaşırdı. Elinden tüfeğini bir yana fırlattı:

— Neee, Dikçe mi? diye inledi...

Odanın ortasında iki defa döndü... Kapıyı arıyordu.. Gül uyandı, korkmuştu... İri iri gözler evin ortasında koşan Hatice Ana'yı görünce şaşırdı.. Hatice ana da Gül'e bakıyordu. Bağırdı:

— Göstersene Gül, kapı nerede, Dikçe'm geldi Gül, Dikçe'm.

Gül uykunun sersemliğini ve korkunun kalıntılarını, işittiği sözlerle üzerinden atıyordu... Rüyadaymış gibi başının örtüsünü bağladı. Elbisesini acele ile giyinirken Hatice Ana kapıyı yeni buldu...

Gül kapıda çoğalan ayak seslerini duyar duymaz, telaşa kapılmıştı... İlk olarak Hatice Ana'nın gür sesi duyuldu:

— Yavrum benim, Dikçeeem...

Hasret ve ıstırap dolu geçen günler, sevinç gözyaşlarının yağmur sularına karışmasıyla son bulurken Cemo, Pir Dede'yi nikah için çağırmaya gitmişti...

Gül ellerini bağlamıştı. Heyecan tufanı bütün vücudunu istilâ ederken ne yapacağını şaşırarak bekledi. Ve Hatice Kadın oğlu ile içeri girdi... Dikçe evin orta yerinde duraklayıp Gül'e baktı... Hatice Kadın ikisini bir arada görebilmenin sevincini kutluyordu... Dikçe'nin elbisesi değişmeliydi... Gül'e kesin bir emir verildi:

— Gül dinleyip durma öyle, Mehmed'ime elbiselerini getir...

Utancından yere baka baka dolaba geçti. Dikçe'nin çamaşırlarını getirip, uzattı:

— Al...

Dikçe esvaplarını, Gül'ün elinden alıp:

— Ana, dedi. İkiniz de öteki odaya geçin, üzerimi değiştireyim...

Gittiler, hasretlisine doymayan gözler arkalarına baka baka odadan çıkıp bitişik odaya geçmişlerdi. Biraz sonra Pir Dede ile Cemo ve yılların vicdan azabını efkâr efkâr tepesinde tüttüren Recep Ağa, nikah için geldi... Hatice Ana ile Gül bitişik odada beklerken, Recep Ağa, Gül'ün vekili olarak şahitlik yaptı... İslâmi nikâhın kıyılışından sonra Pir Dede, Cemo ve Recep Ağa Dikçe'ye saadetler dileyerek gittiler. Şimdilik her şey bitmiş oluyordu...

* * *

Dikçe tedavi altında bulunduğu hastanede hep köyün nasıl kalkınabileceğini düşünmüştü... Mahsûllerin değerlendirilmesi, tüketimin oldukça ucuza maledilmesi... Köyünün merhem bekleyen yaralarına en iyi gelebilecek bir reçetenin yazılması gerekti. Kendi dertlerini unutup bunları düşündü... Eğer sağ kalır da köyüne dönebilirse, köyün aklı başında olan insanlarını bir araya getirip düşündüklerini en güzel şekilde tatbike çalışacaktı... Yorulmak nedir, yılmak nasıl şey, bunları düşünmeden... Engeller nasıl aşılacaksa öyle...

Yeni Köy

Ve Yaratanı onun yaşamasını istedi. Köyüne geldi. İlk işi düşüncelerinin fiiliyata intikalini sağlamak oldu.

Sabah ilk işi kendisini ziyaret edenlerle birlikte, çay evine gelmek oldu... Sinan, Dikçe'yi öylesine özlemişti ki hiç yanından ayrılmadı... Hayran hayran baktı, baktı, baktı...

Çay evi hatır soranlarla dolup dolup taştı... Etrafına toplananlar, 48 günün hikâyesini dinlemek isterlerken Dikçe böylesine bir kalabalığı bir daha bulamayacağını akıl edip hastahanedeki düşüncelerini hikaye etti... Aynen şöyle diyordu:

— Hikaye, hikaye, hikaye... Ömrümüz boyu hep asılsız hikâyelerin potasında eridik. Şimdi de hikaye merakını bir yana bırakmamız şart. Büyüklerimden ve küçüklerimden tek isteğim var... Şu üzerinde bulunduğumuz topraklardan en iyi şekilde nasıl faydalanır, tükettiğimiz malları nasıl ucuza alırız? Gençlerimizi gurbet yolculuğundan nasıl kurtarırız? Biraz da bunları konuşalım...

Dillerden ses geldi:

— Dinliyoruz...

— Can kulağı ile...

— Konuş Dikçe konuş... Allah seni bize nimet verdi.

Sinan, etrafındakilere baktıkça koltukları kabara kabara oturdu. Dikçe konuştu, Pir Dede ve Çayevini hınca hınç dolduran kalabalık, hayran hayran dinledi.

Hassas bir ses her çeşit ruh yapısına hitap etti:

— Hayatı kendi akışına bırakıp her şeyi Allah'tan bekleyemeyiz... Allah da bizlere böyle buyurdu... "Talep senden, ver-

mek benden" dedi... Bizler de bu cümleden olarak yılmadan, yorulmadan çalışıp takdiri, bizleri Yaratana bırakacağız... Her şeyden önce, köyde büyük bir kooperatif kurulmalı... Yine herkes, gücü nisbetindeki bir sermaye ile bu kuruluşa ortak olmalı.

Çayevinde fısıltılar çoğaldı:

— Kooperatif, faizle işler...

— Faizi kaldırmak lâzım diyordu...

— Diyordu ya, ben de duydum...

Dikçe fısıltılardan yana baktı. İhtiyarlardan bir tanesi kısık seslerin tercümanı oldu:

— Herkes kooperatif deyince faiz anladılar Mehmed'im...

Dikçe acı acı bükülen dudaklarını, dişlerinin arasında sıkıştırdı... Toplumu gözden geçirdikten sonra konuştu:

— Tabi ilk önce biz de onu düşündük... Yanlış anlaşılmaması için kısaca anlatmayı yararlı buldum... Kooperatife herkes gücü nisbetinde ortak olacak dedik... Burada fiilen çalışan ve kendilerine maaş verilenler olacaktır... Sene sonunda kâr ve zarar hesaplanacak. Yapılan kazanç ya herkesin hissesine eklenecek ya da dağıtılacak. Sermayenin bir kısmı ihtiyaç fonu olarak ayrılacaktır... İhtiyacı olanlara belirli bir zamanda ödenmek üzere yine belirli bir miktar kredi verilecek ve bundan hiç bir suretle faiz alınmayacak. Yani bu fon, bir yardımlaşma usulü olarak devam edecek. Dere kenarlarına motorlar konularak, tarlalarda sistemli sulama şekli uygulanacak... Kooperatif kanalı ile sun'i gübreler getirilecek. Zirai Mücadele'den yetkililer getirtilip topraklar muayene edilecek ve mahsuller ona göre ekilecek... Köyün sürüleri ve yünler heder olur gider... Sütler, yünler, kooperatif kanalı ile değerlendirilecek. Tavukçuluk ve kovancılık yapılacak... Dediğim faaliyetlere başlanırsa köyümüzün en az onbeş yirmi fakiri iş sahibi olarak hayatını kazanır ve ortaklar da kâr ederler...

Bu iş herkesin aklına yattı... Pir Dede ayağa kalkıp "Kurulacak kooperatifin ilk üyesi benim" dedi. "Tarlamın bir tanesini satıp parasını üyelik için vereceğim..."

Parası olanlar hemen isim yazdırdı, olmayanlar gurbete mektuplar yazdırdı... Birkaç gün içinde köyde Eğilmezler'den başka herkes kooperatife üye kaydı yaptırdı... Güçler birleşince, güç yetmez bir kuvvet olup çıktı... Kooperatif vücut bulur bulmaz, Eğilmezlerin bakkal sinek avladı ve fazla geçmeden de kapanıp gitti.

Hırsın kamçıladığı düşünceler, çaresizlik denizinde çırpınırken en son kurtuluş yolu olarak yine Dikçe'nin kurşunlanması kararına varılmıştı... Öyle oldu ama, nasıl? İşte orası meçhul kaldı... "Dikçe bir yana, bütün köy bir yana" deniliyordu... Eğer ölçüsüz bir cinayet olursa Eğilmezler'in sonu olurdu, onlar da hep bunu düşündü.

Kurulan kooperatife, köyün ihtiyaçları ve kütüphaneye telefonun alınması aynı güne rastladı... Halk köye gelen iki yeniliğin sevincini yudumlarken, üyelerden dört kişi kooperatifi yürütme sorumluluğunu yüklenmişti.

Garip, Kütüphane memuru olarak tayin edildi. Kooperatifte görev alanlar da iş yapabilen köyün fakirlerinden seçildi... Dikçe hiç bir işte görev almıyordu. O sadece köyde sorulacak bir adam oldu... Kooperatifin fiilen işe başladığı gün Eğilmezler'in sabrı tükendi... Sadece bu mu? Yüzelli civciv toplanıp büyük bir kümes ve bakımı için bir işçi... Köyün sütleri bir yerde toplanıp, peynircilik yapıldı... Şimdilik on kovan alınıp bir işçi tutuldu... Artık Yeşildere kader birliği etmişti. Çevresinde büyük yarışın öncülüğünü yapıyordu...

Eğilmezler bunlara sevinecek yerde, dört kardeş çayevine girdi... Herkesin sohbet ettiği anda Kerim'in gür sesi yükseldi...

Dikçe oturduğu yerden sakin sakin bakarken Cemo, Kara Ali ve Garip endişeli gözüküyordu... Pir Dede, okumakta olduğu kitabı bırakarak, üzgün üzgün baktı. İhtiyar dudaklar nefret dolu bir sözü, yorgun bir sesle boşalttı.

— Baş bağlamayan yaralar...

Çayevi hep tetikte beklerken dört kardeşin hareketleri nokta

nokta takip edildi... Kerim, Dikçe'nin oturduğu masaya yaklaşıp öfkeli öfkeli baktı:

— Bir de herkese iyilik yaparım diye milleti kandırırsın, senin bu yaptığın doğru mudur?

Dikçe oturduğu yerden soğukkanlılıkla cevap verdi:

— Doğru olup olmayan ne?

— Kooperatif denilen yer...

— Ne olmuş kooperatif denilen yere?

— Köyde aynı işi yapabilen bir bakkal varken?..

— Bu bir bakkal değil ki... Bütün köyün ortak olduğu kooperatif...

— Her ne zıkkım olursa olsun. Bu bizim rızkımızla oynamaktan başka hiç bir şey değildir... Aklın sıra intikam alırsın ama, daha Eğilmezler'in yiyecek çok parası var... Yapacağın hiç bir iş Eğilmezler'in rızkını kesemez. Haberin olsun...

Dikçe Kerim'e acıyarak baktı:

— Biliyorum, köyde senin bakkalın var... Lakin biz bir yere hizmet getirirken şahısların menfaati yerine çoğunluğun menfaatlerini düşünerek hareket ederiz... Köylünün menfaatleri, kişilerin çıkarları ile kıyas kabul etmez...

— Fırsatları çok iyi değerlendirebildin...

— Fırsatlardan yararlanmak, senin gibilere göredir... Unutma ki daha düne kadar Hatice Kadın'ın ineği köyün sığırtmacına katılmama emri almıştı... Ben böyle bir vicdansızlığa düşmeyeceğim... Kooperatif bütün köyündür. Buyur sen de üye olabilirsin...

Kerim bağırdı:

— Senin üye olduğun yere ha... Allah korusun...

— Bir gün gelecek sen de bu köye hizmet edeceksin... Ya da bu köyü kendine mezar...

— Görüyorum ki ben senden daha sabırlıyım... Benim sana söylemek için geldiğim sözü sen bana söyledin.

— Bırak şu saçmalıkları da dost olalım...

Kerim, beyinlerine hançer gibi batan bir cümleyi mırıldandı:

— Baban Abdülkadir de ağam Hasan'a aynı sözü söylemişti. "Dost olalım" ama olmadı işte. Eğilmezler düşmanı ile dost olmaz.

Dikçe'nin vücudundaki tüyler diken diken olup can evine battı... Kızgın bir hareketle yerinden kalkar kalkmaz, Çayevinde büyük bir kıpırdanış oldu...

Pir Dede Dikçe'nin kolundan sarılıp:

— Dikçe, diye bağırdı...

Dikçe derin bir nefes alarak yerine oturtulurken Kerim etraftaki kıpırdanışa ürkek ürkek baktı:

— Yeşildereli'ler, dedi... Düne kadar Eğilmezler'in köpeklerinin bile hatırı sayılırdı... Yine öyle olacak... Korkmayın, şimdilik gönlünüzün sultanı yaşayacaktır... Bizden intikam aldı... Hepinizin huzurunda yemin ederim ki intikam nasıl alınırmış siz de göreceksiniz...

Sık sık nefes alarak Çayevinden çıktı. Kardeşleri de arkasından... Cemo'nun Selim'e kızgın bakışı yeniden karışıklık çıkartacakken Kara Ali Cemo'yu bırakmadı... Bu hareket Eğilmezler'in boğuluşu oluyordu... Bilenerek kin besleyerek homurdana homurdana çayevinden ayrıldılar...

Eğilmezler Dikçe için kurulacak tuzak ararken Dikçe çalışmaları hızlandırdı... Yeşildere'de yapılan faaliyetler çevre köylerde takdirle anılırken "Dikçe" ismi dillerde muhabbetle dolaştı... Ve Yeşildere'de bu yıl okul en güzel şekilde öğretime açıldı.

Okulun samimi havası çocukları büyülerken, Kerim'in oğlu Kemal, açılış gününden sonra bir daha okulun kapısından bile geçemedi... Dikçe derslerinde arkadaşlarından hep Kemal'i sordu.

Sınıfta bir çocuk Dikçe'nin sorusuna doğru cevap verdi:

— Babası Kemal'i dövmüş, bir daha mektebe gitmek yok demiş... Eğilmezler'in çocukları düşmanlarının önünde okumazlar demiş... Kemal bizleri gördükçe, hep ağlıyo...

Dikçe çok üzülmüştü... Dudaklarını geve geve düşündü... Elini çocuğun başına götürüp okşadıktan sonra:

— Pekiyi yavrum, otur, dedi...

Dersin sonlarına yaklaşmıştı, Kemal'i bir türlü unutamadı... İçinde acı acı burkulan, tefekkürü ıstırap olan bu problemin çözümünü araya araya, dersten çıktı... Çıkar çıkmaz eve yönelmişti... Etrafına bile bakmadan sokakların arasında yürüdü... Kararını aniden değiştirip çay evinden yana yollandı... Daha adımını içeri atar atmaz, vücudundan sıcak sıcak bir ter söküldü... Önündeki masaya kalbi duracakmış gibi baktı...

Öylesine hislenmişti ki belki dokunan olsa boşanırcasına ağlayabilirdi. Kemal okumakta olduğu kitaba kendisini unuturcasına vermişti, bir gölgenin baş ucunda durduğunu bilemedi...

Dikçe daha fazla beklemedi, içinden sökülen his dudaklarından muhabbetle döküldü:

— Kemal...

Kemal korkarak gözlerini kitaptan ayırıp sesin sahibine baktı... Yüzü soldu, gözleri heyecanla doldu... Baş ucunda bekleyeni babası sanmıştı... Kemal'i Çayevinde kitap okurken görürse döverdi...

O korkulu gözler bir anda yumuşadı, solan yüzleri, pembe pembe beneklerle süslendi, gamzeler battı... Boynunu bir yana büküp önündeki kitabı gözetledi...

Dikçe Kemal'in bu haline sebep olarak kendisini düşünüp kahroldu... Mülayim bir sesle sordu:

— Neden okula gelmiyorsun? Arkadaşların da seni çok seviyor... Kemal okusun diyorlar... Okula gelmediğin için hepsi de üzgün... Tabii ben de...

Kemal'in mahcup gözleri dolu dolu olup sulandı... Ağlamamak için dişlerini sıktı... İçindeki titreyiş mukavemetini zayaflattı ve az sonra ellerini yüzüne örterek masanın üzerine kapanıp hıçkırdı... Şefkat dolu eller Kemal'in saçlarını karıştırırken sanki ayakta durabilmesi için Allah'ına dua ediyordu... Altına bir

sandalye çekip yanına oturdu... Herkes meşgalesini bırakıp onlara bakar olmuştu...

Dikçe:

— Erkekler ağlamaz, dedi... dedi ama kendisi de gözyaşlarını içine akıtıyordu...

— Ağlarsan beni daha da çok üzersin, dedi... Erkekçe konuşalım, bak sen koskoca delikanlı olmuşsun, diye de onu teselli etti...

Kemal, Dikçe'nin yüzüne bakarken, gözlerindeki yaşlar bile tebessüm etti...

Dikçe sevindi ve sordu:

— Şimdi söyle bakalım Kemal. Baban seni okula neden göndermez?

Müteessir bir ses cevap oluyordu:

— Sen okutursun diye... Eğilmezler'in çocukları, Dikçe'nin talebesi olmazmış. O adamı zehirler diyo... Senden hep büyücü düşman diye bahsediyo öğretmenim.

Dikçe konuyu değiştirmek istedi... Elini masadaki kitaba götürerek bir sahifesini açtı:

— Neler okuyorsun?

— Ders çalışıyorum.

— Ders mi?

— Evet. Akşam arkadaşlarıma ne ders verildiğini sorup....

— Baban seni burada görse, yine de döver mi?

— Döver ya. Korkarak gelirim buraya... Bugün geç kalmışım...

Kemal başka bir şey konuşmadı, yerinden kalkıp yollarda yıldırım gibi aktı... Dikçe arkasından üzülerek baktı ve kararsız yürüyüp muhtarın kapısında durdu... Az sonra da hızlı hızlı çalmaya başladı...

—Selâmün aleyküm, Muhtar...

— Aleykümselam öğretmenim, gel...

İçeri girip konuşmaya başladılar... Dikçe:

— Sana bir görev düştü.

— Başım üstüne...

Dikçe anlattıkça Muhtar dikkatle dinledi... Zaman geçirmeden doğru Kerim'e gitti... Kerim bu ziyarete çok şaşırmıştı...

— Hayırdır Muhtar? Sen buralara gelir miydin? Demek eski arkadaştır deyip hatırladın... Unutmadın...

Muhtar:

— Seni unutan olmadı, dedi. Sen koskoca köyü unuttun... Şimdi de oturmuş sitem edersin...

Muhtar ve Kerim eski arkadaş... Seçimlerde onu Eğilmezler seçerlerdi... Dikçe köye geldiğinden beri Muhtar Eğilmezleri beğenmedi ve Dikçe'nin yanında yer aldı... Kerim'in sitemi bunun için oluyordu...

— En eski arkadaşım olasın da benden yüz çeviresin, diye hayıflandı... Doğrusu her şey aklıma gelirdi de senin bunu yapacağın aklımın köşesinden bile geçmezdi... Dört günlük Dikçe soytarısının zehirli fikirleri aramızı açtı. Bizi birbirimize düşürdü...

Muhtar içini çekti:

— Keşke hepimiz birer Dikçe olabilsek, dedi... O köye geleli herkes doğruyu, doğru düşünebilmeyi öğrendi...

Kerim'in suratında intikam arzuları cilveleşirken, kaşları yaylar gibi gerildi:

— Bırak be Muhtar, dedi. Bu çatının altında o itin adı anılmaz...

Muhtar:

— Pekâlâ Kerim, öyle olsun, o kör inadın yumuşamadıkça sen hep busun... Bırakalım onu bunu da, sen diyeceklerimi iyi dinle!

— Söyle bakalım Muhtar, seni dinlerim.

— Oğlun Kemal'den için derim...

— Kemal'in nesi varmış?

— Çocuğu mektebine göndermezmişsin...

— Göndermem göndermem, oğul benim değil mi? Düşman önünde oğul okutacak kadar enayi mi var?

— Yanlış düşünürsün. Okul köyümüzün okulu... Dikçe Hükümetin memuru. Hem bu bir kanun meselesi... Eğer Kemal'i mektebe yollamazsan, Dikçe hükümete bildirecekmiş... "Beni zora mecbur etmesin" der...

Vücudundaki bütün kan beynine hücum etmişti:

— Demek bu kalleşliği de yapar ha? diye öfkeyle doldu... Aklı sıra bu da benden intikam almak, diye homurdandı...

Muhtar dayanamayıp güldü:

— Anlaşılan adam seni sırtına alıp Cennete götürse "İntikam aldı" deyip geçeceksin... Bırak şimdi bunları da aklını başına al... Dikçe senden intikam almış olsa çocuğunun okumasını istemezdi. Bizim gibi cahil kalması için çabalardı. Bundan daha iyi dostluk mu olur? Sen hâlâ intikam kelimesini ezberle... Asıl sen kendi çocuğuna kötülük edersin de Dikçe buna müsaade etmez...

* * *

Kemal sevindi, heyecandan uçtu... babası ona "Mektebe git" demişti... Sağına soluna bile bakınmadan, içine sığmayan sevinçle yolların ortasında hevenk hevenk uçuşarak koştu...

Kemal mektebe geldiği zaman ders çoktan başlamıştı bile... Sınıfını bulup kapısını çaldı... Meraklı bakışların arasında, sıraların orta yerinde dikilen öğretmenini görüp, yanına koştu... Öpmek için elini uzattı... Dikçe oldukça duygulanmıştı... Önüne uzatılan ellerin sahibinin önünde eğilip alnından öptü... Saçlarını okşadı ve hassas bir sesle:

— Hoş geldin Kemal... dedi.

— Hoş bulduk öğretmenim... Seni çok, çok seviyorum...

— Ben de seni severim Kemal, hele yarın okuyup büyük bir adam olursan, koltuklarım kabarır...

Dikçe o gün dersten sevinçli olarak çıkmıştı... Telaşlı telaşlı eve gelip:

— Acıktım, dedi...

Gül yemek telaşesine bakarken Hatice Ana Dikçe'nin yüzündeki sevincin hayranı kesildi...

— Oğul şükürler olsun, seni bugün çok neşeli gördüm...

— Öyle oldu ana, sevindik işte...

— Oğul, anana da söyle, anan da sevinsin...

— Söyleyeyim ana... Kerim'in oğlu Kemal bugün okula geldi...

— Bunda sevinecek ne var? Elin düşmanının kötü olmasını isterken?

— Öyle deme ana, çocuk okutulmamış olsaydı, sebep ben olurdum... Sen vicdan azabı ne demektir bilir misin? Eğer Kemal benim yüzümden okula gönderilmemiş olsaydı, yaşadıkça onun cahil kalışını düşünür, üzülürdüm...

* * *

Cemreler Yeşildere'ye bahar müjdelerini verirken, halkta yoğun fidan dikimi başladı... Toprağa sun'i gübreler çekildi... Herkes tarıma ehemmiyet verdi... Eller sabana sarılıp ekinlerini ekerken, Eğilmezler Kaza Maarifine, Dikçe'yi şikâyet etti... "Okutamıyo" denildi... "Derslere girmiyo, köyü ikiye böldü..." dediler, şikâyet üzerine şikâyet ekleyip olmayan şeyleri olmuş gibi anlattılar...

Köye gelen müfettişler halktan, talebelerden, herkesten bilgi alıp, geldikleri gibi geri döndü...

Dikçe'nin ceza yerine takdirname alışı, Kerim'i bir kat daha bedbaht etmişti...

* * *

Bu yıl tarlalarda ekinler diz boyu. Tabiat en canlı manzaraları ile ilâhi bir tablo oldu... Yeşildere'liler bıkmadan usanmadan çalıştı çalıştı...

Artık Eğilmezler, dostlarını civar köylerden ediniyordu... Paraları bittikçe, ormansız köylere ağaç kesip satma adetleri zaman zaman devam etti... Köylü bunu baş mesele edip karar aldı... Orman için nöbetleşe koruculuk yapılacaktı... Kerim artık kıpırdayamayacağını anlar anlamaz doğru Çakıl köye gidip Karayılan'ı buldu...

* * *

Temmuz ayı yakıcı sıcaklarla başlamıştı... Tarlalarda ekinlerin sapları daha yeni yeni sarılaşmaya başladı. Halk çayırlardaki otları oraklamaya başlamıştı... Hem çalışıldı, hem de bu yıl, Yeşildere'nin bolluk yılı olduğundan söz edildi... Mektepler tatile başlar başlamaz, Dikçe de meşgaleyi artırmıştı... En çok sevdiği tarla, dere kenarındaki kulübeli tarla olurdu... Cemo ile beraber yine oraya gidip kulübenin önünden ekinleri seyretti... Hem seyretti, hem de Cemo'nun düğününden söz etti:

— Artık senin düğünü de yapmalıyız, dedi...

Cemo:

— Babam da akşam aynı şeyi söyledi, dedi... Hele mahsûlleri kaldıralım...

— O zaman, dere kenarından alınan mahsulü senin düğün için harcayacağım... Tabii en çok sevdiğim tarlanın mahsulünü emmim oğlunun düğününe harcamak bana sevinç verecek...

— Aranızda bekâr olarak Garip'le benden başka kimse kalmadı...

— Fazla bir zaman değil Cemo, bir aya kalmaz mahsuller kalkar...

— Hele bir kalksın Dikçe, hele bir kalksın...

Artık Cemo hep Çakılköy'den ve nişanlısından söz eder oldu... İçine sığmayan sevinç ılık ılık, dalga dalga taştıkça, Dikçe'ye duyduklarını, gördüklerini saydı:

— Namazını hiç bırakmazmış... Kur'an'ı tam üç kere hatmetmiş... Bunları duydukça nasıl sevinirim bilsen.. İçimden diyorum ki:

— Şu buğdaylar tez elden olsa, güneşin insanı karartan sıcaklığı onları hiç incitmeden olgunlaştırsa, biçip para etsek. Sonra da... Çakılköy'den Yeşildere yoluna düğün alayı dizilse... İki köy dere kenarındaki tarlada, işte burada birleşse... Köprünün üzerinde halaylar çekilse... Sonra köprüyü bu yana geçmeden Çakılköylülere veda edip yola düşsek... Şey... Bu kulübede indirip, "İşte bizim ikinci evimiz burasıdır" desem... Sonra da sonra

da Çakılköy yollarında kalan gözlerim oralarda çırpınan gönlüm yuvamızın taşında dönse...

Kulübenin az ilerisinden dere akardı... Konuşa konuşa dere kenarına geldiler. Dikçe derenin çağıldayışına bakıp konuştu:

— Eğer anlattıklarını, başka bir dinleyen olsa, sana mecnun olmuş der geçerdi...

— Öyle deme be emmi oğlu. Evdeki gibi olmuyo, ellerin köyünden... Kolay mı sanırsın?..

Cemo günün gecesini hayaller peşinde uykusuz geçirdi... Sabah kafasını yastıktan kaldırdığında, başında bir uğultu, gözlerinde bir yorgunluk vardı... Kaşlarının üzerinde toplanan ağrılara parmaklarını çöktü, yine de diken diken batıyordu... Kuşluk vaktinin emsalsiz güneşi gözlerinde pırıltılar kamaştırırken, kapının önündeki kanepeye oturup dalgın dalgın etrafı seyre koyuldu... Uçuşan pırıltılar toprağı yaldızlarken küçük büyük bütün mahlukat, kendisini hissedilir bir şekilde o ilahi okşayışın kollarına bırakmıştı...

Hafif hafif esen meltem yeli, ağaçların dallarını, yapraklarını oynatıyor, insanın yüzüne dokundukça, sonsuz bir sevgi toplayarak kayboluyordu. Cemo etrafına baktıkça tabiatın cilvesine hayran hayran daldı... Başının ağrısı gözlerinin uykusuzluğu unutulmuş, içinden büyük sanatkârın ismini zikrediyordu...

Yalanlar ve Yaralar

Hatice Ana ve Gül, pencerenin kenarında yüzlerini ilâhi okşayışa bırakmışlar, dışarıları seyrediyorlardı... Bu bakışlar, kâinatın sahibine takdir ve hayranlık bakışlarıydı...

Bir yandan yakıcı bir sıcaklık ve sıcaklığı hafifletici bir esinti, yüzleri güneşten koruyan ilahi bir meltem, muhabbet rüzgarı oluyor... Direksiz göklerin sahibi... O emsalsiz kuvvet gönüllerde sonsuzluk sarayları kuruyordu... Bu seyir Recep Ağa'nın sesi ile bozuldu...

Recep Ağa oğluna sordu:

— Nereye gidersin Cemo?

— Dere kenarındaki tarlaya... Ekinlere bir bakayım, hem de kulübeyi...

Recep Ağa acı acı gülümsedi, sevineceği yerde efkârlandı... Cemo utanıp yere bakarken baba konuştu:

— Git oğul, dedi, git... Git ama hiç meraklanma...O tarlada daha çok ekinler kızarır, daha çok mahsuller kalkar... Amcanın da benim de düğünümü, o tarlanın mahsulleri yaptı... Şimdi de senin için kızarıyor. Kızarıyor emme, her geçen gün bir yıl kadar uzayıp gider... Çok iyi bilirim Cemo çoook... Ya bir de beni düşün. Sen gelecek birisinin yollarını bekliyorsun. Ben dönüşü olmayan bir yolcuya kavuşmayı... Sekiz yıl önce bu zamanlar anan...

* * *

Zamansız boşanan gözyaşları, Cemo'nun sevincine perde oldu... Ağlamaklı bir sesle:

— Baba, dedi ve sustu...

Cemo mevzuu değiştirdi:

— Dikçe'yi sormuştun...

Recep Ağa Cemo'yu süzdü:

— Sakın üzüldüğümü sanma, maziyi yâdettim, hepsi o kadar... Artık biz de Allah'ın kanunlarına rıza göstermesini biliyoruz... Eskiden...

Cemo sordu:

— Şimdi huzurlu musun?

— Hem de nasıl... Yanlış bir yolda ömür tüketmişiz oğul... Meğer huzur, Allah'a ibadetin ta kendisiymiş... Üzüntüm ziyan olan zamanlar için...

Pencerenin önünden aşağıdaki konuşmaları duyan Hatice Ana ile Gül hüzünlenirken Recep Ağa'nın, kederden kuruyan dudakları kıpırdadı:

— Hadi git, bak bakalım, dedi. Buğdaylar olmuş mu?

Recep Ağa yanındaki kanepeye otururken Cemo gitmek için hazırlanmıştı... Sırtı heybeli bir gencin selâm vererek yanlarında duruşu Cemo'nun yolculuğunu biraz geciktirdi.

Delikanlı heybeyi yere bıraktı... İyice yorulmuş ve terlemişti... Elinin tersini suratına sürüp terlerini sildikten sonra, kendisini tanıttı:

— Ben Çakılköyü'nden gelirim... Elçiye zeval olmaz, derler, üzgünüm...

Hatice Ana ve Gül pencerenin önünde sonucu merakla beklerken, baba-oğul delikanlıya şaşkın şaşkın baktı...

Recep Ağa dayanamayıp sordu:

— Çakılköyü'nden gelişin iyi ama, üzgünlüğün neden? Sen onu anlat... dedi.

Delikanlı ayakkabısının ucunu önünde duran heybeye sürterken oldukça üzüntülü konuştu:

— Bu heybeyi Çakılköy size yolladı... Bütün köylü söz birliği yaptı...

Recep Ağa hâlâ hiç bir şey anlayamamıştı... Cemo yerdeki heybeye eğilip içindekileri olduğu gibi yere döktü... Vücudun-

daki bütün kan, beyninde dibek döver gibi fokurdadı... Arzuları boğazında çözülmez düğümler atarken hayretle sordu:

— Bu da nesi?

— Çakılköy'den size... Ne yollamışlarsa, listede yazılı... Tamam diye imzalarsanız ben gideceğim...

Heybenin içinden, toprağın üzerine dökülen çehizler, Hatice Ana ile Gül'ün gönlünü kanattı...

Cemo delikanlıya sesinin yüksekliğini düşünerek bağırdı:

— Git Çakılköyü'ne selâm et... de ki takılar salimce Yeşildere'yi buldu... Cemo'nun kendisine verildi de... Takıların geri verilişi Nazlı'nın Yeşildere'ye gelin gelebilmesine mani değilmiş de... Nazlı yine de Yeşildere'ye gelin gelecek, mutlaka gelecek dedi de...

Delikanlı çaresiz bir kıpırdanışla, köyü için söylenen sözün, karşılığını vermek zorunda kalmıştı:

— Nazlı Yeşildere'ye gelin gelecek, dedi... Gelecek ama sizin eve değil!

Cemo kızgın kızgın baktı:

— Kime? diye bağırdı...

Recep Ağa oturduğu yerde yığılıp kalmıştı, dertli bir ses misafire sordu:

— Sebep söylemedin?

Delikanlı kararsızlık içinde kaldı... Recep Ağa'ya bakıp:

— Dedim ya elçiye zeval olmaz... Doğrusu, Yeşildere Çakılköye ormandan ağaç, odun vermez oldu... Bu işi de Cemo ile Dikçe yaparmış. Onun için de köy karar alıp Nazlı'yı Cemo'ya vermemek için söz birliği etti.

Recep Ağa sordu:

— Kime gelin gidecekmiş dedim?

— Eğilmezler'in Sarı Osman'a...

Cemo'nun gözleri yuvalarına fazla geliyordu... Kızgın bakışlar delikanlıyı titretti:

— Ben elçiyim ağa, ne söylemişlerse onları iletip giderim...

Cemo neye uğradığını şaşırmıştı... Düğün masrafı için kızaran buğdaylara bakacaktı... Aklına geldikçe içi ezildi. Gül ve Hatice ana pencerenin önünden santim bile kıpırdayamadan dikildi... Herkesin kanı içinde kurumuştu...

Recep Ağa duyulur bir şekilde mırıldandı:

— Bunlardan da sebep olmaz ki...

Delikanlı gitmek için hazırlanırken son sözlerini güçlükle mırıldandı:

— Ağa Dikçe dermiş ki, Yeşildere'yi, Kara Ali, ben ve Cemo avucumuzun içine aldık... Yakında civar köyleri de avucumuza alacağız, dermiş. Derler ki biz Dikçe'yi çok severdik... Şimdi kendisine bol bol selâm olsun. Bizler onun avucunun içine sığmayız... Ona ilk verilecek cevap da Nazlı'nın takılarının geri gönderilişi olsun. Ve yine söylenir ki.. Cemo Nazlı'yı alırsa Çakılköyün danışılır hatırlı adamı o olurmuş... "Bizim köyümüzde sorulacak, danışılacak adamlar vardır, Cemo'nun dediklerinin, ikisi de olmaz" denildi. Ona da bol bol selâm olsun... Ayrıca Karayılan da selâm eder...

Sebepler nedir, nereden gelmiştir, açıkça ortaya çıkınca, Cemo acı acı gülümsedi... Kindar bir ses Çakılköylüye hitap etti:

— Şunları iyi bilsinler ki söylenenlerin hepsi de yalandır... Bununla beraber de yelin nereden estiği ortada... Sen var git delikanlı, benden de Çakılköylülere selam olsun... Ayrıca Karayılan'a da...

Delikanlı daha fazla durmamıştı... Ürkek ürkek etrafına bakındıktan sonra bir yel gibi esip tozu dumana kata kata gitti...

Taşlardan ses geldi de Recep Ağa'dan gelmez olmuştu. Bir Cemo'nun yüzüne baktı, bir de yerdeki takılara...

Pencereden bakan donuk gözler uzaktan gelen Dikçe'nin üzerinde sabitleşirken, Cemo babasından sıkılmış gibi duruyordu... Recep Ağa yerinden zorlukla kalkıp ayaklarını sürükledi. Cemo'nun benzi kızıl bir deri kesilmiş, bakışları hiddet kusuyordu... Kanlı gözler, takıların üzerinde düşünürken Dikçe

Cemo'nun yanına yaklaştı... Önce pencereye baktı... Sonra yerdeki heybeye, dökülen takılara ve Cemo'nun kan kırmızı suratına.

— Selâmünaleyküm emmioğlu!

Hüzünlü bir ses inledi:

— Aleykümselam Dikçe...

— Bu yerdekiler ne?..

Cemo:

— Çakılköy'den, diye mırıldandı...

— Neler göndermişler?

— Biz onlara neler göndermişsek, aynısını, fazlası olarak da bir sürü sitem...

Dikçe meseleyi daha yeni yeni anlamaya başlamıştı... Cemo'nun gittikçe değişen yüzüne baktı... İçini çekti:

— Bunları Nazlı göndermişse üzülmeye değmez.

— Nazlı ölse bile bunu yapamazdı...

— Yapan kim?

— Köylü...

— Çakılköy mü?

— Çakılköy...

— Sebep?..

— Eğilmezler...

— Anlayamadım?

— Önce ben de anlayamamıştım ama, şimdi her şeyi daha iyi anlıyorum.

Dikçe'nin kafası sepet gibi olmuştu. Konuşurken gözlerinin altında halkalar çoğaldı, yüzü kırış kırış oldu:

— Hiç bir şey düşünemiyorum, anlatsana...

Cemo... Acıdan dişlerini sıktı... Kısık bir sesle yalvardı:

— Dikçe, ne olur bir şey sorma... İçimde öyle bir ateş yanar oldu ki... Ya o ateş, mânâsız bir şekilde sönüp tükenir ya da yeller küllerimi havalara savuruncaya kadar yakar bitirir...

Dikçe iyice kızmıştı:

— Çaresiz bir çocuk gibisin, dedi. Kendini her hadisenin önünde bu kadar çabuk bırakmamalısın... Hem senin için bir tane Nazlı daha bulunur... Bütün üzüntün de bu olsun. Böyle şeyler düşünmeye değmez...

Cemo içten sökülen bir ıstırapla çözülmeye başladı... Kahırlı kahırlı gülümseyip, acı acı konuştu:

— Değmez mi? Hıh... Yarın kalkıp , Eğilmezler'in evine gelin gelince erkek olanın gözü götürür mü?.. Bundan daha çirkin bir intikam düşünebiliyor musun?..

Dikçe tefekküre daldı... Nazlı takılarını çıkartıp geri göndermiş olsaydı değmezdi ama. Bu türlü zorlama, intikam için düzenlenmiş bu oyun, salim düşünceleri dahi çileden çıkartırdı...

Dikçe kafasını zonklatan düşüncelerin sersemliğini çekerken elini şakağına bastırarak düşündü... Hatice Ana ile Gül daha yerlerinden yeni ayrılıp bahçe kapısına iniyordu... Derin bir sükûtle gelip heybenin başında durdular... Gül kocasının teessürlü gözlerine bakıp üzüntüsüne ortakçı oldu... Cemo'nun ıstırabı hepsinin kederi olmuştu... Çakılköy'den gelen haber gönüllerine katre katre sunulan zehir oldu...

Dikçe Gül'e hitap etti:

— Heybeyi içeri götür...

Gül eğilip dökülen takıları doldurdu... Hatice Ana da bir ucundan tuttu.

Dikçe düşüncelerini bir türlü sonuca bağlayamamıştı. Cemo'dan akıl sordu:

— Söyle Cemo, şu anda neler düşünürsün?

Cemo ezik bakışlarla Dikçe'yi seyrettikten sonra, dudaklarından isteksiz bir ses döküldü:

— Düşünecek ne kaldı ki... Her şey ortada... Böyle şeylere üzülme, değmez dersin... Ben şunu düşünürüm... Eğer dersen ki köyün düzeni kaçmasın, bir kadın için iki köyü birbirine düşürürüz... Hatırını dağlara, taşlara değişmem... Bu iller bana haram olsun der, başımı alıp diyar diyar giderim... Eğer dersen ki

"Bırakmam", Nazlı Eğilmezler'e gelin giderse dayanamam. Kahrederim... Var babama, Hatice Ana'ya, Pir Dede'ye danış... Onlar da düşünsünler, sen de düşün... En son da ben düşünürüm...

Cemo gönül yorgunluğu içinde adımlarını içeri sürüklerken, Dikçe derin düşüncelerin adamı oldu... Bu problem nasıl bir sonuca bağlanabilirdi?

* * *

Dikçe sorulması lâzım geleni herkese sordu... Sordu ama çare beklenen diller, yanlış bir karar olur korkusu ile sükûta vardı...

Güzellikle olacak bir iş olsa, can baş üstüne ama, yanlış bir iş yapılırsa iki komşu köy, birbirine yaman hasım olurlardı... Takıları gönderen kızın babası olsa, yine de kolaydı... Koskoca köy karar almış... İşte onun için kimse konuşamadı... Bütün Yeşildereliler günlerdir bu meseleyi söz edip diller diledikleri biçimde alıp verdi... Çakılköy'ünden, gelen laflar çoğaldıkça, Dikçe'nin gönüllerdeki yerinin, yıkıldığı haberi geldi...

Yalanlar bir kere daha zafer kazanıyordu... Çakılköy gün geçtikçe Dikçe'ye garaz koydu... Cemo günlerdir yemedi içmedi, konuşmadı... Kaç gündür Eğilmezler'den bir can da ortalarda görünmedi.

Cemo iç âlemine çekilip şükür ve ibadetlerle gönlünü ferahlatmaya çalıştı... Çok iyi inanıyordu... Her zaman olduğu gibi, gönüller dara düşünce eller Yaratan'a açılır, diller hep "Allah Allah" diye dönerdi... O da her zaman yaptığı gibi yine öyle yaptı... Güç kazandı, ferahlık buldu ve salim bir kafa tefekküre vardı...

— Allah'ım, diyordu. Bana en doğru ve en hayırlı olan kararı vermemde yardımcı ol...

Ne kadar uğraştıysa, gözlerinin önüne serilen işkence dekorlu hayaller onu hiç bırakmadı... Ne zaman gözleri dalsa, Nazlı'yı Eğilmezler'in kapısından kendisine sitemli sitemli bakarken görüyor, kahroluyordu...

Dikçe yollarda ağır ağır ilerledikçe, başında efkâr efkâr dumanlar tütüyordu... Az sonra tesadüfler onu, Kerim'in oğlu Kemal ile göz göze getirdi...

Kemal istemediği bu karşılaşmada, utanarak durakladı... Yüzleri soldu, ezildi. Bakışları, mahcup mahcup yere aktı... Utangaç çehre, Dikçe'den hicabetti. Kuru kuru dudakları zorla kıpırdayıp içten gelme bir kelimeyle mırıldandı:

— Öğretmenim...

Dikçe Kemal'i severdi... Üzmek istemediği için de ilgilendi... Hiç bir şey olmamış gibi sordu:

— Söyle bakalım Kemal? diyerek saçlarını sıvazladı.

Kemal ne yapsa mahcubiyetini yenemiyordu... Istıraplı konuştu:

— Bana da kızıyor musun öğretmenim?

Kemal'in bu hali Dikçe'yi duygulandırdı?

— Sana kızmak mı? Onu da nerden çıkardın?

Kemal:

— Şey, şey, diye kekeledi. İtiraf etti:

— Ben de suçluyum öğretmenim. Onun için de yüreğimin başında bir sızı var... Nah şurada, tam yüreğimin başında... Elini kalbinin üzerine koymuştu...

Dikçe merakla sordu:

— Senin suçun mu var? Neymiş o bakalım?..

— Babamla amcalarım konuşurlarken hep dinledim... Dinledim de gelip sana söylemeye korktum... İşte onun için suçluyum...

Dikçe kendisini toparlayamadı:

— Söylemediğin şey nedir?

— Takıların...

Dikçe ellerini Kemal'in saçlarında dolaştırırken prensiplerinden fedakârlık edemedi:

— Babaların sırları dışarı verilmez, dedi... Ancak, devlet ve millet aleyhine olan şeyler hariç... Yalnız bunları iyi değerlendi-

rip büyüdüğün zaman onlar gibi olmamaya çalış... Gücün yetersе yaptırma, mâni ol... Ama bir duyduğunu, bir başka yere yaranmak kârı için götürür olma. Hem daha önce söyleseydin bile farketmezdi, diye çocuğun gönlünü aldı...

Kemal daha önce duyduklarını söylese bu mesele çeşitli şekilde önlenebilirdi... Lakin yarın, en önemli sırları bir başkasına satan tip olarak yetişmesinde ilk adımı atmış olurdu... Dikçe kendi menfaatine olan bir işi bunun için Kemal'in boğazında tıkadı ve iyi bir örnek oldu...

İkisi de sükût içinde beklerken, Deli Sinan yanlarına sokuldu. İlk işi ellerini Kemal'in yüzüne okşarcasına sürüp sevmek olmuştu... Hem okşadı, hem de his dolu bakışlarla süzdü... Kemal daha fazla durmadı. Kuşkulu gözlerini etrafta gezdirip suçlu bir lisanla hitap etti:

— Allahaısmarladık öğretmenim...

Dikçe hem Kemal'in arkasından baktı, hem de içini çekti. Sonra Sinan'a dönüp hal hatır sordu:

— Çoktandır görünmez oldun Sinan, nerelerdesin?

Sinan konuşmadı... "Bilmem" der gibi isteksiz bir omuz silkip dudak büktü ve yine isteksiz adımlarla yürüdü... Kendisine has düşüncelerin yorgunluğunu çeke çeke...

Sinan'ın hali Dikçe'yi derin düşüncelere zorluyordu. Adı anıldıkça, yüzünü buruşturduğu kimsenin çocuğunu şefkatle okşamış, sonra da çekip gitmişti... "Demek ki bir deli dahi iyi ile kötüyü ayırabiliyordu..."

Aynı düşüncelerin devamı kafasında kaynaşırken evine doğru yürüdü... Ne yapsa bir türlü ferahlık bulup içindeki sıkıntıyı atamıyor, Cemo'nun kederine sebep olarak kendisini ortaya koyuyordu... Bu hususta Kara Ali ile uzun uzun konuştu...

Kara Ali:

— Senin aklın bizden daha iyi, diyordu. Sen nasıl halledileceğini söyle, üzerimize düşen vazifeyi bihakkın yapalım...

* * *

Gök gürüldedi, yeller esti... Toprak şerbet istedi gökler verdi. O çatlak susamışlık suları emdi emdi... Ekinleri biçim zamanı, tarlada sapla, harmandaki ekinler, göklerin şerbetinden doyasıya içti, içti...

Hayatta hiç bir koku, yağmurun arkasından, tatlı bir güneşin hevenk hevenk göklere kaldırdığı buharcıklar kadar tatlı ve nefis olamazdı. Toprak toprak kokan bir hava... Yine pırıl pırıl bir güneş yerlerdeki ıslaklığı öptükçe, yeryüzünü nefis bir koku doldurmaya başladı...

Bu anlar yaşadıkça devamlı beklenen, kainatın sahibinin kullara olan lütuflarından birisiydi...

Dikçe evin önündeki nefis havayı teneffüs ederken hep bunları düşündü... Her nefes alışta Allah'ı tespih edip şükretti...

Böylesine bir sessizliğe gömülüş, az sonra pencerenin önünden ayyuka yükselen bir sesle bozuldu... Bu ses Hatice Ana'nın sesiydi:

— Dikçeeeeee...

Yerinden, sertçe vurulmuş top gibi fırlayıp, ayağa kalktı... Gözleri iri iri olmuştu... Yorgun bir nefesle pencereye baktı... Duyduğu ikinci ses onu az da olsa kendisine döndürüyordu:

— Dikçe, oğlumuz oldu. Aslanlar gibi bir oğlumuz...

Ses tonu hareketini kaybetti, dudaklarında tebessümler beliren Dikçe'ye baktı, baktı, ve:

— Adını MURAT koydum, dedi...

Dikçe'nin başı sevinçle yere eğildi.

— MURAT, diye mırıldandı... MURAT...

Yanındaki kanepenin üzerine oturdu... Yüzünde sevinç dalgası kımıldaştı... Gözlerinin içi bile gülümsüyordu... Aklından çocuğun kulağına okumak geldi... Çekingenlikle yerinden kalktı... Kararsızlık içinde etrafına bakındı... Bakışları, kendisine yaklaşan bir yabancıya takıldı... Yerinden kımıldamadan bekledi... Elbisesi sırılsıklam kesilmiş, on dört-on beş yaşlarında bir çocuk yanına yaklaşıp durdu...

— Selâmün aleyküm ağabey...

— Aleykümselam...

Merakla çocuğun ne söyleyeceğini bekledi... Çocuk yorgundu, çekingen bir hareketle, Dikçe'ye sordu:

— Ağabey, bu evde Dikçe Mehmed derler bir öğretmen varmış?

— Sorduğun öğretmen benim...

Çocuk aradığını hemence karşısında bulunca sevindi... Utangaç dudaklar kekeledi, yüzü kızardı ve zorla konuştu:

— Şey, dedi...

Elini cebine attı, yarı ıslak bir zarfı uzattı.

Dikçe sordu:

— Kimsin, nereden gelirsin?

Çocuk:

— Çakılköy'ünden, dedi... O mektubu Cemo'nun nişanlısı Nazlı abla yolladı. Ben halası oğlu olurum... Yalvarışına dayanamayıp buralara kadar geldim. Sakın hiç kimseye bir şey deme... Nazlı abla yemin verdi, senden başka hiç kimsenin haberi olmayacakmış. Hatta Cemo'nun bile... Dikçe'ye söyle bu aramızda ahiret sırrı olarak kalsın, dedi, ahiret...

Dikçe durgunlaşmıştı, garip garip çocuğa baktı:

— İçeri gel, dedi... Islanmışsın... Karnın da acıkmıştır... Elbisen kurusun, karnını doyurduktan sonra gidersin...

Çocuk itiraz etti:

— Olmaz ağabey, ben hemen gitmeliyim. Hadi Allahaısmarladık...

Dikçe'nin bir şeyler sorabilmesine fırsat vermeden koştu.

Dikçe elindeki ıslak zarfla, çocuk gözlerinden kaybolunca kadar, arkasından baktı... Edemedi, yorgun yorgun arkasındaki kanepeye oturdu... Zarfı açtı... Zarfın ta içine kadar geçen ıslaklık, kopya kalemiyle yazılan yazıları kalın kalın yapmış, zorla okunur bir hale sokmuştu... Mektubu elinde evirdi çevirdi, düz tutup okumaya başladı...

Nazlı aynen şöyle yazmıştı...

"— Dünya ve ahiret ağabeyim Dikçe... Duyarım ki yiğitliğin dillere destandır... Destandır ama, koskoca bir köyü mezalimlerinden kurtarır da beni küfrün emrine kurban mı kesersin?

Günler var gözlerim uykusuz, gözlerim kan ağlar... Diller sebep diye hep senden konuşur... Böyle olunca da Yevmül kıyamette dahi iki ellerim yakandadır... Yuvası yıkılmış kuşlar gibiyim, iki elim koynumda, iki gözlerim, iki kanlı çeşme sizden gelecek haberi beklerim...

Ağam, din gardaşım... Dünyada, hem ahirette seni ağabeyim yaptım... Ben senin öz bacın, sen de benim öz ağabeyim oldun. Kurban ağam, yiğit ağam, civan ağam, adım Cemo'ya nişanlı du-yuldu, tabutum da onun adı ile çıksın... Geleceğin yolları Kabe yolları diye öpeyim...

Eğilmezler'i ehli küfür olarak duyarım. Din gardaşını küfrün eline kurban vermelerine müsaade etme... Mektubum bir ahiret sırrıdır, sakın Cemo'ya bile söyleme... Önce Rabbilâlemin, sonra da sana güvenirim... Beni sakın bacın Lâle'den ayırma, bacıların veballeri babalardan sonra ağabeylerinden de sorulur... Mahsus selâm... Hatırlarını sual ederim. Allah'a emanet olunuz.

Dünya ve ahiret bacın... Nazlı..."

Böylesine bir vebal insanı vicdan azabından kurtarmazdı... Mektubu okurken gözleri dolu dolu oldu... Çareler aradıkça, koskoca köyü gözlerinin önüne dikilmiş görüp kahroldu...

Daha dünyaya gözlerini yeni açan çocuğunun varlığına bile sevinememişti... Yukarı çıktı, çocuğun kulağına ezan okudu... Hayran hayran da seyretti... Gül'e geçmiş olsun dedikten sonra daha fazla duramamıştı... Dışarıya çıkarsa rahatlayacağını sanarak evden ayrıldı.

* * *

Gece Dikçe'nin gözlerine diken diken batarken, Gül kendi rahatsızlığını unutup kocasına baktı... Daha Murad'ı doyasıya

sevmemiş, Gül'ün halini hatırını bile sormadan düşüncelerin çıkmazına dalmıştı...

Gül kalkıp Murad'ın üzerini değiştirirken kocasına üzgün üzgün baktı:

— Hiç uyumadın, dedi...

Dikçe elleri başının altında kenetli, hep tavanı gözetleyerek bir şeyler kuruyordu... Hafif bir hareketle yerinden kıpırdandı:

— Uyuyamıyorum, diye fısıldadı...

— İyi ama neden? Bugün sende başlayan bu kara kara düşünce bitmez oldu... Düşünüp düşünüp mânâ veremedim... Yoksa, Murad'ın varlığı seni sevindirmedi mi?.

Dikçe hüzünlenmişti... Mazeret beyan eden bir sesle hitabetti:

— Öyle şeyler düşünme Gül... Sevinmez olur muyum hiç? Şimdi izah edecek durumda değilim, zaman her şeyi açıkça ortaya koyacaktır...

Gül yeniden susunca Dikçe de uyur gibi gözlerini yumdu...

* * *

Uykusuz bir gecenin arkasından gün yeni yeni ışımaya varırken Dikçe kararını verdi... Anasını da alıp birlikte Çakılköy'e gideceklerdi...

Aynı yorgunlukla yerinden doğrulup üzerini giyindi ve doğru anasının yanına vardı:

— Ana, dedi. Belki zamanı değil ama, sakın yok demeyesin... Senin rızan olmadan hiç bir işe başlamak iyime gelmez. Ne dersem yok deme sakın... Ne dersem. "Olur" de rıza göster...

Hatice Ana Dikçe'yi şaşkın şaşkın dinledi...

— De oğul, de. Sen kötü bir iş yapmaya karar vermezsin. Çünkü helâl süt emdin. Anan sana rıza göstermez de kime rıza gösterir?

— Ana, haber gönder, Lâle bize gelip Gül'ün yanında kalsın. Var Kara Ali'ye de ki, bugün köy yıkılsa bile sen bizim bahçeden bir yana ayrılma, hep buraları bekle de. Buraları... Sonra sen de

hazırlan. Seninle ikimiz kısa bir seyahate çıkacağız.

Hatice Ana düşünceye daldı... Bir şey sorsa Dikçe gücenirdi:

— Oğul, dedi. Hiç bir şey sormak istemem ama, bu nasıl bir seyahattir, de ki, ananın da gönlü rahat ola...

Dikçe kısa bir durgunluk geçirdi, anasına yalvararak baktı:

— Ana, Allah rızası için bir seyahat... Bu kadarını anlasan yetişir mi?

Hatice Ana Dikçe'yi zor duruma düşürmemek için daha fazla üstelemedi:

— Yeter, dedi. Yeter de artar bile...

Dikçe'nin dedikleri aynen oldu... Kara Ali köyden ayrılmayacaktı... Lale Gül'ün yanına gelip hizmetine bakacak, Garip, Çetin, uyanık olarak dolaşacaktı... Cemo bunların hepsinden de habersiz bırakıldı...

Cemo önce kapının önünde eğerlenen iki ata, garip garip baktı... Sonra Dikçe'ye kızdı... Hatice Ana atlardan birisinin yanında durdu, gözleri pencereden yana takılmıştı.

Dikçe evi yalnız bulunca kundakta uyuyan Murad'ın yanına sokuldu... Eğilip yüzünü de doyasıya öptü öptü ve içi doldu...

Murad, yüzüne dokunan dudakların tesiri ile gözlerini açıp bir şeyler olmuş gibi gülümsedi... Yanaklarında batan gamzeler Dikçe'nin bağrına battı. Gül'e baktı, Gül devamlı onu seyrediyordu... Manâlı bakışlar birbirlerine neler anlatmak istedi bilinmez ama, Gül'ün içindeki sıkıntı Dikçe'nin üzüntüsünü gerilerde bırakmıştı... Dikçe, gözlerini yere indirdi. Daha fazla uzatmak istemeden:

— Allahaısmarladık Gül. Kusura bakma, mutlaka olması lazım gelen bir iş var. Sözüm sana geçer, kırılma sakın... Seni bu halinde bırakıp gitmek istemezdim ama...

Gül hiç bir şey söylemeden "Olur" der gibi kafasını ağır bir hareketle önüne yıktı... Lale'nin gelişi, Dikçe'nin gidişini kolaylaştırmıştı.

Kapıya çıktığında anasını ata binmiş olarak görünce sevindi...

Fakat Cemo asık bir suratla hazırlanan atların yanında ve yenilmez bir merakla Dikçe'nin gözlerinin içindeydi..

— Hayırola emmim oğlu, bu telâşın bana hiç bir şey anlatmadı...

Dikçe'nin Cemo'ya bir şeyler söylemesi gerekti. Söyledi:

— Ha, dedi. Çok yakın, bir arkadaşım var, beraber okumuştuk... Ağır hasta haberini aldım. Gitmezsem olmaz... Nasıl olsa sizler buradasınız... Gözüm arkamda değil...

Cemo merakını gideremiyordu:

— Arkadaşın nerede?

— Civar köylerde, pek uzak değil...

— Gül hasta... Sonra Hatice Ana'nın, arkadaşına bakmakla ne ilgisi var?

— Anam yıllardır buralara kapalı kaldı, Lâle'yi, Gül'ün yanına bıraktık, durumu oldukça iyi...

Cemo'nun rengi değişti. Hiddetini yenebilmek için çaba harcadı, yenemedi...

— Dikçe, diye mırıldandı...

Cemo'nun bakışları, Dikçe'nin yalancılığını yüzüne vurur gibiydi... Dikçe öfkeli öfkeli, atın dizgininden tutup, özengiye bastı:

— Şimdiye kadar birkaç yalanıma rastlamış gibi gözlerime bakarsın?

Dikçe atın üzerine atlarken, Cemo içten gelen bir eziklikle kafasını salladı...

— Hayır, ben öyle bir şey söylemek istemedim...

Kara Ali düşündüklerini içine akıta akıta onları dinledi...

Taşlardan ses çıktı da Kara Ali'den çıkmadı... Atlar gözlerden kaybolup, nalları Çakılköy'ün yollarından tozlar kaldırırlarken Cemo'nun beyni cevapsız soruların pazarı oldu... Arkalarından manidar manidar baktı, baktı, baktı...

Çakılköy

Dikçe ile Hatice Ana Çakılköy'e girince, oba aralarında gezinenler Dikçe'ye düşman düşman baktı...

Halkın gözlerinde kandırılmışlığın, fitneye kurban olmuşluğun soğuk pırıltıları kaynaşırken, Dikçe köyün tam orta yerinde atından indi...

Dizgin elinde, yanından geçmekte olan üç beş kişilik bir gruba selâm verdi:

— Selâmün aleyküm ağalar...

Nefret dolu gözler, üzerinde perdelenirken hiç bir dudak kımıldayıp selâmını almadı.

Dikçe'nin içindeki isyan yüklü bulutlar nefesini zorlaştırırken, sinirlendiği gözlerinden belliydi... Kızgın bir ses alçak bir tonla:

— Aleykümselam Mehmed, dedi ve kendi verdiği selâmı geriye almış oldu...

Atı kızgın kızgın yedeğine çekip oldum olası giderken, Hatice Ana arkasından takip etti...

Yolun anasında seksenlik bir ihtiyar bastonuna dayanmış direniyordu. Yabancıları seyredip durdu... Dikçe, bu yılların zorla eskittiği ihtiyara baktı, baktı ve kızgın gözlerinde, saygıya dönüşen tebessümler belirdi.

— Selâmünaleyküm amca...

İhtiyarın titrek sesi hoş bir seda ile karşılık oldu:

— Aleykümselam evlâdım...

— Amca, Duvarcı Yusuf derlermiş, onun evini sorarım...

İhtiyar bastonunu kaldırıp işaret etti:

— Bak oğul, tam şu karşıdaki ev. Gözlerim pek farkedemez

ama, galiba kendisi de evin önünde oturuyor...

Dikçe ihtiyarın işaretlediği yere baktı, söylenilen evin önündeki merdivenlerde bir adam oturuyordu...

— Sağol amca, dedi. Allah razı olsun...

Yönünü Duvarcı Yusuf un evinden yana çevirip yürüdü...

* * *

Duvarcı Yusuf, kapısının önünde inen yabancıları çok merak etmişti... Dikkatli dikkatli baktı... İkisini de tanıyamamıştı. Dikçe'nin selamına mukabelede bulunup ayağa kalktı:

— Kimi ararsınız?

— Duvarcı Yusuf'u...

— Duvarcı Yusuf benim.

— Misafir kabul etmez misin?

Duvarcı Yusuf donuklaştı, misafirlerini aptal aptal gözden geçirdikten sonra gönüllü gönülsüz:

— Buyrun ama, önce kimsiniz tanıyalım, dedi...

Dikçe biraz düşünür gibi durakladıktan sonra, Duvarcı Yusuf'u cevaplandırdı:

— Dikçe Mehmed derler. Yeşildere'den gelirim...

Duvarcı Yusuf, beklenmedik bir heyecanla irkildi...

— Ne, Dikçe Mehmed mi?

Sakin halini bozmamıştı:

— Evet, dedi. Yeşildereliler Dikçe Mehmed diye çağırır.

Yusuf ince ince terlemişti... Kekeleyerek konuştu:

— Sen hangi cesaretle kalkar köye gelirsin? Aklım ermez. Çakılköy'ün horozları bile sana düşman kesildi, horozları bile...

Dikçe, Duvarcı Yusuf'la kapıda konuşmak istemedi...

— Bunları içeride konuşuruz. Misafir kapıda bekletilmez. Önümüze geç yol göster...

Duvarcı Yusuf emrivaki karşısında kalmıştı... Ürkek bakışlarını yollarda gezindirdikçe titredi... Sonra telaşlı bir hal ile:

— Buyurun, dedi...

Duvarcı, büyük mesuliyeti tek başına omuzlarında çekeme-

yince, küçük oğlunu muhtara haberci gönderdi.

* * *

Hatice Ana kadınların bulunduğu odaya alınmıştı... Nazlı, Hatice Ana'yı tanır tanımaz dünyalar onun oldu... Gözleri nemlendi, telaşından nasıl hizmet edileceğini şaşırdı... Himayeye muhtaç bir çocuk gibi Hatice Ana'nın karşısına oturup hep gözlerini gözetledi... Hatice Ana'nın mülayim bakışları ona müjdeler veriyordu... Sordular, soruşturdular, dereden tepeden laflar ettiler... Karar erkeklerin olduğu için Hatice Ana'nın geliş sebebine bile değinmek istemediler...

* * *

Muhtar, beklendiğinden daha da hiddetli geldi:

— Hele bana bak, dedi, delikanlı... Çakılköy senin dediğin kadar küçük değil, kimsenin avucunun içine sığmaz...

Dikçe ıstıraplı bir kımıldanışla, alaylı alaylı gülümsedi...

— Ağa, dedi, beni sizlere yanlış anlatmışlar... Biz insanları avuç içine sığdırmayı değil, birlik ve beraberliği, itimat ve yardımlaşmayı gerçekleştirmenin yollarını ararız... Hepiniz de, fitnelere, şerefsizce yapılan iftiralara teslimiyet göstermişsiniz... Bir yandan beni size düşman edenler, diğer yandan sizleri istedikleri şekilde kullanarak avuçları içine sığdırmış bile... Üzüldüm... İslam'ı yaşayan tertemiz bir kızı küfrün eline teslim etmek isterseniz, bu da günahtır...

Bu sözler muhtarı düşünceye sevk etti... Yüzüne bakıldığında biraz sakinleştiği görülüyordu. Duvarcı Yusuf'a bakıp mırıldandı:

— Biz bu kararı köy olarak aldık, dedi... Kara Yılan'ı da çağırsak. Köyün ileri gelenlerini de... Konuşup kararı yeniden gözden geçirsek...

Dikçe hayretle sordu:

— Sizin Kara Yılan dediğiniz de kim?

Muhtar:

— Köyde sözü geçen takımından...

— Eşkıyaların, sorulan insan olduğuna yeni rastladım...

Muhtar Dikçe'ye sert sert baktıktan sonra konuştu:

— Duymasın, affetmez...

— Affetmek Allah'a mahsus bir şeydir, eşkiyalara değil... Şayet akıl danışacaksanız, aklı başında insanları çağırın...

Muhtar itirazlı konuştu:

— Sen bilmediğin kişiler hakkında hüküm yürütme, Kara Yılan Çakılköy'de sorulacak adamdır...

— Desene Yeşildere'nin Eğilmezler'i gibi...

— Biz Eğilmezler'den de bir zarar görmedik. Onları kırmayı da arzulamayız.

Dikçe anlamıştı... Ne yapsa karar eski karar olurdu... Kara Yılan'ın vereceği karar, elinden gelse Dikçe'nin canını almaktan başlardı... Kahırlı konuştu:

— Ben iki köyü kötü etmek isteyen insanlardan bahsederim, siz hâlâ o insanlara akıl danışmaktan söz edersiniz... Aslında bu mesele Kara Yılan'la Kerim meselesidir... Onların şahsi menfaatleri de sizi Yeşildere'lilerle karşı karşya getirmek ister. İyi düşünün derim. Ben buraya Kara Yılan dediğiniz eşkiya ile görüşmeye değil, aklı başında olanlara, aldatıldığınızı izah edip, iki köyün arasındaki bağların çözülmemesi için geldim. Samimiyetsiz insanlara, inanmayalım demek için geldim...

Muhtar bozuldu:

— Dua et ki köyümüzde misafirsin, dedi... Yoksa bu kadar sert konuşamazdın...

Dikçe hiç karşılık vermeden isteksiz isteksiz ayağa kalktı...

Nazlı kapı arkasından duyduklarından hiç de memnun kalmamıştı... Gözleri nemlendi, tırnağının ucundan saçlarının tellerine kadar perişandı... Doğru Hatice Ana'nın oturduğu odaya geldi... Bütün ümitlerini yitirmişliğin, çaresizliğin resmiydi. Acı, acı çırpınıp durdu...

Hatice Ana Nazlı'nın suratına baktıkça içi parçalandı.

— Allah'ım, dedi. Arş'ı Kürsü yaratan Allah'ım...

Nazlı'nın son fırsatı sayılırdı... Hatice Ana'nın kulağına eğilip,

diller dökerek birkaç söz sıraladı... Hatice Ana'nın gözleri korkudan faltaşı gibi açılmıştı... "Yok" diyemedi... "Var" hiç diyemedi... Nazlı eriyen bakışlarla, gözlerini Hatice Ana'nın gözlerinin içinden çekmeden, baktı, baktı, baktı... Az sonra Hatice Ana çağrıldı...

* * *

Çakılköylüler Eğilmezler için koskoca köyü harcadı... Çakılköy'den Yeşildere'ye, müteessir bir dönüş başladı... Dikçe hep acı düşüncelerin potasında eridikçe, Hatice Ana kararsızlık içinde çırpınıp durdu...

Dikçe'nin gücüne giden çok şey, beynine bıçak bıçak saplanırken, düşünceleri suratında ıstırap kümeleri olmuştu...

Ne yapsaydı ki o küfrün eline düşmek istemeyen bigünahın elleri Yevmül Kıyamda yakasından asılıp "Sebebim sensin" demeseydi...

Yine ne yapmalıydı ki Cemo'yu içten içten kemiren kurtlar yok olsaydı?...

Yollar Nallarla Konuştu

Nal izleri yerlerden kuru kuru tozları kaldırdı. Hatice Ana Dikçe'nin atının izinden at yürütüp Dikçe'yi seyretti...

Yolları, dalbudak salmış iri bir ahlat ağacının önünden geçiyordu... Ağaç Hatice Ana'nın dikkatini çekti... Etrafını iyice gözden geçirdikten sonra atın dizginini çekip durdurdu... Çakılköy'den çıkalı, sükût ilk defa bozuluyordu:

— Dikçe... diye çağırdı.

Atını durdurup yorgun bir hareketle geriye döndü. Bezgin bir ses tercümanı oldu:

— Buyur ana, bir şey mi dersin?

— Oğul, gönlüm şu ağacın altında biraz olsun oturmak ister de...

Dikçe itiraz etmeden atından indi:

— Olur ana, zor bir şey değil ya, gönlünün istediği kadar otur...

Ağacın gölgesinde esen ılım ılım bir rüzgar yüzlerini okşadıkça, Ana'nın gözleri geldikleri yollarda kaldı...

— O hınzır heriflerle anlaşılır mı oğul?..

— Anlaşılmaz...

— Hiç bunlar insanca düşünmeyi bilmezler mi ola...

— Bilmem...

— Nazlı çok ağladı... Hele babası ile muhtarın verdikleri cevapları dinledikten sonra hıçkıra hıçkıra ağladı... Öyle gücüme gitti ki?

— Ya benim ana, ya benim... Yol boyu hep onu düşündüm... Geldik, işe yarayıp yaramadığı daha şimdiden belli olmaz...

— Ben hâlâ umutsuz değilim.... Bakarsın...

Dikçe manâlı, manâlı anasına baktı:

— Senin bir umudun olmalı ana? Yoksa üzülmeyecek umut mu kaldı?..

Hatice Ana gözlerini Çakılköy'den yana çevirip, tozlu yolları gözetledi. Hem gözetledi, hem de uzaklara daldıkça içi burkuldu...

— Oğul, dedi, ne de olsa kadın aklıdır... Hiç düşünmeden bir iş tutar olduk. İnşallah iyi ola... Kararı verdikten sonra da içimdeki sızı bir türlü gitmez oldu... Günah mı ederiz, sevaba mı gireriz? Bunları bile düşünemedim...

Dikçe, içinde bulunduğu bunalımdan ötürü aptallaşmıştı... Hiç bir şey anlamadan anasına baktı:

— Sen nelerden bahsedersin ana? Günah olacak, sevap olacak şey ne?

Hatice ana boşaldı:

— Nazlı'dan canım. Nazlı'dan bahsederim...

— Sen Nazlı'ya ne yaptın ki? Günahını sevabını düşünürsün..

— Oğul, Çakılköy'ü çıkınca yol üzerinde olan ahlat ağacı bu mu?

— Pek dikkat etmedim ama bu olsa gerek... Söyle be ana neden sorarsın?

— Dedim ya oğul, ne yaptık ne olduk pek bilemedim... Nazlı muhtarla senin konuşmalarını dinledikten sonra hıçkıra hıçkıra yanıma geldi... "Hatice Ana, dedi, ben başka çare bulamadım" Aptal aptal yüzüne baktım. O hep bir şeyler yapmak istiyordu... "Çakılköy'ü çıkınca yol üzerindeki büyük ahlat ağacının dibinde bekleyin" dedi...

Dikçe heyecanlandı, şaşırdı. Oturduğu yerde duramadı... Ayağa kalkıp kısa kısa adımlarla gezindi ve anasına hitabetti:

— Yani, dedi. Nazlı kalkıp buralara kadar gelecek, öyle mi?

— Ne yapar yapar kaçarım, dedi... Eğilmezler'e gelin gitmektense...

Dikçe'nin heyecan dolu gözleri yolları taradı, taradı, taradı... Taradıkça da düşünceleri büyüdü... Uzaklardan gördüğü küçük bir karartı onu daha da çabuklaştırdı...

— Ana uzaklardan birisi gelir, her ihtimale karşı hazır duralım.

Hatice Ana ata bindi, Dikçe dizgin elinde, yolun orta yerinde hazırca beklemeye koyuldu... Karartı yaklaştıkça yaklaştı... Gözleri geleni çoktan tanımıştı bile... Hatice ana ses verdi:

— Nazlı, Nazlı...

Dikçe telaşlanmıştı:

— Tezelden köprüyü öte geçmeli. Dere kenarındaki tarlaya atladık mı gerisi kolay...

Hatice ana işin mesuliyetini daha yeni yeni anlamaya başlamıştı.

— Oğul, dedi, daha şimdiden içime sızılar düştü... Allah yardımcımız olsun...

— İnşallah, hayırlısı bu olsun ana...

Nazlı yolların üzerinde yıkılır gibi koşarak yanlarına geldi... Çatlayacakmış gibi nefes alıp verirken, mahcup başını önüne eğdi ve karşılarında el bağlayıp dikildi... Daha kimsenin ağzından çıt bile çıkmadan dalan nefes havadisler sıraladı:

— Haber aldım. Eğilmezler de köyde... Kaçmayı başardım ama aha şuracıktan koşarken Kara Yılan'ın kardaşı gördü... Kaçıyon de mi? diye bağırdı, ileride bekleyen Dikçe'ye kaçıyon... Şimdi haber iletirim şimdi, deyi bağırdı. Sonra da it kovalarmış gibi Çakılköy'den yana esip gitti... Biraz çabuk olsak derim... Korkarım haber Çakılköy'ü çoktan bulmuştur bile... Bulmuştur da atına binen yollara düşmüştür... Çok geçmeden silah sesleri gökleri yırtar...

Dikçe, Nazlı'yı Hatice Ana'nın atının terkisine bindirdi... Tabancasını kınından çıkartıp atın özengisine bastı:

— Yürüyün, dedi... Ne kadar yol alırsak o kadar kârlıyız demektir...

Nazlı sızlanarak pişmanlığını duyurdu:

— Bunlara hep ben sebep oldum... Arkamızdan yetişirlerse, bizi tükrükleri ile boğarlar...

Dikçe kadınlara metanet verdi:

— Hiç korkmayın, dedi... Gelirlerse, elimizden geldiği kadar kendimizi koruruz... Daha gerisinin adını da kader koyarız...

Geçtikleri yolların sağı ve solu gözlere ziyafet verebilecek kadar yeşildi... Tarlalardaki buğdayların sapı daha yeni yeni kızarmaya başlamış, başakların içi dolu dolu olmuştu... Atlar derin nefesler ala ala yollardan geçti... Dikçe, önüne kattığı atın hızına göre at sürüp Çakılköy'ü gerilerde bıraktı...

Sık sık arkasına baktı, kimseleri göremeyince sevinmişti... Gökleri gözetledi... Masmavi bir gökyüzü ve baktıkça insan ruhuna gülümseyen tabiat, az sonra gözlerde ve gönüllerde emsalsiz bir vahşet tablosunu dekorize edecekti... Bu, ruhun ta derinliklerine sinen güzellik, biraz sonra silâh sesleri ve kin dolu saldırılarla bir başkalık arzedecekti...

İntikamla çekilen tetiklerden kurşunların hedefini bulabilmesi arzulanacaktı...

Bu gürültü, bu arzulanmayan oyun, gökyüzünde uçuşan kuşlara, yerlerde gezinen canlılara dahi dehşet saçacak, belki de mezar olacaktı... İşte insanoğlu bir kere daha irade denilen kaleyi, nefsi emmarenin ordularına yenik düşürecekti... Düşürecekti çünkü, insan denilen varlığın içi, iman ve küfrün amansız mücadele verdiği en korkunç harp meydanıydı... En korkunç çünkü, insanlar kendi aralarında istedikleri olmayınca birbirlerinin kanlarına girerler... Ya Yaratan'ın dedikleri olmayınca?.. Ve insan kendi içinde, kendi nefsi ile yaptığı muharebede mağlûp olursa... Nefsinin emirlerini ihya edip Yaratan'ının emirlerini, nefsin istediklerine tercih ederse?.. İşte harplerin en amansızına mağlup olmuş bir zavallı olurdu...

Dikçe Nazlı'yı küfrün eline bırakmamak için mücadele verecek, Çakılköy de bunun tam aksini ihyaya talip olacaktı...

Ancak imana dayalı bir akıl, zamanın potasında yoğrulmuşsa, kâinatın sahibinin kanuniyetine uyar... Düşünceler sık sık tehlike arzeden sahnelerin vahşet tablosunu dekorize etmekten utanç duyardı...

Çakılköy'ün kahvesine heyecan dolu bir haber geldi...

— Ağalar, bu köyde erkek yok mudur? Dikçe Nazlı'yı kaçırdı...

Herkes birbirine baktı... Kerim ve Keçi Selim Çakılköy'ün kahvesine daha yeni gelmişlerdi... Kara Yılan elindeki çayı yudumlayamadı... Çay boğazına zorla aktı, gözleri irileşti, kükreyerek ayağa kalktı:

— Doğru mu dersin Hamza?

Hamza dediği Kara Yılan'ın en küçük kardeşi olurdu... On üç on dört yaşlarındaki çocuk ağabeyisinin kızıp bağırdığını görünce, korkarak cevap verdi:

— Nah bu bakan gözlerimle gördüm Ağa... Daha fazla gidememişlerdir bile...

Kara Yılan durduğu yerde duramamıştı:

— Köpek, diye homurdandı... İşte bu sefer eceline susadın... Koskoca Çakılköy'le inatlaşmak ha?

Kerim'in yüzü pancar gibi kızarmıştı... Kalbinin üzerini övşeleyerek ayağa kalkarken, Keçi Selim sakat bacağını ovaladı... Herkes şaşkın şaşkın bakışırken, Kara Yılan boğazını yırtarcasına bağırdı:

— Bu köyün şerefini düşünenler atlarına atlayıp benimle gelsin...

Kerim, Keçi Selim ve on Çakılköy'lü daha ayaklandı... İhtiyarlar arkalarından bağırdıkça, itirazı erkeklik sayanlar Kara Yılan'ın yanı başında saf tuttu...

Yaşlı bir adam gücünün yettiği kadar bağırdı:

— Bırakın, Nazlı kendisi kaçmıştır... Hâdiseyi büyütmeyin..

Başka bir ihtiyar:

— Nazlı Cemo'nun haklısıydı. Oturun yerinize... İki köyü birbirine bırakıp ortaya kan düşürmeyin...

İhtiyar takımı kendisi söyledi, yine kendi dinlemişti. Kahveden boşalan delikanlı takımı atlara atlayıp yollarda tozu dumana kattılar... Her birinin içinde düşman üzerine emir almış bir nefer şiddeti vardı... Eğilmezler ortalığı daha da körükleyip kendi yüklerini hafifletir oldu... Artık Dikçe denilen adamın efsanesi burada bitecekti...

Atlar adımlarını çabuklaştırdı. Dikçe gizli bir korkunun içten içten sarsıntısını duydu... Hep güç kazanabilmek için, dudakları en kuvvetli olanı tespih etti:

— Allah'ım, yeri göğü, arşı kürsü yaratan Allah'ım... Varlığı bir başka varlığa muhtaç olmayan Rabbim... Her şeyimizle sana sığındık... Bu insan aklının acizlik çektiği problemin, hayırlı bir şekilde çözülmesine yardımcı ol...

Atların yorgun nalları dere kenarına yakınlaşan yolları döverken Hatice Ana başını gökyüzüne kaldırdı... Bir kafile turna gördü, süzüle giden bir takım turna... Nazlı, Hatice Ana'nın belinden kollarını sıkı sıkı dolayıp uçuşan turnalar için gözyaşları döktü...

Turnalar, her vakit can korkusu ile uçuşurdu... Bazen insafsız bir kurşun gelir, hiç beklemedikleri bir anda göklerden yerlere indirirdi... Kanları toprağa döküle döküle...

Nazlı, şu anda kendilerini özledikleri illere göç eden turnalara benzetti... Her an avcıların kurşunlarına canlı hedef olan bir kafileye...

Vukubulacak bir tehlike, özlemleri kana boyar, ümitleri en kötü yerinden kırabilirdi... Gönülleri yasa boğar, yepyeni hayallerin sönüşünü sağlardı... Her şeyin bir anda geriye dönüşü olabilirdi... Her adım, arzuların tükenişi, gönüllerin ebedi bir mateme bürünüşü olabilirdi...

Uçuşan turnaları seyrettikçe hep bunları düşündü. Kızaran yanaklanna, elem dolu gözlerinden çaresizlik damlaları sızdıkça,

eridi, eridi...

Nazlı eridikçe turnalar üzerlerinde halkalar çizip cilveler yaptı. Ve az sonra kör bir namlunun ucundan vızıldayan kurşun sesi onları ürküttü...

Derekenarı denilen yere gelmişlerdi... Derme çatma bir köprünün üzerinde atları sürüp karşıya geçtiler... Dikçe başı dumanlar içinde, endişe dolu bakışlarını geldiği yollara akıttı...

Nazlı, önce arkalarından sürülen atlara ve sonra da bölük bölük kaçışan turnalara baktı... Benzi kireç kadar beyazlaştı ve gözleri ölü bir gözden farksız denecek kadar ışıksız kaldı... İçinden turnalara ithafen birkaç cümle sıraladı:

— Siz bu defa boş yere kaçarsınız. Bu kez silâhlar bizlere patladı...

Dikçe aynı heyecanı ayakta tuttu:

— Ana, dedi. Kulübeye yaklaştık... Tek kurtuluş yolu orası... Biraz daha gayret edin...

Nallar yollarda şakırdarken, Dikçe "Bismillah" diyerek belinden tabancasını sıyırdı... Atlar köprüyü gerilerde bırakırlarken, Çakılköy'lüler mesafeyi iyice kapatıyordu...

Çakılköy'ünde, kadın kızan heyecanla bekleşirlerken uslanmışları yas tutar oldu... Yorumlar yaptı.

Dilekler diledi.

— Bu bir Nazlı meselesi değil...

— Doğru dersin ağa, şimdi iki köy birbirlerine hasım olur...

— Ondan sonra köyün dışına çıkanlardan ses bekle...

— Şimdi Yeşildere'liler de yollara düşmüşlerdir.

— Allah'dan, Dikçe'yi bulamayalar... Bulurlarsa çok canlara kıyılır, çoook.

— Dikçe yapamayacağı işi tutmazdı. Bizimkiler boşa gittiler...

Herkes bir başka türlü yorumlar yaparken, Çakır Mustafa, yoldan gelip kahveye girmişti... Önce selâm verdi, sonra konuşulanlara kulak kabarttı... İhtiyarlardan bir tanesi kahırlı konuştu:

— Çakır Mustafa, sen daha ne dursun? Dikçe Nazlı'yı kaçırdı. Çakılköy Yeşildere'den yana aktı...

Çakır Mustafa durduğu yerde donmuş gibi bekledi. Kafasında bir şeyler kurup, kahveyi acele acele terketti. Kapının önünde hazır bekleyen atına atlayıp, tüfeğini yanına aldıktan sonra, yollar nalların şiddeti ile inledi...

Dikçe daha Yeşildere'den ayrılmadan, Cemo'nun içinde inceden inceye bir burkuluş başlamıştı... Burkuluşlar, yüreğinin başında düğümlenen sızılara dönüştü... Gözleri, Çakılköy'den yana perde perde dalgalanırken, adımları irade dışı bir sürüklenişin emrine girmişti...

Başında yoğunlaşan bir düşünce, duman duman olup kararırken, dere kenarındaki buğday tarlasının önüne kadar gelip durakladı... Bir müddet, dalgın bakışlarını ekinlerin üzerinde dalgalandırdı... Sapların yaprakları açık yeşile dönüşmüş, başaklar daha yeni yeni sararmaya yüz tutmuştu... İçini çeke çeke baktı, baktı, baktı... Kuru dudaklarından, kuru kelimeler sıralandı...

— Yılların hasretini bitirmek için kızaracaktınız... Arzu dolu kalplerin birleşmesi için biçilecektiniz... Vefasız buğdaylar, para olup Nazlı ile benim düğünümü kuracaktınız, diye mırıldandı...

Her cümlede içindekileri boşaltısında içi parçalanıyor, yaraları kanıyordu...

Dölek bir arazinin üzerinde insan boyu uzayan ekinler hafif bir rüzgârın etkisi ile dalgalanırken gözlerde berrak bir denizin kıpırdanışı canlanıyordu... Gözleri kamaştıran bu ilâhî tablo Cemo'yu rahatlaştırırken, uzaklardan duyulan kurşun sesi onu iç dünyasından sıyırdı...

Aranış dolu gözler, köprüyü tarladan yana geçen iki atlının üzerine takılıp kaldı... Bir kilometre kadar uzaklarda yollarda şimşek gibi çakan bir sürü insan... Heyecandan nefesi içine sığmaz olmuştu...

Az sonra, kulübeden yana gelmekte olan Dikçe ile Hatice A-

na'yı tanıyabilmişti... Tanıyabilmişti, ama esas onun merakını kamçılayan şey, Hatice Ana'nın terkisinde bir kadının daha bulunuşuydu...

Mesafeler kısaldıkça Cemo'nun gözleri irildi ve fazla geçmeden dudakları hayretini taşırdı:

— Nazlııı...

Dikçe, kulübenin önüne gelir gelmez atından yıldırım gibi yere inmişti.

Cemo'nun suratında acı ile sevinç karışımı çizgiler belirdi... Dikçe'nin heyecan kümeli gözleri Cemo'yu görünce, telâşını yitirdi:

— Seni buraya Allah gönderdi Cemo, dedi...

Cemo'yu görünce, Nazlı'nın içinde yağları yana yana eridi... Korku olmasaydı Hatice Ana vazifesini yapmışlığın gururu ile konuşacaktı ama, bir türlü konuşamadı... Şaşırmış gibi köprünün öte gecesine baktı, durdu...

Cemo:

— Dikçe, diye mırıldanırken, Hatice Ana ile Nazlı attan indi... Nazlı'nın gözleri, ılık bakışlarıyla önüne akıp dudakları sükût etti...

Az sonra, daralan bir çemberin ortasında kalacaklardı... Cemo hiç bir şey düşünmeden, Nazlı'ya baktı...

Dikçe telâşlı emirler verdi:

— Atlar kulübenin önünde kalacak... dedi. Durmayın, kaybedecek vaktimiz yok... Ben kulübede onları oyalarken, siz üçünüz birden, ekinlerin arasından gözükmeden uzaklaşacaksınız... Atları kulübenin önünde görenler doğru buraya gelir... Ben onlara karşı durunca, siz Yeşildere'yi boylarsınız.

Hatice Ana ile Nazlı'nın, korkudan dudakları çatlak çatlak kabarmıştı. Olabilecekleri düşündükçe titreyip ayakta zorla durmaya gayret gösterdiler... Cemo gelenlerin kimler olduklarını daha yeni anladı... Belinden tabancasını sıyırıp:

— Gitmek mi, diye bağırdı... Ölürsek de beraber ölürüz, ka-

lırsak yine beraber...

Dikçe, heyecanlı olduğu kadar da öfkeliydi...

— Cemo, diye kızdı... Erkek olanın sağlığı, namusunu korumaktır.... Ben size buradan gidin diyorum...

Cemo yumuşamadı:

— Hayır Dikçe, diye bağırdı. Ölümden ancak korkaklar ve kadınlar kaçar...

— Bırak şimdi inadı, ben ne demişsem onu yap... Böyle zamanlarda kadınlar yalnız bırakılmazlar... Kader bizi buna mecbur etti.

Bir kelime dişlerinin arasından süzülerek çıktı:

— Sen git, bu görev bana düşer...

Dikçe yalvardı:

— Cemo, kaybedilecek vaktimiz yok. Senin gitmeni ta içimden arzuluyorum, inansana... Allahaşkına git, Allah aşkına...

Cemo'nun kolları yanına düştü... Çaresiz çaresiz etrafına bakındı. Dokunan olsaydı ağlayacaktı... Edemedi, Dikçe'nin yalvarmalarına itirazsız bir teslimiyet gösterirken, boynunu bir yana yıkıp mırıldandı:

— Böyle mi olacaktı Dikçe?

Acılar, içinde kıvılcımlanırken göğüs geçirdi... Hatice Ana Dikçe'ye ağlamaklı ağlamaklı bakarken, Nazlı'ya:

— Yürü, dedi...

Gözlerini Dikçe'nin üzerinden çekmeden, arzu dolu, hasret dolu bakışlarla, arkasına baka baka süzdü:

— Dikçe, ta gelirken itiraz etmem diye söz verdim. Şimdi seni burada yapayalnız, ölümün kollarına bırakıp da nasıl giderim ben oğul?..

— Ana, ne olur çabuk olun. Beni ölümün kollarına değil, Allah'ın rahmetine bırakıp gidiyorsunuz... Dua et ana, hep dua et...

Hatice Ana bir adım daha atamadı:

— Gidemiyorum Dikçe. Ver o elindeki tabancayı da var sen

de beraber git...

Dikçe acı dolu kıpırdanışla sızlandı... Ezik bir ses, inleyerek anasına yalvardı:

— Ana var git... Murad'la Gül'ün sana ihtiyaçları olacak... Hepimizin burada kalışı, felâketlerin en büyüğü olur, anamsın, canımsın, beni üzmeden gidin buralardan... Bak, nerde ise köprüye yaklaştılar... Gidin, gidin diyorum, diye kısık bir sesle bağırdı:

Hatice Ana boynunu yetim çocuk gibi büküp hıçkıra hıçkıra göz pınarlarını açtı... Az sonra da Nazlı'nın kolundan tutup, ekinlerin arasından yıkılır gibi yürüdü...

Cemo gidenlere kararsızlık içinde baktı, baktı, baktı... İmkânlann iflâs etmişliğini zehir gibi içerken ayakları gitme kararını verdi... Arzu dolu bakışlar mahzunlaştı ve kuru dudaklarından hazin bir ses yeniden hitabetti:

— Dikçe, böyle mi olacaktı?

Cemo gidecekti... Dikçe dişlerini sıka sıka kurudu... Yönünü, gidenlerden yana yeni döndürmüştü ki, bir ses onu durdurdu:

— Cemo!..

Cemo, sükûtla arkasına baktı; Dikçe son arzularını fısıldıyordu:

— Murad'ın gözlerinden öp... Ona hiç doyamadım.

Cemo, içinden bir parçanın kopuşunu duymuştu... Gizli bir el ciğerlerine asılıp kopardı... Aynı acılar, içinde kıvrana kıvrana ekinlerin arasından sağlayıp gözlerden kayboldu...

Atlar kulübenin önünde acı acı kişnerlerken Dikçe içeri girdi... Dereden yana bakan küçük penceresinin önünde siperlendi...

Atlılar köprüyü çoktan geçmişlerdi bile... Ellerini Yaratan'ına açtı... Ölümü iyiden iyiye hissetmeye başlamıştı... Kalabalığı gördükçe tedirgin oldu... Heyecanlandığını ve sarsıntı geçirdiğini farkedip biraz olsun kendisini toparladı ve içten gelen bir dilekçe sundu:

— Yarabbim, diyordu. Yaptığım bu iş hata da olsa, hayır da olsa sana sığınarak yaptım... Beni koru ve sakla... İlk ve son çalı-

nacak kapı, senin kapındır...Âmin...

Ellerini yüzüne sürdü. Atlılar kulübeye daha fazla sokulmamalıydı... Parmağını tetiğe götürdü... Gökler bu ihtar sesi ile yırtılırken kulübenin önünde duran atlar ürküp acı acı kişnemeye başlamıştı...

Çakılköy'lüler atlarından yere atlayıp ekinlerin kıyısındaki bir hendekte pusulandı...

Ilgıt ılgıt esen yeller, kurşun seslerini Hatice Ana'nın kulaklarına götürüp yüreğinin başına saplandı...

Olduğu yerde çivilenmiş gibi durup, gerildi:

— Dikçeee, diye çırpındı... Ellerini dizlerine vura vura sızlanıp kulaklarını tıkadı...

Nazlı, her adımda, suçluluğun ağırlığını omuzlarında götüremeyecek kadar bezginleşti ve titredi... Cemo gerilere bakıp dişlerini kırarcasına sıktı... Yanındakileri köye tezelden ulaştırıp dönmeyi arzuladı... Arzuladı ama, yollar gözlerinde sonsuzluğa gidercesine uzadı, uzadı...

Çakılköy'den gelenlerin arasında, Yeşildere'den Kerim ve Keçi Selim vardı. Ekin tarlasının kıyısınca uzanan hendeğin içine pusulandılar... Kurşun sesleri göklere direk olduktan az sonra, Çakılköy'ün yeni uslanmalarından Çakır Mustafa da geldi... Su ter içinde kalan atını bir yana bırakıp, kalabalığın içine karıştı...

Kara Yılan, Kerim, Muhtar, Keçi Selim, hep aynı yerde pusuya yatmıştı... Etrafdakiler onlara bakıp, ne yapacaklarını bekledi...

Çakır Mustafa hırslı bakışlarını Muhtarın üzerine dikip konuştu:

— Anlatsana Muhtar, ben hiç bir şey anlayamadım.

Muhtar ilgisiz bir cevap verdi:

— Anlayamacak ne var ki? Dikçe olacak it, Nazlı'yı kaçırdı.

— Sonra?

Muhtar renk değiştirmişti:

— Sonrası da ne Çakır Mustafa, şimdi de atları kulübenin dışına bırakıp, içeri girdiler... Anladın mı şimdi?..

— Siz ne yapmak istersiniz?

— Bu da sorulur mu hiç Çakır Mustafa? Kızı elinden alacağız...

— Kaçanın arkasından koşulmaz... O da silâhlıdır. Kör bir kurşun kimbilir kaç kişinin kanına girer... Yapılacak en doğru iş, burada sessiz sessiz bekleyip, hükümete haber vermek olur... O zaman, kimsenin burnu kanamadan mesele hallolup gider...

Kara Yılan sert bir cümle ile lâfa karıştı:

— Senin aklın bu gibi işlere ermez, sen git namazını kıl... Çakır Mustafa bozuldu... Elindeki tüfeğin tetiği ile oynarken, suratında biriken kan, damarları patlatacakmış gibi şişmişti...

— Namazımı da kılacağım, böyle işlere de karışacağım... Benim aklımın erdiği tek şey varsa, o da Eğilmezler seni ikinci defadır satın almış. Kendi başını yakmaya yakacaksın ama, bunca suçsuz günahsız delikanlının boş yere başını dolaştırmaya sebep yok...

Kerim'le Keçi Selim, Çakır Mustafa'ya hasım hasım baktı... Kara Yılan ateşli gözlerle etrafını taradı... Çakır Mustafa hiç bir yerde yalnız kalmazdı... Gelenlerden üç kişi, Çakır'ın etrafında yer almıştı... Üçünün de elleri tetikte oluşu Kerim'i telâşa düşürdü... Çakır Mustafa'ya garaz yüklü duygularla baktı, baktı...

— Senin müdafaasını yaptığın adam, Çakılköy için neler söyler bilir misin?

Çakır, Kerim'i önemsemedi... Efkârlı konuştu:

— Ben kimsenin müdafaasını yapmıyorum... Seni dinlemek de istemem... Yeşildere'de ekemediğin fitne tohumlarını, Çakılköy'de kolaylıkla ekmişe benzersin.

Kerim dişlerini gıcırdattı:

— Çakır, bilirsin severim seni... Eski arkadaşımsın... İki günlük Dikçe aramızı bozmasın... Takılar Yeşildere'ye gelince, göğsünü kabartarak bağırmış... "Çakılköy'ün hepsi bir olsa son söz benim sözümdür. Nazlı Cemo'nun olacak, Çakılköy'lüler tükürdüklerini yalayacaklar" diye bağırmış...

Çakır Mustafa alaylı alaylı gülümsedi:

— Dikçe öyle söylemiş olsa bile, erkek dediğin lâf taşıyıp fitne çoğaltmaz. İnsan menfaati için, çirkin şeyleri mubah saymamalı...

Kara Yılan çoğunluğu kendilerinden yana görünce cesaretli konuştu:

— Uzatmayalım Çakır... Dikçe'nin yüzünden birbirimize düştüğümüz yeter... Bir defa kurtardın, ama artık kurtaramayacaksın... Kimin kurşunu ile geberdiği bile belli olmayacak... O geberse bile herkes elini kolunu sallaya sallaya gezecek...

Çakır Mustafa içlerinde çıkacak karışmaya meydan vermemek için, tenha bir yere çekildi. Cebinden sigara çakartıp yaktı... Dumanlar gözlerinin önünden bulut bulut yükseldikçe, kurşun sesleri kulübenin etrafında çatırdadı...

Çakır Mustafa sırtını toprağa verip olanları seyrederken, üç arkadaşı da yanından ayrılmamıştı. Kurşun sesleri ara vermişti. Kara Yılan ortalığı yırtarcasına bağırdı:

— Dikçe, Nazlı'yı gönder... Yoksa tarlayı da, kulübeyi de ateşe vereceğiz... Nazlı'yı bırakırsan, hem ananın hem de senin canını bağışlayacağız...

Dikçe kulübenin küçük penceresi önünde, dişlerini sıktı ve yüksek bir sesle karşılık verdi:

— Köpeeek, diye haykırdı... Bağışlamak ancak ve ancak, Allah'a mahsustur... Sen kim olursun da beni bağışlarsın?..

Tetiğe dokundu... Namludan fırlayan kurşun, toprakların üzerinden bir yığın toz kaldırarak vızıldayıp, yerin dibine işledi... Haberci fişeğin arkasından seslendi:

— Çekilip gidin buradan, boş yere kan dökmeyelim...

Kara Yılan ses verdi:

— İnat etme, son pişmanlık fayda vermez... Çok kalabalık geldik, eğer sözlerimizi dinlemezsen hiç acımadan, tarlayı da, kulübeyi de yakacağız...

Kara Yılan'ın sözleri Dikçe'nin beynine diken diken batarken; kulübeye yaylım ateşi açıldı... Kurşunlar tarla evinin içindeki toz-

ları kaldırırken, Dikçe'nin içi bir hoş oldu...

Silâhların sesi kesilince, Yaradan'ından kuvvet istedi:

— Allah'ım bana güç kuvvet ver, ver ki bunlarla başa çıkabileyim...

Çakılköy'lüler oldukça kararlı... Kulübeyi ele geçirmenin plânı üzerinde konuşuldu.

Yarısından çoğu taşlarla örülen kulübenin üst kısmı, ağaçtan yapılmıştı... Kapının hemen yanında küçük bir penceresi vardı... Ne taraftan yaklaşılırsa yaklaşılsın, yakılmadıktan sonra Dikçe'nin ele geçirilmesi hayal olurdu... Her şeyden önce Nazlı'nın hayatı kurtarılmalıydı. İşte bu mesele zorluk çıkarmaya yetti...

Çakır Mustafa, hiç bir şeye karışmaksızın, konuşulanları dinleyip, sigarasından bir nefes daha çekti...

Fikirleri karara bağlayan Kara Yılan, Dikçe'ye son sözlerini bildirdi... Sesinin tonu oldukça kalın ve kin doluydu:

— Dikçeee; diye bağırdı... Ben Kara Yılan'ım... Beni çok iyi tanırsın. Gel, boş yere uğraştırma... Nazlı'yı on dakika içinde göndermezsen karar aldık... Kulübe hepinize mezar olacak...

Dikçe'nin haykırışı ekinlerin üzerinden esip, Çakılköy'lüleri ziyaret etti:

— Çekilip gidin buradan... Çoklarınızın kelleleri yukarıda dolaşıyor. Tek tek aşağıya düşürmeyim... Kan dökülsün istemiyorum, gidin buradan...

Kara Yılan öfkelendi, Dikçe'yi eline geçirseydi, belki de diri diri yüzerdi... Sesi gökleri yırtarcasına haykırdı:

— İyi düşün... Teksin... ergeç mağlup olacaksın, inat etme. Verdiğim mühlet dolarsa, acımam...

Acı acı bir ses ortalıkta deli deli esti:

— Kara Yılan, aklın varsa çekil git, bu bekleyişin sonu hayır getirmez...

— Nazlı'yı gönder gideceğiz... İnat etme diyorum, az bir vaktin kaldı...

Kalabalığı şaşırtan bir cevap geldi:

— Nazlı Yeşildere'ye gelin gitti... Onu Cemo'ya teslim edip ben burada kaldım...

— Yalan söylüyorsun... Bu yerlerden kuş bile uçmadı...

— Aranızda tanıyıp, itimat edebileceğim kimse varsa, gelip bakabilir...

Kara Yılan alaylı alaylı bağırdı:

— Kerim'le Selim var. Hangisini istersin?

— Ben ite köpeğe itibar etmem, itimat edeceğim adam dedim...

Kerim öfkesinden patlayacak gibi kıvrandı:

— Çakır, bihakkın hakemlik için gidip bakar mısın? Bilirim yalan söylemezsin...

Herkes ona kızardı, çürütmek isterdi ama, bu gibi işlerde en emin insan olarak inançlı kimselere müracaat edilirdi... Kara Yılan da öyle yaptı...

Çakır Mustafa acı acı gülümsedikten sonra:

— Kabul ederse giderim, dedi.

— Sadece içeri bakıp geriye geleceksin...

— Söz...

Kara Yılan sözleşmeden sonra Çakır'a isteksiz isteksiz baktı ve, hemen arkasından Dikçe'ye seslendi:

— Çakır Mustafa derler, iyi tanırsın... Bir tarihte hayatını kurtarmıştı. Gelsin mi?

Cevap beklediler... Ses geldi:

— Gelsin...

Kara Yılan Çakır Mustafa'ya hitabetti:

— Eski arkadaşımsın, bilirim yalan söylemezsin. Git bak, söyledikleri doğru mu?..

Çakır Mustafa konuşmadan ayağa kalktı...

Kara Yılan:

— İşte geliyor, diye bağırdı... Sakın bir galleşlik etmeyesin...

— Biz elçiye kemlik düşünmeyiz, onu senin gibi paraya satılan uşaklar yapar.

Kara Yılan hırsından dişlerini gıcırdatırken, Çakır Mustafa dimdik yürüdü... Dikçe kulübenin küçük penceresinden pür dikkat Çakır Mustafa'yı gözetledi... Çakır Mustafa kulübenin önüne gelip dikildi, az sonra açılan kapıdan tereddüt göstermeden içeri girdi...

Dikçe Çakır'a bakmadan karşıyı göz altında bulundurdu...

Çakır Mustafa, Dikçe'nin mertliğini bilirdi... Kuşkusuz kuşkusuz kapıdan içeri girdikten sonra, içeriyi isteksiz bakışlarla gözden geçirdi...

Az sonra Dikçe ile gözgöze geldiler... Çakır Mustafa üzgün üzgün konuştu:

— İyi başarmışsın ama, kendi hayatın tehlikede... Önayak olayım dedim. Gelenler ikiye bölündü... Orada da durum oldukça gergin...

— Allah büyüktür Çakır...

— Sana nasıl yardım edebilirim?

Dikçe duygulandı, içini çekti:

— Sen buraya itimat edilen bir kimse olarak gönderildin. Yaşadığın insanların arasında bu itimadı sarsmamalısın... Mesele bildiğin gibi kız kaçırmak dâvası değil, çok başka şeyler bunlar, çok... Bütün dâva, yaşadığımız yerlerde, senin gibi güvenilir kimselerin çoğalmasıdır... Varsın bir Dikçe de bu dâvanın kurbanı olsun, ne çıkar?

Çakır Mustafa kararsızlık içinde çırpındı:

— İçlerinde aklı başında kimse yok. Şu anda ölümün kollarındasın. Şimdiye kadar Nazlı'yı kurtarabilmeleri için yaşadın. Eğer yok dersen, şu olduğumuz yerlerden alevler yükselir... Kaçsan, kurşunlanır, kaçmasan yanarsın... Bunların ikisinden birisi mutlaka olur Dikçe, mutlaka....

Dikçe düşüncelerinden feragat etmedi:

— Olmaz, dedi. Onlar seni sözünde durasın diye gönderdiler... Allah bile sözünde durmayan insanları sevmez...

Çakır Mustafa Dikçe'nin düşüncelerine mânâ verememişti:

— Bu bir Nazlı meselesi değil de dâva içinse, benim seni yalnız bırakışım dâvayı yalnız bırakmışlık olur... Ben de seninle beraberim Dikçe... Bak Peygamber Efendimizin bir sözü ile karara varabilmek zor değil:

— Harp bir hileden ibarettir, demiş... Bu, sözünde durmamak sayılmaz...

— Seni çok iyi anlarım Çakır... Beraber oluşumuz hiç bir şeyi değiştirmez. On kişi ile de olsa, ölüm aynı şeydir... Buradan çıktıktan sonra, gördüklerini söyleyip köyüne git... Senin yapacağın yardım ancak bu olabilir...

— Nazlı'nın burada olmadığını duyarlarsa...

— Hiç bir şey değiştirmez...

Karşıdan sesler yükselmişti...

— Çakııır...

— Çakır Mustafaaaa...

Dikçe sesleri duyar duymaz Çakır'a ikazda bulundu:

— Hadi Çakır, sen onları kızdırma, unutma hepsi birlikte yaşadığın kimseler... Sen buraya elçi olarak geldin. Var de ki... Eğilmezler'in fitnesine yenik düşmesinler... Çakılköy'ün hepsi de benim kardeşimdir... Nazlı'yı ben kaçırmadım. Nazlı kendi isteği ile kaçtı. Çoktan köyü bulmuştur bile. Korkarım Yeşildere yola çıkmıştır... Kan dökülür canlara kıyılır...

Çakır Mustafa üzgün üzgün, boynunu bir yana büküp belindeki tabancayı kılıfından çekti... Dikçe'ye uzatırken hazin bir ses inler gibiydi:

— Tüfeğim geldiğim yerde, lâzım olursa beni müdafaaya kâfi...

Dikçe Çakır'ı kırmamak için, önüne uzatılan tabancayı aldı...

— Sağ olasın Çakır, hadi sen git... Sağ kalırsak görüşürüz, ölürsem hakkını helâl et...

— Helâl olsun, Allah'a emanet ol...

— Sen de...

Çakır Mustafa, isteksiz bir hareketle kapıyı açıp dışan çıktı...

Dikçe, Çakır'ın arkasından kapıyı sürmeledi... Çakır kapıya çıkar çıkmaz bağırdı:

— Geliyorum...

Çakılköy'lüler Çakır'ın gelişini sabırsızlıkla beklerlerken heyecanlı heyecanlı, kıpırdanışlar başladı... Çakır daha yanlarına yaklaşmadan Kara Yılan sabırsızca sordu:

— Doğru mu söyler. Nazlı gitmiş mi?

Donuk bir ses cevap oldu:

— Gitmiş...

— Yalnız mı?

— Yalnız...

— İnanılmaz şey...

— Belki de şu anda Yeşildere yollara çıkmıştır...

— Vay it dölü vay...

— Dikçe der ki benim Çakılköy'lülerle hiç bir alıp vereceğim yok... Ben Nazlı'yı kaçırmadım. Nazlı kendi isteği ile kaçtı... Varıp gitsinler, kardeşliğimiz bozulmasın der...

Kara Yılan etrafında saf tutanlara manâlı manâlı baktı... Gözleri kulübenin etrafına kıvılcımlı pırıltılar göndere göndere konuştu:

— Can korkusu içine düşmüş olmalı ki bir hayli yalvarmış...

Çakır yumuşak bir lisanla Kara Yılan'a hitabetti:

— Kara Yılan, inat etme, boş yere kan dökmek iyi bir şey değil. Çekilip gitmek en hayırlısı olacak.

— Koca Çakılköy'ü bir Dikçe'ye yenik mi düşürelim?

— Sonucun hayırlı olması bakımından ya öyle, ya da hükümete haber verip, bekleyelim... Hem bu iş Çakılköy meselesinden çıkıp, Eğilmezler meselesi olmuş... Köyün adını böyle şeylere karıştırmayalım. Giden Cemo'nun yazılısı. Hak yerini buldu der, bitiririz...

Kara Yılan sert konuştu:

— Arzulayana yollar açık, çekilip gider... Erkek olan kozunu paylaşmadan meydanı terketmez...

— Yiğitlik bir kişiye yirmi kişi ile karşı koymak değildir. Onu kayırdığım için değil... Birazdan buraları kanlar ıslatır...

Çakır sözlerini bitirip tüfeğinin olduğu yere uzandı ve yeniden sigarasını dumanlandırdı...

Çakır Mustafa'nın sözleri, galeyana gelen heyecanları söndüremedi... Herkes gelişlerindeki kadar coşkun ve azimkardı... İçlerinden bir delikanlı Çakır'a alaylı alaylı bakıp söz attı:

— Dikçe'yi kurtarmak için ne kadar para aldın?

Çakır, bozuk asapla etrafını gözden geçirdi, hâdise çıkarmayı uygun bulmuyordu. Yerdeki tüfeğini eline alıp yönünü Çakılköy'den yana çevirdi:

Moralinin bozukluğu sesini daha da hassaslandırmıştı:

— Gidiyorum, dedi... Burayı terkedişim düşüncelerinize cevabım olsun... Yalnız şunu hatırlatmak isterim ki, çaresiz kalan kimse tedbirli mücadele verir... Kıstırılmış bir insanın üzerine yürümek çok tehlikelidir... Arkasını denize dayamış düşman ordusunun üzerine hücum emri vermek kadar yanlıştır...

Kara Yılan müdahalede bulundu:

— Şu anda buradan ayrılmakla en doğrusunu yaparsın. Eski arkadaşımsın, birbirimizi oldukça ezberledik... Var git buradan, düşman olmayalım.

Çakır gitmeyi düşündü ve öyle yaptı. Tüfeğini alıp, atına atladığı gibi geldiği yollardan şimşek gibi aktı... Çakır Mustafa'nın ardından üç delikanlı da aynı hareketi tekrarlamıştı...

Köprüyü öteye geçer geçmez, içinden gelen bir his onu durdurdu... Atının başını kulübeden yana çevirip garip bakışlar yağdırdı... Kendisi ile gelen delikanlılara hitabetti:

— Karakolu haberdar etseniz...

Bugün Eğilmezler'in günüydü... Bütün şans onlardan yana, menfaat çarkı onlar için döner oldu... Pusuda yatanların arasında fitneyi biraz daha koyulaştırırsa Dikçe'nin kurtuluş umudu yok olurdu... Bütün imkânların iflâsını sağlamak için de bunu

yapmak mecburiyetini hissetti.

Kara Yılan'a sinsi sinsi baktı:

— Kara Yılan...

— Söyle.

— Benim içimde bir şüphe var....

— Nedir o?

— Derim ki Nazlı'nın Yeşildere'ye gidişi yalan...

— Ben de öyle derim ama, Çakır hiç yalan söylemez...

— Zaman insanları değiştirebilir...

— İnanmış insanlar hariç... Onlar bir yol tutturmuş giderler... Yalan söylemek günah, falan günah, filân günah, dünyada yapacak ne kaldı? Onlar aksi bir şey düşünmeden bağlandıkları yere hizmet ederler... Onun için de o türlü insanları kessen bile doğrudan şaşmaz...

— Gene de benim içimde bir şüphe var...

— Ne yapalım dersin?

— Tarlayı yakarsak alevler bizleri gizler... Sonra kulübeyi yakından sarmış oluruz. Kulübe de yanınca yanındakileri kurtarmak için dışarı çıkartır...

Etraftan sesler geldi:

— Yakalım...

— Yakalım...

— Yakalım...

Kara Yılan, gruba ustaca tarlanın etrafına dağılmasını tembihledi. Tarla her yandan ateşe verilirse işler kolaylaşacağa benziyordu...

Düşündüler ve karar, aynen tatbike başlandı...

Hiç bir can, bile bile, canını tehlikenin müdafaasız kollarına teslim edemezdi... Dikçe imkânların güç durumlara düştüğünü düşündükçe çareler aradı... Bütün ikazlara rağmen cesaretini kaybetmeden direndi... Bundan başka yapacak iş kalmamıştı...

Önünde siperlediği pencereden, daha yeni yeni olgunlaşan

başaklara bakıp içini çekti... "Sizler ne hevesle büyüdünüz"?.. Her buğday tanesinin olgunlaşması için Mevlâ'dan ne dilekler dilenmişti?.. Cemo ile Nazlı'nın düğünlerini yapacaktınız... Ya şimdi de Dikçe'nin sonunu hazırlamak için aracı olacaksınız... İçindeki düşünceler imanla beslendikçe, zor durumunu unutmaya çalıştı...

Dalgın bakışlar ekinlerin üzerinde süzülürken, birdenbire beyninden kurşunlanmış gibi irkildi. Yüzü, çekilmesi mümkün olmayan acıların çizgileri ile kırıştı... Dudaklarını gevdi, gözleri kanlandı, bakışları duman duman, nefesi efkâr efkâr tütmeye başladı... Ve dönen gözleri, şuursuz bakışlarını, oylum oylum yanmaya başlayan buğday tarlasının üzerinde gezdirdikçe içi kanadı...

Tarla hafif bir rüzgârın esintisi ile dört köşesinden alevlendikçe, ortalık kavurga kokusuyla doldu...

Göklere merdiven kuran alevlerin harareti belki de, Dikçe'nin nefesinden daha az yakıcıydı... Her hali ile eli kolu bağlı, kurşuna dizilmek için kıskıvrak sarılmış bir neferi andırıyordu.

Eğer ölürse, bir kız kaçırmanın kurbanı değil, ayakta durmasını arzuladığı zihniyetin kurbanı olacak... İhtiyar dünyamız defalarca, Hak ve Adalet timsali insanların katline sahne olmuştur... İçlerinde, fazilet nakış nakış işlenmiş kalpler, hançerlenerek susturulmuş, hizmet aşkı ile tutuşan beyinlere, işkenceden ağlar örülmüştür. Zaman zaman kişiler mağlup olmuş gibi gösterilmiştir, ama kişilerin mağlûbiyetleri dâvaların bitişi olmamıştır...

Küfrün uşakları zalimleşe dursun, kör zihniyet varsın işkenceden kaleler kursun. Hakkın geldiği yerde batıl elbette zail olacaktı... Kişiler ideolojisi uğrunda ölebilirdi. Dâvaları değil.

Çember gittikçe daraldı... İntikam duyguları ile çarpan kalpler coştu... Çakılköy'lü iki genç, alevlerin perdelediği kulübenin arkasına kucak kucak ekinler götürüp yığdı... Çatının üzerine yığılan ekinler iki istekli parmağın arasında oynaşan küçük bir kib-

ritin, kava dokunuşu ile sonuca bağlandı... Kulübenin üzerinden alevler fışkırdı...

Alçak pencerelerden gelen bir kurşun sol omuzunu parçalayarak geçince, dengeyi kaybetmişti... Can acısı ile tabancalı elini parçalanan omuzuna bastırıp inledi... Ateş gittikçe koyulaştı, kesilmek bilmiyordu... Sırtını duvara dayayarak tavana baktı... çatının tutuşturulan yerlerinden ateşler içeriye düşmeye başlamıştı. Dudakları acı acı bükülerek Yaradanına tâ kalbten yazılan bir dilekçe sundu:

— Allah'ım, dedi. Ölümü olsun, düşman elinde bırakma.

Arkasını duvara yaslamasa düşebilirdi... Dumandan müteessir olan gözleri ızdıraplı bir kımıldanışla silerken, ayaklarının dibine bir top ateş düştü... Elini kulübenin kapısındaki sürgüye götürüp çekti, yorgun bir ayak hareketi ile kapıyı açmaya karar verdi...

Çatıdan yükselen alevlerin dumanları içeriye büklüm büklüm dolarken Dikçe'nin gözlerinden yaşlar boşanıp boğulur gibi öksürmeye başladı...

Alevlerin arasına kurşunlar sıkarken, dışarı çıkıp mertçe çarpışmayı düşünüyordu... Zaman onu adım adım ölümün kucağına teslim ederken o hep kurtuluş mücadelesinin yanı sıra, sıtkı kalp ile Allah'ına sığındı... Her çarenin ölüm olduğu bir pusuda... Dışarıya son defa ıslak gözleri ile baktı, ateş etti... Son çırpınış ve son bakıştı bu... Kulübe insafsızca alevlerin arasından ölüm saçan kurşunların hedefi oldu...

Bütün ümitler üzülmüş, mahzun ve çaresiz kalmıştı... Saatine baktı, Yeşildere'den beklenenler geç bile kalmıştı. Acı dolu bir kıpırdanışla dudaklarını hareket ettirdi:

— Allah'ım, Allah'ım, diye mırıldandı...

Kurşun sesleri biraz daha çoğaldı, sesler göklere direk oldu... Yeşildere tarafından bir vaveyla yükselince, Çakılköy'lüler bölük bölük kaçışıp, önceki siperlerine yattılar.

Dikçe sendeleyerek, zorla açtığı kapının ağzına sürüklenirken, kurşun sesleri yol vermez olmuştu... Arzuları boğazında düğümlene düğümlene tetiğe dokundu... İki tarafın yaylım ateşinin arasında, az sonra üzerine alev alev çökecek olan çatıya baktı... Çaresizliği yudum yudum içerken yerler, amansız bir afetin şiddeti ile sarsıldı... Biraz evvel cam gibi parıldayan gökler çatırdadı, gürledi ve göklerden yeryüzüne ırmaklar bağlandı...

Her sağanak insanın suratına şamar şamar inerken İlâhî kuvvet, imansızlara varlığını bir kere daha bildirdi...

Yağmurlar, gövdelere kurşun kurşun işlerken elbiseler çekilmez birer yük halini almıştı...

Hiç bir kuvvetin susturamaz denildiği, silâh seslerini yağmur susturmuş, artık tetikler boş yere çekilir olmuştu...

Bir canlıyı diri diri yakarak cezalandırmak, ancak Yaradanına mahsustu. Etrafı saran kavurga kokuları ve göklere yükselen ateşler, yerini simsiyah bir örtüye bırakarak acizlik göstermişti... Damdan ateşler yerine siyah siyah kömürler dökülürken, Dikçe acıdan dişlerini sıkarak pencereden göklere baktı... O acının ve ızdırabın oynaştığı gözlerden semalara sevinç katığı olacaktı...

Korka korka kaçtılar... Yeşildere'den gelenler, Çakılköylülerin arkasından kızgın kızgın baktı... Yağmurlar Çakılköy'lülerin atlarını uzak uzak yerlere kaçırmıştı... Azgın selin üzerinde duran, derme çatma köprüden geçip çamurlu yollardan güçlükle yürüdüler...

Köprünün başında, atı ile birlikte hayalet gibi dikilen bir adam vardı... Gözlerini kulübenin üzerinden ayırmadan bakarken, kaçışanlara dönüp, arkalarından nefret dolu pırıltılar bıraktı... Islak dudakları, arzu dolu bir cümleyi vakarı iftiharla boşalttı:

— Yarabbi, sen her şeye kadirsin...

Çakılköylüler peren peren kaçışırken, göklerin suyu çekildi: Semalar masmavi çarşaf gibi gözlere gülümsedi... Yanıp çamurlaşan buğdayların üzerine ebemkuşağı doğdu... Yeşildereliler kulübeye yaklaşırlarken Dikçe, yanan ekinlerin çamurları üzerin-

de sürüklenerek yürüdü ve az sonra dengesiz vücut, iskeletini çekemeyen dizler, çamurlu toprağa yığılırcasına serildi... Az sonra yüzü yokun uzanıverdi... Tırnakları can acısı ile çamurlu toprağı kazdı, kazdı, kazdı...

Acı acı bir çığlık göklere yükselirken, Yeşildere'liler yasa boğulmuştu.. Dikçe'yi çamurların üzerine uzanmış olarak gören Cemo, arşı yırtarcasına şöyle bağırdı:

— Dikçeee, yanık buğdaylar sana mezar mı oldu?

Adımlar ağırlaştı, ıslaklıklar unutuldu, her surat birer karaburs gibi soğuklaştı... Ve Dikçe çamurlann üzerinden kafasını zorla kaldırırken, sönük bakışlar Cemo'ya sağlık müjdelerini verdi...

Cemo, kendisini çamurların üzerine bırakıp Dikçe'ye sarıldı:

— Dikçe, demek sağsın... Gözlerime bile inanamıyorum... Demek göklerden toprağa bağlanan bu sel, senin kurtuluşunu sağladı...

Dikçe acı acı gülümsedi... Yere gömdüğü parmakları topraktan çıktı. Çamurlarla birlikte avucunun içinde yanmış, kararmış buğdaylar vardı:

— Yanık buğdaylar, diye inledi... Bak başakların kanları toprağa katık oldu... Her başak senin düğün paran için büyüyecekti... Senin için...

Yeşildere'den gelenler, yanmış buğdayların, üzerlerine basa basa Dikçe'nin etrafında saf tuttu.. Birleşen eller kenetlenip Dikçe'ye sedye olmuştu. Kara Ali, Garip, Çetin, Dikçe'yi hastaneye yetiştirmek için atın üzerine bindirirken, Cemo yine Yeşildere'ye dönecekti. Jandarmalar olay yerine oldukça geç gelmişti.

Kaza'dan Dikçe'nin iyi haberleri Yeşildere'ye ulaşırken Eğilmezlerden Kerim'le Keçi Selim, Çakılköyü'nden Kara Yılan, teşvik ve şiddet hareketleri yüzünden, tam beşer yıl ağır hapis cezası giydi. Artık hapiste çile çeke çeke susacaklardı... Tam beş yıl...

Affet Beni Allah'ım!

Ömrünün en kıymetli zamanlarını dört duvar arasında geçiren Şakir.. Hapisten çıkınca bir daha köye dönmedi... Dönmeyişi bir başka mesele ama, ne gittiği yeri bilen, ne de gidiş sebebine akıl erdiren var... Şakir'in bu esrarengiz hareketi, her kafada bir soru işareti olup kaldı...

Eğilmezler telâşlanıp Vilâyet Ağır Cezasına ve Hapishane Müdürüne başvurmuştu... Hapishane Müdürü onları tek cevapla yolcu etti:

— Mahkûmeyeti biteli, tam iki ay yirmi üç gün olmuş... Lâkin mahkûmiyeti henüz bitmemişti, diyen müdür Sarı Osman'ı aydınlattı... Doğru, bitmemişti bir kısmı, aftan yararlandı.

Bu haber Eğilmezleri yıktı... Yas üstüne yas olmuştu... Eğilmezler yas tuttukça Yeşildere'liler boş durmadı... Çeşitli havadisler icadetti.

— Saklanırmış...

— Saklanıp da kime ne edecek ki?

— Öyle deme, mekânı belli olmayan bir insan çok işler becerir...

— Sonra?

— Sonrası var mı, Dikçe'yi...

— Öldürüp gider öyle mi?

— Nihayet anlayabildin... Ondan sonra da ver elini, kimbilir neresi... Birkaç sene daha gezdikten sonra gelip baba vatanım diye oturur...

— Çok iyi düşündün ağa... Yapar mı yapar...

— Hem sen, Eğilmezler, Şakir nerededir bilmezler mi sanır-

sın? Mahsustan yas tutarlar be... Mahsustan... Böyle bir iş görülünce, izini bile kaybettik deyip zevahiri kurtarabilmek için, şimdiden üzgünlük çekerler...

Şakir'in meçhul hali, bilmem danışıklı kaçıştı, bilmem diller boş zamanlarında sebepler doğurdu? Kati bir şey söylenilemez amma, insan her iki tarafa da hak verebilirdi...

Yeşildere, Yeşildere olalı, şu geçirdiğimiz beş yıl kadar huzurlu ve yararlı olamamıştır... Hizmetler çoğaldı, insanlar birbirini sayar ve sever oldu.

Çocuklara kurslar açılarak, Kur'ân'ın ruhu verilmeye çalışıldı... Kur'an kursundan çıkan erkek talebelere, caminin yanında kurulan bir marangoz atelyesinde marangozluk kursları... Köyün ünlü demircisi üç beş kişiye demircilik kursu verip demir döğmeyi, balta, keser yapımını öğretti. Körükle çalışan demirci, zamanla kazaya balta, keser satar oldu ve çocuklar mesleğinin adamı olarak yetişti....

Dikçe okuma yazma bilmeyen yaşı geçmişlere, okuma yazma kursları verdi. İyi okuyan talebeler seçilip çeşitli yatılı mekteplere gönderildi... İşin en garibi, köylünün dudak büktüğü bir olay da olmadı değil... Dikçe Kerim'in oğlunu, isteği üzere yatılı öğretmen okulunun imtihanına sokup, kazanınca kendi eli ile uğurladı. Ve Kemal, öğretmeninden ayrılırken, aynen şöyle dedi:

— Öğretmenim, gidiyorum. Ya cehaleti yıkıp gelirim ya da kuvvetli bir düşmanın olarak... Aynen babam gibi. Sana amansız bir sancı olurum...

Kemal'in boynundaki büküklük, sözlerindeki eziklik, Dikçe'yi üzdü... Elini öpen Kemal'in alnından öperek karşılık verdi:

— Güle güle Kemal. Güle güle... Ben senin okuyup adam olacağını ve gayrı milli nizama göre değil, öz benliğimizi bulup geleceğinden oldukça eminim. Şansın açık olsun, Allah'a emanet ol...

Herkes gibi Hatice ana da sordu:

— Oğul, düşman çocuğu okuya da ne ola, başkaları olsa istemez. Büyüyünce göz oyar, göz...

Dikçe anasının gözlerinin içine hisli hisli bakıp:

— Ana, dedi, düşmanın cahil olmaması, büyük bir şanstır...

Ve işte böylece beş yıl, hizmetler dizisi olarak geçip gitti... Eğilmezler hapse girerlerken, yeni doğan çocuklar tam beş yaşını bitirmişti... Beş yaşındakiler on, on yaşında olanlar on beş ve on beş yaşında olanlar asker oldu... Böylece simalar oldukça değişerek kısa zamanda, çeyrek bir nesil yetişti...

Köylü, Eğilmezler'den Kerim'le Keçi Selim'i unuturken son günleri yaklaşan Kerim ve Keçi Selim, Yeşildere'ye tehdit yüklü haberler iletti... Kerim dermiş ki:

— Yatağım hapishanede kalacak... Şakir köyü hep bu yüzden terketmiş... Şakir'in gidişi yüreklerinin başında bir top ateş olmuş yanarmış... Bizim yüreğimizin başı yanar oldu ama, yakında çok yürekler bizimkinden acı yanar...

İşte son günlerde diller hep böyle alıp verdi.

Kaza yolunun arkasına yaslanan dağların başından bir bulut kaydı. Nisan ayının son şerbetleri toprağa katık olurken, Eğilmezler'in yolda haberleri de Yeşildere'ye ulaştı.

Zamansız verilen haber Kara Ali'yi, Garib'i ve Cemo'yu oldukça tedirgin etti. Dikçe duyduğu sözlere önem vermeden gazetesini okudu... Çayevindeki kalabalık, Eğilmezler'in geliş haberinden bile rahatsız olmuştu.

Gözler, yüzlerin ve duyguların aynası olmuştu... Herkes karşısındaki aynadan aynı şeyleri okuyordu:

Gözler Dikçe'yi işte böyle süzdü... Dikçe elindeki gazeteyi masanın üzerine bırakıp, acı acı tebessümlerle, o heyecan dolu yuvalara baktı... Onun için herkesin gelişi de gidişi de tabii bir hareketti... İç dünyasına dalıp bazı şeyler düşündü. Daldı, daldı, daldı...

Yeşildereliler köylerine bunca yenilikler getirmiş bir insan için korkarlarken, o rahattı...

Garip, huzursuz bir kıpırdanışla yerinden kalktı... Dikçe'nin olduğu masaya gelip, başucunda dikildi:

— Şey, diye kekeledi...

Dikçe kendisine hitabeden sese baktı: Garip anlattı:

— Pir Dede biraz rahatsızlanmış, yolu düşerse bana kadar gelsin demiş...

Dikçe müteessir müteessir yerinden kalkıp Garib'e sordu:

— Kim söyledi?

— Ben uğramıştım da...

Dikçe iri adımlarla Pir Dedelere giden yolu ölçerken, Garip, Kara Ali ve Cemo da arkasından takip etti...

İçeriye girdiklerinde, Pir Dede onları güler yüzle karşıladı...

— Hayırdır çocuklar, gelin bakalım...

Senelerin beyaza boyadığı saçlar ve suratındaki halkalaşmış çizgiler bile, bakan gözlere gülüyordu...

— Beni çağırtmışsın Pir Dede... Hasta diye duyunca nasıl üzüldüm bilmezsin...

Pir dede, önce durakladı, biraz düşündükten sonra:

— Hele oturun, dedi... Biraz sohbet edelim...

Dikçe daha yerine oturmadan ilâve etti:

— Önce söyle, neyin var?... Merakımız bitsin, sonra da sohbet...

Pir Dede Dikçe'nin gönlünü almak için:

— İhtiyarlık, dedi ve güldü...

Dikçe aptallaşır gibi olmuştu:

— Söyle Pir Dede, yoksa sen beni çağırtmadın mı?

— Yine diller köyde deli dolu esmiş olmalı?...

Cemo cevap verdi:

— Eğilmezler köye girdi girer...

Pir Dede Dikçe'ye yumuşak baktı:

— Seni çok severler oğul, isterler ki başın ağrımasın... Ola ki hırsla gelip... Zaman her şeyi az da olsa unutturabilir. Çocuklar iyi düşünmüş...

Oturdular, sustular ve Pir Dede yavaş yavaş konuştu:

— Oğul, derim ki sen de biraz tedbirli ol, bunlar rüyalarında bile seni öldürebilmenin çarelerini arar...

— Pir Dede, diye acındı. Yaşlı-genç herkes bir gün ölmeyecek mi?

Pir Dede'nin dudaklarından titrek bir ses döküldü:

— Ona ne şüphe?

— Biz, dinimizin emirlerine göre gereken tedbiri almışız... Ancak bütün tedbirlerin geçersiz olduğu bir zaman vardır... Pir Dede, bunlar benim varlığımın düşmanları değil... Bunlar bir zihniyetin düşmanı... Gelirlerse, görecekler... Bunca yıldır her şeyi unutup köyde kurulacak dirlik ve düzenin hatırı için sustum... Artık eskisi gibi değilim... Aynı gaye ile bana pusu kurarlarsa, yemin ederim ki tabancanın namlusundan çıkan kurşunlar, akan kanlarıyla soğur... Her şeyin iyisini düşündüğümüz kadar, mücadelenin de en iyisini vermeye hazırız...

Ayağa kalktı, yüzünde ıstırapla karışık bir tebessüm dalgalandı ve Pir Dede'nin elini eğilip öperken gönül almayı da ihmal etmedi:

— Sen kendini üzme Pir Dede... Allah büyük ve koruyucudur...

Dikçe bütün ısrarlara rağmen, Pir Dede'nin evinde daha fazla duramadı... Ne kadar soğukkanlı görünmeye çalışsa bile, öfkesi, gizlenecek kadar az değildi. Sokak ortasında yürüdükçe, içten içten sökülmeye başladı. Beyninde türlü türlü sorular gelişti... Derin derin bir "of" çektikten sonra kendi kendisine sordu:

— Dikçe at elini tabancaya bu iş bugün son bulsun... Mikroplar ölünce?... Ya günahı.... Sabret Dikçe... Hiç can yaratmış kul var mı? Sabret..

Dişlerini kararsız bir kuvvetle sıkarken, son düşünceleri diline gelip ağız tavanında eridi... Yol bulamadan yeniden içine aktı:

— Allah'ım! diyordu, görüyorsun... İmtihan için gönderdiğin kulların, elleri kitapsız, gönülleri nursuz, düşünceleri şuursuz...

Saadeti ebediyyede verilecek ikramı unutup, Ey Büyük Allah'ım, Senin emirlerinle var oldukları halde, Senin rızanı unutup bu dört günlük seyahatte, misafir bulundukları dünyaya geliş sebebini unutup, imtihan vermek yerine... Bunlar da yetmiyormuş gibi, yeryüzünü fitneye verip kana boyamak isterler... O, her zaman şer düşünen kör beyinler, fırsat arayan günahkâr gözler, asılsız sözlerle yeryüzünü kirleten diller, gönüllerin lekesiz perdelerine leke düşürmek isteyen eller...Senin rızan için çalışsa?... Yarabbi, Yarabbi, o şerefsiz eller kırılsa, o fitne ırmağı diller lâl olsa, şerefsizliği şeref sayan gönüllere, vicdan azabının dikenleri, hançer hançer saplansa...

Yüzündeki kırışık çizgileri çözecekmiş gibi ellerini yüzüne sürdü... Vücudu irkildi, titredi, dudakları zorla kımıldandı:

— Hayır hayır... Affet beni Yarabbi... Sen insanları dünyaya gönderirken, iyi ya da kötü yolu seçebilecek kadar bir kuvvetle yolladın... Akıl verdin, arkasından Peygamberler ve Dinlerini yolladın... İnsan bunları seçebilmeli... Seçemeyenler, seçemeyenler... diye inledi... "Nefis" denilen düşman yenik düşmeden, imtihan verilmez... "Aptal insanlar" diye kızdı... Bunları düşünmeden nasıl da ömrü boş yere bitirir...?

Üzüldü, acındı, yollar gittikçe tükendi... Eğilmezlerin gelişini hatırlayıp "Neler olabilir" diye düşündü... Kafası iyiden iyiye şişmiş olmalıydı ki "Boşver" diye omuz silkip, etrafına bakına bakına yürüdü... Eve iyice yaklaşınca Hatice ananın gür sesi duyuldu...

— Murat, gel artık...

— Gelmeeeem...

— Gel benim şekerparem, gözüm, nurum gel... Şimdi baban gelirse, Murat nerede der de kızar...

— Ben tavuklarla oynuyorum...

— Gel oğul, inat etme, şimdi tavuklar da kümeslerine girecek...

— Olmaz, babaanne, oynayacağım...

Murat, Eğilmezler hapse götürüldüğü günden bir gün evvel doğmuştu... Daha beş yaşını iki gün geçti... Gittikçe gelişti, gürbüzleşti... Murad'ın adı diye onu herkes yere göğe koymadan, sevdi, sevdi, bugün de "İçeri girmeyeceğim" diye tutturunca Hatice Ana arkasından yalvara yalvara döner oldu... Onun eziyeti bile Hatice Ana için bir başka türlü sevgidir... O yaşına bakmadan, kaçtıkça, Hatice Ana yorulmadan ve bıkmadan arkasından koşmaya başladı... Yoruldukça da yalvardı...

— Yavrum, biricik Murad'ım, hadi gel...

— Gel, mi, yo, rum...

Dikçe dikilip seyrine koyuldu... Hem kızıyor, hem de tebessüm ediyordu.

Hatice Ana çağırdıkça, Murad yine huysuzluk ediyor, kaçıyordu... Hatice Ana edemedi. Yorgun yorgun arkasından koştu... Murat Hatice Ana'dan kurtulamayacağını anlayınca, daha da huysuzlaştı... Yere eğilip avucuna sığacak büyüklükte bir taş aldı ve kızarak yerinde durdu:

— Gelirsen taşı sana atarım...

Hatice Ana gülümseyerek durdu... Nefesi darlanmıştı. Derin derin soluyarak, dinlenmek istemişti, sevgi dolu bir sesle hitap etti:

— Adam babaannesine taş atar mı?

— Atar.

— Atmaz...

— Atar, atar, atar.

Hatice Ana hem gülümsedi, hem de kısa adımlarla Murad'a yaklaştı... Murat kendisine yaklaşan adımlardan hoşlanmamıştı. Elindeki taşı hızla fırlattı... Elinden çıkan taş, Hatice ananın iki kaşının arasına isabet etti...

Hatice Ananın suratını kısa zamanda acı dolu çizgiler istilâ etti... Titrek ellerini, kaşlarının arasından, ılgıt ılgıt akan kanların üzerine tuttu... Dengesini sağlayamıyordu... Dünya gözlerinin önünde fırıldak gibi döndü ve karanlıklara gömüldü...

Seyrin sonunu acı bir çığlık bitiriyordu:

— Anaaaa...

Hatice Ana Dikçe'nin sesini duya duya yere yığıldı... Bütün tatlı düşüncelerin yerini öfkeler aldı... Kızgın bakışlarını, Murat'ın üzerinde alev alev gezindirirken, Murat yerinden kımıldamadan boynunu büküp, dudak kırıştırdı... Ve gittikçe sıklaşan nefesi onu hıçkırarak ağlamaya zorladı...

Dikçe telâşla anasının yanına koşup sarıldı... Alnının ortasından akan kanlara baktıkça, eridi, eridi... Eve götürmeliydi. Çarçabuk kollarının arasına alıp kaldırdı.

Gül heyecanla bağırdı:

—Anaaa...

Dikçe, Gül'e baktı, karşıda ağlamakla titremeyi karıştıran Murat'a baktı ve Gül'den Murat'ı içeri getirmesini istedi...

Gül Murat'ın kolundan tuttuğu gibi arkalarından koştu... Hatice Ana'yı sedirin üzerine yatırmışlardı... Gül oksijen ve pamuk getirdi, Dikçe titrek elleri ile yarayı pansuman yapıp, merhem sürdükten sonra, beyaz bir bezle üzerini sardı...

Hatice ana, gözlerini açtı... İlk işi karşısında, küskün, küskün dikilen Murat'a bakmak olmuştu... O ıstıraplı hali ile gülümseyişi, belki dünyalara değerdi...

Dikçe bir anasına baktı bir de Murat'a... İçine sıkıntı veren bir nefes aldı... Baktıkça gözleri sertleşti ve Murat'ın üzerinde sabitleşti... Murat, korku dolu ve suratı hâlâ küskündü... Dikçe edemedi... Oğlunu yanına çağırdı:

— Gel bakalım buraya:

Murat ağlamaklı bir sesle itiraz etti:

— Gelmeeeem...

Dikçe bağırdı:

— Gel buraya...

Murat iyice huysuzlaşmıştı:

— Gelmem, gelmem, gelmem, diye hıçkırdı...

Dikçe henüz öfkeyi dağıtamamıştı... Ayağa kalkıp Murat'ın

kollarından yakaladı... Alevli bakışları Murat'ı korkuttu, ağlattı... Baba, oğlunun gözlerinin içine baka baka konuştu:

— Babaannelere taş atan eller taş olmazlar mı?

Murat, "Bilmem" der gibi omuz kaldırdı...

— Oğul, büyükler çağırınca, karşı durulur mu?

Murat yere baktı...

— Sana hep bunları öğrettik, dinlemedin mi? Bak beş yaşındasın, büyüdün, erkek oldun...

Murat yine omuz kaldırdı...

— Dinlemedim, dedi...

Dikçe, Murad'ın bu sözüne dayanamayıp ani verilmiş bir kararla birlikte ölçüsüz bir tokat attı... Acı bir çığlığın arkasından, Murad'ın suratından alevler fışkırmıştı...

Hatice Ana dayanamayıp sızlandı:

— Dikçe... Benim yanımda çocuk dövmekten utanmaz mısın?...

Murad'ın suratında, Dikçe'nin beş parmağının yerleri kalmıştı... Yüzünde, bir elin kapladığı yerler benek benek kızarırken, Dikçe'nin suratı alev alev yandı... Mahcup mahcup önüne baktı, üzüntülü bir sesle:

— Ana, düşünemedim? diye mırıldandı... Edepsizlik ettim.

Dikçe o akşam bir daha kapıya çıkamamıştı... Bu halini bazı diller, Eğilmezlerin korkusundan olarak yorumlarken, o yatsı namazını evinde kılıp yattı...

Hatice Ana her gece Murat'la birlikte yatardı. Bu gecede yanından ayırmadı. Koynuna sokup, seve seve yatırdı... Murat'la Hatice ana belki herşeyi unutup uyudu ama, Dikçe'nin gözlerine bir türlü uyku girmedi... Kafatası, her türlü düşüncenin sergilendiği pazar yerinden farksızdı... Gül dayanamayıp sual etti:

— Hiç uyumadın? dedi... Yine ne düşünür durursun?

Dikçe mülayim bir sesle mırıldandı:

— Bir değil ki...

— Kaç?

— Bin bir...

— Canın sağ ya?

— Şimdi sağ, Allah bilir ya Gül...

Gül parmaklarını Dikçe'nin ağzına kapayıp susturdu...

— Suus, dedi, öyle kötü şeyler düşünme... Hem biraz da iyi şeylerden konuşalım...

Dikçe gözlerini yumup hülyalar daldı... Az sonra da Gül'e hitabetti:

— Daha bugün gibi...

— Ne demiştin?

— Bu yerleri koyup gidek demiştin... Hatice ana, sen ben ve Lâle... Şimdi...

— Şimdi de Hatice Ana, sen, ben ve Murat olduk.

— Olduk ya...

— İşte o zaman senin içinde yanan arzular şimdi, benim de içimde çiçekler açtı... Köy artık dediğim gibi oldu, Gül... Yeşildere'ye sağlam yıkılmaz bir kale kuruldu... Bizim için hizmetin arkası yok... Gönül der ki kader deyip, buralardan gidelim... Eğer ben bu köyde olmayınca bu kavga bitecekse? Kalkıp gidelim derim... Varsın arkamdan korktu desinler... Bir zaman da sılayı uzaklardan soralım... Kader böyle istedi der, teselli buluruz... Söyle Gül, sen ne dersin?

Gül bir başka türlü çırpınmıştı:

— Sevinirim, dedi... Gidelim derim... Hem de erkenden kalkıp yollara düşelim... Bir gün kör bir kurşunun, her şeyi bitirişinden korkana kadar, çekip gidelim derim... Her gün dışarlardan kara haber beklemenin acısını çekmektense, gidelim derim... Gidip de sıla hasreti çekelim... Ola ki, gitmesek senin elin kana bulanır. Düşünürüm de o da aynı şey... Çok iyi yaparsın derim Dikçe çok... Cayma sözünden, çekip gidelim buralardan; Hatice ana, sen, ben, Murat...

Dikçe derin derin düşüncelere daldı... Sonra içinden gelen arzu dolu bir soru yöneltti:

— Gül...

— Söyle...

— Ben ölsem, diye fısıldadı... Başka birine gelin gider misin?

Gül, Dikçe'nin ağzını kapadı... Dikçe duygulandı. Melûl mahzun bir bakış Gül'ün gözlerinde ısrarlaşırken, Gül boynunu bir yana yıkıp utanarak cevap verdi:

— Bilir misin Dikçe? Veysel Karani'nin testiden ibriği kırılmış da tam üç gün üç gece ağlamış...

Dikçe garipleşti:

— Bir testi için de adam ağlar mı, diye sordu.

Maksadı Veysel'in boş yere ağladığını söylemek değil, Gül'ün düşüncelerini anlayabilmekti... Gül Dikçe'ye acı bir tebessümle baktı ve:

— İşte Veysel'in karısı da aynı şeyi Veysel'e sormuş, dedi... Veysel deve güdüsünden gelince ihtiyacı için testiyi aramış... Testiye yerinde bulamayınca, karısına gelip sormuş:

— Hatun, testiyi yerinde bulamadım, başka bir yere mi koydun?

Kadın Veysel'in üzüntüsü artıran bir söz söylemiş:

— Testi kırıldı...

Veysel beyninden vurulmuşa dönmüş. Olduğu yere oturup, sessiz sessiz gözyaşları dökmüş... Veysel'in bu halini gören kadın şaşırmış:

— Çocuk gibi ne ağlarsın Veysel? Bir toprak testinin arkasından ağlamaya değer mi dersin?

Veysel yetim çocuk gibi boynunu büküp, ıslak gözleri ile karısına bakmış...

Kadın cevap alamayınca ısrar etmiş:

— Söyle Veysel, sahiden testi için mi ağlarsın? Yoksa yeni testiye verilecek para için mi?

Veysel acı acı gülümsedikçe, gözlerinden iri iri yaşlar dökülmüş ve odanın içini yanık yanık bir ses doldurmuş:

— Ağlayışım topraktan yapılan bir testinin kırılışı için değil,

haya edip o testiye açılmıştım, şimdi yeni alınacak testiye nasıl açılacağım diye ağlarım...

Veysel'in karısı bu sözleri duyunca, derin düşüncelere dalmış... "Veysel yeni alınacak bir testiden haya ederse..." diye düşünmüş, ve o da Veysel'le birlikte gözyaşları dökmüş... Çünkü o da yeni gelen testiye...

Dikçe'nin gönlü rahatlamıştı... Gül'ün yüzüne hayran hayran baktıktan sonra, uyur gibi gözlerini yumdu... Yumdu ama aslında ne Dikçe, ne de Gül uyuyabildi... Sadece gözkapaklarının kapanışı uyuyor şeklini verdi. Uykusuz gözler, beynin emrine girip hayaller ülkesinde seyretti... Bilmedikleri yerlerde kuracakları yuvanın hayalleri uzadıkça, gece yumuk gözlerin kapaklarında eridi... Horozların ötüşü, hülyaların uzadığını haber verdi...

Uykusuz gözler, kör karanlığın yerini tanyerlerine terkedişini, küçük pencereden sızan zayıf ışınlardan bildi... Gözler yorgun yorgun açılınca, önce pencereden sızan ışıklara ve sonra birbirlerine bakmıştı aynı an... Dudaklarda acı bir burkuluş belirdi. İkisi de isteksiz omuz çekerek, uyur görünmeye son veriyorlardı...

Sabah namazı bütün düşünceleri arka etti... El açıp Yaradanlarına niyaz edip yardım dilediler.

Yeni başlayan gün, sicim sicim yağan yağmurları toprağa şerbet gibi emdirmişti... Gecenin ardından, gökyüzü lekesiz bir çarşaf gibi parlıyordu... Sabahın ruhları serinlik veren güneşi, gönülleri fethetti...

Toprağın kana kana şerbet içtiğini, çamurlaşan yüzü anlatıyordu... Güneş, dirilişini tabiat üzerinde yeniden fark ettirmişti. Otlar, böcekler, dallardan dallara konan kuşlar, çiçek esen rüzgârlarla, bahar bahar kokan toprağın, nefis havasını teneffüs ederek cilveleşiyorlardı... Dikçe küçük pencereden bakarak hep onları seyretti...

Murat uykusundan daha yeni uyanıyordu... Yatağından doğrulur doğrulmaz, iri bir adam ciddiyetine bürünmüştü... Kaşları-

nı çata çata pencerenin önünden, dışarıyı seyreden babasına baktı... Suratı üzgün, gözleri küskündü...

Dikçe arkasına döndüğünde, oğlunun bakışları isteksiz bir tebessümle cevap verdi...

— Hayırlı sabahlar Murat...

Murat omuz silkip dudak büktü ve yere baktı... Kısık bir sesle dudaklarını kımıldatarak cevap verdi:

— Demem...

— Her sabah derdin ya?

— Bu sabah demem.

— Neden demezsin?

— Sen beni dövdün...

Dikçe hüzünlenmişti:

— Olur böyle şeyler, dedi... Babaların vurdukları yerlerde demet demet güller biter...

Murat parmaklarını okşaya okşaya yüzünde gezindirdi. Tam babasının vurduğu yerde durdurarak:

— Bak, senin vurduğun yerde de parmakların bitmiş... dedi.

Dikçe'nin içi parçalanmıştı. Göğüs geçirip acılarını gizleyebilmek için dişlerini sıktı... Sonra ezik bir ses oğlunu çağırdı:

— Hadi, gel öp babanı da barışalım...

Murat dikildiği yatağın üzerinden babasına baktı, baktı ve sonunda kollarını açmış kendisini bekleyen Dikçe'nin ısrarına dayanamayarak ta içten:

— Baba, diyerek koştu...

Koklaşıp, kucaklaştılar... Murat hep pencereden gözlerine gülümseyen güneşe baktı...

— Baba.

— Söyle.

— Dışarılara güneş doğmuş... Biraz gezeyim mi?

Dikçe Murad'ın saçlarını okşadı, yüzüne muhabbetle baktı ve:

— Olur, dedi... Ama yalnız değil... beraber gezeceğiz...

Murad'ın gözlerinin içi gülümsedi, babasının boynuna sarılarak tekrar tekrar öptü...

Hatice Ana itaraz etti:

— Dikçe...

Dikçe yalvarır bir sesle anasının gönlünü aldı:

— Ana, bugün canım oralarda döner durur... Müsaaden olursa, Murat'la gitmek isterim...

Gül boynunu büküp, Dikçe'nin gözlerini gözetledi... Bakışlar, o manâlı bakışlar, çok şeylerden bahsediyordu... "Eğilmezlerden, Eğilmezlerden ve Eğilmezlerden"... İçini çekerek bekledi... Hatice Ana'nın yanında, ancak bu kadarını yapabilirdi...

Hatice Ana daha fazla bir şey söylememişti. Tavırları, isteksiz bir iznin müsaadesini bildiriyordu... Dikçe "Oldu" der gibi Murad'a tebessüm edip, elleri ile üzerini giyindirdi, saçlarını taradı.

Murat sevindi, sevindi, yerinde duramaz oldu... Koşup Hatice Ana'nın ellerini öptü, his dolu gözleri beyaz sargıda kaldı... Hatice Ana eğilip Murad'ın yüzlerinden öptü... Okşadı, okşadı ve sevdi... Murat kararsız bir hareketle Hatice Ana'nın yanından ayrılıp... Gül'ün ellerine uzandı... Öptü ve duygulu bakışlarla anasının gözlerinin içine dalarak baktı, baktı...

Dikçe ne zaman evden dışarı çıksa... "Allah'a emanet olunuz" der, evden öyle ayrılırdı. Yine öyle yaptı. Evde kalanlardan da aynı karşılığı aldıktan sonra, Murad'ın elinden tuttu...

Eğilmezlerin çatısının altında şenlik var... Sevinç dalgaları taşar oldu... Küçük, büyük, kız, kızan bayram etti... Kerim, Çot Rıza ile Sarı Osman'a bağırdı:

— Avrat kılıklı herifler... Koskoca beş yılda, beş paralık iş görmemişsiniz...

Kerim bağırdıkça, Çot Rıza ile Sarı Osman sükût etti... Keçi Selim Kerim'e bir iş hatırlattı:

— Ağa, bugünden için, Çakılköy'e gidip Kara Yılan'la buluşacaktık...

Kerim Selim'e baktı, cebinden tabakasını çıkartıp sigara yaktıktan sonra:

— Doğru, dedi. Bu işi fazla uzatmamak lâzım...

Sarı Osman'a dönüp Cemo'dan sordu:

— Cemo mesut mu?...

— Çok. İki de çocuğu var...

— Bir de utanmadan söylersin... Yazık ki nüfusumuza erkek diye kayıt yapıldı...

— Hazırlan, dedi, gideceğiz...

— Gidip atları hazırlayın...

Çot Rıza daha fazla sabredememişti... Bütün düşündüklerini alaylı alaylı konuştu...

— Artık Çakılköy sizin bıraktığınız gibi değil... Oranın Dikçe'si de Çakır Mustafa oldu... El ele verdiler... Ne yapacak olsalar Dikçe'den soruldu... O söyledi onlar yaptı...

Kerim yerinde duramıyordu... Çot Rıza'ya bakıp bağırdı.

— Sana atları hazırla dedim...

Atlar hazırlandı... Köyün içinden geçerlerken, Yeşildere'liler arkalarından hoyrat hoyrat baktı... Her zaman davul zurna ile karşılanan Kerim'in arkasından diller homurdandıkça homurdandı...

— Huzur bozanlar...

— Gidip de gelmeyesiler...

— Atlarınızın bacakları kırılsın, sizin de...

— Ermeyesiler, Hökümeti bile kandırdı...

Pırıl pırıl bir güneş, ıslak topraklardan buharları göklere kaldırdıkça, kulübenin on-onbeş metre uzağında duran dere, gürül gürül çağlıyordu...

Derenin çamur rengi, coşuşu, başını taşlara vurdukça tehditli sesler çıkarışı seyre değerdi... Seller hoyrat hoyrat aktıkça, Murat bulanık sulara hayran hayran baktı...

Murat'la Dikçe'nin dalgın bakışlarını, köprünün üzerinden

geçmekte olan iki atlı ihlâl etti...

Köprü ile bulundukları yerin arasında otuz-kırk metre kadar bir mesafe olmasına rağmen, her iki taraf da birbirlerini tanımıştı...

Keçi Selim elini beline attı... Dikçe, Murad'ın elini bırakıp, boşalan elini belindeki tabancasının üzerine koydu... Hep kızgın kızgın köprünün üzerine baktı...

Kerim'le Keçi Selim, köprünün üzerinde hareketsiz kalıp, yerlerinden santim bile oynayamamıştı... Sadece elleri tabancaların kabzalarında durakladı...

Dikçe bu garip duruşa mânâ verememişti. Beklenmedik bir anda, derenin kenarında acı bir çığlık koptu... Ani ses, bütün acısı ile azgın suların derinliklerine gömüldü...

Dikçe irkilip etrafını aradı... Daha yeni uykudan uyanır gibiydi... O uslu bekleyiş meyvesini çoktan vermişti. Gözleri alev alev yanarken dudakları yeryüzünü inleten acı bir çığlık boşalttı...

— Muraaaat... Muraaat...

Dereler tepeler Dikçe'nin sesi ile yankılanıp feryad etti ama, daha Murat'tan ses gelmedi...

Biraz evvel "Babaaa" diye bağıran ses, bir daha duyulmayacak, beyin bantına yazılı, en acı hatıra olarak kalacaktı...

Dikçe arkasında tetikte bekleyen düşmanlarını unutmuştu... O, taşları insafsızca taşlara vurarak akıp giden suların arasına katılmaktan çekinmedi. Suların ortasında kulaç attı, düşüp sellerin arasına karıştı... Her nefes için kafasını suyun yüzüne çıkardığında, sesinin ıstırabı etraftaki taşlara bile dokundu da, Keçi Selim'le Kerim'e dokunmadı...

— Muraaaat! Murat...

Ağzına sular kaçtıkça kulaçladı... Hıçkırdı, bazen boğulmakla başbaşa kaldı ama, Murat'ın peşini bırakmadı...

Son gücü ile sellerin arasında Murat'a bir nefeste yetişebilmek için amansız bir mücadele verirken Eğilmezler köprünün üzerinden olayı istekle seyredip sevindiler...

Dikçe koşmak istedikçe, dere, düşürdü, sürükledi, yorgun ve pejmürde kaldı... Daha arkasından ulaşamadan, kanlı ve çamurlu akan seller, Murat'ı, susturup, porsutup kenara fırlattı... Dikçe koştu, koştu, yıkıla büküle Murat'ın yanına ulaştı... Gözlerini kırpmadan yerde yatan oğluna baktı... Ne yüzündeki eski tebessüm, ne de gözlerinde, bakarken insana gülen pırıltılardan bir emare vardı... Dudaklarında kıpırdanış yok, tek çift söz konuşamayacaktı... Sapsarı, soluk benizli, şişkin karınlı bir Murat... Babasının, özenerek giyidirdiği elbiseleri lime lime, taradığı saçlarını hain bir el darmadağın etmiş...

— Murat, diye bağırıyor da...

O cıvıl cıvıl öten diller ve dudaklar. Hayata ve babasına ebediyen küskün...

Dikçe çaresiz bir çırpınışın mücadelesini veriyordu... Murat'ın damarlarına baktı, yüzündeki çizgiler acılarla kırıştı... Bacaklarından tutup, yukarı kaldırdı, ağzından çamurlu çamurlu sular boşaldıkça, karnındaki şişkinlik indi. Sonra incitmeden sırt üstü yatırıp, kollarından iki elleri ile tuttu ve başucuna geçip suni teneffüs yaptırdı... Ümit dolu hislerle, titreyen elini Murat'ın sükût etmiş kalbinin üzerine koydu... İki büklüm üzerine eğildi. Hayata kapanan göz kapaklarını kaldırıp sönük sönük olmuş yuvalara baka... Ne küçücük kalpten ne de o hayata neşeli pırıltılar serpiştiren gözlerden cevap alamıyordu... Ümitler kesildi, içine zehirli hançerler batar oldu... "Oooof', dedikçe dudaklarının arasından kızgın kızgın lâvlar boşalttı.

— Gelmez olsaydık Murat, gelmez olsaydık, diye hıçkırdı... N'ola gelmez olsaydık...

Yüzünde balçık balçık ıstırap terleri kabardıkça, hüzünlü gözlerden yumak yumak yaşlar sökülüp terlerin arasına ılgıt ılgıt karışıp aktı...

Murat'ı yorgun kollarının arasına alıp, ıslak ve lime lime olan elbisesinin üzerinden bağrına bastı... Titrek bakışları köprünün üzerine hiddet kusarken, seyirciler kıl payı bile yerlerinden

oynamamışlardı... Sol kolu ile Murat'ı sıkı sıkı tutarken acıdan dişlerini çatırdattı ve elini beline götürüp tabancasını çekti... Köprünün üzerinde bir karışmadır koptu ve atlılardan bir tanesi Yeşildere'den yana, öteki Çakılköy'den yana kanatlanmış gibi uçup gitti...

Dikçe kızgın kızgın tetiğe dokundukça, tetik zayıf bir sesle inledi. Titrek parmakla tetiği çekti, çekti ve sükûtu bozmayınca, yerdeki taşın üzerine fırlattı. Dudaklarından yine alevler döküldü... Tabancaya sitem etti:

— Sen de benim gibi hasta mısın? Dost diye yanımda taşırım, düşman mısın?

Tabanca, vurulan taşın üzerinde kırık bir ses çıkartıp toprağın üzerine düştü... Dikçe giden atlıların arkasından çatlarcasına baktı...

— Gidin, dedi, ne yana giderseniz gidin... Rabbim bizleri yüz yüze getirirse utandırmasın gayri... Murat bizden ayrıldı... Siz de bu dünyadan...

Hem yürüdü, hem de gözlerinden kanlı kanlı yaşlar toprağın üzerine döküldü... Dolan, taşmak isteyen bir volkan gibi, sıcak sıcak, tuzlu tuzlu yaşlar aktıkça Murat'a cevapsız kalan sorular sordu. Kolların arasında yatana Murat'ın sönük gözlerine baktıkça, ayakları toprağın üzerinde zorla sürüklendi...

Yüreğinin başından bir parça kopup, kollarının arasına verilmişti... Kendisini Murat'ın sebebi olarak düşündükçe, vicdan azabı bağrına bıçak bıçak battı...

— Eğilmezler, diye homurdandı...

Göz yaşları Murat'ın üzerine üzerine döküldü...

— Murat'la birlikte siz de gömüleceksiniz, siz de... Tek sebep siz oldunuz it dölleri... Sizi köpekler gibi vuracağım, köpekler gibi... Artık Eğilmezlerin hanesine baykuşlar konacak, can olan can kalmayacak caaan...

Yeniden hıçkırdı, titrek gözler Murat'ın sönük gözlerine baktı, soluk yüzünde bir şeyler aradı, aradıkça içten içten söküldü:

— Sen doğru söylemişsin Murat. Yüzünde gül bitmemiş oğlum. Kırılası parmaklarım bitmiş... Ben de gönlün olsun diye buralara getirmiştim. Barışamadım geri döndük.. Artıp hep küskün durursun, gönlün olmadı. Yüzünde iz bırakan parmaklarım, şimdi gönlümün başında kanlı izler bıraktı... Aaaah bir gözlerini açabilsen de baksan... Nasılsa elimden kaçtın hay oğul? Nereden çıkıp geldi o it dölleri? Şimdi nasıl olur da barışırız Murat? O baba diyen dillerin nerede? Bülbüller gibi şakıyan dillerin... Yine "Gelmem"de bana hadi... "Gelmem" de, itiraz et, kızmam artık.

Hıçkırdı, olduğu yere diz çöktü... Sözlerinde sızılı bir inleyiş vardı:

— Barışamayız artık be, barışamayız değil mi? Bana hiç söylemezsin değil mi Murat, söylemezsin artık... Desene oğul, barışmamız Yevmülkıyamete mi kaldı? Desene kurban oğul deee... De ki içime diken diken batan zehirli hançerler çekilsin...

— Bana gelmiyoorum de, itiraz et. Korkma, o kırılası parmaklarım sana ilişemez...

Istırabını içine göme göme yürüdü...

— Keşke sılada hizmet hasreti beni yakar olsaydı... Olsaydı da varıp yad ellere mekân etseydik... Ama çaresi yok, olacak bu... Hep iyi olur diye buraları bekledim Murat... Mücadelenin kurbanını körpeden vereceğimi bilseydim, giderdim buralardan... Giderdim de bir daha bu yana bakmazdım... Varıp yad ellerde hizmet eder kardeşlik kurardım...

Kara haber dillerde misafir kalmaz... Kerim telâşlı telâşlı dar nefes alıp veren atını, kitaplığın önünde durdurup içeri girdi...

Kahvehane kitaplık olalı, Kerim'in burada görünüşü ancak hâdise çıkarmak için olurdu... İçeride oturanlar Kerim'i görünce heyecanlı anlar yaşamıştı...

— Heey, diye haykırdı...

İçeride olardan gözden geçirdikten sonra, alaylı alaylı gülümsedi...

Kara Ali'nin, Cemo'nun ve Köse Çetin'in neşeleri iyice kaçmıştı... Cemo ayaklandı. Kara Ali ayaklandı, Garip ve Köse Çetin ayaklandı... Bu ağır ağır hareket ediş, Kerim'e sıkıntılı terler döktürürken Kerim birkaç cümle sıraladı:

— Hâlâ o adamı köyce baştacı edersiniz, dedi. Onun yaptığını dini ayrı gâvur bile yapmaz, dini ayrı gâvur bile...

Kara Ali ufak adımlarla Kerim'e yaklaşırken, Cemo ve diğerleri de birbirlerini takip etti...

Kara Ali asık suratla sordu:

— Kimden bahsedersin Kerim?

Korktuğu yüzünden belliydi. Çekingen bir tavırla cevap verdi:

— Dikçe'den, Dikçe'den bahsederim...

— Yine ne yaptı Dikçe?

— Ne mi yaptı... Birazdan hepiniz şahit olacaksınız... Belki de utanmadan kucağına almış geliyordur...

Cemo daha fazla dayanamadı, kitaplığın dolusunca haykırdı:

— Ne gevelip durursun? Dilinin altındakini deyip de kurtulsana...

Kerim Cemo'ya isteksiz isteksiz baktıktan sonra, alçak bir sesle karşılık verdi:

— Birazdan bu heyecan hiç birinizde kalmaz... Üzüntünüzden konuşmak bile istemezsiniz, konuşmak bile... Düşmanıyken benim gözlerim doldu, ağladım...

Cemo, Kerim'in sözlerinden birşey anlamayınca, Kerim'in yakalanndan sıkı sıkı tutup silkeledi...

Yeniden haykırdı:

— Söyle, ne oldu derim?

Kerim yakalarını Cemo'nun elinden kurtaramamıştı... Sallandı sallandı ve kitaplığın içini telâşa düşüren bir haber verdi:

— Dikçe Murat'ı suya atıp boğdu... Gözlerimle gördüm, gözlerimle...

Kara Ali beyninden vurulmuşa dönmüştü... Cemo, "Yalan" diye bağırırken yakalanndan sıkı sıkı tuttuğu Kerim'i masaların

üzerine kuvvetlice itekledi... Ve Cemo'nun sesi duvarlarda yankılar yaptı:

— Yalancılığın bundan şerefsizi olamaz... Ondan daha fazla namussuzluk kimseden beklenemez...

Kara Ali konuşmadan dövüşen bir insandır... Yeşildere'nin kitaplığı hallaç pamuğu gibi atıldı... Cemo bağırırken el ayak kıpırdatamayan Kerim, Kara Ali ile Çetin'in yumrukları altında ecel terleri döktü... Kerim kıvrandıkça Garip tepti, tepti, tepti... Az sonra kitaplığın içindekiler dere kenarına giden yolu doldurup taştı...

Kerim arkalarından zorla konuştu:

— Bana inanmayanlar Dikçe'ye karşı çıkıp marifetini alkışlasın. Jandamalara bile haber ulaştı... Belki de yolda yakalarlar onu, köye bile gelemez, köye bile...

Halkın çılgınlar gibi yollara düşmesi, Hatice Ana ile Gül'ün yürekleri başında top top ateşler yaktı... Kara Ali'yi gördüler, Cemo'yu gördüler, Garib'i gördüler... Bunlar boş yere koşmazlardı... Hatice Ana arkalarından ağız dolusu bağırdı, boğazını yırtarcasma bağırdı da bir kul dönüp cevap vermedi:

— Cemoo... Cemoooo... Gariiiip, Kara Aliiii...

Recep Ağa ile Nazlı, Hatice Ana'nın sesini duyar duymaz dışarı dökülmüştü!.. Hatice Ana koşuşanların arkasından ağıtlar söyledi, figanlar etti... Saçlarını yolup başını taşlara vurdu... Gül donmuş bir insan gibi yerinde çakılıca kaldı... Sadece gözlerinden sessiz sessiz yaşlar aktı...

Nazlı titrek bir sesle Hatice Anaya sual etti:

— Hatice Ana, kölen olayım haber ver... Neden figanın arşa çıkar...

Hatice Ana hıçkıra hıçkıra cevap verdi:

— Dikçe'm, Dikçe'm, dedi... Dikçe'me bir şey oldu... Köy hep dere kenarına akın etti...

Sızlandı, figanı gök kubbede düğümlendi... Recep Ağa'nın soluk yüzüne baktı, yalvardı:

— Ne durursun emmisi, sen ne durursun buralarda... Dikçe'm şimdi ne hallerdedir bilir misin?

Recep Ağa şaşkınlıktan durduğu yerde iki tarafa hafif sallandıktan sonra kızgın konuştu:

— Dikçe'ye kimse dokunamaz, anlıyor musun kimse... Ona dokunan eller teneşire gelir, teneşire, diye bağırıp yürüdü...

Deli Sinan yine değnekten atına binmiş, yollarda tozu dumana kata kata koşuyor, hem de ortalığı yırtarcasına bağırıyordu...

—Yalandır, yalandır, itler, köpekler, yalandır, yalaaan, diye naralar atarken, ağzındaki köpükler havada balonlaşıyordu...

Hatice Ana, Sinan'ın ağzından dökülen sözleri duyunca içinden gelenlere gerçeklilik tanıdı...

Figanlar figana karışarak etrafı yasa boğa boğa çırpındı...

Gidenler bölük bölük koşup Dikçe'ye karşı durdu... Murat'ı Dikçe'nin kollarında cansız görünce, elleri yanlarına düşüp dilleri lâloldu...

Dikçe karşısında duranlara acı acı bakışlar gönderdi, doluktu... Göğsünü çeke çeke bir nefes alışı vardı... Boğazında buruk buruk tıkanan yutkunuşunu bitiremedi... Her göz bir başka türlü baktıkça ezildi... İki söz bir büyü sayılırdı ya işte öyle..

Murat kollannda iyice ağırlaşmıştı... Cemo kollarını uzatıp Murat'ı almak isteyince, Dikçe'nin içi parça parça olmuştu. Gözleri yeniden sulandı ve yumak yumak sökülmeye başladı... İtirazlı itirazlı Murat'ı bağrına basıp "Yok" der gibi kafasını salladı... Ayakları zorla sürüklendi.

Kara Ali Dikçe'nin önünde durup kederli bir sesle sordu:

Dikçe dilsiz gibi Kara Ali'nin yüzüne baktı... Sanki dili tutulmuştu da yutkundu bir söz edemedi... Kara Ali'nin sorusuna cevaben kollarını biraz yukarı kaldırıp, "Bak" demek istiyordu... "Ne olduğunu daha bilemedin mi? Ruh gitti, ceset kollarımın üzerinde. Anasına götürüyorum." İçten bunları düşündü, hıçkırdı... Dikçe hıçkırdıkça Cemo acıdan zorla konuştu:

— Dikçe, söylesene Murat'a ne oldu?

— Dikçe, Kerim der ki Murat'ı elleri ile suda boğdu. Şimdi de köye getirir... Konuşsana, sen hiç konuşmayı bilmez misin?

Dikçe'nin ıslak üzerinde, acı bir titreyiş belirdi... Tüyleri diken diken vücuduna batarken, ürperdi...

Rengi biraz daha soldu, sarardıkça sarardı, inleyen bir ses zorla boğazını yırnp çıktı:

— Murat'tan sonra da onların mezarı kazılacak, onların... Herkes başını önüne eğip durdu... Kafaların içinde bir şüphe mekanizması işlemeye başlamıştı.

Üzerinde dolaşan bakışlar, ona karşısındakilerin içgüdüsünü, rahatlıkla anlatmaya yetiyordu... Bu tutum Dikçe'yi daha da halsiz düşürmeye yetti... Üzerinde gezen gözlerin sahibine, zayıf bir sesle hitabetti:

— Yıllardır birlikte mücadele verdiğim arkadaşlarım... Gözleriniz beni itimatlardan uzak olarak seyreder... Demek bütün güveniniz bu kadardı ha? Ben beş yaşındaki bir sabiyi, öz yavrumu, suya atıp boğacak kadar adiyim, öyle mi? Demek ki beni tanıyamamışsınız... Ben yıllardır sizin acılarınızla sızlandım. Siz çabucak düşman sözüne teslim olmuşa benzersiniz... Hem de benim bu en müşkül, en acılı günümde...

Kara Ali titrek kollarını Dikçe'nin önüne uzatırken, doluktu:

— Biz seni çok iyi tanırız Dikçe... Bize güvenmelisin, seninbaşın ağrısa bizim kalbimiz parçalanır. Derdinle dertleyiz. Aldırma düşman sözüne. Ver, ver Murat'ı da biraz da ben taşıyım, yorgun düşmüşsün...

Dikçe "Hayır" der gibi kafasını salladıktan sonra konuştu:

— Hayır hayır, kimseye vermem. Onu anasına götürüyorum... Koça, boynuzu yük olmaz... Hem Murat'ın son zahmetidir bu, son...

Cemo:

— İt dölü, diye homurdandı. Nasıl da yalan söyledi...

Dikçe dişlerini kırarcasına sıktı:

— Hep onların yüzünden oldu, tek tek ölecekler, tek tek...

Köpekler gibi uluya uluya can verecekler. Tıpkı köpekler gibi...

Dikçe Murat'ı kollarından kimseye vermedi, karşılamaya gelen kafile ıstırabı yudum yudum içerek, arkasından ve yanından yas tutarak ilerledi...

Gökyüzünde uçuşan bir katar kuş, yeryüzünün sessizliğini bozarken, iki jandarma ile bir başçavuş da Yeşildere'ye yaklaşıyordu...

Kafile yaslı yaslı Yeşildere'ye girerken, kalabalığı gören Recep Ağa, Dikçe'nin kollarında taşınan Murat'a baktı... Artık dizlerinin kuvveti yürüyemeyeceğini ikaz ediyordu... Bakmaya hiç dayanamadı, kalabalıktan yana arkasını dönüp elini gözlerine kapak yaptı.

Yaslı kafilenin sessizliğini Sinan bozuyordu... Değnekten atının üzerinde, hep aynı sözleri tekrarlayarak koştu... Hem kalabalıktan yana bakıp hem de:

— Yalandır, itler, köpekler yalandır, diye biraz daha yaklaşmak için koştu... Mesafe daralınca, Sinan'ın son sözleri yutulamayan bir lokma gibi boğazına tıkandı:

— Yaaa...

O mânâsız bakışların önlerindeki bentler açılınca, daha da mat bir hal aldı. Pırıltılar ıslak ıslak yansıdı... Direksiz göklere baktı baktı ve değnekten atını oldum olası adımlarla, yine bilinmeyen yollara saldı...

Kafile köyün içine girince, adımlar Hatice Ana'nın kapısından yana atılmaya başlamıştı... Hatice Ana ile Gül'ün gözleri önce elem dolu pırıltılar sundu, sonra kalabalığın arasında Dikçe'yi aradı... Dikçe vardı, vardı ama Murat neden Dikçe'nin kollarındaydı. İşte buna bir türlü mânâ veremedi.. Yerlerinde çivilenmişçesine durup ürperen bakışlarla Dikçe'nin kollarına uzun uzun bakışlar gönderildi, uzun uzun...

Köyün içinde itler ulurken gökyüzünde kargalar bile figanlar gönderdi.

Kalabalık gittikçe evin önüne yaklaşırken Dikçe adımlarını

zorla sürükledi... Gözleri anası ile Gül'ü bulunca, içinden kaynayan suları boşalta boşalta onlara yaklaştı...

Gül'ün gözleri irildi, Nazlı düşmemesi için destek olup kolundan tutarken, Hatice Ana'nın Dikçe'ye hitabı duyuldu:

— Dikçeeee... Bu kalabalıkla ne getirirsin? Düğün mü var...

Doluktu... Boşalmak istiyordu...

— Düğün, dedi, ana düğün, Murat'a düğün kurarız. Kurarız da sen bilmez misin?

Hatice Ana neye dönmüştü...

— Dikçeee, diye tekrarladı... Nedir o getirdiğin?

Dikçe kederli başını zorla yukarı kaldırdı. Artık kolları Murat'ı güçlükle kaldırıyordu. Ağlayan bir ses cevap oldu:

— Ana Murat'ı getiriyorum. Onu kollarımdan ancak sen alabilirsin...

Hatice ana çarpuk çurpuk yürürken Gül hıçkırıklara gömüldü... Allah'ın verdiği nefesi bile güçlükle alıp verirken, Nazlı'nın kollarına pelte pelte yığıldı...

Hatice Ana, güngörmüş, çile çekmiş bir kadındı... Gözlerinden yaşlar aktı, ayakta zor durdu, ama, Dikçe'nin getirdiği emaneti alabilmek için dişlerini sıkıp zorla güç kazandı... Kollarını uzattı, dudaklarını kırış kırış dişlerinin altına verip gevdi, gevdi, gevdi... Ana ve oğulun bakışları, yerdeki taşlara bile isabet etse delip geçerdi. İşte birbirlerine öyle baktılar...

Murat, Dikçe'nin kollarından Hatice kadının kollarına, yorgun bileklerine atlardan inen jandarmaların uzattıkları kelepçeler geçirilerek dolduruldu...

Dikçe jandarmalara kızgın kızgın bakıp bağırdı:

— Ben kaderi ilâhiye boyun eğdim... Görürsünüz ki ayakta güçlükle dikilirim... Öz bağrımdan kopan bir goncanın acısı beni cayır cayır yakarken bu fitne kelepçesinin kollarımda işi ne? Çözün bu demirleri çözüüüün...

Başçavuş metin bir cümle ile tesellide bulundu:

— Bunlan kanun karşısında anlat... Bizler de emir kullarıyız.

Hakkında ihbar olundu. Denilir ki oğlunu suya atıp boğmuşsun... Biz sadece seni tevkif etmekle mükellefiz. Bu vazifeyi de yapmış bulunuyoruz...

Etraftakiler, jandarma Başçavuşunun sözlerini duyar duymaz, Kerim'in sözlerini doğrular gibi kuşkulanmıştı... Diller sustu, herkesin içinde acımak denilen hisler gittikçe güç kazandı...

Artık bu, kaderin çekilmez nedeninden birisi oluyordu.. Sonra Nazlı'nın kolları arasında kriz geçiren Gül'ün gözlerine ve son defa anasının kollarındaki Murat'a... baktıktan sonra... Titreyen dudaklar içlere hançer hançer saplanan kelimeler dizdi:

— Ana, dedi. Murat'ı Murat'ın yanına götür. İkisinin mezarı üstüne al ala güller dik. Gonca gonca olsun...

Vicdan Azabı

Kaza'nın adliye binası, tipik bir davanın seyirci kitlesi ile dolup taşarken, mahkeme bütün heyecanını ayakta tutarak devam etti...

Hâkimin, tecrübelerden ağaran saçları, gözbebeklerindeki heyecanı eritebilmekte acizlik çekiyordu...

Herkes derin bir sükûnetin atmosferinde bekleşirken hâkim suçlu koltuğunda oturan Dikçe'yi defalarca süzdü... Karmakarışık düşünceler, yılların tecrübelerini bocalatabiliyordu... İç dünyasına daldı, gözleri Dikçe'nin üzerinde ısrar ettikçe yüzündeki çizgiler çoğaldı.

Olgun bir sesle Dikçe'yi hırpalamadan konuşmaya başladı:

— Anlat bakalım Mehmet. Başından sonuna kadar... Olup biten ne varsa tek tek anlat...

Ürkek ürkek bakışlar ve vicdan azabının verdiği suçluluk, onu iyiden iyiye yıpratmıştı... Köyünden gelenlerle gözlerini karşılaştırmamak için, bakışlarını suçlu suçlu ayaklarının dibine akıttı... Hazin bir ses adliye koridorlarını doldururken hâkim dahil, herkes dikkatle Dikçe'yi dinledi...

— Murat'la birlikte dere kenarı denilen tarlamıza gezinmeye çıkmıştık. Dere aralıksız yağan yağmurların birikintisi ile âfet olmuştu... İkimiz birden el ele tutuşup kulübenin yanından, azgın azgın akan derenin yanından, indik... Çağlayışı, kükreyişi, bulanık bulanık başını taşlara vuruşu ile bir âlemdi... Gözlerimiz karşıdaki köprünün üzerine takıldı... İşte bütün mesele de o köprünün üzerindeki eli tabancalı heriflerle başladı. Köprü ile bulunduğumuz yerin arasında 30-40 metrelik bir mesafe vardı.

Tabancaların patlayacağını bekleyip ben de elimi belime atmıştım... O ara Murat'ın eli elimden düştü... Köprünün üzerinde bulunan Kerimle Keçi Selim de robot gibi kalakalmıştı... Yerdeki taşlar kımıldadı da onlarda kımıldama olmadı... Şaştım, bir mânâ veremeden hep oraya baktım... Meğer o şeytan beyinler, arkamda olup biteni seyre koyulmuş... Az sonra azgın sellerin arasından, ömrümce kulaklarımda çınlayacak bir ses "Babaaa" diye yankılaştı... Arkama döndüğümde, Murat çoktan sellerin arasına katılmıştı bile...

Arkamdan kahbece sıkılacak kurşunları unutup Murat'ı kurtarabilmek için dereye girdim... Ben arkasından yetişinceye kadar, Murat derenin kenarına fırlatılmıştı... Kaldırıp karnındaki suyu boşalttım, nafile... Murat dünyaya çoktan veda etmişti... Bildiklerimin ve olanların hepsi...

Sözleri biter bitmez, aynı eziklik ve ayın çöküntü ile yerine oturdu...

Seyircilerin arasında gözyaşı dökenler vardı... Var olmaya vardı ama itimatsız bakışların tehditkâr pırıltılarına katılan lanet okuyuşlar da görülmemezlikten gelinemezdi.

Hâkim Kerim'in künyesini okuyarak şahitlik için huzura çağırdı. Sonra:

— Söyle bakalım Kerim, görgü şahidi olarak neler bilirsin? İlk önce doğruyu söyleyeceğin için yemin et...

Kerim hâkimin arkasından yemini tekrarlarken Dikçe'nin vücudunda bir titreme başladı...

Kerim aynen şunları tekrarlıyordu:

— Doğru söyleyeceğime, namusum ve şerefim üzerine yemin ederim...

Dikçe adliyeyi yırtarcasına haykırdı:

— Vicdanları körleşen insanların, namus ve şeref sözleri itibara alınmaz. Onlar namussuz ve şerefsiz insanlardır...

Hâkim tahta çekicini bankonun üzerine vurarak sükût istedi... Kerim'in kin dolu gözleri alev alev parladı, sustu...

Hâkim Kerim'e sordu:

— Anlat bakalım Kerim, korkmadan, olduğu gibi anlat...

Kerim dişlerini sıkarak, öfkesini içine akıttı... Hâkime bakarak anlattı:

— Kardeşim Selim'le birlikte Çakılköy'e giderdik... Bahsettiği köprünün başına gelince, acı bir çığlık duyduk... Bir de ne görelim, Dikçe, Murat'ın bacaklarından tutmuş, kafasını düşman gibi azgın azgın akan suyun içine sokup çıkartır... Son sözleri hâlâ kulağımda çınlar:

— Öl, öl, diyordu... Sen büyürsen, dert olursun, dert...

Dikçe, Kerim'in suratına deli deli bakıp ayağa fırlayınca, jandarmalar önüne gerilip bağ oldu... Bir an o azgın dere gözlerinin önüne serildi ve Kerim'in anlattığı yalanları yapıyormuş gibi kâbuslar görmeye başladı. Salonun içi acı feryatlarla doluyordu:

— Yalan, yalan, diye bağırdı, bileklerinde ağırlık yapan demir kelepçeleri hiç acımadan dizlerine vurdu...

Dikçe hâkimin ikazı ile susuyor ve Keçi Selim aynen Kerim'in ifadelerini tekrarlıyordu... Dikçe kelepçeleri kararsızca döşüne vurup, sinirden dudaklarını geverek kan içinde bırakıyordu... Dikçe rahat durmayınca, hâkim jandarmalara dışarı çıkarmaları için emir verdi...

Jandarmaların kollarında dışarı sürüklenirken, dudaklarından akan kanlara bakıp kendisine aynen şöyle hitap ediyordu:

— Dikçe kendine gel... Allah kullarını çeşitli şekillerde imtihana tabi tutar... Dikkat et, imtihanı başaramayacaksın... Kimini para vererek, kimisini acılarla doldurarak, kimini fakirleştirerek, imtihan eder... Bana da acı verdi... Kadere rıza lâzım...

Jandarmalara döndü...

— Beni içeri götürün, dedi... Rahat duracağım...

Jandarmalardan bir tanesi durumu bildirince, Dikçe huzura alındı... Hâkim mahkeme raporunu okuyup okuyup düşündü... Dudakları acı acı burkuldu, arada bir de kafasını kaldırıp Dikçe'ye baktı... Rapora göre Murat'ın başında, ayaklarında, vücudu-

nun heryerinde yaralar vardı... Dikçe aynı şekilde hırpalanmış, yıpranmış ve muhtelif yerlerinden yaralar almıştı... Okudukça bunların muhakemesini yaptı... Hâkimin suratındaki çizgilere bakılacak olursa, üzüldüğü aşikârdı:

— Evet Mehmet, dedi... Konuşulanları dinledin... Şimdi söyle bakalım. Bir itirazın var mı?

Ne söyleyebilirdi ki:

— Ben oğlumu öldürmedim.

Suçsuzum, demek hiç bir şey ifade etmiyordu. Beklenmedik bir kıpranışla, kaşları birer yay gibi çatıldı ve kirpiklerinin aralarından elem dolu pırıltılar süzüldü... Acılı ve ıslak pırıltılar... Bunlar hâkime cevap oluyordu..

Hâkim mahkemeyi başka bir tarihe ertelemekte yarar gördü ve düşündüğü gibi de yaptı... Kara Ali, Cemo, Garip ve Çetin, köye girer girmez Pir Dede'ye gelip izahat verdi...

Cemo son fikirlerini açıklarken Pir dede'nin yüzündeki deriler kırış kırış oldu: Cemo şöyle demişti:

— Pir Dede ben çok iyi bir sonuç düşündüm...

— Söyle, akıl akıldan üstündür, derler...

— En son kararım odur...

— Dinliyorum...

— Kerim'le, Selim'i vuracağım...

— Olmaz.

— Neden?

— Bir insan öldürülerek zararsız hale gelmiş olmaz. Arkasında kalanlar da senin düşündüğün gibi yapar... Bana kalırsa, kurşunla susturulmak yerine, ıslah edip İslâm'ın safında, tövbekar olarak görmek daha iyidir.

— Bu mümkün olmaz...

— Bilmeyiz Cemo. Allah kimin kalbine yumuşaklık verir de kötü yoldan arınması için sebepler halk eder, bilemeyiz... Biraz daha beklemenizi isterim...

— Beklemek zararımıza oldu.

— Bakarsın düzelir inşallah... Tabii bu düzelmek de durup dururken olmaz. Bunun için bile çalışmak lâzım...

Cemo hiç konuşmadı... Kara Ali sükût ederek olayın mütelaasını yaptı... Anlaşılan, herşey bir müddet Pir Dede'nin dediği gibi olacaktı.

Pir Dede'den aldıkları nasihat üzerine, Cemo, Kara Ali ve Garip sabırla bekledi... Cemo boş vakitlerinde, Murat'ların mezarı üzerine gidip Fatihalar okudu... Murat'ı bir türlü unutamıyordu... Gül bir türlü kendisine gelemedi... Yeni kurumuş dudaklardan içli içli kelime döküldü:

— Sen, ben, Hatice Ana ve...

Gözleri, yaslı gönlünün ıstırabını damla damla taşırdı...

Nazlı, çocuğu beş aylık olduğu halde, sesli olarak, adını çağırmadı... Çocuğun adı Dikçe'ye sorulduğunda "MURAT" koyun demişti. Ve dediği gibi oldu...

Mahkemeyi dinleyip gelenlerin anlattıkları, onu biraz daha yıpratmıştı... Ne zaman gönlüne sızılar yerleşse, Allah'ına sığınırdı. İbadetleri ruhunu tedavi ettikçe, rahatladı... Günler hep böyle baka baka geçecekti... Zaman zaman buna bile razı oldu... Gelen sözler onu hırpaladı, rahatsız etti... "Allah'ım, dedi, Allah'ım"...

* * *

Kerim'le Selim kazadan dönünce, Pir Dede Kerim'e adam gönderip yanına gelmesini istedi... Gönderdiği adam az sonra geri gelince Pir Dede, bastonuna dayana dayana zorla dışarı çıktı... Yolunu Eğilmezlerden yana çevirip yürüdü... Kapılarının önüne gelip, nefesini genişletebilmek için beklerken, gözleri pencereye daldı ve öylece kaldı... Kerim'i pencereden bakar görünce durakladı ve az sonra Kerim'in öfkeli sesi duyuldu...

— Gene ne geldin Pir Dede? Biraz evvel de gönderdiğin adamı kovdum. Çekil git buradan, ben seninle görüşmek istemiyorum...

Pir Dede neye uğradığını bilmemişti... Bilmedi ama, ham bir

adam gibi yapmadı... Mülayim bir ses, arzuladıklarını anlattı:

— Ben de gidip Kerim'le biraz sohbet edeyim diye gelmiştim. Bir fincan kahveni içip gidecektim... Demek, misafire ikram edecek bir fincan kahven bile yokmuş ha?

Dokunaklı bir ses cevap oldu:

— Yooook...

Pir Dede sükûtu hayal içinde geriye dönerken:

— Bu adamların kalbleri mühürü yemiş olsa gerek, diye söylendi...

Eğilmezler bir köyü karşılarına almakla da kalmamıştı. Zaman zaman, saman altından su yürütüp, sinsi sinsi işler çevirip, fitneyi sürdürdü...

Gardiyan Dikçe'yi çileden çıkartan bir mektup getirdi... Zarfın sol üst köşesinde "GÖNDEREN GÜL" yazısı vardı... Zarfı acele acele açıp sırtını ranzaya dayayıp okumaya başladı...

Mektup, Dikçe diye başlamıştı...

"Derdim durup durup beni yeniler oldu... Murat'ın bacaklarını, tutup, insafsızca sellerin arasına katışın gözlerimin önüne geldikçe, dünyalar başıma dar oluyor. Dar oluyor da adını anmak, yüzünü görmek bile istemiyorum... Anlıyorsun değil mi?.. Senden, adından, mazide kalan hatıralarından bile nefret eder oldum... Ben de seni mert, şerefli bir erkek olarak bilmiştim. Ne bilem, öyle sandım. Bütün köylü gibi... Bundan geri can düşmanım oldun... Murat'ı rüyalarımda görüyorum: ana, ana, diyor... "Babam benden ne istedi de dünyaya doymadan sellerin arasına kattı?" Cezanı çek, Allah'ım o büyük Allah'ım, dilerim senin de Murat'tan daha güç yerlerde canını alsın...

Artık ayrıldık. Bundan böyle aramızdaki bağlar koptu. Daha gerisini o yüce Rabbıma havale ediyorum... GÜL..."

Parmağını şakağına dayayıp, ıstırap kümelerinin posasında eridi... Mektup, boşta kalan avcunun arasında kırış kırış can verirken çatlatan bir baş ağrısının gebeliğini çekti... Suratındaki

çizgilerin kırışları, iğneleşip iğneleşip beynine battı...

Gözlerinden damla damla zehirli yaşlar dökülürken, kafasını yukarı kaldırıp içini söken bir nefes aldı:

— Allah'ım, dedi, Allah'ım... Hayrın ve şerrin senden geldiğine inanırım... Kadere inandım... Güç bir imtihan bu ama, inan ki her hadisenin ardından sana biraz daha yakınlaştığımı hissediyor ve bu çekilmeyecek kadar zor günleri çekerek bile sana şükrediyorum...

Bu dalışı, içten içten kahroluşu... Her zamanki gibi gardiyanın gür sesi ihlâl etti...

— Dikçe. Ziyaretçin var...

Kara Ali tel örgülerin dışında kendisini bekliyordu... Adımları birbirine sarmaş dolaş olarak örgülere yaklaştı... Her hali ile acıların güç yetmezine, işkencenin çekilmezine duçar kalmışlığı, yüzünden okunacak kadar barizdi... Parmaklarını güçlükle tellere geçirip Kara Ali'nin yüzüne baktı:

— Hoş geldin Ali...

— Hoş gördük Dikçe.

Dikçe, Kara Ali'nin gözlerinin içine baka baka sordu:

— Köydekiler nasıl? Anam, lâle, Gül...

— Sorduklarının hepsi de iyi, selam söylediler...

— Aleykümselam...

— Anam hiç bir şey söylemedi mi?

Kara Ali zorla konuştu: Sesi kısık ve elemliydi:

— Selâm söyle, dedi, Mehmed'im üzülmesin, dedi...

Dikçe kederli başını yukarı kaldırıp, Ali'ye baktı... Islak gözleri, bükük boynu; karşısında bakanı efkarlandıracak kadar tabii idi... Titrek bir ses, zayıf hıçkırıkların arasından yükseldi:

— Gül, hiç birşey söylemedi mi?

Ali oldukça metin gözüküyordu. Teselli eden bir sesle hitap etti:

— Gül, kendisine iyi baksın dedi... Allah'tan Murat'ın yerine başka Murat isteriz... Metin olsun, dedi. Allah'a güvenenler,

imanı bütün olanlar yeise düşmez... O da düşmesin, dedi... Biz de toprakların üzerinde misafiriz...

Gardiyan zamanın tamam olduğunu bildirmek için yaklaşırken, Dikçe ağlayan sesle:

— Ali. Dedi...

— Söyle...

— Lâle'ye selam et... Gül'e gidip desin ki Dikçe'ye içinden geldiği şekilde uzun uzun bir mektup yazacaksın... Yazar yazmaz da er geç demeden bana getir... Getirirsin değil mi? Getir Ali mutlaka getir... Anamın ellerinden öperim... Var de ki... Ben Murat'la giderken yarı gönülsüz gibiydi... Sözünü tutmamış sayıldım. Beni affetsin... De ki Dikçe iyi... Sapasağlam... Çıkacağı günü bekleyip yatar... Gelir gelmez, ilk işi elini öpmek, sonra da Eğilmezler kan kusa kusa ölecekler... Anama öyle de. Dersin değil mi?

— Derim... Dediklerini aynen derim...

Gardiyan geldi... İkisini ayırdı... Dikçe ranzasının ucuna kadar gelip sırt üstü uzandı ve biraz evvel kırıştırıp cebine koyduğu kağıdı çıkarıp katlarını açtı... Elleri titrek titrekti... İçine çaresiz bir acı bıçak bıçak saplandıkça, tuzağa düşürülmüş kuş gibi çırpındı ve elinde kağıt, gözlerinin önünde kendisini teessüre sürükleyen yazı... Hem baktı, hem de Gül'den yana düşündü... Gözü yazılara takıldıkça "Gül bunu yapar mıydı? Gül düşman sözüne yenik düşmese, bana zehirden daha acı satırları ikram eder miydi." Diye, daldı, daldı, daldı.

* * *

Hava, ilk önce gökyüzünü sıkıntılı bulutlar ile donatır ya...? İnsan ruhu da bu karanlığın atmosferi içinde daraldıkça daraldı... Ve de her sıkıntının sonunda bir rahatlayış olur ya? İşte yine öyle oldu... Dikçe yeni gelen mektubu alıp açtı... Önce hüzünlü hüzünlü süzdü, sonra... Hani yeryüzünün, gökleri karartan bulutlardan sıkıntılarını sağdığı gibi... Dikçe'nin kirpikleri elem pırıltılı yaşlar sağıyordu.

Kağıdın üzerindeki imza Kara Ali'dendi... Dikçe Gül'den mektup beklerken, Kara Ali kendisi yazıp yollamış...

"Dikçe, diyordu. Canım kardeşim... Yanına vardığımda yüzüne karşı diyemedim... Bir sen, bir ben değil... Bütün köy doyasıya gözyaşı döktü... Bana hak vermelisin... Bu dar günlerinde sana bu haberi bildirmek doğru olmaz ama, ne var ne yok bilmelisin... Dilerim bütün acılarınız bununla biter olsun..."

Bir türlü mektubun sonu gelmiyordu... Satırların sonunu okumak için gücü kalmadı denilecek kadar, zayıf düştü... Mektubu tuttuğu elini ıstıraplı bir hareketle yanına bırakırken, dudaklarından içine alev alev akan bir isim döküldü... "GÜÜÜÜL" mektubun geride kalan kısmını okumaya pek cesaret gösteremeden, bir müddet dişlerini sıka sıka bekledi. El ve ayak parmakları ile oynayıp güç kazandı. Yine aynı kelimeyi tekrarladı. "GÜÜÜÜL..." Düşmanları güldürdün mü? Sende mi bu kara günümü gözledin? Olmaz olmaaaz. Diye kararsız bir çığlık atarak mahkumların yüreğini hoplattı... Sonra kendisine gelip mahcup mahcup önüne baktı. Üzerine çevrilen gözlere mukabelede bulunmak için sükût etti...

Herkes yine kendi alemine dönünce, elini titrek bir hareketle kaldırıp, mektubun sonunu okuyabilmek için çabaladı... Gözler satırların üzerinde gezdikçe yaşlar kağıdın üzerine damladı, damladı, damladı...

Kara Ali aynen şöyle devam etmişti...:

"— Dikçe, Murat'la Murad'ı yan yana koyduk... Hatice Ana üzerlerinde al al güller büyüttü... Büyüttü ama... Nasıl söylesem bilmem ki inan dilim varmaz oldu... Dikçe sen kaderi ilahiye inanan, imanlı bir insansın. Hatice Ana, Saadeti ebediyeye göçtü... Hem de namaz kılarken daha selâm vermeden Hakk'ın rahmetine kavuştu... Herkes kalp dedi geçti ama, tabi herşey ecelin bahanesi... Elbette, ölmek, doğmak kadar tabii bir haktı... Doğmak kadar mukadder... Elbet doğan her canlı ölecekti... İşte bununla beraber geride kalanlar için, üzülmemekte elde olan

şey değil..."

Dikçe'nin elindeki mektup ranzanın altında uçuşurken, yatağın üzerine yüzükoyun yatıp kederini, yorganla yastığın arasına gömdü...

Sıkıntılı hava, göklerin topladığı siyah siyah bulutların sıkıntısını boşaltırdı ya, işte öyle... Dikçe'nin gözlerinde biriken bulutlar da iplik iplik söküldü. Tuzlu ve sıcak damlaları akıttıkça, yorganın üzeri buhar buhar terledi... Acılı parmaklar yatağı deldi... Artık zayıf bir ümit, kırık kırık hayaller dizisinin pazarı oldu. Düşünceleri, iç dünyası bile kan ağlarken aklından şöyle geçti:

— Evvelden sen, ben, Hatice Ana ve Murat'tık... Şimdi, şimdi, eğer sen de benden kopmamışsan... Sen ve ben kaldık... Sen.

* * *

Dikçelerin hanesine kara kara kilitler vuruldu... Kuşlar ötmez, kervanlar geçmez oldu... Kilit vurulan kapının sövelerinden evin duvarlarına kadar yaslı... Bakan göze bir gariplik manzarası arz eder oldu...

Diller zaman zaman Hatice Ana'dan, Abdulkadir'den, Murat'lardan söz ederek burkuldu...

Buralardan havadisler verirken hep akla "Gül" gelecek... ya Gül...? Bu kapıya kara kilit vuruldu da Dikçe'nin gözünden gönlünden, hayallerinden geri etmediği Gül nerelere gitti... Kendi huyunca, gelenek ve göreneklerine göre büyütülmüş, İslâm'ın çizgisi üzerinden ayrılmayan köyün bütün kadınlarına kızlarına İslâmi bilgiler veren Gül... Bu işlerden vaz mı geçti. Kaderin cilvesine teslimiyet gösterip zebun mu düştü?

Aslında gönüller böyle şeyleri arzulamaz... Arzulamaz ama, bu kadar acıların ardından, eski günleri, eski fikirleri yaşayabilir mi? Yine eski aşk, eski şevk, eski gururla, kadınları başına toplar da eski heyecan dolu sesiyle:

— Analarım, bacılarım, kardaşlarım. Bu dünya tıpkı bir rüyaya benzer. Yarın gözlerimizi açtığımız vakit, bu uykudan uyanmış olacağız. Onun için her an üzerimize düşecek vebali ve ahirete

olan hazırlığımızı yapmalı, diye gürleyip sonunda "Evladı yetiştiren analardır, ana çocuğuna ilk terbiyeyi, iyi huyun temelini veren en faziletli öğretmeni ve bulundukları yuva da en şerefli mektebidir... Babalar, dışarı kuşudur... Çocukların veballeri daha çok analardan sorulur... Onlara iyiyi öğretebilmek için önceden öğrenmek lazımdır... Bilgili bir ananın kucağında büyüyen çocuk cemiyetin baş bağlamaz yarası olmaz... Çocukların yıkılmaz temelini önce analar atmalıdır... Bunun için de "Beşikten mezara kadar" hadisine sarılıp öğrenmeliyiz... Peygamberimize gelen ilk emir ve Kur'an'ın baş yazısı "İkra" suresi ile değil mi?..."

Gül sımsıkı sarıldığı davasında yine eskisi kadar heyecanlı mıdır?

O kilitli kapıya göklerden uçuşan kuşlar bile yas tutarken, elbette akla... GÜL, GÜL, GÜL, gelir...

Gül gelir ama, sakın Gül deyince Dikçe'nin hapse giderken anasının kollarına teslim ettiği emanetin üzerine dikilecek "AL AL" olsun dediği Güller değil. Dikçe'nin hayatta tek tutar dalı olan hayat arkadaşı Gül'den düşünülür... Acaba o ne haldedir? Herkesin aklına gelen bu... "Gül"?

* * *

Bahar yine gonca gonca güller devşirdi... Kokuları insan ruhuna, tatlı tatlı rüzgarın ucundan ziyafetler sunarken, gözler ağaçların, meyve yüklü dallarında, yeşil yeşil yapraklarında ve etrafta filiz filiz serpilen çiçeklerden kalırdı...

Gök mavi, toprak yeşil, gözler tabiatın bu zevkli manzarasına baktıkça, hasretlerini giderirken Dikçe'siz Yeşildere her hali ile sessiz ve garipti...

Gül'ün, bugün yine toplantı hazırlıkları var... Yeşildere'nin kadını kızı bugün yine onu dinlemek için sabırsız... Gül kırık kırık ümitleri bir yana bırakıp yapacağı gün için okudu ve hazırlandı... Uzun zamandan beri benliğini sıcak sıcak eriten, ince ince bir sızı, yine düşüncelerin potasında elek gibi elenirken toplantıya hiç gelmeyen altmışlık bir kadın geldi... En erken gelen misafir

de bu oluyordu... Gül şaşırmıştı... Her şeyi unutup yaşlı misafirini buyur etti...

— Hoş gelmişsin Hüsniye hala. Bu köyde sen de toplantılara geldikten sonra, artık herkes bu işi yapar demektir... Nasıl sevindim bilemezsin...

İhtiyar kadın Gül'e yorgun bir tebessümle baktıktan sonra, köşe başına oturdu:

— Hele bir nefes alalım kız. Geldim işte...

— Al, al Hüsniye hala, şaka yaptım...

Biraz dinlendikten sonra Gül'e sordu:

— Bugün çok gelen olur mu?

— Olur olur... Bazen oturacak yer bile zor bulunur... Hele sabırsızlanma Hüsniye hala.

Hüsniye hala kekeledi bocaladı, Gül'ü manalı manalı seyretti ve:

— Gül kızım, ben aslında senin dediğin gibi sohbetini dinlemek için gelmedim... Sana bir şeyler söyleyip gideyim dedim... Konuşalım da kalabalık olmadan gideyim bari...

Gül ıssız kalan bir yuvayı bırakıp kapısına kara bir kilit vurup babasının duldasına sığınmıştı... Hep kilitleyip bıraktığı kapının hasretini çeke çeke... Geceler, uykusuz gözlerine dikenleşip bata bata, günler gözlerinde asırlaşa asırlaşa, bildiklerini bilmeyenlere öğretip, daha faideli olabilmek için okuyordu... En büyük tesellisi okuyup anlatmak olan Gül, uzayan zamanlara ve ıstıraplara böyle tahammül gösterirdi...

Her dinleyici bu büyük insanın faziletli düşüncelerine talebe olmaktan zevk ve gurur duyuyordu... Ya Hüsniye hala?

Gül, Hüsniye halanın kendisini dinlemeye gelmediğine üzülmüştü... Üzülmüştü ama, belli etmeden arzularını sorup hassas davranmaktan da öte kalmadı...

— Söyle Hüsniye hala... Sohbetimize katılmasan bile dinlerim. Sakın hatırına birşey gelmiye...

Gül'ün misafirperverliği, Hüsniye halaya cesaret verdi ve için-

den geçenleri usta bir laf ebesi gibi saydı... Önce ezildi, büzüldü, nazlandı, süzüldü ve ağzındaki baklayı aheste aheste çıkardı:

— Bak kızım. Şu anda büyük bir vebal altındayım. Bana da sorarsan senin için en hayırlısı budur...

Gül meraklandı, heyecanı büyüye büyüye Hüsniye halanın sözlerinin devamını bekledi...

— Anlat bakalım Hüsniye hala, benim için hayırlı olan nedir?

Hüsniye hala anlattı:

— Kızım, dedi. Hayat senin anlattığın gibidir ama, ömür tüketmek de benim söyleyeceğimden başka değil. Sen aleme öğüt verirken kıt düşüncemle sana akıl vermiş gibi olmayayım ama. İnsan dünyaya bir kere gelir. Ben de bir ara uzun uzun düşünür oldum. Bilirsin severim seni. Vallaha, hem billaha severim... Gül, ben olsam...

— De bakalım Hüsniye hala, sen olsan ne yaparsın?

— Ne mi yapardım?... Bak kızım, az çok bizim de bize göre tecrübemiz var... Ben olsam vallaha da billaha da öpöz taptaze yavrumu azgın kızgın sellerin içine katan herifin nikahına bağlı kalmam. Onu çatlatabilmek için, baş düşmanına varır...

Odanın içini dolduran şiddetli bir ses duvarlara şamar şamar indi...

— Hüsniye hala, Hüsniye hala?... Şu yaşına kadar hayıra yaramamışlığın yetmez gibi, şimdi de gammazlık edip ahiretini de yıkar olma... Elbette bu toprakların altı da var... Allah'ın karşısında bin bir ayağın bir ayak üzerine basacağı mahkemeyi kübra var. Biraz da bunları düşünür ol... Gözler yumulup toprağa katılırsa, her şeyin biteceğini sanma... Yaşlısın, hayır öğütlersen, başımın üzerinde yerin var. Eğer böyle konuşmak için gelmişsen, kapı karşı tarafta... Yürü, yürü...

Hüsniye hala aradığını bulamamışlığın ızdırabı ile süklüm püklüm kıvrana kıvrana son sözlerini harcamaya çabaladı:

— Bak kızım, sonunu dinlemeden ne bağırırsın. Ben senin iyi olman için uğraşırım...

— Hüsniye hala, Dikçe'nin hakkında kötü düşünen beyinler, kötü kötü dönen diller yalancıdır. Şerlidir, küfürlüdür... Ben daha taze bir gelinim, kocamı dört gözle beklerim... Herkes konuşa dursun, kervan yoluna devam ediyor...

Hüsniye hala kızdı, bozuk bir asapla Gül'e bakıp son cümlelerini sıraladı...

— Uzun sözün kısası, ben insanlığımı yapayım da sen ne dersen ona göre olsun... Eğilmezlerin Selim ağa der ki: Ben Gül'ü hoş niyetle isterim.

İşte bu sözleri evin içindeki havayı tutuşturdu... Gül Hüsniye halanın yüreğini hoplata hoplata kapıyı gösterdi:

— Hüsniye halaa... Baş Cadalooooz... Çık git buradan, diline eşşek dikenleri batasıı.... Nasıl dilin döner de böyle dersin?.. Kim dedi ki Gül aslan yatağında köpek kışlatacak? Git buradan git, ecelin elimden olmaya giit... Dikçe aslanlar gibi geri dönecek, aslanlar gibi... Git seni gönderenlere de ki... Taze mezarlar kazsınlar. Taze taze... Git yoksa, yaşlı demem, sokak kapısına kadar sürüyüp köpek leşi gibi dışarı ederim...

Hüsniye hala önce, ince bacaklarının üzerinde titreye titreye durdu... Sonra irileşen gözleri ile sokak kapısını zorla bulup arkasına korka korka bakınarak kaçtı... Hüsniye hala kaçtı, Gül arkasından öfkesini yeninceye kadar bağırdı:

— Senin yaşındakiler, yuva yıkmayı değil, yuva yapmayı, öğütler... Bu dünya senin bildiğin gibi hiç değil... Seni de alt eder... Yarın yevmülkıyamette, verebileceğin imtihan için çalış... Yaşından, bükülen belinden, ağaran saçlarından utan, utan...

Gül yüreğini ferahlatıncaya kadar bağırdı. Hüsniye hala dışarı çıktığında, Kara Ali de kapının önünde bekliyordu... Bir Hüsniye halaya baktı, bir de Gül'e... Gül'ün yüzü kırışık kırışıktı... Üzüntü çizgileri gözlerinden yaşlar getirmişti... Hüsniye halanın kaçışı da dikkate değerdi hani. Kara Ali bu soğuk manzarayı istemeye istemeye seyretti.

Gül, sokak kapısının önünde bekleyen Kara Ali'yi görünce, ka-

fasını önüne eğip sükût etti.

Kara Ali bir şeyler döndüğünün farkındaydı ama, fazla birşey anlayamamışlığın merakı ile sordu:

— Bu kadının burada ne işi var?

Gül garip hislerin etkisi altında ağlamaklıydı... Boynunu bir yana yıkıp bekledi... Kara Ali daha fazla üzerine varmak istemiyordu... Hüsniye halanın arkasından kızgın kızgın baka baka Gül'e hitap etti:

— Cemo kazaya gidecek... Dikçe senden mektup bekleyip durur... Tezelden birşeyler karala da gönderelim derim... İyice yaz; uzun olsun demişti...

Gül aynı ıstırabın çarpıntısını çeke çeke, dönüp eve girdi... Kağıt kalemi aldığında, gözyaşları ak kağıdın üzerine nakış nakış dökülürken, titreyen parmakları, gönlünün feryadını gözyaşından çiçekler yaparak kağıda işledi... Ve mektubunda "MÜSLÜMAN BİR TÜRK GENCİNE TAKDİMDİR" diye başladı...

"Sabah akşam yollarını beklerim, Güllerin arasında dikenler biter deyip de, o gonca gonca açan güllerin kokusundan mahrum oluyoruz ya. Çektikçe şükret Mehmed'im... Çektikçe şükret... Allah şükredenleri sever.

O yaslı duvarlar, yüzünü asıp sana matem tuttukça, dünyevi acılar omuzlarında çekilmez gibi büyüdükçe, sen Allah de. O kurtarıcı ve rahatlatıcıdır... Ben hep öyle yaparak zaman geçiririm Mehmed'im? Sen de öyle yaparsan zaman çabucak eriyip gider.

Ölüm kısa bir ayrılıktır yiğidim, suyu ekmeği biten, dünyadan nasibi kesilen gider... Acıyıp yanmamak elde değil ama, dua et Rabbim ahirette bizleri onlardan ayırmasın. O yüce Peygamberimiz Muhammed Mustafa'nın bayrağı altında, bütün ümmeti Muhammed'le birlik eylesin... Sen hep böyle dua et, Allah büyük, en adil şekilde yargılayıcıdır... Gücümüzün yetmediklerini hep O'na havale etmekten başka çaremiz yok...

O yanık buğdayların, üzerine merhem merhem inip küfrün yüzünü şamarlayıp, silahlarını işlemez hale getiren, bulutsuz

göklerden sicim sicim alevlerin üzerine serpilen, o ilahi rahmetin sahibine şükret...

Sakın hayatın ufak tefek cilveleri gönlünü çubuklamasın Mehmed'im, azmin, şevkin, gücün artsın, gönlün kararmasın... Çetin imtihanları başarı ile verebilmek, Allah katında makbuldür...

Mehmed'im biraz da buralardan bahsedeyim... Bugün yine toplantımız var... Dersimiz, İslam'da kadın olacak...

Ah Dikçe, bu gece rüyamda Hatice Ana ile Murat'ı gördüm... Yemyeşil bir ovada el ele tutuşmuşlar, göklere kanat açmışlardı... Ben arkalarından ağlarken ikisi birden gülerek seslendi:

— Sakın bizi merak etmeyin, biz buluştuk bak el eleyiz, el ele, diye...

Ah Mehmed'im. Beni kahreden sadece sensizlik... Mücadele, birlik ve dirlik olanların bulunduğu yerlerde güçlü... Gönüllerin ilahi bağlarla birbirine sıkı sıkı bağlanıp, kader birliği yapabildikleri yerlerde daha kuvvetli...

Hep geleceğin günleri Allah'dan dilerken, satırlarıma son veririm. Allah'a emanet ol, evimin efendisi, erkeğim...

GÜL"

"Ha, az kalsın unuturdum... Düşündüm, bir kadının erkeğinden gizli hiç bir sırrı olmamalı... Demezsem kurt olur beni kemirir... İçimde vicdan azabı olarak kalır... Bugün, Hüsniye hala bize geldi... Keçi Selim göndermiş... Dikçe ile durmasın demiş... Ben de şöyle dedim. Aslan yatağına, çakal giremez. Bizim kitabımızda ite köpeğe itibar etmek yok dedim... Öyle bir kovdum ki... O cadaloz kaça kaça giderken, Kara Ali kapıdaydı... "Üzgünsün dedi" Sustum... Hepsi birer alıcı kuş oldu, kapımda nöbet bekler... Buralar için merakın olmasın... Tez gel Mehmed'im... tez..."

Gül'ün mektubunu Dikçe'ye Cemo iletecekti... Dikçe mektubu eline alıp, okudukça sevinecek, serinledikçe de bilenecekti...

Kafasında hep hapisten çıkacağı günü düşünüp Eğilmezlerin ölüm planını kurdu... Sonra Yeşildere'yi terketmeli diye düşü-

nüp bu bitmeyen kavganın son bulması için uğraştı... İçten içten sökülen bu pazarlık anında hiddetlendi, dişlerini gıcırdata gıcırdata birbirine sürttü... Öfkelendi:

— Olmaz, olmaz, diye mırıldandı... Onlar, öyle gönül rahatlığı içinde gezerlerken...

Sustu, uyuyabilmek için çalıştı...

Uyku insana sunulan en güzel huzur ilacıdır... Uyanınca rahatlayabileceğini düşünerek uyudu...

Açık Kapı

O gün Hüsniye hala Gül'ün yanından ayrılır ayrılmaz, Eğilmezlere varıp Keçi Selim'i buldu... Kerim, Hüsniye hala ile Keçi Selim'i birlikte görünce, belki de bu güne kadar misline rastlanmamış bir heyecanla çalkalandı durdu... Konuşurlarken arkalarına dinelip kulak misafiri olmuştu...

Kaşlarını çattı, gözleri irildi, yüzünde dalga dalga çizgiler halkalandı... Sonra cebinden bir sigara çıkarıp her günkünden daha istekli ve daha öfkeli tüttürdü... Nefes nefes çekip "of" diyerek dumanları saldı... Yüzündeki daralan halkalar, kızıl kızıl kanların istilâsına uğramış, şiştikçe şişmişti... Hüsniye hala Kerim'i görünce çıkıp gitti; Kerim Selim'i yanına çağırdı...

Kerim'in beklenmedik hali ev halkını bile meraka düşürdü...

— İt, diye bağırdı... Topal it...

Selim kafasını kaldırıp Kerim'in yüzüne bir hoş baktı. Sustu... Bu susuş, garip garip manalara gebelik çeken bir susuştu...

Kerim sinirlenmemek için, öfkesini dağıtabilmek için bağırdıkça o hep yüzünü gözetledi:

Kerim:

— Ulan pis topal... Elin evli barklı karısına dünür yollamaya utanmaz mısın..?

Selim boğazında düğümler atan bir çift sözü, bir top kanlı tükrük gibi Kerim'in suratına tiksinerek fırlattı:

— Yetiştirirken bizlere bunları öğreten sizler değil misiniz? Düşmana yapılacak en kötü işin bile, ayıp olmadığını bize sizler söylemediniz mi...? Benim de gönlüm Gül'e düştü... Bilsem ki ecelim onun yüzünden, yine de alırım... Bilsem ki bu yüzden

Yeşildere'de taş üstünde taş kalmayacak, yine de vazgeçmem. Bundan böyle ben de kendi başıma bir ağayım...

Kendi başıma diye kızıllanırken, Kerim sinirinden zangır zangır titredi...

— Ben de senin gibi yetiştim... Ama bu hal bir yere kadar olmalı... Eğer bu sözleri ağzından bir kere daha duyarsam, aynı karında yattık demem, köpekler gibi sürürüm seni, tıpkı köpekler gibi...

Herkesin şaşacağı gibi Keçi Selim de şaşırmış, neye uğradığını bilememişti. Kerim, bütün hislerini dudaklarının arasında çiğnercesine cevap verdi.

— Başka meselelerde, ben de seninle beraberim, ama, namus meselesi araya girdi mi iş değişir... Ben böyle şeylere tövbeliyim...

Kerim'in karşısında duran karısı, elini örgülerine götürdükten sonra, başını önüne eğip, müteessir bir şekilde bekledi... Boynunu bir yana yıkıp derin bir "Öff" çekti...

Bu "Öff.." Kerim'in bağrına bıçak gibi saplanmıştı. Melek, yanlarından boynu bükük olarak ayrılmıştı. Kerim'in yalvarmaklı sesleri kulaklarında çınlaya çınlaya:

— Selim bu işten vazgeç dedi.

Beynine sel gibi akan kan, sesinin tonunu daha da ciddileştirdi:

— Şimdiye kadar hiç kimse bizim namusumuzla uğraşmadı, dedi... Köyü bir bir terkedip hapse girdiğimiz zamanlarda bile bütün fırsatlar ellerine geçtiği vakit, onlar böyle düşünmedi... Biz de onların namusuna kir getirmeyi düşünmeyeceğiz, anlıyor musun, düşünmeyeceğiz...

Selim, Kerim'in sözlerini kabul etmedi...

— Ben dilediğim gibi düşünür, düşündüğüm gibi de yaparım ağa. Hiç bir şeyden korkmadan, tam istediğim şekilde... Tam.

Kızgın bir ses Selim'in içinde sızı oldu:

— Selim...

Selim ağasına dikildi. Karşı koymaktan çekinmedi:

— Yapacağım, yapacağım dedim, var sen de onu koruyanlar da dilediğiniz gibi düşünün... Dikçe'nin hapisten çıkacağı içine doğmuş olmalı... Günler yaklaştıkça, öz kardeşine bile düşman kesilir oldun ağa, düşman.

— Selim, Selim, ağana karşı mı dururşun? Ben kimseden kork-mam ama bu işlere tövbeliyim diyorum... Anlamıyor musun tövbeliyim...

— Sen tövbeliysen, ben değilim ya? Hem ben, sen demek değilim ya.

Kerim, Selim'e vurmak için kaldırdığı elini, ne düşünüp geri çektiği bilinmezdi... Selim'i suratına öfke dolu gözlerle baktıktan sonra, kendisini sokağa atmakta rahatlık gördü...

Ayakları vücudunu oldum olası adımlarla yollarda sürüklerken, kafası karmakarışık düşüncelerin pazarı olmuştu...

Peşpeşe sigara yaktı... Etrafı ile ilgilenmeden, hiç bir yere bakmadan, kör adımlarla yürüdü, yürüdü... Oldum olası adımlar ve düşüncelerin sersemliği içinde yol alışı, onu Pir Dede'nin evinin önünde durdurmuştu... Bir an kararsız kararsız bekledikten sonra, bütün duyguları ayaklandı... İçinden gelen bir his, adımlarını kapının dibine kadar yaklaştırdı ve kapısından kovduğu ihtiyarı ziyaret edip, özür dilemeyi düşündü... Kapıyı çalıp içeri girmek için hazırlanırken aklından, ayaklarını hareketsiz bırakabilecek sorular geçmekteydi...

O, kendisini niyetlendiği yoldan alıkoymak isteyen sözlere yine yorgun dimağı ile cevaplar aradı... Pir Dede'yi ziyaret edip özür dileyecekti... Yüzünün rengi aniden kireç rengini aldı. Başında tükenmek bilmeyen bir uğultu çoğaldıkça çoğaldı...

— Ya o da beni kovarsa; diye düşündü... Git buradan sen bu kapıya layık değilsin, sana göre olan kapıları çal derse?..

Sonra aksini düşünerek rahatlıyor:

— Hayır, hayır diyordu. O benim gibi düşünmez... Pir Dede hisleri ile hareket etmez... Beni mutlaka dinler, diye söylendi...

Kararsızlık içinde, girmek istediği kapının önünde bekledi, bekledi, bekledi... Artık ne olursa olsundu... Oldu bittiye getirip kapıyı hızlı hızlı dövmeye başladı...

Pir Dede kapının çalınışı anında, kitap okumakla meşguldü... Kafasını kaldırıp kapıdan yana baktı... Yerinden kalmak onun için bir hayli zor olduğundan:

— Gir; diye bağırdı...

Kerim aynı çekingenlikle, tıklattığı kapının zerzesine çökerek açtı ve içeri girdi...

Kalbi, heyecanlı heyecanlı atıp göğüs derisini döverken, Pir Dede hiç beklemediği misafiri acı tebessümlerle karşıladı...

Önünde açık duran kitabı kapatıp gözlüklerini çıkardı ve mülayim bir sesle mukabele etti:

— Gel bakalım Kerim, gel...

Kerim söve gibi evin orta yerinde hareketsiz dikildi. Böylesine bir hüsnü kabul, kendisinin kovulmayacağına işaretti... Karaburs gibi duraklayıp soğuk soğuk terledi ve suskun dudaklardan ezik ezik cümleler döküldü...

— Pir Dede, sen de beni kovsana...

— Eve gelen misafir ancak iki sebepten kovulur. Ben senin ne için geldiğini bilmem ki?..

— Kov Pir Dede, kov, ben seni kovmuştum...

— Doğru, kovdun ama, o hareket senin fikirlerine göre, benim düşünceme göre değil... Bizim kapılarımız, sohbet için gayrimüslimlere bile açıktır... Senin nüfusunda müslüman yazılı...

Pir Dede mevzuu değiştirdi:

— Hele otur bakalım, gelişin hayırdır inşaallah...

Kerim bir ot çuvalı gibi, kendisini Pir Dede'nin dizleri dibine bırakarak bağdaş kurup oturdu... Hem oturdu, hem de Pir Dede'nin gözlerinin içine ısrarla baktı... Sonra kısık bir sesle:

— Pir Dede, diye fısıldadı...

Pir Dede, Kerim'in suratında şekiller çizen en ufak çizgileri bile gözden geçirdikten sonra:

— De bakalım Kerim, dedi. Seni içten içten tırmalayan bir şeyler var.

Kerim acı acı yutkundu:

— Var ya, diyerek söze başladı. Var.

Elini göğsünün üzerine bastırıp devam etti:

— İşte Pir Dede, işte, tam burada, yüreğimin başında bir şeyler oynaşıyor oldu... Sancı, sancı, çözülen bir bilmece... Hiç mânâ vermediğim bir vicdan azabının bilmecesi bu... Sana anlatırsam rahatlarım diye geldim... Bakarım dara düşen gelip sana danışır, sonra rahatlar... Bana da onlar gibi bir akıl veresin diye geldim. Tıpkı onlara verdiğin akıldan olsun, Pir Dede, tıpkı...

Pir Dede'nin yüzünde sevinç çizgileri kaynaşırken, Kerim imdat bekleyen bir kazazede gibi Pir Dede'nin konuşacağı anı bekledi... Nihayet Pir Dede'nin mülayim sesi hitap etti:

— Hadi bakalım Kerim, o içini yeyip bitiren, sana vicdan azabı olan şeyleri söyle... Eğer aklım yatarsa birlikte çözeriz belki...

— Pir Dede, Dikçe, Murat'ı suda boğmadı. Murat bizim yüzümüzden dereye düşüp boğuldu... Dikçe'ye iftira ettim...

— Biz iftira olduğunu çoktan biliyorduk, dedi.

— Biliyor muydunuz?

Sadece kafasını salladı...

Kerim meraklı meraklı sordu:

— Hiç şüphelenmediniz demek?..

— Dikçe akıl hastası filan değil, üstelik de göğsü imanla dolu bir genç... Böyle çirkin olayları biz, sevip güvendiklerimize yakıştıramayız.

Kerim mahcup olmuştu. Hep yere baktı:

— Bu mahkemede herşeyi söyleyeceğim. Ne olursa olsun, isterse beni hapis etsinler, yine de söyleyeceğim...

— Doğru bir insana yakışan hareketi yapmış olursun...

Burun deliklerinden alev alev çıkan nefes, heyecanını oldukça körüklüyordu...

— Pir Dede, dedi. Pir Dede... Ben de bu gece hep sizler gibi

olabilmeyi düşündüm... Sabaha kadar içimde ılık ılık bir şeyler akıp durdu. Duyuyorsun değil mi? Sizler gibi olup, sizler gibi yaşayabilmek... Her şeye tövbe etmek isterim... Pir Dede, Allah benim dualarımı da kabul eder mi dersin?..

Pir Dedenin dudaklarından, ümit verici sözler döküldü:

— Gafurrahimdir, oğul... Tek affedici odur... Yeter ki sen sıtkı kalbinle tövbekar ol... O affetmeyi sever...

Pir Dede ile birlikte tövbe istiğfar etti... Pir Dede'nin gözleri dolu dolu olmuştu...

Kerim kısık bir sesle gizli gizli bir hakikati fısıldadı...

— Hep Dikçe gibi olmayı istedim Pir Dede. Olamayınca da daha çok düşman oldum... Şimdi o pis gururu birlikte yakmış olduk, ne düşünmüşsem sana söyledim. Şimdi de dinimi öğrenmek isterim Pir Dede, dinimi... Bana öğretir misin?

Pir Dede sevindi, duygulandı ve sessiz sessiz Allah'ına şükrettikten sonra:

— Sen istedikten sonra, dedi...

Kerim'in yüzündeki deriler garip duygularla kaymıştı.

— O, seni kapının önünden kovuşumu da affettin mi?

— Affetmek Allah'a mahsustur, üzerinde geçmiş bir hakkım varsa, helâl olsun...

O günden sonra Kerim Pir Dede'nin baş talebesi olmuştu... Yeşildere'liler bu olayı çeşitli şekilde yorumlarken Keçi Selim Kerim'e buğuz etti...

Düşünceler hayrete dönüştükçe, diller neler demedi ki? Karşılanan gözler az da olsa ılımlı baktı ama, şüpheler bitmedi... Mazi hiç kimsenin gözlerinden silinmedi ve kimse Kerim'e bel bağlayıp itimat edemedi...

— Bu Yeşildere için kurulan değişik bir tuzaktır...

— Kerim sonunda Pir Dede'yi bile kandırdı...

— Birden bire bu kadar değişişinde, mutlaka bir bit yeniği var...

— Tam yüzseksen derece döndü...

— Demeyin, belki de gönlüne bir ilham gelmiş olabilir...

— Bunu zaman gösterecek, hemence tamam diyo. Düzeldi diyo da daha birşey demiyo...

Kerim için bu şekilde yorumlar yapılırken, kazaya gidenler Dikçe'den yana, çok sert haberler getirmeye başladı...

Dikçe dermiş ki:

— Niyetim, Yeşildere'ye dönmek değil.. Sadece belli olmayan bir gün hariç...

— O gün ne için gelecekmiş?

— Söylemezmiş... O gün bir başka gün olacakmış.... Kara Ali'-ye tembihte bulunmuş. "Ben hapisten çıktığım gün Lale ile Gül'ü kazaya getir, Lale'yi görmek istediğim için... Biz Gül ile bilinmeyen yerlere gideceğiz..."

Görenler hep aynı soruyu defalarca sorar ve her soran da aynı cevabı alırmış..

— Mutlaka ödenilmesi gereken bir kader borcu için... Onlara kendi lisanları ile karşılık vermek için geleceğim... Ve o gün bir başka gün olacak...

— Desene Yeşildere'yi zorlu günler bekler?..

— Hemi de nasıl... Kerim düzeldi. Dikçe boğazına kadar doldu... Ancak böyle boşalacaktır. Ancak...

— Dikçe demişse mutlaka yapar...

— Dikçe yapar...

— Gayri Eğilmezlerin ocağı kökünden söndü demektir...

— Kökünden...

Son Mahkeme

Hakim celseyi açtı... Karşısında bulunan suçlu koltuğunda Dikçe'ye baktı...

Bütün raporlar incelenmiş, tahkikat sona ermişti... Bugün karar günüydü... Dikçe gün giyecek ya da beraatı öngörülecekti.

Hakim sanki kararı bir başkasına verecekmiş gibi; Dikçe oldukça kaygısız ve ilgisiz oturdu...

Hakim bu ilginç olayı sonuca bağlamadan evvel, Dikçe'yi ısrarla seyretti ve mevzu dışı olan bir soru yöneltti... Daha doğrusu hakimin duyduğu büyük bir meraktı bu...

— Tutulacak bütün avukatları reddettiniz... Hatta size sempati duyup davanıza ücretsiz olarak bakmak isteyen avukatları dahi kabul etmemiş bulunmaktasınız. Bu hareket beni oldukça meraklandırdı. Söyler misiniz, hangi akla hizmet ettiniz... Bu, bir nevi suçun üzerinde kalışına yardımcı olmaktan başka bir şey değildir...

Dikçe'nin yüzü, ekşi ekşi kasıldı ve hakime sitem dolu bir soru yöneltti.

— Aklı başında, öp öz bir baba, kendi ruhundan kopan, suçsuz ve günahsız bir sabiyi boğar mı?

Hakim hassas bir sesle cevap verdi:

— Bilmem...

İçini çekti:

— Bilinmez ya?

Hakim sorusuna istediği cevabı alamayınca garipleşti ve yeniledi:

— Benim sorduğum soru ile senin söylediklerinin arasında

hiç bir bağlantı olmadı ki...

— Bağlantı var... Avukatlar da benim söylediklerimi size aynen veya dolaylı yollardan anlatmayacaklar mıydı?

— Anlatacaklardı ama...

— Daha acıklı, daha düzgün, daha parlak cümlelerle edebiyat yapacaklar, kimin avukatı daha güzel konuşursa, benim anlattıklarım gibi, o yaldızlı cümleleri de kendi vicdanınızda analize etmeyecek miydiniz?

— Evet...

— O halde bulunduğunuz o şerefli makamdan, kendi vicdanınızın sesine dayanarak verebileceğiniz kararda, benim itiraz hakkım olsa bile sonucu değiştirebilecek miydim?

— Belki de hayır...

— Öyle ise, şu anda benim anlattıklarıma kanaat getirmedikten sonra, aynı şeyleri size katmalı olarak anlatacak, üzerine aldığı görevi zafere ulaştırabilmek için belki de dolaylı yollara başvurup sizi yanıltabilecekti... Ve ben de hakikatlarin ışığında değil de yalanların gölgesinde ya biraz daha az gün giyip, ya da beraat edecektim değil mi? Ben de sizlere sadece şunları anlatmak isterim... Suçluları ve haksızlığa uğrayanları savunan kimseler, bu görevi üzerlerine alırlarken, haksız olanları haklıymış gibi müdafaa etmeyecekleri için şeref sözü verirler değil mi?..

— Evet...

— Gel gör ki yine de hiç bir suçlu müdafaasız kalmaz... El değiştiren bir mal pahalı olur. Ben sadece içimde olanları anlattım. Hem kelimelerim yaldızlı cümlelerden mahrum olsa bile, tertemiz bir vicdanın süzgecinden geçtiğini aksettirecek kadar sadedir.

Hakim tefekküre daldı. İç dünyasında mütalaalar yaptı ve Dikçe'nin hakkında verilen kararı okumaya başladı...

Karar okunurken herkes ayağa kalkmıştı, Dikçe de.

— Yapılan tahkikat ve otopsi neticesinden de anlaşıldığına göre, görgü şahitlerinin dilekçe ile müracaat edip ifadesinin

yanlış olduğunu bildiren sözleri de esas alınarak, sanığın beraatına oy birliği ile karar verilmiştir...

* * *

Bir baba ki oğlunu suda kasten boğmaktan sanık olmuş ve şimdi de beraatı isteniyordu. Bu beraat kararının sanığı sevindirmesi gerekirken şimdi hıçkıra hıçkıra ağlatıyordu... Göz pınarları içinde depolanan ıstırapların zehirlerini damla damla taşırırken jandarmalar kollarındaki demirden kelepçeleri çözdü... O kelepçelerden boşalan eller ölü ölü sallandıktan sonra, ağlayan gözlerine kapak oldu...

İşte Murat'ı bir kere daha kaybetmenin ıstırabını çekiyor ve gözlerine ellerini kapak yapmak için kalkan kollar da Murat'ın ıslak cesedini görerek titriyordu... O gün gözyaşlarının çoğu içinde kuruyup depolanmıştı, hıçkırdıkça yumak yumak söktü...

Kendisini mahkeme binasının merdivenleri önünde coşkun bir sevinçle kucaklayan Cemo kükreyip taşarken O hiç sevinemedi...

Cemo kollarının bağını açıp, Dikçe'nin gözlerinin içine baka baka:

— Geçmiş olsun Dikçe, dedi...

Dikçe'nin yaslı sesi cevabı oldu:

— Sağol...

Dikçe'nin gözlerindeki ıslaklıklar Cemo'yu üzdü:

— Dikçe, sil şu gözlerindeki yaşları... Her nem gönlüme hançer hançer sivrilip batar oldu...

— Dokunma Cemo... O dışarı çıkanlar, benim sineme saplanıp kalanlar... çıksınlar ki biraz da ben rahatlayım...

Cemo kararsızlık içinde çırpınırken mevzuyu değişdirdi:

— Yürü...

— Nereye?

— Seni bekleyenlere...

O acı acı gülümsedi ve sadece içini çekti... Karşıda duran bir otobüse ezik duygularla bakıp kendisinden geçer gibi oldu...

Cemo, onu iç dünyasından ayıran bir söz harcadı:

— Çok daldın...?

Artık hisler konuşuyordu... Dikçe'nin gözleri Yeşildere'den yana daldı ve dudakları maziden sözetmeye başladı:

— Şu anda köye öğretmen olarak dönüşümü hatırladım, dedi... Anam, tanımadığım nişanlım ve Lale yollarımı bekliyordu...

Garip ile Kara Ali beni, karşıda duran otobüsün olduğu yerde bulmuştu... Hasretle adımladığımız yollarda, insafsız bir pusuya düşürülmüştük... O kızgınlıkla köye girdik... Ta o zaman, Eğilmezlerin saltanat günleri son bulmaya başlıyordu...

Kerim kızardı, bozardı, kımıldayamayınca, kahrolmuştu...

— Yeşildere o gün, yepyeni bir çağı kapattıklarının farkında bile olmamıştı... Ya şimdi, şimdi apayrı Cemo, apayrı... Anamla Murat'ın üzerinde otlar bitmiştir. Lâle ile Gül'ün yüzlerindeki eski neşelerinden izler bile kalmamıştır. O zaman bana ölüm tuzağı kuranların, şimdi yüreklerinden kanlar damlıyor olmalı... Köy beni bekledikleri gibi bulamayacak Cemo... Daha içeri girer girmez tabancalar patlayacak. Bugün bambaşka bir gün olur Cemo, bambaşka bir gün... O alçakça alınan intikamların hesap günü...

Cemo dehşet veren telaşla kıvranırken kafasını salladı... Dikçe'ye itirazda bulundu, sitem etti:

— Dikçe, dedi. Hapishane seni nasıl da değiştirmiş...

Donuk bir ses inliyor gibiydi:

— Çooook, dedi... Çok doldum... Hem değişmeyen ne kaldı ki?

— Lâkin sen olanlardan haberdar değilsin. Kerim eski Kerim değil. Pir Dedenin baş talebesi oldu...

— Hiç bir hareketi beni düşündüklerimden alıkoyamaz. Bu akşam gün tepelerin arkasından kızıl kızıl batarken Eğilmezlerin hanesinden baykuşlar ses vermeli, duyarmısın Cemo, baykuşlar...

— Pir Dede, Dikçe doğru bana gelsin, dedi...

Dikçe duymamış gibi davranıp başka bir soru yöneltti:

— Tabancamı getirdin mi?

Cemo, kekeledi, bocaladı "Yok" diyemedi. Sadece "Var" der gibi kafasını salladı...

Kin dolu beyin, sert bir emir verdi:

— Bana ver...

Cemo'nun aklı, yeni yeni başına geliyordu:

— Olur, dedi. Vereyim ama. Adliyeye girmezden önce tabancaları bir ahbaba bıraktım. Sen burada biraz beklersen, ben çarçabuk alıp gelirim...

— Olur dedi, buralarda dolaşırım.

Dikçe bozuk bir asapla dolaşırken Cemo, hızla uzaklaştı. Mahalle aralanndan yol uğratıp kendisini kaybettikten sonra, postahaneye koştu... Görevliden "Yeşildere kitaplığını" bağlamasını istedi... Hatta bağlantı kuruluncaya kadar, sabırsızca bekledi ve ürkek bakışlarla etrafını gözetledi... Ahizeyi kulağına götürür götürmez, Garip'in sesini almıştı. Karşılıklı konuşma sırasında, Kerim Garib'in yanında oturmaktaydı.

Cemo'nun heyecanlı sesi Kerim'in kulağına fısıltı halinde gelince, Garip suratına manâlı manâlı baktı... Garip, ahizeyi yerine koyarken bile heyecanla doluydu...

Kerim sakin bir sesle sordu:

— Dikçe çıkmış mı?

Garip kafasını sallayarak cevap verirken oldukça üzgündü. Başka çare bulmadan Kerim'e mertçe bir teklifte bulundu:

— Kerim.

— Söyle.

— Eğer fikrinde samimi isen; birkaç gün için bu köyü terket...

— Neden?

— Duyduklarım pek iyi değil... Onu ikna edinceye kadar buralardan gitmelisin... Zaman kızgınlıkları eritir...

— Dikçe geliyor muymuş?

— Evet hem çok kesin bir kararla...

— Beni vurmak için mi?

Kerim mağrur başını yukarı kaldırdı... Gözleri etrafı nokta nokta aradıktan sonra, bir köşede oturan Kara Ali'nin üzerinde ısrar etti... Baktı, baktı, baktı ve herşeyden habersizce oturan Kara Ali'ye bağırdı:

— Kara Aliiii...

Bu ses Kara Ali'yi sıçratmıştı... Şaşkın şaşkın sesin geldiği yere baktı... Gözleri Kerim'le muhatap olunca durakladı:

— Kalk gidiyoruz...

— Nereye?

— Dikçe'yi karşılamaya...

Garip, oturduğu yerden ayağa fırlayıp, isyankar bir sesle bağırdı:

— Olmaaaaz... O seni vurmak için kesin kararla gelirken, senin onu karşılamak için yola çıkman olamaz... Ben sana birkaç gün bu yerlerden git derim, giiiiit...

— Hayır diye kükredi... Dikçe'yi bilhassa ben karşılayacağım... Artık ben bir can için kaçacak kadar aciz değilim...

Sesi oldukça alçaldı ve daha da hüzünlendi.

— Evvelden her adımımı kötü attığımı bile bile cesaretliydim. Şimdi iyi bir iş yapmaya gidiyorum. Bitmeyen bir kavgaya "Son" demek için, olanlar için özür dilemeye gidiyorum... İtimadı olmayanlar üzerimi yoklayabilir... Tabancasızım... O beni vurmak için gelirken, ben bu kavga bitsin diye yanıma tabanca bile almadan gidiyorum... Göğsümü gere gere karşılayacağım... Eğer vurursa kanım Dikçe'ye helâl olsun... Ama bilirim ki göğsünde iman olanlar hisleri ile hareket etmez... Ne kadar kızgın olsa bile...

Kara Ali derin derin düşünürken, Garip hataya düştüğünü yeni anladı ve çaresizlik içinde kıvrandı:

— Doğru olmaz, doğru olmaz, sen Dikçe'yi bilemezsin, diye âdeta inledi...

Az sonra Kerim yerinden kalkıp kitaplık dolusu insana hare-

ketli hareketli bağırdı:

— Kalkın, hep birlikte, Dikçe'nin önüne çıkıyoruz...

Herkes ayaklandı... Kara Ali artık hiç bir şey düşünemiyordu... Geçerken bir delikanlı Kara Ali'nin kulağının dibine sokulup fısıldadı:

— Ağabey, çok dikkatli olmak lazım. Bana kalırsa bu bir oyundur... Kalleşçe bir oyun... Kerim böylelikle Dikçe'yi yemek ister... Kalleşçe. Hem de bizleri bile buna âlet ede ede yiyecek derim...

Kara Ali aptal aptaldı. Kulağının dibinde konuşan delikanlıya bakarken uyuşuk bir hareketle belindeki tabancasını yokladı...

— Üzülme, her türlü kalleşliğe karşılık da tedbirli gideceğiz...

— Ağabey, boş yere kanlar dökülmesin... İşi başından halletmek lazım... Güç birliği ile Kerim'in karşısına dikilip diyelim ki:

— Arkadaş, sen Dikçe'yi karşılamaya gidemeyeceksin...

— Belki de samimidir...

— Sanmam...

— Anlamış oluruz... Bu düğüm er geç bir çözüm bekliyor...

— Şansa bırakacak iş mi bu?

— Bize düşen tedbir... Belki de sonuç beklediğimizden daha da hayırlı olur...

— Barışmak için bile olsa, sonunu düşünmek lazım... Düşman düşmanından intikam alabilmek için barışık durmak ister...

— Zaman her meseleyi çözmüştür...

— Sen bilirsin ağabey...

— Ben bu kadarını bilirim. Gerisini de Allah...

* * *

Ayaklar kasaba yolunu arşınladıkça, gözler uzaklara daldı... Yeşildere'de bulunan delikanlılar, orta yaşlılar, Dikçe'nin geliş haberini aldıkça yollara düştü...

Karşılamaya gidenlerin arasında, fırsat bulundukça kaynaşmalar oldu... Fısıltılar Kerim'in kulağına dokundukça yüzündeki derileri mahcubiyyet perdesi gerginleştirip sükuta vardı... Kara Ali, Garip, tetikte olarak yol tüketti... Kerim bu itimatsızlığın

farkına vardıkça, güneşin altında duran karlar gibi eridi... Kuşku dolu gözlerle karşılaştıkça, rengi soldu ve içten içten bir eziliş başladı...

Fısıltılar koyulaştıkça, bakışlar kuşkulu pırıltılar dökmeye başladı... Her kafada belki de aynı soru dirilip cevapsız ölüyordu:

— Bu yolculuğun sonu nasıl biter?

— Bu gelişin geri dönüşü kim bilir ne türlü olur? Herkesin kafasında aynı sorular canlandı, canlandı.

Sonucu erteleyerek yeniden doğduğu beynin gizliliğine zamanı gelince cevabını alabilmesi için gömülü kaldı... Tohumlar, kışın kardan önce ekilen tohumlar, nasıl karların altında kalırlar da bahar gelince uyanıp filiz filiz toprağı yırtarlardı ya? İşte öyle...

Dikçe Eğilmezler'den intikam almak çabası ile yolları tükete dursun... Sevenler onu kurbanlık koç gibi karşılayacaktı... Herkes birbirine gizli duygularla işte böyle kızdı... Kızdı ama içlerinden birisi de çıkıp "Kerim sen buradan git, seni sonra barıştırırız" diyen olmadı... Bu bezginlik veren yolculuk, aniden gözlerde alev alev parladı. İçlerinden birisi heyecanları galeyana getiren bir nara attı:

— Dikçe geliyoooo...

Grup grup yürüyenlerin heyecanlı bakışları, yolların üzerinde aktı, aktı, aktı... Kara Ali ile Garip tedbir alıp ellerini tabancalarının üzerine koydu... Kerim kuşkulu bakışların ve heyecan yuvası vücutların arasında halkaya alındı... Her türlü hareket için kımıldayışı yasak edilmişti... Sarp ve çetin bir kale... Kollar birbirine geçirildi, aradaki dairede Kerim sadece uzaklara baka baka göğsünü geçirdi... Çekip çekip dudaklarının arasından bıraktığı alevli nefes, içindeki gerginliği "Ooooof" diye boşaltmasına yardımcı oldu...

Cemo karşısında büyük bir kalabalığı bulunca sevindi... Dikçe'ye baktı, baktı, baktı ve sükûta vardı...

Dikçe karşısında bir sürü insanı bulunca önce hislendi, sonra

Cemo'ya kızarak baktı:

— Cemo bu kalabalık ne?

Cemo kekeledi:

— Şey; Dikçe, senden ayrılınca telefon edip beraat ettiğini müjdelemiştim de...

Her iki taraf birbirlerine yaklaşırken, Cemo ve Dikçe'nin gözleri aranış içindeydi... Her iki tarafın birbirlerine kavuşabilmesi için on-onbeş metrelik bir mesafe kalmıştı. Dikçe göğsünü patlatırcasına, nefes alıp vermek için zorladı... Yüzünden sıkıntı terleyip söküldükçe, buharları tepesinden yükselip göklere karmaşık düğümler attı... Gözleri hedefini kızgın kızgın döverken belinden tabancasını sıyırışı seyretmeye değerdi...

Cemo dişlerini sıktı, yüzlerini kırıştırdı ve yerinde çakılmış kazık gibi kalakaldı... Dikçe, Cemo'ya kızgın baktı... Aradığından başka şeylerle karşılaşışı, onu yordu, huzursuz etti...

Beynini kazıyan duygular, dudaklarından taştı ve bir ses kulakların pasını sildi... Gönüllere depolanan heyecan kümeli bulutların altına ateş yakılmıştı. Bu eşine kıt rastlanabilen haykırış, dağların başındaki sert kayalara çarpa çarpa yankılaştı:

— Keriiiim. Anan seni erkek olarak doğurmuşsa kalabalığın arasından çıık...

Dikçe'nin görünüşü, ciddi bir keyfiyet arzetmesine rağmen, Kerim hiç heyecanlanmamıştı... Etrafındakiler sakin bir halle düşünceye vardı...

Az sonra da etrafındakilere yumuşak bir lisanla hitap etti:

— Açılın etrafımdan...

Dikçe kazık gibi olduğu yere çakılıp tabancasının emniyetini açtı ve elini tetiğe götürdü... Kerim acı acı gülerken Kara Ali hiddetle bağırdı:

— Dikçe, Kerim bildiğin gibi değil, düzeldi artık... Seninle barışmak için buralara kadar geldi... Bu kavga bitsin der...

Dikçe'nin yüzü al al oldu. Yüksek bir tansiyon beynini zonklatırken herkese hitap etti.

— Çekilin etrafımdan, bu hesap burada kapanmalı...

Kerim'in etrafını muhasaraya alanlar, açılmak istemeyince, Dikçe, Kerim'i tahrik etti:

— Keriiim kadınlar gibi gölgelenecek yer arama... Eğer az da olsa kendinde erkeklik hissediyorsan, meydana çık... Çıkmazsan ben çıkartacağım... Yemin ettim...

— Çekilin etrafımdan...

Halk yol vermedikçe Kerim hırçınlaştı ve birbirlerine bağ olan kolları yırtarak kendisini meydanlığa attı. Öyle bir sahneleşme oldu ki yolun bir başında Cemo ile Dikçe diğer ucunda Kerim, yapayalnız kalmıştı... Herkesi titreten bir seyir başlarken Kerim ortalığı yırtarcasına karşılık verdi:

— Beni anam erkek doğurdu Dikçe... Kanım sana helaldir... Sana çok eziyet verdim... Haydi durma ateşle... diye bağırırken, gömleğinin yakasından tutup boydan boya yırttı... Açık göğsünü Dikçe'ye siper ettiği halde, gözlerini bile kırpmamıştı...

Dikçe'nin heyecandan titreyen parmağı tetiğe dokunmaya hazırken şiddetli bir emir verdi:

— Silahını çıkar...

Kerim acı gülümsedi:

— Ben İslam'a inanmışlara silah çekmem... Ama sen istersen açık göğsüm, müdafaasız hedefindir.

Dikçe bozuk bir asabla içini çekerken vücudu zangır zangır titriyordu... Öyle ki ağzının içinde dili bile dolaşmaya durdu:

— Kerim, diye kükredi... Bugün hislerime hitap edemezsin. Acındırma politikasından vazgeç... Bugün mutlaka geberecek-sin, mutlaka... Sen de erkeksin, yetim çocuklar gibi boynunu bükme... Silahını çıkar...

Kerim hayatta ilk defa olgun ve iradesine sağlamdı... His-lerine yenik düşmeden, inandığı davadan taviz vermeden diren-di...

— Çok yanlış düşündün, ben artık aciz ve çaresiz değilim... İnandım, imanla doluyum... Geçmişi bırak... Silâhım yok, hem

yanımda olsa bile sana ateş etmezdim... Allah şahidim olsun ki etmezdim... Çünkü İslâm'ı yaşayanlar, kendi kardeşlerine silah çekmez... Bak yine de diyorum, ben sana çok kötülük ettim. Senin bana silah çekişin helaldir... Benim seninle olan kavgam bitti... Ben bundan sonra ancak küfrü yıkabilmek için silah çekerim...

Dikçe'nin vücudunda ince ince bir titreyiş başlamıştı. Teneffüs ettiği nefesi bile oynaştırırken:

— Allah'ım, Allah'ım... diye çırpındı...

Tetiğe giden eli titredikçe, içinden bir sürü sorular yükseldi: "Yarab, senin adını anarak yemin ettim... Şimdi, şimdi ne yapmam gerekir... Senin yolunu bulana, senin dinine sıkı sıkı sarılan bir kimseye ben nasıl olur da kurşun sıkarım...? Yarab sen yardımcı ol. Ben bunları küfrün adamları olarak kurşunlayacaktım. Sen o küfrün müdafii olan adamı, karşıma İslâm olarak çıkardın? Davası İslâm olan kimseye kurşun atabilir miyim...? Çekemem çekemem, çekemem gayri... "

İçinden böyle düşünüp, kollarını pelte pelte yanlarına düşürdü... Dişlerini sıktı, gözleri ıslak ıslaktı... Elindeki tabancayı nefret dolu bir hareketle fırlattı... Bezgin bir tavırla olduğu yerde dikilirken bütün gözler birer heyecan yuvası olup Kerim'in ellerine takıldı...

Kerim yakalarına asılı duran ellerini boşaltıp yanlarına indirdi ve... Kara Ali, Garip ellerini tabancalarının üzerine pençeledi... Cemo telaşlı bir hareketle Dikçe'nin yere attığı tabancayı alıp eli tetikte doğruldu... Nefesler darlandı, bakışlar titredi... Titredi ama beklenilenlerden çok başka bir şey oldu...

Kerim'in yere sürtülerek atılan adımları Dikçe'nin yanına yaklaştı, yaklaştı ve müteessir elini Dikçe'nin önüne uzatarak bekledi...

Dikçe nefsi ile mücadele ederek çırpındı, çırpındı, her şey oldu bittiye getirilirken, eller, o uzun yıllar nesilden nesile düşman, değişik fikirlerin elleri, kan davalarına kurşun sıkan,

gönüllerdeki huzuru, günlerdeki aydınlığı kara eden eller, yorgun bir kararın sonucu, yine yorgun bir hareketle birleşiyordu...

Eller birleşirken, hasım gözler birbirine kardeş kardeş baktı. Kerim yalvarmaklı bir sesle ilk defa iyimser konuştu:

— Buna hakkım yok ama, beni geçmişteki bütün hatalarımla kardeşliğe, ağabeyliğe kabul edermisin? Söyle Dikçe, bana hakkını helal edip beni içinden gelerek kalbinle ikrar ederek af eder misin? Dikçe'nin kolları kurudu, dilleri sustu... Neyi beklerken neye uğradığının muhasebesini yaparken dudakları hafifçe kımıldadı:

— Seni Allah affetsin Kerim... Bunun için de çok çalışman gerek...

— Ya sen, hakkını helâl eder misin?

Göğüs geçirdi ve:

— Şu anda içimden gelmedi... Ettim desem yalan söylerim. Ama zaman belki herşeyin üzerine maziden çizgiler çeker... İşte o zaman, benim de dilim zamanın akışına göre dönecektir... Biraz bekleyelim...

Kara Ali ile Garip Dikçe'yi bağırlarına basıp, hasret giderinceye kadar sarıldı, sarıldı... Herkes tek tek Dikçe'ye candan geçmiş olsun dileklerini bildirdi... Yerler Yeşildere'den yana, kalabalık bir yolcu topluluğunun ayakları altında ezildi...

Karşılamaya gelenler, Dikçe'nin etrafını sararak ilerlerken... Kerim'in sesi dikkat arzetti… Dikçe'nin sağına soluna sokulanları kolundan tutup geriye çekti ve:

— Siz çok sohbet etmiştiniz, biraz da bize bırakın, diye yanına sokuldu... Kara Ali ile Cemo etrafındakilere işaret vererek, ikisinin yanlarını boşaltmalarını istedi... İstekler aynen oldu. Kerim Dikçe'nin yanına yaklaşıp beraber yürümeye başlamıştı...

Kerim, elini Dikçe'nin kolunun altından sokup, tutarken, Dikçe'nin tüyleri diken diken oldu ve bu yakınlığa zorla müsaade etti...

Kerim, Dikçe'nin yüzünden okuduğu ifadelere dayanarak ay-

nen şöyle konuştu:

— Dikçe, kimbilir hapisten çıktığın zaman, yolun Yeşildere'den yana düşünce neler düşünerek yürüdün? Kimbilir ne planlarla yolları tükettin...?

Dikçe kısık bir sesle, sadece:

— Doğru... diye mırıldandı ve kısa bir zaman tek kelime dahi karşılık vermeden iç dünyasının gizliliklerine gömülüp kaldı...

— Allah'ım, Allah'ım, dedi... Herşeyin kayıtsız ve şartsız sahibi olana yalvardı... Kendisini rüyada gibi hissederek yürüdü ve kendi kendisine sordu:

— Daha yolun başlangıcında kurduğu affedilmez kinlerin harareti, kendisini yavaş yavaş kayıp etmiş, beynini tahrip eden o yıllanmış öfke, ılık ılık erimeye yüz tutmuştu...

— Hayatta aklıma her şey gelirdi de Kerim'le tokalaşacağım asla... Ne oldu bana Yarabbi? Nasıl da bir anda herşey değişti... Elimle doldurduğum kurşunlar neden patlamadı....? Hepsi kan kusa kusa öleceklerdi... Bugün Yeşildere'de başka bir gün olacaktı... Oldu... Bambaşka bir gün oldu... Kimsenin aklının köşesinden bile geçmeyen bir gün.. "Kerim'i vurmalı mıydı...?"

Ürperdi, tüyleri diken diken olup vücuduna battı ve:

— Yok, yok, dedi. Olmaz öyle şey... Ve yeniden tefekküre dalıp karara vardı. "Hislerim burada mağlup olmalı" diye toparlandı... İslama gönül vermiş, hatalarını anlamış, ölümden korkmadan karşımda duran bir kimseye geçmişinden söz edemem... Onu öldürebilmem için kararı yine zaman vermeli... Tövbesinde durup hak ve adaletlere arka dönmeyen, aynı hisleri taşıyıp aynı dinin mensubu olan bir kimseye kurşun sıkılmaz... Geçmişi için Allah sual eder... Geleceği ya bizi gönülden gönüle sıkı sıkı bağlar ya da...

Yeşildereliler, önlerinden sessiz sessiz yürümekte olan, yeni dost ve eski düşmanlara tereddütlü tereddütlü bakmaktan kendilerini alamamıştı... Bu ara Dikçe kendisini teskin etmiş olma-

lıydı ki uykudan uyanır gibi koluna girmiş olan Kerim'in suratına bakarak sorularını cevaplandırdı.

Kerim diyordu ki:

— Dikçe, şu halin bana Hazreti Ali'nin fazilet dolu bir olayını hatırlattı.... Demek ki nefsini İslâm terbiyesi ile ıslâh edenler, hep böyle faziletlerle dolu olurmuş. Yüzüne demek için, sana yaranmak için değil. O olaya yakınen benzediği için anlatmak isterim...

Dikçe sükût içinde dinlerken Kerim his dolu cümlelerle kıyaslamasını yaptı:

— Hazreti Ali, yine bir gün Allah rızası için kılıç sallarken Müslüman mücahidlerin arasına giren bir yahudi ajanı, herkesi şaşırtan bir harekette bulunmuş... O büyük insanın ayaklarına kapanıp öpmüş ve avaz avaz bağırmış "Sen Allah'sın ya Ali, Sen Allah'sın." Hazreti Ali'nin tüyleri diken diken olup can evine batmış ve anında Yahudinin yakasından tutup ayağa kaldırmış. Kılıcını öfkeyle savurup kafirin başını almak istemiş...

Hazreti Ali ortalığı yırtarcasına bağırmış:

— "Ben Allah'ın bir kuluyum, sözünü geri al!" Kâfir "Hayır, hayır sen Allah'sın." diye iddiasını sürdürmüş... Hazreti Ali savrulan kılıcını kafirin boynuna indirirken kafir, Hazreti Ali'nin suratına bir top tükrük atmış... O kafirin başını almak için kalkan kılıç vazifesini yapmadan yere inmiş...

Yanındakiler merakla sormuşlar:

— Neden vurmadın Ya Ali...?

— Biraz önce Allah için öldürecektim demiş... Yüzüme tükürünce, nefsim için öldürmüş olmaktan korkup vazgeçtim...

Kerim olayı Dikçe'ye anlatırken, gözleri nemlenmişti... Dikçe Kerim'in gözlerine baktı... Kerim hayatında ilk defa faziletli bir gözyaşı boşaltıyordu...

* * *

Yollar gittikçe kısaldı, kısaldı, kısaldı, köyden vakitsiz öten horoz sesleri ile, uzun uzun it uluyuşları duyulmaya başladı....

Bu sesler Kerim'in yüzünde acılı izler bırakırken herkes "Uluyan ittir" deyip geçti...

* * *

Dikçe'nin geliş haberi Gül'ü çok sevindirmişti... Kerim'in onu karşılamaya gidişi de iyice yıprattı... O da herkesin konuştuğu ve düşündüğü gibi, "Kerim dünyada hayır iş için gitmez" diyerek kıvranıyordu... Son düşünceleri biraz evvelki korkusuna perdeler asıyor, Kara Ali, Cemo ve Garip'in varlığı, daha çoklarının Dikçe'yi sevip karşılamak için gidişlerini düşündükçe biraz rahatlatıyordu... Karışık düşünceler aklına birşeyler getirdi... Yerinden fırladı... Kara kilit vurulan kapıyı hatırlamıştı... Hislendi, gözleri dolu dolu oldu... Dikçe geldiğinde baba ocağını kilitlenmiş görmemeliydi... O gelene kadar, örümceklerin yuvalar ördüğü o ıssız bacadan dumanlar tütmeliydi... Alev alev ateş yanmalı, bacadan çıkan dumanlar gök kubbeye müjdeler götürmeliydi... Elini telaşla beline doladı anahtarı aradı...

— Ana dedi...

— Ana ben evime gidiyorum...

— Sen şaşırdın mı Gül, şimdi ne evine gidersin...?

— Kocamın evine... Dikçe'nin kilitlenen kapısını açmaya giderim...

Ana itiraz etti...

— Olmaz, dedi. Şimdi hiç bir yere gidemezsin. Kocan gelsin o zaman...

Gül yalvardı, ısrar etti:

— Olmaz ana, olmaz... Ocakta aş kaynamalı... Aç gelir. Bütün hatıralarının gömüldüğü o evde karnını doyurmak... Kapıyı kilitli bulmamalı, bulmamalı... Bacayı dumansız, haneyi adamsız görmemeli... Ben onu kendi evimizde karşılamalıyım ana, kendi evimizde... Hem onun en çok bana ihtiyacı var... İçinde yığılan acıların, çekemediğinden fazlasını bana dökmeli ve ben onun dertlerinin ortakçısı olmalıyım... Tıpkı neşelerinin olduğu gibi...

Ana boyun büküp sükût edince Gül içinde elenen heyecanın

yorgunluğu ile kendisini kapıya attı... Bir ara dikilip evlerinden yana baktı...

Ne düşündü ne düşünmedi, kararsız adımlarla yürümeye başladı...

Köydeki sükût, kalın sesli bir koyun köpeğinin uluyuşu ile bozulurken kilitli kapıya yaklaşıp küflü anahtarı açabilmek için çabaladı... Öylesine dalmıştı ki arkasından gelen bir ses, onu iç dünyasından ayırıp içindeki yağları cayır cayır yakıp eritti... Daha evin kapısını açmayı başaramadan, vücudunda bir titreyiş başladı, dönüp arkasına baktı... Yüzü kireç gibi beyazlaştı, o kırmızı yanakların kanı çekilip, külleşti... İçten içten sökülen hıçkırıklarla boğulacak gibiydi... Karşısına baktıkça bacaklarının bağları çözülmüşcesine ayakta zorla durabildi... O sönük dudaklardan bir hayret ifadesi döküldü ve sadece...

— Selim, diye inledi... Keçi Selim...

Selim'in bütün varlığını nokta nokta kin bürümüştü: Gözlerinden nefret nefret dökülen intikam yüklü pırıltılar, yüzünde beliren ekşi ekşi çizgiler bile vahşet doluydu...

— Köyün bu sessizliği hoşuna gitti mi...?

Gül daralan bir nefesle cevap verdi:

— Sana ne...?

Selim, Gül'e manalı manalı bakarken arzuladıklarını taşırdı:

— En çok ikimizin işine yarayacak...O açmak için uğraştığın kapı, ebediyen kapalı kalacak, ebediyen... Daha köyün içine girmeden biz köyü terketmiş olacağız... Dikçe can evinden vurulmuş olacak... Can evinden...

Gül ayakta durabilmek için arkasını duvara yasladı... Gözleri iri iri olmuştu...

— İğrenç köpeeek, diye sızlandı... Şimdi imdat diye bağırırsam, o küfrün deposu olan beynini domuz kurşunları doldurur...

Keçi Selim alaylı alaylı gülümserken:

— Merak etme, dedi. Dediğin işi yapacak kimseler kalmadı. Herkes o Dikçe olacak köpeğin önüne gitti... Hem sen de merak

etme, dedi... Gittiğimiz yerlerde, kadınları başına biriktirip dersler verebilirsin...

Son sözlerini harcarken, Gül'e yaklaşmak için iki kısa adım attı ve Gül, Yeşildere'yi yırtan bir çığlık attı.

— İMDAAAAT....

İhtiyar çınarın üzerindeki paşa köşkünde bir hışırtı koptu... Deli Sinan kafasını kaldırıp deli deli Dikçe'lerin kapısından yana baktı. Değnekten atına sarılıp ellerini dallardan sıkı sıkı tuttu ve kendisini çınarın başından aşağıya bırakıverdi... Keçi Selim, Gül ile büyük bir mücadeleye girişeceği sırada, görülmemiş bir öfke Yeşildere'yi ikinci defa inletti.... Değnekten atını havaya kaldırmış, deli deli sallarken ayakları uçar adımlar attı ve aynen şöyle haykırdı:

— Allah, Allaaaaah...

Keçi Selim kızgın kızgın arkasına bakarken Gül'ün sevinçten gözleri dolu dolu oldu...

Keçi Selim, eli tetikte Sinan'dan yana döndü ve Sinan Selim'in tabancasına aldınş etmeden aynı şiddetle yürüdü... Böyle bir şaşkınlığı ancak deliler yapardı... Gözleri dönmüş olan Selim dişlerini gıcırdattı:

— Allah'ın belası, gene mi sen? diye homurdanırken... Sert sert bakıp elini tetiğe götürdü:

— Gelme, gelme, dedi. Deli dolu demez köpek gibi vururum, köpek gibi... diye bağırdı...

Sinan'ın gözleri kanlı, başı dumanlı, havada salladığı değnek haşırdıyarak döndü döndü ve Selim çabuk bir hareketle havada dönen değneğe sarılıp, sert bir çelme ile o sefil vücudu yerlerde kıvrandırdı. Kızgın bir tekmenin arkasından:

— Deli köpek, kuduruk it, diye homurdandı...

Sinan yerlerde; elini beline bağ yaparak kıvranıp bir daha kalkamamıştı... Gül fırsatı değerlendirip ne kapıyı açabildi ne de oradan uzaklaşmayı başardı... İkinci ve en ciddi mücadele ile yeniden başbaşa kalınca, titreyerek duvara yapıştı ve gözleri

uzaklarda kaldı... Dudakları acı acı kırışırken Keçi Selim arkasından gelen ciddi bir sesle olduğu yerde çivilenip kaldı, daha Gül'e elini bile süreememişti... İhtiyar bir ses kükredi... Elindeki tüfeği nişan alıp "Bismillah" çekti... Mekanizmayı ustalıkla çevirip elini tetiğe koyduğunda Selim şaşırmıştı....

— O kirli ellerini o şerefli kadının üzerine uzatma...

Öfkesinden kıpkırmızı oldu... Herkes bilirdi ki bu adamın şakası olmazdı...

Selim dişlerini yeniden acılı sıkışlara terketmişti... Çaresiz bir hareketle, yerinden oynamak fırsatını bulamadan:

— Hacı İsmail, diye sokrandı...

Hacı İsmail yılların ıstırabını kızgın sözlerle boşalttı:

— Terket burayı, fırsat düşkünü köpek... Biz, Cihan harbinde, İstiklal Harbi'nde, namus uğruna oluk oluk ecdat kanı akıttık. Şimdi de hiç tereddüt etmeden senin o pis kanını akıtmayayım... Yıkıl karşımdan... Kuyruğunu kıvırıp git buradan, giiit...

Selim yeniden tehdit dolu bir isim sıraladı...

— Hacı İsmail...

Hacı İsmail otuzluk delikanlı gibi, elinde silahı dimdik dururken Keçi Selim çaresiz bir çırpınış içinde Gül'e baktı...

Hacı İsmail son defa gürlüyordu...:

— Bir dakika daha oyalanırsan, bu kapı sana mezar olacaktır... Yemin ederim ki köpek vurmaktan daha üzüntüsüz olur...

Keçi Selim sakat bacağını sürükleyerek kapıyı terk ederken Hacı İsmail, elindeki tüfeği Selim'in gittiği yollara çevirip nişan aldı... Selim arkasına bile bakmadan giderken, Gül derin bir nefes almıştı...

Recep Ağa yeni yeni kitaplıktan geliyordu... Deli Sinan belini tuta tuta zorla kımıldadı ve olduğu yere bağdaş kurup oturdu. Acı bir tebessümle kilitli kapıya baktı, baktı, baktı... Recep Ağa etrafını şaşkın şaşkın tararken Hacı İsmail Gül'e seslendi:

— Hadi kızım hadi aç evinin kapısını... Aç da şu bacadan bir duman yükselsin...

Gül'ün dalan gözlerinden yaşlar boşaldı ve cevap yerine sadece başını sallayabildi... Titrek eli kilidi zorla açıp içeriye girerken Recep Ağa gözlerden uzaklaşan Selim'in arkasından dudaklarını geve geve baktı...

— Bunların hesabı bir bir sorulacak Selim, bir bir, diye sokrandı...

Deli Sinan belini tuta tuta güçlükle ayağa kalktı ve yerlere atılmış değnekten atını zorla aldıktan sonra, dikilebilmek için destek yaptı...

Hacı İsmail, Sinan'ın yanına gelip okşadı, sırtını sıvazladı ve:

— Sinan dedi, sen çok akıllı geçinenlerden daha da akıllı ve çok vicdan taşıyanlardan daha vicdanlısın...

Sinan'ın alnından kabaran sıkıntılı terleri eli ile silip, şefkatle alnından öptü... Sinan yakasına, şeref madalyası takılmış kadar gururluydu... Hatta bir elini belinden çekmeden açılan kapıya baktıkça sevinç gözyaşları döktü... Ve aniden bir haykırış oldu:

— Allah, Allaaaah...

Recep Ağa Sinan'ın yüzüne baktı ve:

— Allah'a inanan delilerin yürekleri bile fazilet dolu, diye söylendi... Delilerin bile...

Keçi Selim'in başında kin düğümleyen bir duman kervanı, sitem sitem göklere direklenirken adımlarını kaza yolundan yana hızlandırdı...

Elindeki tabancanın namlusu yere sallanmıştı... Gözleri kançanağı gibi, adımları lakayt, vücudu titrek bacaklarının üzerinde zorla yürüyordu.. Köyün içinde yeniden bezgin bir sessizlik başlarken havada bölük bölük kuşlar döndü ve hafif bir rüzgar, ağaçların dallarını hışırdattı... Selim aynı laçkalıkla yürüdü, yürüdü ve ani bir kararla duraklayıp istikametine baktı...

Baktıkça içten içten, yumak yumak sökülmeye başladı... Selim'in uzatmalı bir arzusu vardı... Yıllar yılı yüreğinin başında çöreklenen, kalbinin başına diken diken batan bir arzu... Şimdi en istekli anlarını yaşıyordu... Beyni sadece birkaç kelimeyi ez-

berleyebilecek kadar anormal, hiç bir harekâtı değerlendiremeyecek kadar sakattı... Vicdanına danışma fırsatını bulamayacak kadar gözleri dönmüş, kararmıştı...

Baktıkça kabul etmek istemediği bir manzara onu daha da şaşkına çevirdi... Evet, gözleri onu yanıltmıyordu...

Kerim, Dikçe'nin koluna girmiş ve on onbeş metre geriden takip eden bir sürü insan yığını... Kendisine olan mesafe yirmi yirmibeş metre kadar kısaydı... Sonra bütün kalabalığı heyecana sürükleyen bir ses yükseldi...

— Ağaaaaaa, çekil o itin yanından, diye haykırıyordu...

Kerim şaşkın şaşkın yerinde duraklayıp tetiği çekilmek üzere olan tabancaya baktı:

— Deli olma Selim... İndir o demiri yere, indir... diye karşılık verdi...

Arkalarındaki kalabalıkta, beklenmedik bir kıpırdanma başladı... Başladı ama, çekilen tetikten boşalan mermi çoktan hedefini bulmuştu bile...

Belki de bu Yeşildere'de patlayan en son silah sesi, belki, o kurşunun insafsızca delip geçtiği yerlerden akan insan kanı olarak anılacaktı... Ve belki de bu en son acı acı can çekiştirme ve belki de sahnelerden en son vahşet tablosu olacaktı...

Daha şaşkınlıklar yenilmeden, eller tabancaya sarılmadan Keçi Selim topal bacağının üzerine seke seke kaçtı...

Dikçe ıstırap doluydu... Diz çöktü... Kuru kuru dudaklarını acı acı burkuluşlarla dökülen sözler terketti:

— Kerim, yapmamalıydın bunu... Yapmamalıydın...

Kerim'in suratından iri iri terler söküldü... Başucunda biriken kalabalıktan habersiz, gözlerini gökyüzünde uçuşan kuşlara dikti, ısrarlı ısrarlı baktı... Dikçe'nin etrafını saranlar ellerini üzerinde dolaştırırlarken... Kerim sırt üzeri düştüğü yerden, kalkamamıştı. Gözlerini göklerden çekmeden, kuşlara baktı. Elini kurşunun parçaladığı yaranın üzerine koyup çektikten sonra, parmaklarına sıcak sıcak dokunan kanlara baktı...

— Ölürsem de gönül ferahlığı içinde öleceğim, dedi... Hayatımda ilk defa bir işe yaradım. Hem sen bu köye lazımsın Dikçe, ben ölsem de olur... Ben ölsem de...

Kerim, Dikçe'nin üzerine çevrilen tabancaya vücudunu siper yapmıştı. Herkesin kuşkulu bakışları, hayret ifadesi pırıltılarla yer değiştirdi...

Dikçe, Kerim'e ilk yardımı, olduğu yerden kımıldatmadan yaptı... Sırtından çıkardığı gömleği parçalayıp, Kerim'in yaralarına sardı...

Yeşildere yine heyecanlarla çalkalanırken Kerim Yeşildereli-lerin omuzları üzerinde evine taşınıyordu... Kerim taşındı ama, köyün sessizliğini yırtan tabanca sesi, Gül'ün kalbinde parçalanmıştı...

Yerinden:

— Dikçeee, diye fırlayıp, pencereye geldi... Gözleri yolların üzerinde bir şeyler aradı, aradı, aradı ve az sonra işkence yüklü bakışlar, köye giren kalabalığın üzerinde kaldı... Omuzlarda bir insan taşınıyordu... Ağırlığın büyük kısmını taşıyanın Dikçe olduğunu gördü... Çatlayan dudaklarının arasından...

— Şükür... diye bir ses döküldü... Omuzlarda taşınan adamı tanımak için uğraştı... Hayrete düşmüştü...

— Kerim, diye inledi... Kerim...

Kalabalık, Eğilmezlerin kapısına yığılınca, göklere ağıt sesleri yükseldi ve dağ parçası gibi bir gövde, evin orta yerine indirildi...

Dikçe, Kerim'in karısına utanarak bakarken:

— Bacım, bir kama, dedi... Bir kama getir...

Melek kama aramak için çırpınırken, Çot Rıza ile Sarı Osman'ın elleri yanlarında şaşkın kaldı... Evin içinde Dikçe'ye tehditli yürüyüşler, Kara Ali ile Cemo tarafından anında durdurulmasaydı, Sarı Osman elindeki tabancayı patlatmak fırsatını bulabilecekti...

Kara Ali sert bir lisanla bağırdı:

— Susun, her işiniz Dikçe mi sizin...?

Dikçe arkasından konuşulanlara aldırış bile etmeden, kamanın ucunu ateşte kızdırıp yaranın ağzına yaklaştırdı... Dikçe ecel terleri dökerek çalışırken Kerim vücudundan bir diken çıkarılmış gibi umursamamıştı.

Sol kolunu parçalayarak çıkan kurşun yeri sarıldı... Kadınların figanı durup durup arttı... Sarı Osman'la Çot Rıza'yı Kerim'in yanına sokmadılar...

— Dikçe payından geçmeyesin... Bu kalabalık az sonra dağılır...

Sarı Osman, homurdandı, Kara Ali kızarak baktı:

— Osman yeter gayri... Kerim'i vuran bu eve gelmez... Kerim'i ağan Selim vurdu... Bildin mi şimdi? Ağan selim vurdu...

Kerim konuşmaları duyunca:

— İtler, diye homurdandı...

Dikçe işini bitirmiş oluyordu:

— Onu yakalatmalı dedi... Jandarmalara haber vermeli...

Kerim ıstıraptan kırışan dudaklar ile cevap verdi:

— Yok, yok, haber filan verilmesin...

Dikçe şaşkın şaşkın Kerim'e baktı:

— Hem senin hastahaneye götürülmen de lazım. Sonra yanlış bir iş yapmış oluruz...

— Hayır Dikçe, hayır. Bu yara bana bir şey yapmaz... Selim'i hapse atarlar diye korkarım...

— İyi ya, suçu işleyen cezasını da çekmeli...

— Yok, dedi, yok, yok... O benim eserim Dikçe. Onu bu hale ben getirdim... Çekilmesi lazım gelen bütün cezalar benim... Bırak ki bununla gönlüm ferah ola...

Kerim, Sarı Osman'la Çot Rıza'yı yanına çağırdı...

— Gidin Selim'i bulup bana getirin... Korkmasın, ağan seni bağışlamış deyin...

Kardeşleri, Kerim'in karşısında suçlu suçlu dikildiler. Dikçe derin düşüncelerin adamı olmuştu... Gözlerini önüne yıkıp, aklına gelen en önemli meseleyi düşündü...

— Güüüüüül...?

Çot Rıza ile Sarı Osman ağalarına söz verip gidince, Dikçe kıpırdandı... Kerim Dikçe'nin yüzüne muhabbetle bakıp, yalvarış dolu bir sesle Dikçe'ye hitap etti:

— Dikçe, can gardaşım... Senden bir arzum var...

Dikçe:

— Söyle, dedi... Başım üstüne...

Kerim elini sargının üzerine koyup yattığı yerden konuştu:

— Merak etme, dedi. Çok önemsiz bir yara. Birazdan kalkınıp gezerim de.

Dikçe itiraz doluydu...

— Hayır olmaz, dedi, hiç değilse istirahat etmelisin...

— Acı patlıcanı kırağı çalmaz derler, sen beni dinle... Gardaş, o bizim Keçi bulunup bana getirilinceye kadar pek dışarlarda olmayasın, olur ya bir itlik eder... Huzursuzluk olsun istemem... Elime geçerse ben onu çabucak adam ederim... Kanı kanla yumazlar ya, kanı su ile yuyarlar... Dilerim bu onun da en son hatası ola...

Dikçe "Olur" der gibi kafasını sallayıp tebessüm etti ve aklı Gül'den yana düşündü... Kerim'e baktı, samimi bir lisanla:

— İhtiyacın olursa beni çağırtmaktan çekinme, dedi... Şimdilik...

Kerim Dikçe'nin gözlerinin içine güldü:

— Hasretin ne demek olduğunu bilirim, dedi... Çabuk git...

* * *

Yolu kapıyı buluncaya kadar, kalabalığın bir kısmı Dikçe'nin arkasından yürüdü...

Gül pencereden Dikçe'nin gelişini görünce, başını önüne eğip içeri çekildi... Kalabalık kapının önünde kalıp sohbete dalınca, Dikçe evine girdi... Ve adımını odanın eşiğinden içeri atar atmaz Gül heyecanını taşırdı...

— Dikçeeee... Seni bana gönderene şükürler olsun... Gönderene...

Dikçe o koca evde tek kalan eşine baktı ve sesi titreye titreye doluka doluka, bir iki kelime sıralayabildi:

— Gül, sen ben ve... Abdulkadir'in, Murat'ın ve Hatice Ana'nın mekânları…

Dikçe'nin gözlerinde hasret tüterken aklına Kerim'e verdiği söz gelip vazgeçti... Bu gece sabaha ulaşmalıydı... Hislerini içine göme göme beklerken az sonra odanın içini bir hasret çığlığı doldurdu.

— Ağaaaam. Kurban olduğum ağam. Seni gören gözlerime inanamam.

Lâle Dikçe'ye sarıldı, sarıldı, sarıldı ve birbirlerine hasret kıvılcımları taşıyan gözler ıslandı... Nazlı, Murat'ın elinden tutmuş, boynu önüne eğik kapının ağzında dikildi. Ezik bir ses:

— Geçmiş olsun ağam... dedi.

Dikçe kafasını salladı:

— Sağolasın bacım, gel... Murat'ı bana getir, seveyim biraz...

* * *

Uzun bir gece sabaha bağlanıncaya kadar, hatıraları yad ederek geçti... Sabah ezanı "Allahu Ekber" diyende dönüp birbirlerine bakıştılar... Namaza hazırlık yapıldı...

Yeni bir gün karanlıkları perde perde yırtıp ortalığı billur ışınlara kavuştururken tabiat yeni yeni bir canlılıkla uyanır gibiydi...

Sığırtmaçlar, sığırlarını sürdü... Çobanlar sürülerini dağlara doğru tırmandırdı... Kuzular analarından ayrı gidişin yasını tuta tuta kırları ağıtlarla doldurmaya çoktan başlamıştı...

Köyün içi çocuk sesleri, kuş sesleri ile cıvıldaşırken Dikçe ile Gül... Kabristana gidebilmek için kapıya çıkmıştı...

Kollarında anasına emanet ettiği Murat'a ve hellaşmadan terki dünya eden anasına gideceklerdi...

Sabahın serin rüzgarlarının okşayışı gönülleri serinletirken, kapıya adımını ilk atan Dikçe oldu... Dalgın bakışlar istikametine bakarken, göğsüne Kur'an-ı basıp ani bir kararla duraklayan Gül:

— Hiiih... diyerek Dikçe'nin arkasına saklandı...

Dikçe dalgın bakışlarını ısrarla noktasından çekmedi, elini arkasına götürüp, Gül'ün koluna bastırdı... Kısık bir ses:

— Korkma dedi...

Dikçe "Korkma" demişti ama Gül'ün nefesi içine sığmak bilmedi.. Dikçe arkasına dolandırdığı eli ile tutmasa belki de düşerdi...

Karşılarında deve dişi gibi duran dört kişi önce birbirlerine baktı ve sonra da Dikçe'ye:

Göğsüne doğru beyaz bir sargı dolanmış Kerim, dudaklarında beliren ince bir tebessümle sessizliği bozdu:

— Bacı endişe eyleme, artık geçmişler geride kaldı... Dün de kötü şeyler olmuş. Duyup üzüldüm... Bak bizim Keçi'yi de yakalayıp ayağına kadar getirdim... Onun yerine ben af dilerim...

Selim'e baktı, kolu ile itekledi:

— Hadi be, ne dursun, kucakla Dikçe'yi...

Selim utancından önüne bakıp kısa adımlar attı... Dikçe de Keçi'ye yaklaşan iki adımı... Önce birbirlerine manalı manalı bakıştılar... Sonra sağ eller tokalaşmak için havada birleşti...

Selim mahcup bir sesle:

— Kardeş olduk, dedi... Kardeş...

Gözler karşı yolun üzerinde yalım yalım yanarken Hacı İsmail'in kolunda Kara Ali ve Pir Dede'nin kolunda Cemo destek olmuşlar, Deli Sinan'la Garip, bir şeyler konuşarak yanlarına yaklaştılar. Kapının önündeki gürültüyü duyan Recep Ağa uykulu gözlerle dışarı çıkarken Gül, Dikçe'nin yanından ayrılıp evin kapısında, kendisini bekleyen Nazlı'yı buldu...

* * *

Yeşildere Dikçe'yi ne bulduğuna sevinebildi ne de kaybettiğine üzülebilmek için zaman buldu. Yeşildere'de huzur meltemleri esip eller birbirine verildi, diller pütürsüz, noksansız olarak barış içinde dönmeye başladı ve Kaza Maarif Müdürlüğü'nden bir tebliğ geldi...

Dikçe merakla alıp zarfı açtı, kağıdı okuduktan sonra isteksizce koydu...

Kerim merakla sordu:

— Dikçee?

Dikçe'nin kısık sesi duyuldu...

— Çakılköy İlk Öğretim Müdürlüğüne...

Kerim derin bir nefes aldıktan sonra efkar dolu bir:

— Off, çekti. Çakılköy İlk Öğretim Müdürlüğüne mi? diye acındı.

— Evet...

Senelerin bitmeyen mücadelesi ardından, Çakılköylülerin sonsuz arzusunu kaymakam kabul edip Maarif kanalıyla Dikçe'yi Çakılköy'e tayin etmişti... Göçler yüklendikçe Yeşildere'liler gözlerini sildi ve kapının önünde bulunanlarla ayrı ayrı ısmarlaşıp helallaştıktan sonra Gül ve Dikçe at arabasının üzerine oturdu... Elleri yorgun yorgun geride kalanlara sallanırken Dikçe hüzünlü bir sesle Gül'e söylendi...:

— Sen, ben ve....?

Gözler arabanın arkasından perdelendikçe, pırıltılar garipleşti. Arabanın yolu Murat'la Murat'ın, Abdulkadirle, Hatice Ana'nın yattıkları yerden yol uğrattı... Dikçe üzerlerindeki güllere baktıkça, gözlerinde kırmızı kırmızı güller resimleşti ve görüntüler ıslandı... Dudakları kıpırdadı, ellerini Yaratana açıp, onlara gönülden dualar bıraktı...

* * *

Dikçe peşpeşe olan iki çocuğunun adlarını Abdülkadir ve Hatice koyarken Yeşildere'deki kitaplığın ismi, Dikçe Mehmet Kitaplığı olarak değiştirildi...

Kerim'in oğlu Kemal öğretmen olarak Yeşildere'ye tayin edildiğinde ilk ziyaretini Dikçe'ye yapıp elini öptü...

— Sen ömrümün ve düşüncelerimin sermayesisin. Benim şerefli ve fazilet timsali öğretmenim... Yaşadıkça hep seni anlatıp senin gibi olmaya gayret edeceğim...

"Bahar yanlandı... Buğdaylar toprakta filizlendi, boy saldı... Hatice Kadın, Murat'ın azığını verip sürünün peşine uğurladı. İçeri girer girmez kollarını sıvadı ve tekneye un doldurup su kattı... Elleri teknenin içinde hamur yoğururken kafası hayaller dünyasında gezinip durdu... Yüzünde kırık kırık çizgilerin çoğalmasına bakılırsa içi kan ağlıyor olmalıydı... Kim bilir yarıda kalan neyin hüsranı içini çektirdi ve yine kim bilir, yüzündeki kırık kırık çizgiler neyin ifadesiydi..."

Yanık Buğdaylar, Ahmed Günbay Yıldız'ın en çok okunan romanlarından biri.
Yazar, köy hayatının gerçekliğini kendine has üslubuyla anlattığı bu romanıyla pek çok okurunun gönlünde taht kurdu.
Yanık Buğdaylar yepyeni kapak tasarımıyla bir kez daha okurlarının huzurunda...

Yanık Buğdaylar
Ahmed Günbay Yıldız